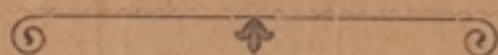
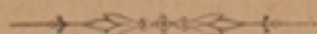

مرتبى: اوفاده «مدرسه حكيميه» معلملرندن

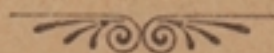
احمد فاضل احمد كريم اوغلى

احكام اسلام

هر مكلف بنده نك باشينه نوشه طورغان اسلام حكملرن
جامع، آچق تاتار قلنده يازلغان بر مجموعه در.

КАЗАНЬ.
Тило-литографія „УМИДЪ“
1914.

سوز باشى

ھز بر نرسەدن اولوغ بولغۇچى الله تبارك و تعالى حضرتلر بىڭ پىغمبىر
محمد عليه السلام آرقلى، بىندەلر بىنى طوغرى بولغە كوندورر ايجوھ بىبەرگان
اسلام دىنى: بىزنىڭ دىنامىز ايجوندە، آخرتەمىز ايجوندە اىڭ كىرەكلى بولغان
حكىملرنى اچىنە آلغان شىرىفى بىر دىندىر. بىزنىڭ دىنپادە راحت ھەم طىج بولوب
باشاومىز، آخرتەدەدە الله تعالى نىڭ چىكسىز رحىمتلرىنە ابرشوب بىختلى بولومىز،
اسلام دىنىنى كىرەگىچە آڭلاب، اول كورسە تىكان طوغرى بولدىن يورگان چاشىز دەغنى
بولا چاغىدىن ھەم شول چاقىدەغنى بىز الله تعالى نىڭ سويكلى بىنەللىرى بولا چاغىدىن،
بىزگە، اىڭ ئىلك او پىرەنوب بلورگە تىوشلى بولغان اىڭ كىرەك نرسەدە ھىچ بىكسىز
شول اسلام دىنىدىر. اول بىزگە طوغاندىن باشلاپ اولسگانگە چاقلى كىرەك بولغان
كىك، اولسگاندىن سوڭدە كىرەك بولا چاغىدىر. لىكىن بىز آڭكار نى چاقىرىمىز
بولسەقدە ھەم بىزنىڭ بىتون راحتىمىز، بىتون بىختىمىز شول اسلام دىنى آرقاستەغنى،
طا بولا چىق بولسەدە، آنى تىوشىنچە او پىرەنوب بلو ھەر قايومىزغە نصىب بولوب بىتىمىز.
بىگىرە كدە اسلام دىنىنىڭ حكىملرىنى او پىرەنوب ايجون بازالغان كىتابلارنىڭ كوسىبىنىڭ
غىر بچە بولوى، اوز نەلمىزدە بازالغانلرىنىڭدە قاپسىلارى آدملىر آڭلاملىق
ايتوب چوالچىق بازالغان بولوى، قاپسىلرىندە كىرەكلى ھەم بلورگە تىوشلى بولغان
حكىملرنىڭ يازلىمى قالولارى اسلام دىنىنى تىوشىنچە آڭلاودىن بىك كو بىزنى محروم
قالدىرالىر. مەكتىبلەرمىزدە اوقوتولا طورغان دىن كىتابلىرىدە بالا ارغە او پىرەنوب ايجوگىنە
بازالغانلىقتىن، بلورگە تىوشلى بولغان حكىملر فسقە، فسقەغنى سويلانوب كىنەكگە
كورە، اول كىتابلردىندە ھەر كىم اوزىنە كىرەك قىدىلى نرسەلرنى مەلىمدىن باشقا
تىوشىنچە او پىرەنە آلمايدىر. مسلمان بولغان قىرداشلرىمىز نى بو بىختىمىزلىكتىن قوتقار
يول حاضرلەو مېنىم اشىمگىنە بولماسەدە اسلام دىنىنى كىرەگىچە او پىرەنوب

بولوب طورا طورغان دینداشلىرىمە بىر خدمت بولسون ایچون، اسلام دیننده
بولغان حکملرنىڭ ايك کیرهکلى هم هر کمگه بلورگه نبوشلى بولغان ایمان، نماز،
روزه، زکات، حج، نکاح، طلاق، کسب کبی نرسه لرنى هم طاغن شوندى بیک
کیرهکلى بولغان بايناق حکملرنى آیرم، آیرم اویره توب شوشى (احکام اسلام)
اسملى کتابنى یازدم. بو کتابده یازلغان نرسه لرنىڭ هر قايسىنى رسول الله نىڭ
حدیثلرنى هم الوغ عالم لرنىڭ کتابلرنىڭ تیکشروب قولمىن کیلگن قدر
درست بولووینه طرشووم اوستینه، قولینه آلغان هر بىر کشى بیک آنصات
آکلار رهوشده آچق ایتوب صاف آنا تلمزده یازدم. عربچه یازیلورغه
نبوشى بولغانلریده آیروب، آیروب ترجمه لرى بىرله آکلان توب
یازلغاندىن، یکلگنه اوقوب فائده لرنىڭ بىر کتاب بولووینه کوزندن
اوتکیگان بىر کشى اشانا چقدر.

احمد فاضل.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

الحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلٰی سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ
وَالِهٖ وَاصْحَابِهٖ اَجْمَعِينَ ❀

اسلام

بىرنى كوكلارنى هم آندە بولغان بوتون نرسەلەرنى يارانقان الله تبارك وتعالى
اوزىنىڭ سويوكلى بىندەلەرىنىڭ دىئادە طاتولق طنچاق بىرلە، راحتكە تىركك
ايتوب، آخىرئەدە بىختلى بولولرى ايچون، آنلرغە طوغرى بوللارنى اويرفورگە
يىئەرگان پىغەبەرلەرنىڭ ايك صوڭقىسى بىزنىڭ پىغەبەر مۇھىمىدە ئىسلاھىدە
مۇھىمىدە ئىسلاھىدە ئىسلاھىدە ئىسلاھىدە ئىسلاھىدە ئىسلاھىدە ئىسلاھىدە
اسلام دىنى الله تەئالىنىڭ بىزگە بىرگان ايك الوغ نىمىدە. اسلام دىنى آدم
بالالارنىڭ دىئادە تىركك ايتولارنىڭ اوكىيلى بولغان، ايك طوغرى هم ايك
يىكل بىر دىندىر. اسلام دىنىنىڭ اويرەتەك نرسەلەرنى هم اسلام دىنىدە
بولغان كىملىرىنى شىرىعت دىلەر. اسلام دىنىدە بولغان نرسەلەرنى اويرەتوب
بلورگە هم آنلر بىرلە نىچك عمل قىلورغە تىوش، نىندى نرسەلەردىن صاقلانورغە،
آنلردىن بىراق بولورغە تىوش ايكان شىرىعت اويرەتەدر. اسلام دىنىدە بولغان
كىشىلەر الله تەئالىنىڭ كورسەتەك نرسەلەرنى بولور بىرلە بارور ايچون،
شىرىعتنىڭ ھەر بىر كىملىرىنى اويرەتوب بلورگە بولورچىلەر. اسلام دىنىدە بولغان
كىشىلەرگە بلورگە تىوشلى بولغان نرسەلەرنى اويرەنمەگان، بىلگان كىشىلەر الله
تەئالىنىڭ كورسەتەك نرسەلەرنى بولور بىرلە بارا المىچە، دىئادە بىك زور چىنىلەرگە

شوب، بىك كوپ گناھلارغە باطوب، قيامت كۈنىدە ئالەمى تەئالى ھىزۈرىدە اىك
 ارض كىشى بولوب، ئالەمى تەئالى نىك رىھىمىدىن مەروم بولاچقىدر. مۇنە، بىزگە شول
 قىرغىچلى اشلىردىن قوتلوب دىنبا دە ھەم آخىرىدە بىخىلى بولووبىز اىچون، شىرىعتىنىك
 قوشقان نىرسەلىرى بىرلە ھەم قىلو بوللارنى، آنىك طىبغان نىرسەلىرىدىن ساقلا نو
 بوللارنى بلور اىچون، ھەم اوبىرە نورگە ھەم شولاي ايتوب اوز بىزنى دىنيا، آخىر
 ھەم زىنن قوتقارورغە تىوشىدر.

اسلام دىنى ھەم اسلام شىرىعتىنىك ھەملىرىن بىخىلى ايتوب بلو اوزى بىك
 زور ئىلمىدر. شىرىعتىنى بىخىلى ايتوب بلوب، آنىك بىرلە ھەم قىلغان كىشى
 دىنبا دە، آخىرىدە دە اىك بىخىلى ھەم اىك قىدرلى كىشى بولاچقىدر. ئالەمى تەئالى
 ھەم آنىك بىزگە اسلام دىنىن اوبىرە تور اىچون بىبەرگان رسولى مۇھەمەد ھەم
 السلام بىزنىك شولاي ھەم اىكى دىنبا دە بىخىلى بولووبىز اىچون، بىزگە ھەم اوبىرە نورگە
 ئالەمى تەئالى شونىك اىچون اسلام دىنىدە بولغان كىشىگە اىك ئالەمى تەئالى اوبىرە نوب
 ھەم ھەملىرىن آچىق ھەم دىرىست ايتوب بلو فرضىدر. پىغمبىرىمۇ مۇھەمەد ھەم السلام
 ھەم اوبىرە نورگە قوشوب، بىك كوپ سوزلار سويلەپ قالدىرغان.

(طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ وَمُسْلِمَةٍ) ھەملىرى: (ھەملىرى
 اوبىرە نو ھەم بىر مۇئمىن مۇسلمان بولغان اىر كىشىگە دە، خاتون كىشىگە دە فرضىدر)
 (خُذِ الْعِلْمَ مِنَ الْمَهْدِ إِلَى اللَّحْدِ) ھەملىرى: (ھەملىرى بىشىكە
 قاننىدە اوق اوبىرە نە باشلا كىز؛ قىرگە كىرگانچى اوبىرە نىك) دىگان سوزلار ئالەمى تەئالى
 پىغمبىرىمۇ مۇھەمەد ھەم السلام سوزلار بىدر. رسول ئالەمى تەئالى (ھەملىرى اوبىرە نىك،
 دىنبا كىزىدە، دىنبا كىزىدە بىخىلى ايتوب بلورسىز. شىرىعت ھەملىرىن آچىق ايتوب
 اوبىرە نىك، اوز كىزىنى ياراتقان ئالەمى تەئالى نىك قوشقان اشلىرىن قىلو كىز، طىبغان
 ھەملىرىدىن ساقلا نىك. كىمە كىم ئالەمى تەئالى ھەملىرىدىن كىلگان اسلام دىنىنىك

قدرن بلوب، آنڭ بنده لرگه زور نعمت ايكانن بلوب، شريعت كورسه تڭ
 يولنى اويره نوب، بلگاني برله عمل قيلسه، اول كشي دنياده ده، آخرتنه
 ايڭ بختلى كشي بولاچا قدر (ديگان معنى لى سوزلرى بىك كوبدر. ايند
 شولاي بولغاچ اسلام ديننده بولغان كشيگه قولندن كيلگان قدر شريعت
 حكملرن اويره نوب بلو اول كشينڭ اوستنده بىك زور بورچدر.

مونه، بو كتابده اسلام ديننده بولغان كشىلرگه بلورگه تيوشلو
 بولغان نرسه لرڭ بىك كويسى هم شريعت حكملرينڭ ايڭ كيره كيلرى،
 بىك آچق ايتوب، اويره نوله در.

قرآن.

باشقه پيغمبرلرگه كيلگان بىك، اسلام دينن بزگه اويره نوب ايلرو
 ايچون، بزڭ پيغمبرمز محمد عليه السلامغه ده الله تعالى طرفندن (قرآن) اسم
 كتاب ايندرلگان. قرآن الله تعالى نڭ سوزى، اسلام دينينڭ نيگزي در. قرآن
 اسلام دينن هم شريعت حكملرن بىك آچق ايتوب سويلگان بر كتابد
 قرآنده اسلام ديننده بولغان كشىلرگه كيره كلي نرسه لر بارسيده سويلهنگ
 بارسيده اويره تولگان، بزگه الله تعالى نى نيچك طانورغه هم آڭار نرسه
 عبادت قيلورغه كيرهك ايكانلگى، الله تعالى گه عبادت قيلونڭ
 اول عبادتلرنڭ ثوابلرى، الله تعالى طيغان نرسه لرڭ ضررلر
 قيلونڭ گناهلرى بارده سويلهنگان. آندن باشقه، طاغن، دنياننده
 آخرتبز ايچونده ايڭ كيره كلي بولغان هم بار كشيگه ده بلورگه تيوشلى
 بىك كوب نرسه لر اويره تىلگاندر.

قرآن عرب تلىنده بولغانلقدن عرب تلىنى ياخشى ايتوب بلماگيره
 قرآننى ياخشى آڭلابوقى بلمسه لرده، قرآندهغى حكملرنى جيوب يازغان

دېيۇب آڭلاراقى كىتابلار باردر. اول كىتابلارنى اوفوغان هم اول كىتابلاردهغى
تت حكملرن بىلگان ككىشى، قرآندهغى بىك ككوب نرسه لارنى
تت ككىشى بىك بولا چاقدر.

قرآن الله تعالى نك سوزى، اسلام دينى نك نىگىزى بولغانلىقدن آنى بىك
غشى قدر له ب طوتارغه كىرهك. اوفوغان چاقدهده طهارت بر له گنه طوتوب
قورغه، اوفوماغانده بوچهغه سالوب حرمت له بكنه طوتارغه تىوش. قدر سز
رونغه قويماسقه، آباق آستنده فالدر وب حرمت سز ايتنه سكه، قولدن كىلگان
سر بىك الوغلا بكنه بورتورگه تىوشدر.

قرآننى: كَلَامُ شَرِيفٍ، مَصْحَفُ شَرِيفٍ، كَلَامُ قَدِيمٍ،
كَلَامُ اللَّهِ، قرآن كَرِيمٍ، ديوب تورلى اسملر بر له قدر له ب يورنه لر.

حدیث.

حدیث ديوب الله تعالى نك رسولى پيغمبر مزم محمد عليه السلام نك سويلگان
سوزلارينه هم صحابه لرنك (رسول الله فلان يرده شولاى فيلدى، مونه بولاى
اشله دى) ديوب رسول الله نك اشلگان اشلرن، فيلغان عبادتلرن سويله ب
ككورسه نكان سوزلرگه ايتهلر. رسول الله نك هر بر سويله گان سوزى اسلام
دينى طوغرسنده غنه بولوب، آنك آوزندن بر وقتكده تىوشسز سوز چقماغان.
قرآنده فسقه راق ايتوب سويله نگان حكملرنى، اوزايتوب، بىك آچق آڭلانتوب
سويله گان حدیثلر اوستينه؛ اسلام ديننده بولغان ككشىلرنك دنياده نيچك
ركك ايتولرى طوغرسنك سويله نگان حدیثلرده بىك كوبدر. رسول الله اسلام
ديننده بولغان حكملرنى، باشدن آباق، برسند فالدر ميچى بىك بورتك له ب
سويله بترگان. هم اسلام دينى نك كىرهك لگن، آنك فضيلتلرن بارسند بىك

ياخشى ايتوب سويلەپ، مسلمان بولغان كشيگە تيوشلى بولغان عبادتلىر
بارسىندە فيلوب كورسەتوب آڭلاتقاندر. رسول الله نىڭ حديثلىرىن جىوب يازغا
بىك كۆپ كىتابلىر باردىر. اول كىتابلىرىنىڭ بىك زورلىرى آلطى كىتابلىرى، او
آلطى كىتابىنى (كُتُبُ سِتَّةٍ) ھىم (صِحَاحُ سِتَّةٍ) دىوب يورنەلەر. آلطى

كىتاب دىگان سوزدر. اول كىتابلىرىنىڭ اسملىرى: صَحِيحُ بَخَارِي، صَحِيحُ
مُسْلِم، سُنَنُ أَبِي دَاوُد، سُنَنُ نَسَائِي، سُنَنُ ابْنِ مَاجَه، سُنَنُ
ابْنِ مَالِكٍ دىوب آتالالار. بو كىتابلىرىنى بىك زور عالملىر جىوب يازوب
قالدىرغانلىرى، اول كىتابلىردە رسول الله نىڭ حديثلىرى بارسىدە دىھرىك يازوب
بىتكاندر. باشقە حديث كىتابلىرى شول آلطى كىتابلىرىن كۆچرۈپ يازغان حديثلىرىدۇر.
ھازىرگى كۈندە حديث كىتابلىرىنىڭ ھەر كىم آڭلارلىق ايتوب، مەنىلىرى بىران
يازغانلىرىدە كۆيدىر.

قايسى بىر نادان كشىلىر رسول الله اشلەمگەن اشنى ھىم رسول الله سويلەمگەن
سوزىنى حديث دىوب كىتابلىرى يازغالاغانلىرى، شۇندى كىتابلىرىنى اوقوب رسول الله
اينمگەن سوزلىرىنى حديث دىوب بىلوب بىك زور گىناھلى بولۇرۇكە بىك تىز.
مۇنە شۇنىڭ اىچون ايشىنكان، يا ايسە كورگان بىر حديثنى رسول الله سوزى
دىوب يورمىچە آلارنى عالم كشىلىرىدىن، حديثنى حديث توگىل سوزلىرىدىن اىروب
بىلورلك، قرآننى ياخشى ايتوب آڭلاغان آدملىرىدىن صوراشوب، درىتىن بىلورگە
تيوشدىر. حديث دىوب سويلەنگەن بىر سوزگە صورامىچە، تىكشىرمىچە تىزگەنە
اشانوب كىتەرگە بارامىدىر. آندىن بىك صافلانورغە تيوش. مۇنە ايندى اسلام
دىنى ھىم آنىڭ بوتون ھىكملىرى بىرسىدە قالمىچە شوشى قرآن بىرلە حديثدە
سويلەنوب بىتكاندر. مسلمان بولغان كشى قرآن حديث كورسەتكەن طوغىرى

يول براه گنه بارسه، هيچ بر وقتده خور بولاچق توگلدنر. شونك ايچونده

الله تعالى قرآنده ايتكان: (وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا)

ديوب. معناسى: (الله تعالى نك دينينه يابشكز، شوندىن بر وقتده ده آيرلماكز).

هم رسول الله ايتكان: (تَرَكْتُ فِيكُمْ أَمْرَيْنِ لَنْ تَضِلُّوا مَا

تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا؛ كِتَابَ اللَّهِ وَسُنَّةَ رَسُولِهِ) ديوب. معناسى: (مين سزگه

ايكى اش قالدردم، اگر سز شول ايكيگه يابشسهكز بر وقتده ده

آزغىلقغه توشماسسز، اول ايكى نرسه الله تعالى نك قرآنى هم آنك رسولينك

عديتيدنر).

مونه بز شول ايكى نرسه دن آيرلماساق، دنياده ده، آخرنده ده ايك بغتلى

آدملردن بولاچاقمز.

ايمان هم اعتقاد.

بوتون عالمنى هم يرده كوكلرده بولغان نرسه ارنى يوقدن بار ايتكان

الله تعالى نك بارلغينه هم برلگينه، آنك كوركام صفتلرينه آندىن صوك محمد

عليه السلام نك بنده لرگه اسلام دينينى اويره تور ايچون، الله تعالى طرفندن

ييبه رلگان حق پيغمبر بولووينه هم قرآنك الله تعالى دن محمد عليه السلامغه

ييبه رلگان حق كتاب بولووينه هم اسلام ديننده بولغان حكملرنك بارسينكده

الله تعالى طرفندن بولوب درست هم طوغرى بولووينه ايمان كيتروب، چن

كوكلك برله شولارنى درست ديوب اعتقاد ايتو، هر بر كشيگه فرضدر. شونك

ايچون اسلام ديننده بولام ديگان هر بر كشيگه ايك نك بلورگه نبوش

بولغان نرسە ایماندر. چونکہ ایماننى ياخشى ايتوب بلمەگان كشینك شریعت فاشندە عالی قورقنچلیدر. مسلمان بولغان كشیگە شریعت حکملرن تیوشنچە اویره نوب، الله تعالی نك فوشقان نرسەلرینه یاقینلاشورغە، طیغان نرسەلرندن یراقلاشورغە طرشورغە تیوشلی بولادر. [شولای بولماسە، تل برله گنه (الله تعالی گە هم اسلام دینینك حقلیقینە اشانام) دیوب یورو چن ایمان بولمیچە، اوزکنى اوزك آلداب یورو گنه بولادر.

بر كشی چن كوکلندن اوشانوب، تلى برله (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ) دیوب ایمان کیترسە شریعت فاشندە مسلمان بولادر، لکن اول قوری مسلمانغنه هم ضعیفی ایمانلی كشیگنه بولادر. آنى ئەیتو برله كشی مسلمان بولسەدە، چن طازا ایمانلی بولمیدر. آنك اوستینە شول ایماننى صاقلى طورغان بیک كوب نرسەلر بلورگە هم شول ایماننى طازا ایتوب نغطورغە، كوکلنگە برکترگە كیرهك بولادر. اگر بر كشی چن طازا ایمانلی بولوب حق مسلمان بولیم دیسە نوبەندە گی روشچە ایمان کیلتررگە تیوشلی بولغان نرسەلرگە یاخشى ایتوب ایمان کیلتررگە هم شول ایماننى تلى برله اقرار ایتوب، كوگلى برله تصدیق قیلورغە کیرهك. دخى شول نرسەلرنى سويوب، شریعت حکملرینك هر قايوسن چن كوگلى برله درست دیوب اعتقاد ایتەرگە هم قولندن کیلگان قدرلی شریعت حکملرن اویره نوب، بلگانی برله چن اخلاصن قویوب عمل قیلورغە طرشورغە تیوشلیدر.

مونه شولای بولغاچ بزگە ايك الك ایمان کیتررگە تیوشلی بولغان نرسەلرگە، طرشوب طرماشوب بوتون کوچیز برله ایمان کیتره بلورگە اویرانو هم چن طازا ایمانلی بولو فرضلرنك ايك اولگیسی هم ايك زورسیدر.

ایمان اجمالی.

مسلمان بولغان كشیگە، اسلام دینینك حقلیقینە و آندە بولغان هر بر حکملرگە،

اوشانوب، الله تعالى نك بارلغينه هم آنك صفتلرينه كوكل برله اوشانقلقنى
تل برله اقرار قىلوب، الله تعالى قوشقان حكملرنى قبول ايتوب فصقه چه غنه
ايمان كيتررگه «ايمان اجمالى» ديلر.

مونه ايمان اجمالىنى عربچه اقرار قىلو شول سوزارنى معنى لرن آكلاب
اوقو بله بولادر:

اَمَنْتُ بِاللّٰهِ كَمَا هُوَ بِاسْمَائِهِ وَصِفَاتِهِ وَقَبِلْتُ جَمِيعَ اَحْكَامِهِ،
مَا اَمَرَ نِي اللّٰهُ بِهِ قَبْلَتَهُ وَمَا نَهَانِي عَنْهُ اِنْتَهَيْتُ عَنْهُ. معناسى:

(مبارك اسملى هم بتون صفتلى برله الله تعالى گه ايمان كيتردم هم الله
تعالى نى نرسه قوشسه آنى قبول ايتدم، نيندى نرسه دن طيسه آندن طبولدم).

ايمان تفصيلى.

الله تعالى گه هم آنك فرشته لرينه دخى آنك كتابلرينه هم آنك رسوللرينه،
آخرت كونينك بارلغينه دخى تقديرنك ياخشيسيد، يامانيد الله تعالى دن بولووينه
هم اولگاندىن صوكت ترلوگه هر قايسينه آيروب ايمان كيتروگه (ايمان تفصيلى)
ديلر. ايمان تفصيلى عربچه ايتوب ئه يتكانده مونه شولاي بولا:

اَمَنْتُ بِاللّٰهِ، وَمَلَأْتُكَتَهُ، وَكَتَبْتَهُ، وَرَسَلْتَهُ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَالْقَدْرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ مِنَ اللّٰهِ تَعَالَى وَالْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ.

معناسى: (ايمان كيتردم مين الله تعالى گه هم آنك فرشته لرينه دخى آنك
كتابلرينه دخى آنك رسوللرينه دخى آخرت كونينه هم تقديرنك ياخشيسيد،
يامانيد الله تعالى دن بولووينه هم اولگاندىن صوكت ترلوگه، هر قايسينه ايمان
كيتردم، اشاندم).

مونه بوبدى تورلى نرسه گه ايمان كىلترو، قاراب طور ورغە آزغنه، آنساقنه كىك بولسەدە آلارنىڭ معننى لرن يىخشىلاب بلو هم اول نرسەلرگە نىچك ايتوب ايمان كىلتىررگە ايكانن او يره نو يىخشىغنه الوغ در. مونه، ايندى، بو كتابدە شول بىدى نرسە گە نىچك ايمان كىلتىررگە كىره كلگن، آىرم آچق ايتوب، او يره تلە در.

الله تعالى گە ايمان كىترو.

الله تعالى گە ايمان كىترو: الله تعالى نى بىك يىخشى ايتوب طانى بلو بولادر. يرنى كوكنى هم آندە بولغان بتون جانلى وجانسز نرسەلرنى يوقدن بار ايتكان بر الله تعالى باردى. الله تعالى نىڭ ذاتىنى بلورگە بىزنىڭ عقلمىزنىڭ كوچى بىتمسەدە، الله تعالى نى صفتلىرى بىرلە بلو هر كىمگە فرضدر. اول الله تعالى نىڭ صفتلىرى ساناب بىرگوسز كىوب بولسەدە، بو كتابدە بلورگە بىك نىوش بولغانلر يىغنه بازلدى.

الله تعالى نىڭ مشهور صفتلىرى مونه شولاردى:

موجود، احد، حى، علیم، سمیع، بصیر، متكلم، قادر،

مختار، خالق، رزاق، رب، عادل، غفور، مجيب.

۱ (موجود) الله تعالى نىڭ بارلىق صفاتىدر. الله تعالى باردى، آنىڭ

بارلىغىدە هىچ بىر شك وشبهه يوقدر. بارلىغى ذاتىدىن بولوب، بارلىغىدە هىچ بىر نرسە گە محتاج توگلىدر. بارلىغىنىڭ اوڭى دە يوقدر هم آخىرى دە يوقدر. باشقە مخلوقلر كىك اوڭدە يوق بولوب، سوگىدىن بار بولغان توگلىدر هم آخىرى دە يوق بولاچق توگلىدر. اول الله تعالى باشقە نرسەلر كىك بىر اورىندە دە توگلىدر: آلدە، آرتدە، اوڭدە، سولدە، اىستدە، آستدە بولودن پا كىدر. بارچە عىبلردن هم باراماس صفتلردن دە پا كىدر. ايك كوركەم هم گوزەل صفتلر بىرلە گنە صفتلانمىشدر.

قرآنده الله تعالى نك بارلغن بلسگرتنه تورغان آيةلر بىك كوبر. آلارنى موندە يازوب بئورورگه ممكن توگلدنر.

۲ (أحد) الله تعالى نك برك صفتى در. الله تعالى بردر. آنك برلگنده هيچ شك فيلورغه ياراميدنر. آنك هيچ بر ايبكشى واوخشاشى يوقدر. باشقه نرسهلر كىك ايبكشلى هم نىكدهشلى بولودن پاكدر.

قرآنده الله تعالى نك برلگينه دليل بولغان آيةلردن بو كتابده برسنگنه يازوب كىنو فائدهسز بولماس.

قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ، اللهُ الصَّمَدُ، لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ. معناسى: (ئەيت سەين اى محمد (عليه السلام) الله عزَّ وَجَلَّ حضرتلرى برگنه ديوب هم اول بىك زور خواجه ديوب. اول الله تعالى هيچ كمدن طومادى هم هيچ كمنى طودرمادى هم آثار نىكدهش بولورلىق بر كىمه بولمادى، ديوب).

۳ (حى) الله تعالى ترك ديگان سوزدر. الله تعالى تركدر. هيچ بر اولهچك توگلدنر هم آنك تركلىگى بزنك كىك تن، جان برله بولمىچه اوزينه خاص بر صفت برلهدر.

۴ (عَلِيمٌ) الله تعالى بلسگوچى ديگان سوزدر. الله تعالى هر بر نرسهنى بىدر. آنك هيچ بر بلمگان نرسهسى يوقدر. بزنك كوكلهزده نى بارن بلسگان كىك، اونكاندهگى هر بر نرسهده هم كىلهچكده بولاچق نرسهلرده، هر فايوسى الله تعالى گه بىلسگوليدنر، الله تعالى نك بلووى بزنك كىك عقل برله توگلدنر، بلكه اوزينه مخصوص بر صفت برلهدر.

۵ (بصير) الله تعالى كوروچى ديگان سوزدر. الله تعالى هر بر نرسهنى

كوره در. كبرهك یرده بولسون كبرهك كوكلرده بولسون، كبرهك زور، كبرهك كچكنه، كبرهك ياقطیده، كبرهك قارانغیده بولسون هر قايچان كوره در. الله تعالى گه كورسه نهمیچه هیچ بر نرسه اشله و ممكن توگلدیر. لکن آنك كوروی بزنگ كبك كوز برله بولمیچه اوزینگ ذاتینه خاص بر صفت برله در.

۶ (سَمِيعٌ) الله تعالى نك ایشوتو صفتیدر: الله تعالى هر بر طاوشنی ایشوته در كبرهك قانی، كبرهك بیک بوواش طاوش بولسون الله تعالى نك ایشوتمگان بر نرسه سیده یوقدر. اما ایشنووی بزنگ كبك قولاق برله توگلدیر.

۷ (مَتَكَلِمٌ) سویلهوچی دیگان سوزدر. الله تعالى سویلهوچیدر. قرآنده یازغان سوزلر هر قایوسی الله تعالى نك سوزلریدر، لکن آنك سویلهوی بزنگ كبك آوز، نسل برله توگلدیر هم طاوشلر، حرفلر برله ده توگلدیر. الله تعالى آندی کیچهیلکردن پاکدر.

۸ (قَادِرٌ) کوچی بنگوچی دیگان سوزدر. الله تعالى نك هر بر نرسه گه کوچی ینه در، آنك کوچی ینمگان هیچ بر نرسه یوقدر، اما آنك کوچی یتووی بزنگ كبك آياقلر، قوللر، باشقه اعضا برله بولمیچه، اوزینه گنه خاص بولغان بر صفتدر.

۹ (عَادِلٌ) طوغریلق فیلوچی دیگان سوزدر. الله تعالى هر بر ایشینی وهر بر حکمینی طوغریلق برله گنه هم عدللك، حقلق برله گنه فیلادر. هیچ بر کشیگه جبر، ظلم فیلمیدر. آخرنده ایندگی بنده لرینی جنت نعمتلری برله خرمیت اینتهچك، گناهلی بنده لرینی جهم عذابی برله جزا اینتهچکدر. شول اشلرنك هر قایوسی حقلق، عدللك و طوغریلق برله بولاقدیر.

۱۰ (غَفُورٌ) غفوایتوچی دیمکدر: الله تعالى اوزی تلگان بنده لرینگ

گناهلار بىنى غفو ايتەچكىر . توبە ايتىنك ان دىملرنىڭ گناھىنى غفو ايتۇدە ھەم بۇرە
توبە قىلماغان كىشىلرنىڭ گناھلارن غفو ايتۇدە اللە تەئالى نىڭ اوز اختیارىندەدر .

۱۱ (مُجِيبٌ) دىعالرنى قبول ايتۇچى دىگان سوزدر . اللە تەئالى اخلاصى

بۇرە ھەم چن كوڭلى بۇرە صورالغان دىعالرنى قبول ايتەدر . اوزىنىڭ رەھمىتى
بۇرە، صورالغان بىندەلرنىڭ صورالغان نۇرسەلرندە بىرەدر ، لىكن اللە تەئالى قبول
ايتۇۋىدە ھەم بىرۋىدە اختیارلىدر ؛ تەلگان بىندەسىنە بىرە ھەم تەلەمگان بىندەلر بىنە
بىرەمىدر . بىرۋىدە، بىرۋىدە عدلىك بۇرەدر .

۱۲ (خالق) اللە تەئالى يۇقىدىن بار قىلۇچى دىگان سوزدر . بىتون عالمىنى

ھەم آندە بولغان بىتون نۇرسەلرنى اللە تەئالى بار قىلغان ھەم آنىڭ تەلۋى بۇرە
بار بولغانلردىر . بار بولغان نۇرسەلردە چىتىنلىك بۇرە بولمىچە اللە تەبارك و تەئالى
ھىزىرتلرنىڭ (بول) دىگان سوزى بۇرە اوك ھەر قايسى ھازىر بولغانلردىر .

۱۳ (مُخْتَارٌ) اللە تەئالى اختیارلى دىگان سوزدر . اللە تەئالى ھەر بىر اشىنى

اوزىنىڭ اختیارى بۇرە تەلەب قىلادىر . اول ھەر بىر اشىنىڭ قىلسەدە، قىلماسەدە اختیارلىدر .

۱۴ (رَزَاقٌ) طویدروچى دىمكىدر . اللە تەئالى ھەر بىر كىشىگە و ھىوانلارغە

ھەم بىتون جان اىەلر بىنە رزق بىرگۈچىدر . بىر يۈزىندە گى بىتون نۇرسە اللە تەئالى نىڭ
قۇدرى بۇرە اوسكان ھەم بولغان نۇرسەلر بۇرە رزقلانۇب طورالر ھەم نى قۇدر
بىرسە و نى قۇدر طویدرسەدە اللە تەئالى نىڭ نەھمىتى ھىچ كىمۋىمىدر ھەم كىمۋىبەچكىدە
توگلىدر .

۱۵ (رَبٌّ) تۇر بىە قىلۇچى و خواجه بولۇچى دىگان سوزدر . اللە تەئالى

بار چە عالمگە رەھمىت قىلۇب، تۇر بىە قىلۇب طورۇچى ھەم بىتون نۇرسە نىڭ خواجه بىدر .
بۇ عالمدە بولغان ھەر بىر نۇرسە اللە تەئالى نىڭ ملىكىدەدر .

فرشته‌لرگه ایمان کیترو .

الله تعالی نڭ فرشته‌لری بار . آنلر هر قایوسی الله تعالی نڭ سو بوکلی هم بیک اطاعتلی قللریدر . هر وقت الله تعالی گه عبادت قیلوبقنه طورالر . الله تعالی نی فوشسه شونی اشلیر . هیچ بر گناه قیلیمیلر . آشامیلر ، اچمیلر ، یوقلامیلر آلارده بزنڭ کبک ایرلک خاتونلقده یوق ، هر بری نوردن باراتلقان صافی بنده‌لردر . کشی کوزینه کورونمیلر اگر کورینه‌سیلری کیلسه ، نورلی صورنکه کروب کورونه آلالر . آنلرنڭ صانلری الله تعالی دن باشقهغه بیلگولی توگل باری فرآنده اسملری ذکر ایدلگان ایڭ مشهورلر یگنه بزگه بیلگولیدر . (جبرائیل ، میکائیل ، اسرافیل ، عزرائیل) علیهم السلام ، ایڭ زور خدمتلرده گی مشهور فرشته‌لردر . جبرائیل علیه السلام : بزنڭ پیغمبرمز محمد علیه السلامغه الله تعالی طرفندن پیغمبرلک کیترگان هم قرآن کیترگان فرشته‌در . باشقه پیغمبرلرگه ده پیغمبرلکر ، کتابلر کیترگان بو فرشته‌نی وحی کیلتروچی فرشته دیوب آطیلر . میکائیل علیه السلام ، بولوطلرنی یورتوب تیوشلی اورنلرغه تیوشنچه یغورلر یاودروب ایگنلرمزنی تربیه ایتوچی فرشته‌در .

عزرائیل علیه السلام ، الله تعالی نڭ امری برله بیر یوزنده گی جان ایه‌سی بتون مخلوقلرنڭ جانلرینی آلوب هر جان ایه‌سن دنیادن آخرنکه کوچروچی فرشته‌در . اسرافیل علیه السلام آخر زمانده الله نڭ امری برله بر (صور) اوروب بتون نرسه‌لرنی جانسز قالدوررغه ، شوندن صوڭ طاغن بر (صور) اوروب بوتون نرسه‌لرگه جان کرتوب محشر کونن کورساتورگه بیلگوله‌نگان فرشته‌در . بولاردن باشقه هر کمنڭ یاننده یوروب دنیاده چافده هر بر اشلگان هم اویلاغان نرسه‌لرمزنی بازوب طوروچی فرشته‌لر باردر ، آلارغه (گراما کاتبین) دیلر ، آنلر بزنڭ طوغاندن اولگانگه قدر بولغان هر بر یاخشی عمللرمزنی هم ناچار اشلرمزنی برسند قالدرمیچه بازوب طورالر . اولگاندن صوڭ

قبرلرمزده جواب آلوچی (منکر و نکیر) اسملی ایکی فرشته باردی. آنلر اولگانندن صوڭ هر بر کشیدن جواب آلار، یاخشی کشیلردن بومشافلق برله یامان کشیلردن فاتیلق هم فورقچلق برله جواب آلار. موندن باشقه طافن ئهله نیندی خدمتلرده ئهله نی قدر فرشته لر بار، لکن قرآنده خدمتلری کورسه نلگان فرشته لر هم بزگه خدمتلرینه اوشانوب ایمان کیلتررگه نیوشلی بولغانلری شولاردی، باشقه لرینه الله نڭ اطاعتلی قللری دیوبکنه ایمان کیتره مز.

الله تعالی نڭ کتابلرینه ایمان کیتره .

بیر یوزنده بولغان بنده لرگه طوغری یولنی کورسه تور ایچون الله تعالی پیغمبرلر آرقلی بزگه کتابلر ببه رمشدر. اول کتابلر همه سیده حق در هم الله تعالی نڭ سوزلریدر. پیغمبرلر شول کتابلرده غی حکملر برله بنده لرنی ایمانغه هم ایزگی عمللر قیلورغه اونده گانلر، یاراماس یامان اشلردن طیغانلردی. اول کتابلردن آدم علیه السلام غه اون کاغد قدر، شیث علیه السلام غه ایلی کاغد قدر، ادريس علیه السلام غه او طز کاغد قدر، ابراهیم علیه السلام غه اون کاغد قدر اینمشدر. آندن صوڭ تورات اسملی کتاب موسی علیه السلام غه، زبور اسملی کتاب داود علیه السلام غه انجیل اسملی کتاب عیسی علیه السلام غه، قرآن اسملی کتاب بزنگ پیغمبرمز محمد علیه السلام غه اینمشدر.

قرآن ایڭ صوڭندن اینگان کتاب بولغانلقدن آنده غی حکملر اوڭلگی کتابلرغه فاراغانده جیڭلرک هم آخر زمان خلقینڭ طورمشینه موافقراق در. اول اوڭلگی کتابلرده غی بایناق حکملرنی آلودرادر. قرآننڭ نیندی کتاب ایکانلگی باشده بر قدر سویله نگان ایدی.

الله تعالی نڭ پیغمبرلرینه ایمان کیتره .

بنده لرگه دین حکملرینی اویره تمک ایچون الله تعالی بیک کوب پیغمبرلر

يېرەمشدەر. اول پېغمبەرلەر بارسىدە بىزنىڭ كىمك آدم بالالرىدەر، بارى آلا
الله تعالى نىڭ قدرى بىرلە ياش وقتىدە اوق بىك عقللى و بىك زىرەك ھەم بىك
طوغرى ياخشى اىزگى خلقلى بولغانلەر، اوسوب الوغ بولغاندىن سوڭك الله تعالى
آنلارنى پېغمبەر قىلمىشدر. آلا رە جبرائىل اسملى فرشتە آرقلى اوزىنىڭ حكملرىنى
يېرەوب شول حكملەر بىرلە بىندەلرىنى حق دىنگە اوندەرگە قوشمىشدر. شوندىن
سوڭك اول پېغمبەرلەر الله نىڭ امرى بىرلە كشىلرنى حق دىنگە ھەم طوغرى يولغە،
اىزگى عمللەر قىلورغە اوندەمشلردەر. آنلار الله تعالى گە ھىچ بىر وقتىدە قارشىمىچە
جانلرى، ماللىرى بىرلە الله نىڭ قوشقانن اشەب ھەرارى بارىچە طرشقانلردەر.
اول پېغمبەرلەرنىڭ بىك كىوبسى قرآندە سويلەنەدر. آدم عليه السلام دىباغە
كىلگاندىن بىرلى بىر يوزىنە ئىللەنى قدر پېغمبەرلەر كىلوب كىتسەلدە بىز آلارنىڭ
قرآندە بيان ايتلمىگانلارن بىلمىمىز، قرآندە يكرمى بىش قدر پېغمبەرنىڭ اسملىرى
ھەم بىر قدر حاللىرى سويلەنەدر. قرآنكە بيان ايتلمىگان پېغمبەرلەر مۇنە شونلردەر:
آدم، ادريس، نوح، ھود، صالح، لوط، ابراهيم، اسماعيل، اسحاق، يعقوب،
يوسف، ايوب، شعيب، موسى، ھارون، داود، سليمان، يونس، الياس، اليسع،
ذوالكفل، زكريا، يعقوب، عيسى، محمد عليهم الصلاة والسلام.

بونلردىن باشقە: عزيز، لقمان، ذوالقرنين حضرتلەرنىڭ اسملىرىدە قرآنكە
سويلەنەدە آلارنىڭ پېغمبەر ايكانلىكلرى آچق بىلگىلى توگىلەر. دىخى: شىث،
يوشع، حضر، بشر، دانيال، اشموئىل اشعيا اسملى كشىلەرنىڭ پېغمبەر ايكانلىكلرى
ھىندىلردە بيان ايتولەدر. نىچك بولسەدە پېغمبەرلەر بارسىدە ھقدر، بارسىدە
الله تعالى نىڭ سويوكلى ھەم اشانچلى قللىرىدەر ھەم طوغرى بولغان دىنگە اونداب
بىندەلەرنىڭ دىبا آخرت بختلى بولولار بىنە طرشقانلردەر. آلارنىڭ اۋلىگىسى آدم
عليه السلام بولوب، آخرىگىسى بىزنىڭ پېغمبەرمىز محمد عليه السلامدر. محمد عليه

السلامدن صوڭ قيامتنكه قدر بىر يوز يىنه پيغمبىر كىلەچك نوڭلدر. اول كىتىرگان اسلام دىنى قيامتنكه قدر باراچاقدىر.

آخىرت كۈنىنە ايمان كىتىرو.

بىزنىڭ ھازىر ياشى تورغان دىنيامىز بو كۈيىنچە توراقچى نوڭلدر. بىر ۋەقت بو دىنيا ھەم دىنيادە بولغان بىتون جان ايەلرى آدملىر، حيوانلىر، قوش - قورنلىر بارسىدە اولوب بىتەچك ھەم بىر يۈزىندەگى باشقە نىرسەلردە ھلاك بولاچقىدىر. بارى الله تعالى گنە بىتمەيەچك اول قالاچقىدىر. چۈنكى اول ھىچ بىر ۋەقتە بىتەچك بوغالاچقى نوڭلدر. الله تعالى قرآندە بىتون عالمنىڭ ھلاك بولوون بىيان ايتوب بىك كۈب آيەلر كىتىرمىشىدىر. قرآندەغى: (كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلَّا وِجْهَهُ) دىگان آيت موڭارغە بىك الوغ دىلىدىر. معناسى: (ھەر بىر نىرسە ھلاك بولوب بىتەچك؛ بارى الله تعالى گنە قالاچقى) دىگان سوزدىر. مونە دىنياننىڭ بولاي بىتۈيىنە (آخىر زىمان) دىلر. قرآندەدە، ھىدىئەدە، آخىر زىماننىڭ نىچك بولولرى ھەم نى روشلى بولولرى سويلەنسەدە، آننىڭ قايچان بولاچاغى الله تعالى دن باشقە ھىچ بىر ھوگە بىلگۈلى نوڭلدر. مونە شولاي بىتون دىنيا ھلاك بولوب بىتەچك الله تعالى نىڭ قدرتى بىرلە بىتون نىرسە ياڭادىن تىرولەچك، قىبرىلنىڭ اوستىلى بارىلوب، چىروب تارالوب بىتەكەن گاودەلر ياڭادىن اولىگى ھاللرىنە قايتوب، ھەر بىر جان اوزىنىڭ گاودەسىن تابوب كىرەچە كىدىر. شوندىن صوڭ ھەر بىر جان ايەسى بولغان آدملىر، حيوانلىر بارسىدە بوقىلىرىدىن اويانغان كىك بولوب، قىبرىلدىن چىقاچقىلر، ھەر بىرسى مۇشىرگە جىيولاچاقلردىر. شوندىن الله تعالى نىڭ فرىشتەلىرى عدلىك بىرلە ھەر بىر آدمنىڭ دىنيادە بولغان ھەملىرىن تىكشىروب، ھساب ايتەچكىلر ھەر كىمنىڭ ھەملىنە كۈرە اجىرلىر، جىزالر بىلگۈلەنەچكىلر. مونە شوڭارغە (آخىرت كۈنى) دىلر. تىكشىرو، ھەم ايتوبىتەكەچ ايمانسىز آدملىر تىمۇغغە نوشەچكىلر. ايمانلى آدملىرنىڭ گناھسىزلىرى ھەم گناھلىرى غىفو ايدىلگانلىرى اوجماخقە كىرەچك.

گناهلیلری گناهسی قدر عذاب اینلگاج عذابدن فوتقارلوب او جماخقه کره چکلردر .
بو اشلر بارسیده حقدر هم بر وقت بولاچاقدر .

اوجماخ.

اوجماخ بودنیادن ئهله نی قدر الوغ بر راحت بافچه سیدر . دنیاده وقتده
فولاغمز ایشونمگان، کوزمز کورمگان حتی عقمزغده کیلمگان نرسه لر، ئهله
نیندی ماطور زینتلی سرایلر، تورلی نورلی یمشلی، حوش ایسلی عقلر خیران
قالورلق آغاچلر برله بیزا کلانگاندر . آنک هر یرنده ئهله نیندی طانلی اچمک
چیشمه لری، شربتلی هم سونلی بلغه لر شاولاب آغوب طورادر . درستینگنه
الله تعالی نك قدرتی برله آنده حاضر له نگان نعمتلرنی تل برله سویله ب، فلم
برله یازوب توگل باش برله اویلاب بتررگه ده ممکن توگلدر . دنیاده وقتده
الله تعالی نك طوغری یولی برله گنه یوروب گناهسز بولوب اولگان آدملر
شونده کروب منگو فالاجقردر . آنده کرگان ایزگی آدملر هیچ بر وقت
قارتایاچق هم اوله چک توگلدر . هیچ بر قایغی، حسرت، آورو، محنت کورمیچه
هر وقت شادلقده، هر وقت راحتده ئهله نیندی خوش نعمتلر ایچنده، بنماس
توکانماس لذتلر برله طور اچاقلر، کوکللری نی نرسه تله سه هر قایوسی شونک اوق
حاضر بولوب، راحت ایچنده یاشایه چکلردر . الله تعالی اوجماخنی قرآنده شولای
ماقطاب سویلیدر . طوغری یولدن آیرلماغان، الله تعالی گه، پیغمبرگه اطاعت
قیلغان بنده لرنی شونده کرتو برله وعده قیلادر .

(انَّ الدِّينَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوْا الصّٰحِحٰتِ لَهُمْ جَنَّتْ تَجْرِى مِنْ

تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِيْنَ فِيْهَا اَبَدًا . مونه شوندی آیتلر قرآنده طولوب
طورادر . آیتنك معناسی : (ایمان کیترگان هم یاخشی عمللر قیلغان بنده لرگه،

آستندن تورلى بىلغىلەر آغوب طوردا طورغان جنت بولاچاقدر. آلاش شوندا
مىگىو فالاقاقلردىر).

تموغ.

تموغ: گناھلى بىندىلەرنى اوط بىرلە ھىمدە ئەللە نىندى نىرسەلەر بىرلە جزا
قىلا طورغان، عذاب زندانىدەر. آندە گناھلى بىندىلەر، بارسىدە، بىر تورلى
عذاب قىلنىمىچە گناھلىرىنى كۆرە عذاب قىلنىمىچىلردىر. اللوغ بولغان اللە تعالى
ھىزىنلەرى طوغرى بول بىرلە يورمىچە دىئادە وقتدە گناھ قىلغان بىندىلەرنى تورلى
عذابلەر بىرلە جفالاب تموغدە ياندراچقىنى ھىم تموغنىڭ بىك قورقنچلى بىر عذاب
يورطى اىكەنلىگىنى قرآندە بىك آچق بىيان ايتەدەر. بىندىلەرگە دىئادە وقتدە
آندىن صاقلانورغە قوشا ھىم تموغ عذابلىرىنى گرفتار بولوردىن اشلىرىدىن مەكىن
قدر صاقلانورغە قوشوب بىندىلەرنى اوگوتلىدەر. اللە تعالى ھىر بىرگە توفىق
بىرۈب دىئادە وقتدە شىرىعت يولى بىرلە گەنە باروومزنى نصىب ايتسونىك شول
قورقنچلى عذابلردىن بىراق قىلسون ابدى، آمىن!

اللە تعالى نىڭ تەقدىرىنى ئىمان كىتىرۈ.

تەقدىر: بولماسدىن ئەلك بولاچاق نىرسەنىڭ بولۇشىنى بىلگۈلەب قوبۇدەر.
دىئادە ھىر بىر بولغان نىرسەلەر، قىلنىغان اشلىرى ھىم بولاچاق قىلۇنچاق اشلىرى، كىرەك
ياخشى اش بولسون، كىرەك يامان اش بولسون بارسىدە اللە تعالى نىڭ تەقدىرى
بىرلە بولادىر. بىندىلەرنىڭ ھىر بىر اشلىسى اشلىرى قىلاچاق ياخشىلىقلارنى ھىم يامانلىقلارنى
اللە تعالى گە قىلماس بورون بىلگۈلىدەر. بىندىلەر دىئادە چاقىدە ھىر بىر نىرسەنى
اشلىرىگە اختبارلى بولاسەلدە، اشلىسى نىرسەلەرنى اللە تعالى طرفىدىن بىلگۈلەنگەن،
تەقدىر ايتلىگان اشلىرىدەر.

شونىڭ اىچۈندە اللە تعالى تەقدىر ايتكىن نىرسە ھىچ بىر بولمى فالاقى توگلى
ھىم اول تەقدىر ايتمىگان نىرسە بىر وقتدەدە بولاچاقىدە توگلىدەر. اللە تعالى قرآن

کریمده تقدیر حقنده بیک کوب آیتلر ایندرگان. (اَنَا كُلُّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ

بِقَدْرِ) معناسی: (حقیقتده مین هر بر نرسه نی تقدیر برله یاراندم) دیگان سوزدر.

(وَاللّٰهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ) معناسی: (الله تعالی سزنی هم سزنیڭ قیلاچق

اشلرکزی یارانمشدر) حدیث: (مَا شَاءَ اللّٰهُ كَانَ وَمَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ)

معناسی: (الله تعالی تله گان هر نرسه بولا، اول تله مگان نرسه بولمیدر)

تقدیر حق بولغان بر نرسه در، آثار ایمان کیترو هر بنده گه فرضدر. الله

تعالی نڭ تقدیریده عدالمک برله طوغریلق برله بولادر اول هیچ بر بنده نی

جبر و ظلم ایتمیدر. بنده لر یاخشیلقنیده، ایمانلقنیده اوزلری تله ب قیلالر،

باری الله تعالی بنده لر نڭ نرسه قیلاچاغینی آلدن بلوب طورغانلقدن، آلارنڭ

قیلاچق یاخشیلقلرن هم ایمانقلرن یاراتوب، بار ایتوب تقدیرگه یازوب

قویمشدر.

اولگاندن صوڭ ترولوگه ایمان کیترو.

دنیاده یاشاب اولگاندن صوڭ، هر بر جان ایسه ی یا کادن بر وقت

تبروله چکدر. کیرهک نیندی اولم برله گنه اواسون هیچ بر نرلمگان جان ایسه ی

قالاچق توگلددر. ترلگاندن صوڭ هر بر نرسه محشرگه جیولوب دنیاده غی اشلرندن

الله تعالی گه حساب بیره چکدر. (آخرت کونینده ایمان کیترو بابنده سویله نندی).

شوشی سویله نگان جیدی نورلی نرسه لرگه شول روشچه ایمان کیترو

هر بنده گه فرضدر، مونه شول توسلی ایتوب ایمان کیتره بلو هر کمگه تیوشلی

عملدر. معنالری برله درست ایتوب اوفورغه تیوشلی بولغان ایمان کلمه لری.

کوکل برله اشانغان (تصدیق ایتکان) نرسه لر نی تل برله ایتو (اقرار

قیلو) ایچون، مونه شول کلمه-ارنی بیک درست ایتوب معنالر ی برله اوقی
بلو نیوشدر.

ایمان کلمهسی:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ

معناسی: (بر الله تعالی دن باشقه حلق اوزره قلق قیلونه طورغان هیچ بر ذات
یوقدر. محمد علیه السلام اول الله تعالی نك بندهلرینه شریعت حکملرن ایرشدرور
ایچون ییبارگان ایلچیسیدر. ایمان کلمهسن (کلمه نوحید) هم (تهلیل)
دیوبده اینهلر. باری بر تهلیلده شول بولا، شول کلمهنی اوقو تهلیل
اوقو بولا در.

شهادت کلمهسی:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

معناسی: گواھلق بیرهمن، درستلسک الله تعالی دن باشقه حلق اوزره قلق قیلنمش
هیچ بر ذات یوق دخی کوکلم برله اشانوب گواھلق بیرهمن، محمد علیه السلام
اول الله تعالی نك قلی همده بندهلرگه شریعت حکملرن ایرشدرور ایچون،
ییبه رگان ایلچیسیدر.

توحید کلمهسی:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ

الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ، وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى

كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

معناسی: چن کوکلمدن اشانوب گواھلق بیره من: درسنلکده الله تعالی دن باشقه حقلق اوزره قلیقمش هیج بر ذات یوقدر هم اول الله تعالی یالغزدر. آنک هیج بر ایبداشی، نیکداشی، اوخشاشی یوقدر. بتون کورکه م صفتلر هم پادشاهلق، خواجه لق اول الله تعالی گه خاصدر. اول الله تعالی نرگزه هم اولتره در، لکن اوزی هر وقت ترک بولوب بر وقتنده اوله چک نوکلدر. بتون ایزگواک اول الله تعالی نك قدرتنه در. آنک هر بر نرسه گه کوچی بینکوچیدر. الله تعالی نك کوچی بتمگان هیج بر نرسه یوقدر). کفرلک گه نوشودن صافلانوب اوقورغه نیوشلی

کلمه: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ أَشْرِكَ بِكَ شَيْئًا وَإِنَّا أَعْلَمُ
وَأَسْتَغْفِرُكَ لِمَا لَا أَعْلَمُ. إِنَّكَ أَنْتَ غَلَامُ الْغُيُوبِ. معناسی: ای

الله! سیکابر نرسه نی نیکله شدرودن بلگانم حالده صغنامن دخی سیندن اوزم بلمه گان گناهلرمنک یارلقانوون تلیمن. سین بارچه عیبلر نی بلوچی الله سئک.

استغفار کلمه سی:

أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ تَعَالَى مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ،
أَذْنِبْتَهُ عَمْدًا أَوْ خَطَاءً، سِرًّا أَوْ عَلَانِيَةً وَأَتُوبُ إِلَيْهِ مِنَ الذَّنْبِ
الَّذِي أَعْلَمُ وَمِنَ الذَّنْبِ الَّذِي لَا أَعْلَمُ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَامُ الْغُيُوبِ.

معناسی: بله طوروب هم یاغشوب یاشرمیچه هم یاشروب قیلغان گناهلرمنک باری ایچونده الله تعالی دن یارلقاوینی قات، قات تلیمن. دخی توبه قیلان اول الله تعالی گه هر بر بلگان گناهلرمدن هم بلمیچه قیلغان گناهلرمدن، یارب سین هر بر یاشرن نرسه لرنی بلگوچیسئک.

تمجید کلمه سی:

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ لَا حَوْلَ
وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ، مَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ وَمَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ.

معناسی: الله تعالى نی هر بر کیه چیلکدن، هر بر عیبیلردن پاک دیوب
ایتمن هم شونی اعتقاد قیلامن هم هر بر چن ماقطالو بیرله ماقطانمق الله
تعالی گه گنه خاصدر هم حقلق برله قیللق قیلنمش ذات الله تعالی دن باشقه هیچ
یوقدر. اول الله تعالی هر نرسه دن الوغدر. بنده لرنک گناهدن صافلانورغه
حیله لری هم قوتلری یوقدر، باری شول الوغ بولغان الله تعالی نك کوندر ووی
برله گنه در. اول الله تعالی تله گان نرسه گنه بولادر، اول تله مگان نرسه هیچ
بولاجق نوگلددر.

شریعت قاشنده عملر.

اسلام شریعتی قاشنده بندلرنک قیلغان عمللری سکزگه بولنوب یور یلور:
فرض، واجب، سنت، مستحب، مباح، حرام، مکروه، مستکره.
بنده لرنک قیلغان هم قیلاطورغان هر بر عمللری شول سکزنک برسینه کر میچه فالمیدر.

۱- فرض.

فرض شوندی عملدر آنی قیلغان کشی ثوابلی بولور. قیلماغان کشی
بیک الوغ گناهلی بولور. فرضنک فرض ایکانلگینه اشانماغان کشی کافر بولور.
فرض عمللر اسلام دینینک حقلغینه اشانو، کونده بیش وقت نماز قیلو، رمضان
آینده روزه طوتو، هر یلده بر مرتبه مالنک زکاتن بیرو، دولتی یتهرک بولسه
عمرنده بر مرتبه مکه گه باروب حج قیلو کبیلردر. مونه بو عمللر یارده فرض

عملدن سانالا. کوچی بیتنه طوروب فرض بولغان عملنی قالدوغان کشی بیک الوغ گناھلی بولوب قیامتده اوت برله عذاب قیلوناچقدر.

۲ - واجب.

واجب شوندى عملدر آنى قیلغان کشی ثوابلی بولور، قیلماغان کشی گناھلی بولور، واجب نك واجب ایکانلگینه اشانماغان کشی کافر بولماسده بیک الوغ گناھلی بولور. وتر نمازی اوقومق، عید نمازلی اوقومق، فطره صدقهسی بیرمک، قربان چالمق، واجب عملدر. بولاردن باشقهده واجب بولغان بر قدر عملار باردر اورنی برله بارده سویله نور ئهلی، انشاء الله.

۳ - سنت.

سنت شوندى عملدر آنى قیلغان کشی ثوابلی بولور، قیلماغان کشی گناھلی بولماس، آلایده قیامت کوننده شلته گه تیهشلی آدم بولوب، پیغمبرمز محمد علیه السلامنك شفاعتندن محروم بولور. سنت بولغان نمازلی اوقو، هر اشك باشنك بسم الله ئهیتو، ایمانلی کشیلرگه سلام بیرو، مسواک برله آغزنی بووو سنت عملدرن سانالا طورغان عملدر.

۴ - مستحب.

مستحب شوندى عملدر آنى قیلغان کشی ثوابلی بولور، قیلماغان کشی گناھلیده بولماس، قیامت کوننده شلتهلیده بولماس. نفل نمازلی اوقو، نفل روزهلر طوتو، نفل صدقهلر بیرو هر وقت طهارت برله بیرو، بوش وقتلرده قرآن اوقو مستحب عملدر.

۵ - مباح.

مباح شوندى عملدر، آنى قیلو برله قیلماو بر نیگذدر؛ قیلغان کشیده، قیلماغان کشیده ثوابلیده بولماس، گناهلیده بولماس. حلال بولغان طعاملرنی طویغانچه آشماق، طویغانچه اچمک، رسیز سوزار سویله مک مباح بولغان عمللردندر.

۶ - حرام.

حرام دیوب شوندى عملگه ئه يتوله، آنى قیلغان کشی بیک الوغ گناهلی بولور، قیلماغان کشی ثوابلی بولور، حرامنی حلال دیگان کشی کافر بولور. کشی اولترمک، کشی نرسه سینه خیانت قیلماق، عیبیت سویله مک، ایسرتکچ اچمک، اورنسیز کشی رنجتمک حرام عمللر جمل سندنر.

۷ - مکر وه.

مکر وه شوندى عملدر: آنى قیلغان کشی بر آز گناهلی بولور، آنى قیلو درست دیگان کشی کافر بولماسه ده الوغ گناهلی کشیلردن سانالور. اوتوشمیچه غنه اوتوش اوینلر اویناو، ادبسیز سوزلر سویله وه هم ادبسیز جرار جرلاو، کشی آلدنک ادبسیزک کورسه تو، اور ونسیزغه ما قطانو مکر وه عمللردر.

۸ - مستکروه.

مستکروه شوندى عملدر: آنى قیلغان کشی گناهلی بولماسه ده بر ادبسیزک قیلغان بولور، قیامت کوننده شلته لی بولور غه ده یقین قالور. زور، زور قابوب آشاو، بازارده اورامده آشاب بورو، آغزنی قابلامیچه ایسنه و، اورنسیزغه قچقروب کولو، بارماق شارتلانو مستکروه عمللردن سانالور. مونه شوشی سکز نورلی عمللردن فرض، واجب، سنت، مستحب بولغان

عمللرنی قیلورغه طرشو؛ حرام، مکروه، مستکره بولغان عمللردن صافلانورغه طرشو مسلمان بولغان بنده لرگه نیوشلی اشلردر. نیوشلیلرن قیلو نیوشسزلردن صافلانوروشلری اورنی برله آچق ایتوب اویره تلور.

شریعت قارشنده بنده لر .

عمللر تورلیگه بولنوب یورگان کبک بنده لرده شریعت قاشنده تورلی، تورلی درجه گه بولونه لر. اگر بر کشی الله تعالی نی بار هم بر دیوب طانوسه هم ایمان کیلتر ورگه نیوشلی بولغان نرسه لرگه ایمان کیلترسه، کیره ک نیندیگنه کشی بولسه ده، آکارغه مؤمن، مسلمان دیوب ئه بتول هم اول کشیگه مسلمانلرغه نیوشلی حکملر برله حکم ایتوله. مسلمان بولغاندن صوڭ آدملر شریعت قاشنده تقوی، فاسق، منافق اسملری برله اوچکه بولونه لر. اگر بر مسلمان کشی شریعت کورسه تکان یول برله گنه یورسه، الله تعالی نڭ قوشقان اشلرینه بوی صنوب، آلارنی قیلورغه طرشسه، یاراماز اشلردن صافلانسه، دینگه هم ایمانینه زیان کیلترردای اشلرگه قانوشماسه اول کشی تقوی کشی بولا. اگر بر کشی الله تعالی نڭ قوشقان اشلرن جیڭلگه صاناسه، کیره کماس بولغان ادبسن اشلر برله شغلله نسه، یاراماغان نرسه لردن صافلانماسه اول کشی فاسق آطالا.

ایندی بر کشی تلی برله گنه ایمان کیلتروبده کوکلی برله اسلام دینینڭ حق هم طوغری بولوونده شک طوتسه طشندن بلیگرتماسه ده اول کشی منافق آطالا. مونه شول کشیلر کیره ک فاسق بولسون، کیره ک منافق بولسون تللری برله ایمان کیلترسه لر هم مسلمانلرغه اوخشاشلی صفتلر برله صفتلانسه لر، مسلمانلر قیلا طورغان عمللرنی قیلماسه لرده هم حرام بولغان نرسه لردن صافلانوب بنمه سه لرده بزگه آلارنی مسلمان دیوب طانورغه نیوشلی بولا، چونکه بز آلارنڭ اچلرنده نرسه بارن بله آلمیمز، آنسی الله تعالی گه گنه معلوم. بز باری آلارنڭ

طشلىرىنىڭ قاراقىنى ھىكم ايتىمىز، شۇنىڭ اىچۇن بىز ئىقۇىنى آىرۇب طانىۇسەفە، فاسق بىرلە مىناقىنى آىرۇب طانى آلمىمىز. بىزگە شىرىعت بۇىنچە بۇرگان كىشى ئىقۇى مىسلمان بۇلا، شىرىعت بۇىنچە بۇرمىچە اىمان كىلىتۇرۇبكنە طۇرسە اول كىشى ئىقۇى ئۇگۇل، بىلكە فاسق مىسلمان بۇلا. لىكن نىندى بۇلسەدە بىر كىشى ئىلى بىرلە اللە ئىعالىنى بىر ھىم مۇمدىلىە اللىسلام آنىڭ پىغۇمبىرى، آنىڭ بىزگە كىتىرگان اللىسلام دىنىنى ھىق و طۇغرى دىن دىبۇب طۇرسە اول كىشىگە بىز مىسلمان دىبۇرگە ئىبۇشلى ھىم آنىكار دىنىادە و قىندە مىسلە ئىلرغە قىلا طۇرغان ھىكم بىرلە ھىكم ايتىرگە ئىبۇشلى بۇلا. اىگر بىر كىشىنى اىمان كىلىتۇرۇوى بىرلە مىسلمان دىبۇب طانىۇساق، بىزگە اول كىشىنىڭ جانىنە، مالىنە ئىبۇ ھىرام بۇلا ھىم آنىڭ عىبىتىنە ئۇشۇدە بارامى. آنىڭ بۇغازلاغان نىرسەسنى آشاو دىرست بۇلا. آنىڭ بىرلە اىكى آرادە نىكاحدە دىرست بۇلا. آنىكار اللىسلام بىرۇرگەدە ئىبۇشلى بۇلا ھىم بۇلاردىن باشقە اللىسلام ھىكملىرىدە بۇرتلە، بارى ئىبۇشلى اىشلىرنى قىلمىچە، ئىبۇشسىز اىشلىردىن صاقلانمىچە فاسق بۇلۇب بۇرگان كىشىنىڭ شىهادىتى شىرىعت قاشىندە قىبۇل اىتلىمى. چۇنكى فاسق اىشلىردىن طارتىنماغان كىشىنىڭ بالغاندىن قۇرقماوى بىلىگۇلى بۇلغانغە، آنىڭ شىهادىتى بۇاۇوى بارامى. اللىسلام شىرىعتىنى آنىڭ شىهادىتىنى قىبۇل اىتتىمى.

عبادتلىر .

بىزنى بۇقدىن بار اىتىكان الوغ بۇلغۇچى اللە تبارك و ئىعالى ھىضرتلىرىنىڭ بىزگە بىرگان نىعمىتلىرى صاناب بىترگۇسىزدىر. اللىسلامنىڭ بىرلە دىنىادە عىمرا بىتۇلۇمىز، ھىر بىر اىشنى اىشلىرگە بارارلىق اىعضالۇرمىز، عىقلىمىز، قۇتۇمىز، آشاغان آىشلىرىمىز، اچكان اچمىلىكلۇرمىز، كىيە طۇرغان كىيۇملۇرمىز بارسىدە اللە ئىعالىنىڭ بىزگە بىرگان نىعمىتلىرىدىر. شۇل نىعمىتلىر اىچۇن اللە ئىعالىگە شىكر قىلۇرغە بارمىزدە بۇرچلىمىز. اللە ئىعالىگە شىكر اىتۇ، آنىڭ قۇشقان اىشلىرىنىڭ قىبۇب، طىبغان نىرسەلىرىدىن

صافلانۇ بىرلە، اللە تەئالى گە عبادت قىلو بىرلە بولادىر. اگر اللە تەئالى گە عبادت قىلماق آنڭ نەمتلىرىنە فارشى شكرانه سز بىندەلر بولوب، بىك الوغ گناھلى بولاچاقمىز. بىزنىڭ يوقىدىن بار بولوومىز دە اللە تەئالى گە عبادت قىلو ايچوندىر. چۈنكى اللە تەئالى قرآندە ايتە:

(وَمَا خَلَقْتُ الْإِنْسَ وَالْجِنَّ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ) معناسى: (مىن

آدم لىرى ھەم جن لىرى ياراتمادىم. بارى عبادت قىلسونلر ايچونگنە ياراتدىم) دى. شولاي بولغاچ بىزگە اللە تەئالى گە عبادت قىلو فرض بولا، چۈنكى اللە تەئالى قرآندە بىزگە قوشوب سويلەگان نىرسەلر قايوسى فرض قايوسى واجب بولا، شونڭ ايچون قرآن كورسەتكەن عبادتلىر، آندە سويلەنگەن عمللر بارسە قىلورغە تېوشلى بولغان فرض، واجب عمللردىر.

مؤمن مسلمان بولغان آدملىرگە فرض بولغان عبادتلىرنىڭ ايك الوغلىرى ھەم اسلام دىنىنىڭ نىگىزلىرى بولغان عبادتلىر بىشىدىر. آلارنىڭ بىرىنچىسى ايمان، ايكىنچىسى نماز، اوچىنچىسى روزە، دورىنچىسى زكوت، بىشىنچىسى حج دىر. ايماننىڭ نىرسە ايكەن ھەم نىرسەلرگە نىچك ايتوب ايمان كىلىنورگە كىرەكلگەن يوغارىدە سويلەدىك.

نماز.

الوغبولغان عبادتلىرنىڭ ايكىنچىسى نمازدىر. نماز فرض عبادتلىردىن سانالادىر. نمازنى او قورغە قوشوب اللە تەئالى قرآننى بىك كوب ىردە ئەيتەدىر. (إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ لِلْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّوْقُوتًا) معناسى: (درستلىككە نماز ايمان كىلىنرگان بىندەلر ايچون، وقتلى فرض قىلىندى). مۇنە بو آيت بىرلە بىزگە نماز

اوقو فرض ايتلگان. موندن باشقهده قرآنك (اقیموا الصلوة) یعنی: (نمازنی
قالدرمی قیلکنز) دیگان آیتلر صاناب بترگوسزدر. پیغمبرمز محمد علیه السلامده
نماز اوقورغه قوشوب هم قزفدروب بیک کوب حدیثلر سویلهب قالدرغان.

الصلوات الخمس ینحو الله بهن الخطایا. بو حدیثنک معناسی: (بیش

وقت نمازنی اوتدو سبیلی الله تعالی گناهلرنی عفو قیلور). رسول الله نیک
نماز حقنده سویلهگان حدیثلری مونده صاناب بتررک توگل، اوزی زور
بر کتاب بولاچاقدر.

نماز اوقو: الله تعالی اوزی بویورغانچه هم پیغمبرمز محمد علیه السلام
قیلغان روشچه کوکل وتهن برله عبادت قیلودر. مؤمن مسلمان بولغان بندلرنک
بالغ هم عقللی بولغانلریزه هر کوننی بیش وقت نمازنی، بیلگولی وقتلرنده
اوقو فرضدر. اول بیش نماز: ایرتنه نمازنی، اوپله نمازنی، ایکندی نمازنی،
اخشام نمازنی، یستو نمازیدر. آطنهغه بر مرتبه، جمعه کون، اوپله نمازنی
اورنینه جمعه نمازنی اوقو فرضدر. هر کوننی یستو نمازندن صوگ وتر نمازنی
اوقو، ایکی عید کونلرنده عید نمازلری اوقو واجب عمللردر. رمضان آینده
یستون صوگ وتر اوقوغانچی تراویح نمازنی اوقو سنتدر. موگاردن باشقه
نمازلر مستعب عمللردن صانالار. باری اولگان کشیگه جنازه نمازنی اوقوغنه
فرض کفایهدر. فرض کفایه: مسلمانلردن بر نیچه کشی قیلسه باشقهلر قیلماسه لرده
باری هم بار کشینکده اوستندن نوشه، اگر براوده قیلماسه بار کشیده
گناهلنی بولا طورغان فرضدر. نمازلرنی اوقونک روشلری، وقتلری، حکملری،
دعالری بارسیده بو کتابده اوبرهتلدر.

بالغ وعاقل.

نماز او قومق هم باشقه فرض، واجب بولغان عمللرنی قیلحق، حرام هم مکروه اشلردن طیولحق بالغ هم عقللی کشیلرگه گنه تیوشلیدر. صبی لرغه هم عقلسز دیوانه کشیلرگه آلارنی قیلو فرض توگلدیر. آلار قیلا آلماسه لرده گناھلی بولمیلر.

بالغ دیوب صبیلقدن چغوب کامل لکگه ایرشکان کشیلرگه ئه یته لر. شریعت قاشنده ایرلر اون ایکی یاشلرنده ایرلک علامتلری بلنسه بالغ بولالر، فزلیر اگر فزلیق علامتلری بلنسه طوقز یاشلرنده بالغ بولالر. اما ایرلک، فزلیق علامتلری بلنمسه ایر بالالارده فز بالالارده اون بیش یاشکه یتمیچه بالغ دیوب حسابلانمیلر. بالغ هم عقللی بولغاندن صوگ هر بر کشیگه عمری بوینچه شریعت قوشقان عمللرنی قیلوب، شریعت طیغان نرسه لردن طیولوب طور و فرض بولادر.

طهارت.

نماز او فور ایچون ایك ئلك طهارت كیرهك بولغانلقدن نماز حکملری اویره تلگانچی، طهارت حکملرن بلیك ئه لی. طهارت: پاکلک دیگان سوزدر. طهارتلی بولو هم باشقه بلچراقلقدن صاقلانو نماز ایچونگنه نوگل هر وقت تیوشلیدر. رسول الله اوزینك حدیثلرنده ایته: **اِنَّ الْاِسْلَامَ نَظِیْفٌ فَتَنْظِفُوْا فَاِنَّهٗ لَا یَدْخُلُ الْجَنَّةَ اِلَّا نَظِیْفٌ** دیب. معناسی: (اسلام دینی پاک دیندر، بس، پاک بولورغه طروشکنز، پاک بولماغان کشی جنتکه کرماس). دخی: **(الطَّهْوَرُ شَطْرُ الْاِیْمَانِ)** دی. معناسی: (پاکلک ایماننک بر کیسه گیدر). درستیده طوغری هم حق بولغان اسلام دینی بیك پاک بر دیندر. شونک ایچون هر وقت پاک بولورغه قوشادر. مسلمان بولغان هر بر کشینک کوکلی

ناچار خۇلقىردىن تەنى، كىيىمى، آشى، سوۋى، يورۇتى، بىرى بىلچىراقلىرىدىن ھەر ۋەقت پاك بولۇرغە تىۋىشىدۇر. نماز الله تعالى گە يقين بولو ايچون ھم الله تعالى نىڭ رىضاسى ايچون قىلىنغان عبادت بولغانلىقىدىن، نماز اوقۇغاندە بىگىرەك پاك بولو تىۋىشلىيدۇر.

نمازنىڭ شىرتلىرى.

نماز اوقۇرغە كىرشماسدىن ئىلك، نماز اوقۇچىغە آلطى تورلى شىرت بار. اول شىرتلىرى نمازنىڭ طىشىندەغى فرضلىر دىۋوب يورۇتەلىر. آلار بارسىدە نماز اوقۇچىغە فرض بولغان اشلىردىر. آنىڭ بىرىسى «نەجىلىردىن پاكلىنىش»، ايكنىچىسى «طھارت آلۇ»، اوچىنچىسى «غورۇتلىرىنى قابلاۋ»، دورتىنچىسى «ۋەقت»، بىشىنچىسى «قىبلە»، آلطىنچىسى «نىت» در.

نەجىلىردىن پاكلىنىش.

نماز اوقۇرغە حاضرلە نوچى كىشىنىڭ نماز اوقۇتۇرغان اورنى پاك بولۇرغە تىۋىش، شونىڭ ايچون نماز اوقۇغاندە اوقىسى اورنغە نمازلىق، يالپىسە بىرەر پاك كىيىم جايۇب اوقۇرغە كىرىك. آندىن سوڭ كىيىم نماز اوقۇتۇرغان كىيىملىرىدىن پاك بولۇرغە، نەجىس نەرسەلەرگە بوپالماغان بولۇرغە كىرىك. كىيىم بىلچىرانسە آنى پاك سوۋىرلە جوۋارغە كىرىك بولۇر. آندىن سوڭ نماز اوقۇچىنىڭ تەنىدە شولايۇق نەجىلىردىن پاك بولۇرغە كىرىك. تەننى نەجىلىردىن پاكلىنىش، بىتون تەننى پاك سوۋىرلە بوۋارغە كىرىك. نەجاسەتدىن پاكلىنىش، بىتون تەننى پاك سوۋىرلە بوۋارغە (غىسل) دىلىر.

غىسل قىلىش.

غىسل قىلىش شول روشچە بولا: اۋل بىك ياخشى ايتۇب استىنجا قىلىنۇرغە، يعنى سوۋىرلە غورۇتلىرىنى بوۋارغە كىرىك، آندىن سوڭ كىيىملىككە اوپىرەتلىگانچە طھارت آلۇرغە كىرىك. طھارت آلغاندە آياقلىرىنى بوۋىچە غىنە طھارت آلنۇر. آندىن

صوڭ باشينە، صوڭرە اوڭ قول باشينە، صوڭرە سول قول باشينە، صوڭرە بتون تەننە
 اوچ مرتبە صو قوپارغە كيرك. صونى بىر مرتبە تەنگە يوگرتكاچدە تەننى قول بىرلە
 اشقوب يوارغە كيرك. آندىن صوڭ آياقلىرىنى يوارغە كيرك. مونە شول روشچە
 غسل قىلىنسە بتون تەن پاكلەنە ھەم شول كوېنچە، ياڭادىن طھارت آلەمچە،
 نماز اوقورغەدە درست بولا.

غسلنىڭ فرضلىرى.

غسل قىلغاندا اشلەنگان نەرسەلەرنىڭ قايوسى فرض بولا، قايولرى سنت بولا.
 فرض بولغانلىرى اوچدر:

بىرىنچى، آغزنى چايقاپ طازارتمق.

ايككىنچى، بوروننى چايقاپ طازارتمق.

اوچىنچى، بىر مرتبە بتون تەنگە صو ايرشدرمك. شوشى اوچ نەرسەنىڭ
 بىرسىگنە قالسەدە غسل غىسلدىن حسابلانمىدر.

غسلنىڭ سنتلىرى.

غسل قىلغان وقتدە سنت بولغان نەرسەلەر طوقزدر.

بىرىنچى: تەننىڭ بلەپرانغان يىرلرنى قول بىرلە اشقوب يومق.

ايككىنچى: بلەزكلرگە قدر ايكى قولنى يومق.

اوچىنچى: نماز طھارتى كېك طھارت آلەمق.

دورتىنچى: صونى ايك ئلك باشدىن قوبە باشلامق.

بىشىنچى: اوڭ ياقنى سول ياقدىن ئلك يومق.

آلطنچى: تەننىڭ ھەر يىرىدە صونى اوچەر قات ايرشدرمك.

يەتتىنچى: بىر قات صو قوپاندىن صوڭ بتون تەننى اشقوب چىقمق.

سىگىزىنچى: صونى آرتىق توگوب اسراف قىلدىن صافلانمق.

طوقزىنچى: غسل قىلغاندە قىلغە آرت بىرلە طوروب غسل قىلمق.

غسل قىلوچى كىشىگە تەننىڭ ھەر بىر يېرىنىڭ سۈننى بىك ياخشى ايتۇب ايرىشۇرۇرگە كىرك. چەچ، ساقال، مېيىق، قاش ھەم باشقە جۈن قابلاغان يىرلارنىڭ بارىدە سۈغە چلانۇرغە ھەم تۈبلىرىنىڭ سۈاوتەرگە كىرك. تەندە بولغان جىبىر چق اچلارنىڭ سۈاوتەرگە كىرك. ھەم كوز چوقرى كىك اچكە باطوب طورغان يىرلارگە سۈاوتەرگە كىرك. آندىن باشقە تەنگە بويالغان قامر ھەم باشقە نرسەلەر بولسە آلارنىڭ سۈاوتەرلىرى قورى قالودىن ساقلا نۇرغە، طرناق تۈبلىرىنىڭ مەمكىن قىر طازارتۇب سۈاوتەرگە كىرك. اورن قالدۇرما سقە طر شۇرغە كىرك. ايرلارگە چەچلەرنىڭ ھەر بىر بورتىكلەرنىڭ قىر سۈغە چلانۇب تەرگە كىرك، چۈنكى چەچنى چلانۇب بىرۈ فرىزىر. شۇنىڭ اىچۈن اير بولغان كىشىگە چەچنى اوزون اوستۇرۇپ يۈرۈ مصلەحت تۈگلىر. اما خاتۇنلارنىڭ چەچ تۈبلىرىنىڭ سۈاوتەرگە كىرك، طەلمەلەر چلانۇمى قالسەدە درىستىر.

غسلنىڭ سببلىرى.

تەننى پا كلاو اىچۈن غىسل قىلۇمى واجب ايتە طورغان سببلىر اۈچىر:
 بىر نەچچىسى، جىن بولۇ، اىككىنچى حىض تەم بولۇ، اۈچىنچى نفاس تەم بولۇر.
 ايرلارگە جىنلىكدىن طازارو اىچۈنكى غىسل قىلو واجب بولسەدە، خاتۇنلارغە حىض كۈرۈب طوقتاغاچدە ھەم نفاستىن طوقتاغاچدە غىسل قىلو واجب بولۇر.
 (جىن بولۇچىلىق ياقىنلىق قىلو بىرلە ھەم عورتىن لىت بىرلە يۈوشلىك كىلۇدىن ھەم تۈشلەنۇدىن بولۇر). مۇنە شۇل اۈچ تۈرلى نرسە غىسلنى واجب ايتەلەر.
 اكر بىر كىشىگە غىسل قىلۇب تەننىنى طازارتۇ تىۈشلى بولسە اول كىشىگە غىسل قىلماسدىن ئلك قرآن طوتارغە ھەم آنى كۈرۈمىچە بولسەدە اوقۇرغە، مەسجىدكە كىرۈرگە بارامىدىر. شۇنىڭ اىچۈن غىسل قىلو واجب بولغان كىشى تەننى بىلچىراق كۈيىنچە يۈرۈمىچە تىزىرەك غىسل قىلۇرغە طر شۇرغە كىرك. غىسل قىلمىچە آشاو، اچۇدە مصلەحت تۈگلىر. غىسل واجب بولغان كىشى طەارت آلسەدە نماز اوقۇرغە

ياراميدىر، چونكى انك بتون تهنى بلچراق بولوب حسابلانادر، شونك ايجون
 الله تعالى قرآنك ايتنه: (وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا) دىوب. معناسى: (اگر
 سز جنب بولسه كز بس پاكله نكز) ديگان سوزدر.

تهن شوشى سويله نگان نرسه لر سببلى بلچرانسه اول كشيگه غسل قىلو
 واجب بولا. آندن باشقه غسلنك سنت بولغانلر يده باردر. سنت بولغان غسلنى
 تهن بلچرانغان ايجون قىلميسك، بارى رسول الله نك عادتلىر ينه ايهروب ثوابلى
 بولو ايجونگنه هم قيامتده رسول الله نك شفاعت ينه ايرشو ايجونگنه قىلاسك.

غسل قىلو سنت بولغان وقتلر.

هر جمعه كوئنى جمعه نماز ينه حاضر بولماسدن ئلك غسل قىلو سنتدر
 هم ايكى عيد كونلرى ايجونده غسل قىلو سنتدر. حاجى بولسهك احرام كيوملرن
 كيگان وقتده هم عرفه كونده هم باشقه شوندى مبارك كونلرده غسل قىلو ثوابلى
 بولغان سنت اشلردن در.

مونه شول روشقه غسل قىلوب تهننى پا كلاو هم كيوملرنى بلچرانماسقه
 طرشو بلچرانسه بلچرانغان اورنلرن پاك صوبرله ياخشىلاب يوو، آندن صوك
 نماز اوقى طورغان اورننى پا كلاو، ياخود برهر پاك نرسه جايوب اوقو نماز نك
 برنچى شرطندن هم نماز نك طشند بولغان فرضلرنك برنچى پىسندن سانالار.
 تهنك، كيه طورغان كيومنك نماز ايجونگنه توگل بلكه هر وقتدهده پاك
 بولووى هم طازا چىسقا بورووى اوزمز ايجونده فائىلى كوركام بر اشدر.
 مسلمان بولغان كشيگه هر وقت پاك بولوب يورورگه تىوشليدر.

كيوملرنى پا كلاو.

نجس - بلچراق تيگان كيوملرنى پا كلاو ايجون ئلگه رى بلچراقنى قروب،
 جىنوب بىرورگه كيرك. صوگنندن اوچ مرتبه يوارغه كيرك. هر يوغانده طامچى

تامماسلىق ايتوب صفوب يوارغە نيوش بولا، اگر صفوب يوارغە مشكل بولغان پالاس، كييز، طون، يورغان كېك نرسەلرنى يوارغە طوغرى كېلسە هر يوغاندىن صوڭ تامچىلرى تاموب بتكانچە ئلوب طورغە كيرك بولور. شولاي يوغاندىن صوڭ نجس كوزگە كورنماسە، ايسى بنوب يتماسەدە، شريعت قاشنىك پا كلانگەنگە حسابلانا. بعض بر نجسلرنك نوسلرى يووبدە بتى طورغان بولا، آلازده ايندى اوچ مرتبه ياخشىلاب يوغاچ بتكانگە حسابلانور. اگر نجسلر آش طورغان صاوتلردە بولسە، ياليسە شوندى باشقە صاوت صابا كېك نرسەلردە بولسە، آلازده صارقتوب، صارقتوب اوچ مرتبه پاك صو برله يوميچە پا كلانمىلر. پيالا صاوتلر هم پچاق، بال قاشيغى كېك نرسەلر بىك ياخشىلاب سورنكاندىن صوڭ پاك بولوب حسابلانالر، اما صو برله يووب پاكلاسەڭ بىگرەك ياخشى بولور. ايندى كوندىن اشلەنگان چىتك، باشماق كېك نرسەلرگە قورى نجس نيسە آلا ياخشىلاب اشقو برلەدە پاك بولالر، اما صييق، ياليسە جووش نرسە نيوب بلچرانسەلر اول وقتدە باشقە كيوملر كېك اوچەر مرتبه يوارغە نيوش بولا. اگر بر كيومگە نجس نيوبدە آنك قاي نوشكە تيگانى طابلماسە يا برەر بردن ايسى كيلوب طورماسە، اول كيومنك قاي برن بولسەدە بر نوشن اوچ مرتبه صفوب يوسەڭ اول كيوم پا كلانگان سانالا، آندىن صوڭ اول كيوم برله نماز اوقو درست بولا.

نجسلر.

اسلام شريعتى قاشنىدە نجسلر «آور نجس» هم «يكل نجس» ديوب ايكىگە بولنوب يورنولالر. ايتلر ينى آشاو درست بولماغان قوش فورتنك نيزا كلرى همده ايتلر ينى آشارغە بارى طورغان آت، نوه، صيبر، صارق، كچه كىبى حيوانلرنك سيدكلرى يكل نجسلردن سانالالر. آندىن باشقە بولغان نجسلر بارده آور نجس حسابلانالر. مونه ايتلر ينى آشاو درست بولغان حيوانلرنك نيزه كلرى، آدمك نيزه گى هم سيدگى برنقچ حيوانلرنك نيزه كلرى، سلە ئيلرى هم نيزيلرى،

ايتلارنى اشارغە يارى طورغان فوشلارنىڭ نيزەكلرى ھم نىندىگىنە بولسەدە
 حيواننىڭ ھم فوشنىڭ بوغاز قانلىرى، دىخى اولەكسەنىڭ قانى، ايتى، ايسرتىكچ
 نرسەلەر، جراختىدىن آققان قان ھم باشقە بلچراقلەر، آوزنى طوطروب فوشقان
 قوصقلار آور نجس بولالار. آندىن سوڭ چىچىق، كوگارچىن، صيىرچىق شىكىللى،
 نيزاكلرى صاصى بولماغان فوش قورتىنىڭ نيزاگى ھم چىن، بورچەكبى حشراتلارنىڭ
 قانى، بالقى كىك سۇدە يورى طورغان نرسەلارنىڭ قانلىرى، كوزلار آورتماغاندە
 يىغلامى، باشقەچەمى كوزدىن چىققان باش (اما كوز آورغاندىن آققان باش
 آور نجسدر) نجس نرسەلردىن حسابلانمىلار. آندى نرسەلەر نىگان كىوملردە
 پاك بولالار. دوڭغىزنىڭ بتون گاودەسى، تىرى چاغىدەدە سويلسەدە نجسدر،
 آنىڭ ھىچ بىر پاك توشى يوق ھم نىچىكە پا كلانمىلار، اما دوڭغىزدىن باشقە
 حيوانلارنىڭ تىرىللىرى يونلىرى ھم كىبىكان سويەكلرى، سىگرللىرى باردە پاك
 نرسەلردىر. نىندىگىنە حيوان بولسەدە شىرىعت فوشقان روشچە بوغازلانسە ايتى
 اشارغە يارامى طورغان حيوان بولسەدە آنىڭ ايتى پاك سانالادىر. اما شىرىعت
 فوشقانچە بوغازلانماغان حيوان ايتى يايىسە اولىگان حيوان ايتى آت صيىر كىبى
 سويىغاچ ايتللىرى اشارغە يارى طورغان حيوانلارنى بولسەدە، نجس بولالار ھم
 آلارنىڭ تىرىللىرىدە ايلانماس بورون پاك بولمىلار، بارى ايلەنگاچكىنە پاك
 تىرى سانالالار.

نەنگدەمى، يا باشقە نماز اوقى طورغان كىومدەمى، نمازلىق دەمى يىگل نجس
 تىوب بلچرانغان اورن بولسە، آنىڭ بويىدە ھم ايتىدە بىر قارش چاماسىدىن
 آرتىق بولماسە آنىڭ بىرلە نماز اوقورغە يارى، اما شول چامادىن كوب بولسە
 آنى بووارغە كىرك بولا. آور نجس ۱۵ تىنلىك كىمىش آقچە قىردىن آرتىق بولماسەغىنە
 پاك بولا، اگر ۱۵ تىنلىك كىمىش زورلىغىدىن آرتىق بولسە اول طاغىن يومىچە
 پا كلانمى، بارى آندى نجسلار الوغ كىوملارنىڭ بىر باشىدە بولسەلر اول كىوملارنىڭ

ايکنجى باشلارنده نماز اوقورغه يارى، بير اوستنده ده شولا بوق نجس نيگان لورنده نجسى کي بىگان بولسه، ايسى هم توسى بلنوب طور ماسه، آنده نمازلىق جاي مېچده نماز اوقورغه يارى.

عورتلرنى پا كلاو .

حاجتنى اوتەگان چاغنده قبله غه فارشى او طرو يا ايسه آرفان او طرو مکر وه بولا، شولا بوق فوياش هم آيفه فارشى او طرو وده ياراب بنى . عورتلر گه هم اوتەگان حاجت لر گه ده فاراو مکر وه بولا . کچکنه حاجتنى اوتەگان دن صوڭ صول قولغه برهر نرسه آلوب عورتنى فور و طرغه کيرک بولا . کچکنه حاجتنى صوڭ عورتنى فور و طو غه (استبراء) ديلر . استبرانى ياخشى لاب قيلماساڭ کي مملر بلچرانوب يور ور گه طوغرى كيل . رسول الله ده : « فبر عذابينك كو بره گى ياخشى لاب استبراء قيلماسان دن كيلور » ديوب فور قوتقان . الوغ حاجتنى اوتەگان دن صوڭده صول قولغه برهر نرسه آلوب طازارت نورغه نيوش ، بوسينى (استنجا) ديلر . استبرانى ده استنجانى ده اوڭ قول برله فيلو هم پچان ، کاغد ، يومچقه كبك نرسه لر برله فيلو مکر وه در . ممکن بولغانده طاش برله استبراء ايتەر گه هم استنجا فيلور غه نيوش . حاجت اوتەگان ده گى نجسلر چققان اورنلر دن چينکه جايلمسه لر ، طاش برله فور تقاننك صوڭنده پا کلانه لر . اگر چينکه جايلمسه لر اول وقتده استنجانى هم استبرانى ده صو برله فيلور غه نيوش بولا ، شونسز پا کلانمىلر . ممکن بولغانده هر وقت صو برله استبراء هم استنجا فيلوب يورسهڭ بيگرهك ياخشى بولور .

بدر فكه كرگان وقتده صول آياقنى آلدن آطلاب کرو ، چققانده اوڭ آياقنى آلدن آطلاب چفو مستحب عمللردن سانالا ، آينده ايسكه آلور غه نيوش . نمازنك شرطلر دن ايکنچيسى طهارتدر . نماز اوقور ايچون طهارتنى ياخشى لاب آلماساڭ نمازنك درست بولمىچه بيك الوغ گناهللى بولو وڭده بيك نيز ، شونك ايچون طهارت آلونى بور تكله او يره نور گه نيوش .

نماز ایچون طهارت.

نماز اوقورغه حاضرانگان کشیگه تهنی هم کیوب اوقویاچق کیوملری،
نماز اوقی طورغان اورنی پاک بولو اوستینه الله تعالی قرآنده ذکر اینکان
روشچه طهارت آلو فرضدر. الله تعالی قرآنده ابته: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ
وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ) معناسی: (ای ایمان
کیلنرگان بنده ار! اگر سز نماز اوقوماچی بولسه گز، بوزارگزی یووگز
هم ترسه کلرگزه قدر ایکی قوللرگزی یووگز هم باشلرگزه مسح قیلگز هم
طوبقلرگزه قدر ایکی آباقلرگزی یووگز).

طهارت آلو مونه شول سیگز تورلی اشنی قیلو برله بولادر. ایكُ ثلكُ پاک صو
برله استنجا قیلورغه کیرک، ایکنچی چیکلرنی بیک یاخشی صرغانوب بلزکلرگه قدر
ایکی قولنی یووارغه کیرک، اوچنچی اوچ مرتبه آغزنی چایقارغه کیرک، دورتنچی
اوچ مرتبه بوروننی چایقارغه کیرک، بشنچی اوچ مرتبه یوزنی یووارغه کیرک،
آلطنچی ترسکلر برله اوچ مرتبه ایکی قولنی یووارغه کیرک، ییدنچی قوللرنی
صوغه چلانوب، ثلكُ باشقه، آندن صوگُ قوللرغه، آندن صوگُ موینغه مسح
قیلورغه کیرک، سکزنچی ایكُ آزافدن طوبقلری برله آباقلرنی یووارغه کیرک.
طهارت آلفانده هریرنی ایرنمیچه آشفمیچه یاخشیلاب یووارغه کیرک. یوزنی
یوغانده ماگلائی ساچینه ترهب ایهكُ آستلرنده قوللرنیده یووارغه کیرک.
صاقال توپلرینه صو اونکاررگه نبوش، آباق قوللرنی یوغاندهده بارماق آرالرن
آرالاشروب یاخشیلاب یووب بتررگه کیرک. مونه شول روشچه پاک صو برله
یوونوطهارت آلو بولادر. طهارت آلفاندهغی اشلر بارده تیگزنوگل؛ آلارنكُ قایوسی
فرض قایولری سنتدر هم طهارت آلفانده یارامی طورغان مکروه اشلرده باردر.

طهارتنڭ فرضلىرى.

طهارت آغانده دورت نورلى اشنى قىلو فرضدر. آلا فرآنده الله تعالى فوشقان اشلردر. برنچىسى بر مرتبه يوزنى يوو، ايكنچىسى بر مرتبه بلزكلىر، ترسهكلر برله ايكى قولنى يوو، اوچنچى باشنڭ دورتن برينه مسح قىلو، دورتنچى طوبوقلىرى برله آياقلىرى يوو.

طهارتنڭ سنتلىرى.

طهارت آغانده اون ايكى نورلى اش سنتدر:
 برنچى، طهارت آلونى كوكل برله نيت قىلو.
 ايكنچى، طهارت آلا باشلاغانده اعوذ، بسم الله ايتوب باشلاو.
 اوچنچى، بلزكلىرىنى قدر ايكى قولنى يومق.
 دورتنچى، اوچ مرتبه آغزنى چايقامق.
 بشنچى، آغزنى مسواك برله اشقوب طازارتمق.
 آلطنچى، اوچ مرتبه بورونغه صو آلمق.
 ييدنچى، بوغان چافده قول هم آياق بارماقلىرىن آراشدروب جومق.
 سيكزنچى، صاقاللىرىن آراشدروب صاقال توبلىرىنى صو ايرشدرمك.
 طوقزنچى، اوڭ قول هم اوڭ آياقنى صوللارندن ئلك يومق.
 اونونچى، هر بر يووا طورغان يرنى اوچ قات يومق.
 اون برنچى، باشنڭ بتونلاين قابلاب مسح قىلمق.
 اون ايكنچى، ايكى قولاقغه مسح قىلمق هم موينغه مسح قىلمق.
 اون اوچنچى، طهارتنى بوغاريدى سويلگان روشچە نرتىبى برله آلمق.
 اون دورتنچى، طهارت آغانده طوقتاب طورمىچە برطوطاشدن آلوب بترمك.

طهارتنڭ مستحبلرى.

طهارت آغانده دورت تورلى اش مستعبدىر:
 برنچى، طهارت آغانده قبلهغه فارشى طورمق.
 ايكنچى، طهارت آغانده صو چچراماسلك بيوك بيرده اوپروب آلمق.
 اوچنچى، طهارت ايچون صونى اوزك حاضرله مك.
 دورتنچى، طهارت آغانده اوزىنى بيك كيم كشى كيك ايتوب طورمق.

طهارتنڭ مكروهلىرى.

طهارت آغانده سيكز تورلى اش مكروه در:
 برنچى، طهارتنڭ سنت بولغان عمللردن برهرسن قالدرمىق.
 ايكنچى، صونى آرتق نوگوب اسراف ايتمك.
 اوچنچى، طهارت آغانده بوروننى اوڭ قول برله سگگرمك.
 دورتنچى، اوزك يوونغانده صونى باشقه كشىدن صالديروب طورمق.
 بشنچى، يوزنى يوغانده اوچدهغى صونى يوزگه بهروب يومق.
 آلتنچى، طهارت آغانده دنيا سوزلىرى سويلشمك.
 ييدنچى، پاك صوغه توكورمك يا كه سگگرمك، يوونغان صو بولسه ده.
 سكرنچى، باشقه ايكى قات يا كوبراك ايتوب مسح قيلمق. مونه بو اشلىر
 بارده مكروه عمللردىر. طهارت آغانده ممكن قدر آندى اشلردن صاقلانورغه كيرك.

طهارتنڭ مفسدىلىرى.

طهارتنلى كشىنڭ طهارتىنى سيكز تورلى اش بوزادر:
 برنچى، عورتلردن كىلگان نرسه لر نينديگنه نرسه لر بولسه ده طهارتنى بوزالار.
 ايكنچى، تنك بولغان جراحتدن قان، صارى صو، ارن كيك نرسه لر آغوب كيتو.
 اوچنچى، بورندن يا ايسه آغزدن يا باشقه بر سلامت بىردن قان چغو.

دورتنچى، آغزنى طوطروب قوصو، قوصق قافرقدن باشقه نرسه بولسه غنه،
 اما قافرق بولسه آغزنى طوطروب چقسه ده زيان ايتى.

بشنچى، ياطوب يا ايسه بره نرسه گه سويه لوب يوقلاو.
 آلطنچى، كوزدن لابلالى ياش كيلو.

يدنچى، نماز اوقوغانه قچقروب كولو، نماز اوقوماغانه كولو برله طهارت بوزولى.

سكزنچى، ايسروب، يا كه تيلروب يا ايسه بره آوروسبىلى آكسز بولو.

مونه شول سيكز تورلى اشنگ بره رسى طهارتلى كشيده بولسه، اول كشينك

طهارتى بوزلور. آكارغه يا كادن طهارت آلورغه نيوشلى بولور.

طهارت آغانده اوقولاچق دعالر.

طهارت آغان وقتده قبله غه فارشى طوروب آلورغه كيرك هم آلا باشلاغانچى

مونه شولاي ئه يتو نيوش بولا:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ، الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ جَعَلَ الْمَاءَ طَهُورًا

معناسى: (دنیا ده ده آخرت ده ده بنده لر بینه رحمت قیلوچى الله تعالی نك اسمی برله

باشلیمن بو طهارتنی، حمد بولسون شوندا این الله تعالی گه اول صونى پا کلی

طورغان نرسه قیلدی).

آندن صوڭ هر بر اعضانى بوغان چاقده:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

دیوب ایتورگه نیوشلی بولور.

آغزغه صو آغانده شونی اوقورغه نیوش:

اللّٰهُمَّ اسْقِنِي مِنْ حَوْضِ نَبِيِّكَ كَأَنَّ سَاءَ لَا اَضْمَاءَ بَعْدَهُ اَبْدًا

معناسى: (ای الله، اچر گل مینی پیغمبر کنگ کولندن، شوندا این صاوت برله مین

آنی اچکاج منگو صوصامان).

بورو نغە سو آغان چاغندە:

اللَّهُمَّ ارْحِنِي مِنْ رَائِحَةِ الْجَنَّةِ وَارْزُقْنِي مِنْ نَعْمِهَا، وَلَا تَرْحِنِي

مِنْ رَائِحَةِ النَّارِ. معناسى: (ای الله! ایسناتکل میکا جنت ایسلرن هم رزقلاندر مینی اول او جماحنک نعمتلری برله، ایسناتمه میکا نموغ ایسلرون.

یوزنی یوغان چاقده:

اللَّهُمَّ بِيضٌ وَجْهِي يَوْمَ تَبْيِضُ وَجُوهٌ وَتَسْوَدُ وَجُوهٌ مَعْناسِي:

ای الله آق قیل مینم یوزمنی، یوزلر آق بولا طورغان هم قار بولا طورغان قیامت کوننک.

اوڭ قولنک بله کلرون یوغان چاقده:

اللَّهُمَّ اعْطِينِي كِتَابِي بِيَمِينِي وَحَاسِبْنِي حِسَابًا يَسِيرًا.

معناسى: (ای الله کتابمینی اوڭ طرفمدن بېردە مینى بگل بولغان حساب برله حساب قیل).

صول قولنک بله کلرن یوغانده:

اللَّهُمَّ لَا تَعْطِينِي كِتَابِي بِشِمَالِي وَلَا مِنْ وَرَائِي ظَهْرِي

مَعْناسِي: (ای الله مینم کتابمینی صول یاغدندە هم آرقا طرفمدندە بېرمە).

باشقه مسح قیلغان چاقده:

اللَّهُمَّ حَرِّمْ شَعْرِي وَبَشْرِي عَلَى النَّارِ وَأِظْلَمْنِي تَحْتَ

عَرْشِكَ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّكَ. معناسى: (ای الله حرام قیل مینم ساچمینی

هم نه نمینی اوطقه، دخی کوله گه له ندر مینى عرشکنک آستندە، شوندا این کونک،

اول کوننی سینک کوله گه کدن باشقه کوله گه بولماس).

قولا فقه مسح قیلغان چاقده:

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ الَّذِينَ يَسْتَمْعُونَ الْقَوْلَ وَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ

مَعْناسِي: (ای الله مینى سوزار بینی ایشتوب کور کاملرینه ایرو چیلردن قیلغل).

موبونغه مسح قىلغانده:

اللَّهُمَّ اعْتِقْ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ. معناسى: (ای الله مینم موبنمنی
اوطن فونقارغل).

اوڭ آياقنى يوغانده:

اللَّهُمَّ ثَبِّتْ قَدَمِي عَلَى الصِّرَاطِ يَوْمَ تَزُولُ مِنْهُ الْأَقْدَامُ
معناسى: (ای الله صراطدن آياقلر طايغان كوند مینم آياغمنى صراط اوزهرينه برکنکل).

صول آياقنى يوغانده:

اللَّهُمَّ اجْعَلْ لِي سَعِيًّا مَشْكُورًا وَذَنْبًا مَغْفُورًا وَعَمَلًا مَقْبُولًا
وَقِنِي مِنَ النَّارِ. معناسى: (ای الله مینم عملمنى ايند گوجزا برله جزالانمش
قىل هم گناهمنى يارليقانمش قىل عمللرمنى قبول ايتلمش قىل هم مینى اوتدن فونقارغل).

طهارت آلوب بترگاج شولای دعا قىلنور:

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ
وَاجْعَلْنِي مِنْ عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ الَّذِينَ لَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ
يَحْزَنُونَ. معناسى: (يا الله مینى توبه قىلو چىلردن هم پا كل، نو چىلردن قىلغل
دخى آلا رايچون فورقنچ هم كو بونچ بولماغان ايندگى فللرگدن قىلغل).

طهارتسز كشى.

طهارتسز كشىنك نماز اوقووى بر وقتده ده درست توگل، اگر بر كشى
طهارتسز نماز قىلسه الله تعالى نك عبادتىنى مسقل ايتكانگه حسابلانادر. آندى
اشلر فورقنچلى بولد يغندن فولدن كىلگان قدر صافلانورغه نبوش بولا. طهارتسز
كشىگه قرآن طونوده يارامى، برگنه آيت يازلغان كاغد بولسه ده صافلانو نبوش.
طهارتسز كو بىنچه جنازه نمازى اوقو هم سجده تلاوت قىلوده ياراميدر. اما قرأتنى

بو قچه غه سالغان كوينچه طوتو، كوكلدن ياتلاغان قرآنى اوفو، مسجد كه كرو،
قبرلكلرگه بارو طهارتسز كشيگه ده درست بولا، اگر بر كشى بولارنیده طهارت
برله قیلسه بيگه كده ياخشی بولور.

نينديگنه نماز بولسه ده آنی اوفو ايچون طهارت آلو فرضدر. قرآن طوتو
هم آنی قاراب اوفو ايچون هم سجده تلاوت ايچون طهارت آلو طاغن فرضدر.
موندی اشلرگه طهارتسز كوينچه كرشودن الله تعالى طيادر، قرآنده الله تعالى ايتنه:
(لَا يَمْسُه إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ) ديوب. معناسی: (قرآنى طهارتنی كشيلىرگنه
طوتسونلر باشقه لری حقنده ده آيتلر بار. اما طهارت برله يوقلاو، قايچانغنه بولسه ده
يوقيدن طورغاچ طهارت آلو، طهارتنك بار آرقلى طهارت آلو، عيبت سويله گاندىن
صوكت، يالغان سوزدن صوكت، سوز يورتوب گناهللى اشلر قيلغاندىن صوكت طهارت آلو،
اولك يورار ايچون طهارت آلو، طهارتنكى صاقلارغه كوچك بيته طوروب
بيش وقت نماز ايچون وقتلری كركاچ هر قايوسى ايچون بر طهارت آلو،
درستينگنه هر وقتنده ده طهارت برله يورورگه طرشو مستحب عمللردر. آندى
اشلر ايچون طهارت آلو مستحيدر.

چيتكلرگه مسح قیلو.

بر كشى كامل طهارت آلغاندىن صوكت آياقلىرينه چيتك كيسه، اول كشى
ايكنچى مرتبه طهارت آلغانده آياقلىرن يوماس، بلكه چيتكلرينك يوزلرينه مسح
قيلور. مسح قیلو شول توسلى بولا: طهارت آلغاندىن صوكت قوللركنى صو برله
چلانتاسكك بارماقلىرى چيتكلرنك يوزلرينه يانتقروب، طوبقلىرغه قدر صدراسكك،
چيتكلرده بارماق ازلىرى يارلوب كورنوب قالسه شول مسح بولا هم شول آياق
يوغان اورنينه طورار.

مسح قیلو اوز يورطنده طوروچى (مقيم) كشى ايچون بر تاووك
قدر بولا، اما اوچ كونلك يولغه چققان (مسافر) كشى ايچون طهارت
آلغاچ كيگان چيتكگه اوچ تاووكگه قدر مسح قیلورغه يارى. مسح نك مدتى

چىتك كىگاندىن باشلانماي بلكە شول طهارت بوزولغاندىن باشلانا. مۇنە بولاي بولسا: سىن بوگون ائىرنە نمازى اوفور ايچون آياقلىرىنى يۈزۈپ طهارت آلدۇڭ چىتكلىرىنى كىدۇڭ، سىنڭ اول طهارت توش وقتىنە قدر بوزولماي، بارى توش چىنكاچكە بوزولدى. مۇنە شول توش وقتىدىن باشلاپ ايكنچى كۈنى توش وقتىنە قدر نىچە مرتبە طهارت آلسەڭدە مەن مەسح قىلاسۇڭ ائىدى، آياق يۈمىسۇڭ. بارى توشۇش سۇڭ طهارت آلورغە طورى كىلسەڭ چىتكلىرىنى سالوب آياقلىرىنى يۈزۈسۇڭ.

مەسح قىلو ايچون چىنكىكە خاس تۈگۈل، تازا بولسەلر كۈن ائىنگەدە، كىيىز ائىنوگەدە، ياكۇ تىگلىگان فالون تولا اويغۇدە مەسح قىلورغە بارى، خىي تولۇقلىرى قابىلاراق بولوب فونۇچلىرى بولماسەدە بارىلر، بارى آلا رىپاك بولسۇنلرە آياقلىرىنىڭ اچىدە لاشىرداب يۈرماسۇڭ آياقغە ائىلى بولسۇنلر، اگر اچلىرىدە آياق كوچوب يۈرۈرلۇك الوغ بولسە چىنكىكەدە مەسح قىلو يارامى.

يوقا اويۇقلىرىغە، كاوش، ساي رىزىنكە كىك فونۇچسۇ نرسەلرگە مەسح قىلنى، چىنكىكەدە تولۇق بولۇش توبان چىرىدە آياقنىڭ كىچىكە اوچ بارماقلىرى صىبارلىق تىشك بولسە يا ائىسە بىرەر بارماق صىبارلىق اوچ دورت تىشك بولسە اول چىنكىكە مەسح قىلورغە يارامى. ائىكى چىنكىكە بىر تىقلىرى بىرگە جىوب حسابلاغاندە اوچ بارماق صىبارلىق بولسەدە مەسح قىلۇنە، بارى بىر چىنكىكە گە شولاي بولماسۇن. آندىن آرى چىنكىكە اوستىدىن كىگان آياق كىيىمىنى سالغاندە، يا باشقە بىرەر سىب بىرلە آياقنى سالۇنە باشلاپ آياقنىڭ اوچىلىرى چىنكىكە تولۇق بولۇش قدر سالۇنە باشلاسا، مەسح بوزولور، شولايوق اوزۇك طهارتلى چاقىدە مەسحنى مەننى تولۇسە آندەدە مەسح بوزولور. اگر مەسح طهارتلى چاقىدە بوزولسە نىچىكە بوزولسەدە ياكۇدىن طهارت آلو كىرك تۈگۈل، بارى چىنكىكەنى سالوب آياقلىرىنى يۈزۈسۇڭ ياكۇدىن چىنكىكەنى كىسەسۇڭ، آندىن آرى تاغىن اول چىنكىكە بىر تولىكە قدر

مسح قیلورغه باری. اگر مسحلك طهارتسز چاغنده بوزولسه اول وقتده بیک هیبتلهب یا گادن کامل طهارت آلوب آیافلرنیده بیک یاغشیلایقنه یووب چینکلرنی کیهرگه کیرک بولا.

عذرلی کشی:

نیندی بولاسه ده بر آورو سبیلی بر نمازنی اوقوب بتررک قدر وقت طهارتلی بولوب طورورغه کوچی یتمه گان کشینی، عذرلی کشی (صاحب عذر) دیلر. مثلا بر کشینگ بورتندن هر وقت قان کیلوب طورسه، یا ایسه طوقتاوسز نشنری قاناسه، یا ایسه کوزندن یاش کیلوب طورسه، یا عورتندن هر وقت یوشلک کیلوب طورسه بونرسه لر کیرک قارتلقدن بولسونلر، کیرک بره آورودن کیلسونلر، موندی حاللرنک برهرسی برله جفالانغان کشیلر عذرلی کشی سانالار. آندی کشیلر هر نماز ایچون بر طهارت آلورغه نیوشیلر. بر نماز وقتنی کرگاچده نماز اوقور ایچون طهارت آلورده شونده اوق نمازیدک اوقور، نماز اوقوغانده قانلری، بلچراقلری آغوب طورسه ده آنک طهارتیده هم نمازیده بوزولماس، شول کوینچه نمازینی اوقوب بترور. اما نمازی تمام بولغاچده طهارتی بوزلغان بولوب سانالور، ایکنچی نماز ایچون ایکنچی طهارت آلور. شولای ایتوب هر کوننی بیش وقت نماز ایچون وقتلری کرگاچک بیش مرتبه طهارت آلورغه نیوشلی بولور، بر طهارت برله ایکی نمازنی اوقورغه یاراماس. بر کشینگ نه ننده برده توزه لمیچه هر وقت بلچراق آغوب طورا طورغان جراحی بولسه، اول کشیده باری بر عذرلی کشی بولا. آنک کیوملری طهارت آلوب نماز اوقوغانده شول جراحی برله بلچرانسه ده، نمازینی اوقوغانچی طازا کیوم حکمنده بولا، باری ایکنچی وقتنک نمازی ایچون طهارت آغانده غنه اول کیومنک بلچرانغان اورنلرن یووارغه کیرک بولا، یا ایسه باشقه طازا کیوم کیهرگه نیوش بولا.

كبرك غسئل قىلغانده، كبرك طهارت آلفانده بولسون سو برله يووارغه تيوشلى اورنده بره جراحت بولسه، سو تيوزيان ايتمهسه آنى يووارغه كبرك بولا، بوغانده آورتراق بولسه، يا سو تيهرگه ياراماسه اوستندن يوش قول برله سورنساكده بارى. اگر شوندى سو تيارگه ياراماغان جراحتنى (كبرك كىسلگان بولسون، كبرك چوان، شش كىك نرسه بولسون) نرسه بولسه ده بره چوپراك برله به يلرگه كبرك، آننارى بوغان چاقده شول چوپراكنى آزرارق اوستندن چلانوب كيتساكده بارى شونك برله غسلده طهارتده درست بولا. اول چوپراك كبرك طهارتلى چاغندك به يله نسون، كبرك طهارتسىز چاغنده به يله نسون بارى بر بولا. ايندى طهارت آلفاندىن سوك اول جراحتكه يابقان چوپراك توشوب كيتسه، يا ايسه آنى آلوب جراحتنى آچوب قارارغه تيوش بولمسه آنك برله طهارت بوزولمى، بارى اول چوپراك جراحتلى اورون توزالوب بىنكاج نوشسه يا آلونسه اول چاغنده اول اورننى يووارغه تيوش بولور هم توزالگاندىن سوك چوپراكنى آلماسك آكار مسح قىلو درست بولماس بلكه چيشوب يووارغه كبرك بولور.

تيمم

اسلام شريعتى بىك ايركن هم بنده لرگه يكل طور مشلى بردين بولغانلىقىن، هر اورنده يكللىكنى كوزه تكانگه كوره سو برله طهارت آلو مشكل بولغان چاقده، طهارت اورنینه تيمم برله نماز اوقورغه ده رخصت ايتمشدر، طهارت آلو مشكل بولغان چاقدرده تيمم قىلورغه فوشوب الله تبارك وتعالى حضرتلرى قرآن كريمده ايتنه:

(فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوْهِكُمْ
وَإَيْدِيكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا) معناسى: اگر سز سو تاپمسه كوز،

پاك بولغان يېمىر جنسىيە تېمىم قىلىڭىز، يوزلر كىزگە دە قوللر كىزگە دە مسح قىلىڭىز. تېمىم قىلو شولاي بولا: بىك ياغشىلاب نرسە كلر كىدن بوغارى قوللر كىنى صرغاناسكده، ايكى فولك كىنگده اوچلرن جايوب اوچلرى برله آقرنغنه بىرگه صوغاسك آندىن صوك شول قوللر كى برله يوز كىنگ طهارت آلفانده يوولا طورغان اورنلرن قابلاب بر مرتبه يوز كىنى دعا قىلغانده غى كىك ايتوب اشقوب آلاساك. آندىن صوك طاغن ئلسگەرگى كىك ايتوب قوللر كى برله بىرگه صوغاسكده بره، بره قوللر كى برله بارماق اوچلر ندىن ترسكلرگه قدر قوللر كىنى بر ياغىدىن اوچلاب، اشقوب منگره سكدده بله كلر كىنگ ايكىچى ياغىدىن اشقوب توشوراسك، قولنى اشقوغانده ده طهارت آلفانده صو تبه طورغان اورنلرنى فالدرماسقه طرشورغه كىرك. مونه شول تېمىم بولا، شوشى روشلى قىلغان تېمىم طهارت اورنىنه طوره، آنك برله نىندىگنه نماز او قورغه ده يارى حتى سىكا بره نرسه سببلى غسل فرض بولغان ايكان صو برله غسل قىلو مشكل بولسه، غسل اورنىنه ده تېمىم قىلورغه درست بولا، اكر غسل اورنىنه تېمىم قىلساك شول تېمىم غسل اورنىنه ده طورا، طهارت اورنىنه ده يارى، آنك برله نماز او قوده درست بولا، شول كوئىچه نماز او قوساك، غىسلر طهارتسز نماز او قوغان بولمىساك، تېمىم سىنى بارسندىنه قوتقاره اما طهارت، غسل اورنىنه يارامى.

قاي وقتلرده تېمىم قىلو تىوش بولا.

تېمىمى هر وقتده قىلورغه تىوش توگل، بلكه طهارت آلو يا كه غسل قىلو مشكل بولورلق، مونه شوندى نرسه لر بولسه غنه مثلا، صو ايكى چاقرم قدر يرافلقدده بولسه، آنده باروب طهارت آلفانچى نماز وقتى اوتسرك بولسه، يايىسه صو ياقىندده بولوبده آنده بارورغه بولده بره قورقنچلى نرسه بولورلق بولسه يايىسه صو ياقىندده اوق بولورده يارى بىوك بولوب صو آلورغه چىلاك، باو كى نرسه لرك بولاماسه يايىسه صو برله طهارت آلفانده، يا غسل قىلغانده

بىر آورو ئىلگىرلىك صوق بولسە يا بىرەر ئىلگىرلىك آورو كىچىك بولسە
يا بىسە ياندىغى صوق چىرگە كىرگە بولورلىق بولوب آنگ بىرلە طهارت آلفاندى
صوباب اينتىگرگە طوغرى كىلورلىك بولسە، يا بىسە جنازە نمازى اولىگرسە،
ياغىد نمازلىرىنە چىقارغە بولسە، طهارت آلوب چوانغاندى اول نمازلىرىغە اولىگرورلىك
بولماسە، مونە شول وقتلردە ھەر فايوسن تىمەم بىرلە اونەرگە تىوش بولور. اما
بىش وقت نمازلىرىغە ھەم جىمە نمازىنە ئىلگىر و ايچون آشغوب تىمەم قىلونماس،
اگر بىرەر بىلمىسز اورندە بولوبدە، ياقىن تىرەدە صو بولورغە كىرگە دىوب
اويلاسەك اول وقتدە كوكلەك نوشكان بىرلردن بىر قدر صو ازەب يورمىچە
طوروب تىمەم قىلو درست توگل. آندىن صوك تىمەم بىر جنسىدىن بولماغان
نرسەلرگە قىلورغەدە يارامى ھەم نجس نوشكان اورنغە تىمەم قىلودە درست توگل،
تىمەمنى بارى پاك بولغان بىر جنسىنە گنە قىلورغە كىرگە بولا. طوفراق، قوم،
باچق، طوزان، طاش كىبى نرسەلر بىر جنسىدىن سانالار، اگر تىمەم قىلورغە
تەسەك بوقارىدەغى روشچە قوللرگىنى شوندى نرسەلرنىك بىرەرسىنە صوغوب
تىمەم قىلورغە كىرگە بولا، اما نجسلىنگان بولسەلر آلاغەدە تىمەم قىلو يارامى،
بارى طازا ھەم چىسقا بولسەلرغە آلاغە تىمەم قىلورغە درست بولا.

تىمەمنىڭ فرضلىرى.

غسل ھەم طهارت كىبك تىمەمدە فرض، سنت بولغان اشلىر ھەم آتى بوزا
طورغان اشلىر (مفسد بولغان نرسەلر) باردىر. تىمەمنىڭ فرضلىرى دورتنىر:
بىرىنچىسى، تىمەم قىلغاندى «نماز اوقو ايچون تىمەم قىلام» دىوب نىتلەب قىلو.
ايكىنچى، تىمەمنى پاك بولغان بىر جنسىنە قىلو.
اوچونچى، بوزگە مسح قىلو (اشقو).
دورتنچى، ايكى قوللرغە مسح قىلو.
مونە شول دورت تورلى اشلىك بىرسى قالسە اول تىمەم درست بولىمى.

تیمم نىڭ سنتلىرى.

تیمم قىلغاندا سنت بولغان اشلىق آلطى در:
 بىرىنچىسى، باشلاغاندا بىسم الله ايتوب باشلاو.
 ايكنچى، بىرگە سوققان چاقدا قولنىڭ اوچلىرى بىرلە صوغو.
 اوچىنچى، بىرگە صوغوب آغاچ آزاراق طوزانلىرى توشسون ايچون
 قوللىرى بىر مرتبه سلكو.

دورتىنچى، تیمم قىلغاندا بارماقلىرىنى طاراو طوتو.
 بىشىنچى، بوزگە مسحنى قوللردن ئلك قىلو.
 آلتىنچى، اوڭ قولنى سول قولدىن ئلك مسح قىلو.
 تىممنى، طهارتنى بوزا طورغان نىرسەلرنىڭ بارسىدە بوزادر، اگر طهارتنى
 بوزا طورغان نىرسەلردىن بىرسى تیمم قىلغان كىشىدە بولسە آنىڭ تىمىمى بوزولور.
 آندىن باشقا طافىن تىممنى بوزا طورغان نىرسە بار اگر تىمم قىلغاچ طهارت
 آلورغە مەمكىن بولسە، يا صوسزلىقتىن تىمم قىلغاچ طهارت آلورغە صو طابلسە،
 مونە شول وقتدە تىمم بوزولا، آنىڭ بىرلە نماز او فورغە يارامى. اگر تىمم
 قىلوب بىر نمازنى او قوغاچ طهارت آلورغە مەمكىن بولسە، او قوغان نمازنىڭ وقتى
 چىقماغان بولسەدە اول نمازنى طهارت آلوب ياكى ئادىن او قو تىموش توگىل، اگر
 ياكى ئادىن او قىسنىڭ ايكان بىك ياخشى بىر زىياندا يوق.

حيض هم نفاس.

حيض: خاتونلاردا بولا طورغان بىر آورودىر، آڭكاردىن ھېچ بىر خاتون
 فوتولا آلماي طورغان عادت بولوب كىتكەن بىر نىرسەدر، آنى خاتونلار آراسىدا
 (كورم)، (قىلولو)، (جلا) دىيوب تەبىئىي ايدوب يورتنە ار. قىزلار عادىتتە طوقز ياشلىرىدا
 جلا كورە باشلىيلىرى، آلارنىڭ بالغ بولولرىدا شوندىن ھىسابلانىدۇ. قايسىلىرى ۱۵
 ياشلىرىدا قىز كورمى طورالار. اما كورمى شول ۹ بىرلە ۱۵ ياش آراسىدا

كوره باشلىلار. جلا: خانونلارنىڭ ۋاقت، ۋاقت غورنلارنىڭ قان كېلو بولا. جلا
كورو ۋاقتى ۋاقتىدە اوچ كونگە قىر بارا، ۋاقتى ۋاقتىدە اون كونگە قىر سوزولادى.
اما اوچ كونگە قىر بارماسە بىر ياكى كوندىن طوقاسە آنوسى جلادىن حسابلانمى،
آلاى از بولغانىن كىتابلار (استعاضه) دىوب يورتلار. اگر بىر خانوننىڭ جلاسى
اون كوندىن آرتقىغە سوزولسە آنىڭ اون كوندىن آرتقىدە جلادىن حسابلانمى
بىلكە استعاضه آتالا، لىكن اول كو بىسنىچە خانونلارنىڭ عادىتلىرىنە قاراپ يورتىلە،
بعض خانونلارنىڭ جلاسى بىر آتەنە، قايسىنقى ۸-۹ كون، قايسىنقى ۱۰-۱۱ كون
بولا، اگر آنىڭ ھەر ۋاقتىدە بىلگىلى بولغان بىر عادىتىدىن جلاسى آرتوب كىتسە
آرتقانى تاغىن استعاضەدىن سانالور. ھەر بىر خانون اوزىنىڭ جلا كورە طورغان
عادىتى بىك ياخشى بىلە آنىڭ عادىتى بىر آتەنەمى؟ يا باشقىچەمى ھەر خانوننىڭ
اوزىنە بىلگىلى بولا. ۋاقتى چاغىدە خانونلار عادىتلىرى بىسنىچە جلا كورە باشلىلار
اوچ دورت كوندىن سوڭ طوقتالار بىر ياكى كوندىن سوڭ تاغىن كورەلر.
مونه بو ۋاقتىدە نىگى كورمى طورغان بىر ياكى كونىدە جلا كورگان كوندىن
حسابلانا. خانونلار جلانى ھەر ۋاقت كوروب طورمىلر بىلكە اون بىش كونگە
بىر، يا بىر آيغە بىر، يا ياكى آيغە بىر مرتبە كورەلر، بوسىدە خانونلارنىڭ ھەر
ۋاقتىدە كورە طورغان عادىتلىرىنە قاراپ يورى. شولاى قايسى ياكى جلا آراسىدە
۱۵ كون اونكارە، قايسى بىر آى، قايسى تاغىن كو بىرەك، لىكن ياكى جلا آراسى
اون بىش كوندىن كىم بولمى، شونىڭ اىچوندى كىتابلار جلانىڭ ايكى ازىن اوچ
كون ايكى كو بىن اون كون بىلگىلى گانار، ايكى جلا آراسىنىڭ ايكى ازىن
۱۵ كون بىلگىلى گانلاردا آنىڭ كو بىنە چىك قويماغانلار. خانونلارنىڭ ياكى جلا
آراسىدە كورمىز اونكارگان ۋاقتلىرىنە (طېر) دىلر. اىندى خانونلار مونه شوشى
جلا كورولرى بىرلە شرىعت قاشىدە كو بى حكملردە اىرلرگە باشقى بولالر،
مىلا بىر خانون جلا كورسە آنىڭ جلاى ۋاقتىدە اىرىنىڭ ياقىنلىق قىلووى بارامى.

هم اول وقتده خاتونلرغه نماز اوقورغه ده يارامى. اگر جلالرى رمضان آيينه طوغرى كىلسه روزه طوتارغه ده يارامى. لکن پاكلانگاچ رمضان دن صوڭر روزه لرىنى قضا قىلورغه تيوشلى بولا. اما نماز لرىنى هيچ بر وقتده قضا قىلمىلر. آلاز نماز لرىنى پاك وقتلرده اوقوسه لرىنىته، جلا كورگان چاقلرنده اوقوماغان نماز لرى ايچون گناھلى بولمىلر، چونكه اول وقتده آلازغه نماز فرض توگل هم شولا يوق جلالى وقتلرنده قرآنده اوقوماسلر هم طوطماسلر، مسجد كه ده كرماسلر. اگر بر خاتوننڭ جلاسى طوقتالسه شونده اوق آكارغه غسل قىلو فرض بولور. آندن صوڭ ايكنچى جلاسىنى كوره باشلاغانچى ايرلرىنه بوى بىرولرىده يارار، نمازده فرض بولور هم باشقه جلالى وقتده يارامى طورغان نرسه لرده يارار. خاتونلر يوكلى وقتلرنده جلا كورمىلر، پاك بولالار. جلانڭ اوچ كوندنده آز بولغانى هم اون كوندن، يا ايسه خاتونلرنڭ اوزلرىنڭ عادتندن آرتق بولغانى استعاضه بولادر ايدى، استعاضه نڭ حكىمى جلا نىقيكار باشقه چه بولا استعاضه لى خاتونغه نماز اوقوده، روزه طوتوده درست بولا هم بوى بىرولرىده درست بولا، بارى عنرلى كشى كىك هر نماز ايچون بر طهارت آلورغه كىرك بولا. چونكه استعاضه كوره طورغان خاتوننڭ بر نماز ايچون آلغان طهارتى شول نمازنى اوقوغاچده بوزولغانغه حسابلانا.

اما نفاس ديگان نرسه، جلا شىكلى بر آورو بولسه ده اول هر وقت بولوب طورمى، بلكه بالا طودرغان خاتونلرده بالادن صوڭغنه بولا، بالا طووار آلدندنده بولغانى، لکن آنوسى باياغىچه استعاضه دن سانالا، نفاس كوروده جلا شىكلى اوڭ هر بر خاتوننڭ اوزىنڭ عادتتچه بولا نفاس اوزاقغه بارسه فرق كوئىگه قدر بارا آلدندنده آرتى شونڭ ايچون، آنڭ كوئى فرق كون بىلگولنگان، اما آزىنڭ بىلگوسى يوق، چونكه اول فرق كوئىگه بارماغانده تورلى وقتده طوقطى، فايچانغنه طوقطاساده، شول طوقطانغان چاقلرنده خاتونلر

پاكلانلار كبرك فرق كونگه طولسون، كبرك طولماسون بارى بر. اگر فرق كوندنده آرتسه، آرتقى استخاضه دن سانالا. خاتونلر نفاس كورگان چاقلرنده ده بارى بر جلا كورگان حكمنده بولالار. فمازده او قوميلر، روزده طوطمیلر هم بوى بيرورگه ده ياراميدر. نفاسدن طوقطاغاچده جلا دن طوقطاغانده غى كبك بارى بر غسل قبلو فرض بولا.

صولار.

كيومنى هم تهننى نجسدن پا كلاو ايچون هم طهارت آلو ايچون هر بر تورلى صولار ياراميدر، بلكه پاك صولارغنه بار يدر. مونه چيشمه صولارى، بلغه صولارى، ديكز صولارى، قار هم يغبور صولارى، كول صولارى پاك صولاردن سانالالار، اگر شوندى صولار نجس توشوب بلچرانوب بولغانماسلر، پاك نرسه لر توشوب بولغانسه ارده آلا ر برله طهارت آلو هم نجسردن پاكلانوه درست بولور. بارى پاك نرسه فاتشو برله اسملرى اوزگارسه لرگنه طهارتكه ياراميلر. مثلا ئه پيرهن، شورپا، سرکه هم هر تورلى جيمش صولارى اوزلرى پاك بولسه ارده صولقدن چقغانلقلرى ايچون طهارتكه ياراميلر. اگر صوغه نجس توشسه نورليچه بولا. آغم صولار هم ئه يله نهسى ۴۰ - ۵۰ آرشين زورلقنده بولغان كوللرگه آزغنه نجس توشسه، آلا ر پاك صوغه حسابلانالار، اگر آندن كچكنه كول بولسه، يا صاونلرده غى صولار بولسه، آلا ر آزغنه نجس توشو برله ده بلچرانالار. آغا طورغان صولار هم زور كوللر نجس توشوسبىلى نوسلرى اوزگارسه، يا نجس ايسى كيلوب طورسه، آلا رده طهارتكه ياراميلر. مثلا آغا طورغان بلغه لر بويينه مال كتوى طوپلاسه، كتونك توبه ننده كوب وقت بلغه دن ناچار ايسلر كيلوب، صوى قويروب طورغانلقدن آلا ر بلچرانغان صوغه حسابلانالار، آلا ردن طهارت آلو ياراميدر.

صاونلرده غى صولارغه حيوانلر طغلسلر، يا اچسه ار آلا رنك طازالغى اچكن

حيوانينه قاراب بورى. مثلا آدم اچكاندن قالغان صو پاك هم طازا بولا. آت، صيبر، صارق شيكلى ايتى اشارغه يارى طورغان حيوانلر اچسه اول صولارده پاك بولالر، امات، بورى، تولكى شيكلى ايتلرى حرام بولغان حيوانلر طفلسه لر آلاردن قالغان صو بلچراق بولا، طاق ماچى هم باشقه قوشلردن قالغان صولار بوتونلاى بلچرانغانغه حسابلانماسه لرده، آلاز برله طهارت آلو مكروه بولا. بر قات طهارت آلغاندن صوك صاوتقه جيولغان يووندق صولار، قاراب طورورغه پاك كبك بولسه لرده ايكنچى قات طهارت آلورغه يارامى. بزنك بو ييرمزه اوللرده ده شهرلرده ده كمش كبك صاف صولار، شالتراب آفغان چيشمه لر هم بلغه لر بيك كوب بولغانلقدن صوغه آپتراب طورغان اورنلر بيك آزدر، ممكن قدر پاك صو برله طهارت آلورغه طرشساقده چيتنك كورمامز، شونك ايچون حال قدرى شيكلى صولاردن صاقلانورغه كيرك، الله تعالى گه عبادت فيلو بيك الوغ اش بولغانلقدن هم اول عبادتلر بزر برله الله تعالى نك قارشوسينه باراچق بولغانلغمزدن هر وقت صاقلانوب اش فيلورغه كيرك، يورط اچنده صو صالا طورغان چيلهك، قمغان كى صاوتلر نيده هر وقت طازا طونارغه هم اورنسىز بيرگه حيوان آياق آستينه، طاق چيش كرورده ي بيرگه، بالالر بلچراتورده ي اورنلرغه قوبودن ممكن قدر صاقلانورغه كيرك.

قويو.

صو يراق بولغان قايسى بر اورنلرده قويو قازوب صولارنى شوندىن آلالر. قويو بيك كچكنه بولغانلقدن آنك بلچرانويده بيك تيز بولا، شونك ايچون قوبونكده آوزلرن چوب چار، بلچراق توشماسلك ايتوب قابلا رغه كيرك بولا، اگر بر بر نرسه نوشو سنبلى قويو نجسلىنسه آنى بيك تيز نازارتورغه كيرك. اگر قويوغه برهر نجس نوشه قالسه آنك بتون صوون نوگوب بتورورگه كيرك، ايندى آنك صووى توبدىن شوب چفو برله توكگانده برده كيموتو ممكن

بولماسە، اول قويۇدە كۆيىمى سو بارن چامالارغە كىرك مىلا آندە يوز چىلاكىمى
ياايسە كۆبىرەكىمى سو بارلىقى چامالانسە شول چامالانغان قدر نوگاسكندە سووى
بردە كىمومەسەدە نوگلوب بتكانگە حسابلانوب اول قويو پاكلەنوب فالادر.
اگر قويوغە چېچىق، صىچقان زورلغندەغى حيوانلر نوشسە اول قويونىڭ
سووى ۲۰ چىلاك توگو برلە پاكلەنەدر. اگر طاوق، كوگارچىن، ماچى
زورلغندەغى حيوانلر نوشسە اول وقتدە ۴۰ چىلاك قدر سو توگو برلە قويو
پاكلەنەدر. اگر بولاردن الوغ حيوانلر نوشسە مىلا آدم، سارق، ات كىمى
حيوانلر، اول وقتدە قويونىڭ بتون سوون توگارگە تىوش بولا، اگر ايندى
اول قويوغە توشكان نرسەلر اولوب كۆبنىگان بولسەلر يا جونلرى ايبوگان
بولسەلر اول وقتدە چېچىق كىك كچكىنە حيوان بولسەدە قويونىڭ بتون سوون
نوكمىچە اول قويو پاكلانمىدر.

قويوغە توشكان نرسەلرنىڭ قايچان توشكانى بىلگولى بولماسە، قويو اوچ
كون بلچرانوب طورغانغە حسابلانور، شول اوچ كون ايچندە قويودن سو
آلنغان بولسە، اول سو برلە طپارت آلوب او قولغان نماز قضا قىلنور. آنىڭ
برلە كىوملر، كرلر يولغان بولسە آلارنى ياڭدان يولور. ھم يورطدەغى
صوت صابالردە ياڭدان نازارتلوب يولورلر، اگر آندە توشكان نرسەنىڭ
قايچان توشووى بىلگولى بولسە (يا برەر كىشى كورگان بولور) اول وقتدە
آننىڭ توشكانىنە نىچە كون اونكان بولسە، شول كونلردە قويو سووى برلە بلچرانغان نرسەلر
باردە ياڭدان ايكنچى سو برلە، يا قويونى نازارتقاچ آلنغان سو برلە نازارتلورلر.

عورتلرنى پا كلاو.

نمازنىڭ برنچى شرطى بولغان (نچىلردن كىوملرنى ھم تەننى پا كلاو) آندن
صوڭ ايكنچى شرطى بولغان (طپارت آلو) ھم آلارغە تىوشلى بولغان نرسەلرنى
بلدىك ايندى. نمازنىڭ اوچنچى شرطى (عورتلرنى قابلاو) در. نماز او قولغان

چاقىدە عورت بولغان اعضاءنى پاك كىيۇم بىرلە قاپلاپ اوقۇم فرىضىدۇر. ھىچ بىر كىشى كورماسلىك آولاق اورىندە بولسىدە عورتلىرىنى قاپلامىچە يالانغاچ كويى نماز اوقۇرغە يارامىدۇر. ايرلىرىنىڭ كىندىك طوغرىسىدىن آلوب تىز آستىلىرىغە قىدىر بولغان بىرلىرى عورتىدۇر. مونە شول بىرلىرىنى نماز اوقۇغان چاقىدە قاپلاپ اوقۇرغە تىيۇش اما ايرلىرىنىڭ كىندىكلىرىدىن يوغارى بولغان اورىنلىرى ھەم تىزدىن توبان آياقلىرى آچىق بولسىدە بارى، چونكىە اول تىيۇشلىرى عورتىدىن سانالماغانلىقىدىن، نماز اوقۇغاندە آلارنى قاپلاپ فرض توگىل بارى عورت بولغان اورىنلىرىغە قاپلاپ فرض بولا، ايندى عورت بولماغان اورىنلىرىدە قاپلاپ اوقۇمىنىڭ ايكان بىك ياخشى بىر زىياندە يوق. اما خانىون بولغان كىشىلىرىگە باشقىچە تىيۇش بولا، چونكىە خانىونلىرىنىڭ يوزلىرى ھەم بىلەزلىرىغە قىدىرگىنە قوللىرى طوبىقلىرىغە قىدىر آياقلىرىغە عورت توگىل، شوندىن باشقىە اورىنلىرى عورت سانالغانلىقىدىن نماز اوقۇغان چاقىدە يوز، آياق، قولدىن باشقىە بىتون گاودەلىرىنى قاپلاپ اوقۇم فرض بولا. اكر ايندى بىر كىشى نماز اوقۇماقچى بولۇپ آنىڭ ياننىدە بىر كىيۇمدە بولماسە ھەم كىيۇم تاپارغەدە مەمكىن بولماسە، اول وقتىە يالانغاچ كويى بولسىدە اوقۇم، نمازنى قالدۇرماق، بارى كىيۇملى كىشى كىك آياق اوستى باصوب اوقۇماس، بلكە اوطىرو بىقنە اوقۇم ھەم ركوع سىجدەلىرىدە اشارە بىرلەگىنە اوقۇم. ايندى بىر كىشىنىڭ ياننىدە كىيۇمى بولۇبدە اول كىيۇم نىجس بولسىە ھەم آنى يوزارغە صودە طابىماسە اول وقتىدە اوزى نەلە گانچە اوقۇم. نەلەسە نىجس كىيۇمى كىيۇپ اوقۇم، نەلەسە يالانغاچ كويىونچە اوقۇم. نىچكىگىنە اوقۇسىدە دىرىست بولۇم.

وقت.

نمازنىڭ دورىتىنى شىرطى وقتىدۇر. شونىڭ اىچون ھەر بىر نمازنى اوزىنىڭ وقتىدە اوقۇرغە تىيۇشلى بولا، نمازنى وقتىدە اوقۇدە فرىضىدۇر. اكر بىر كىشى نمازنى اوزىنىڭ بىلىگۈلەنگان وقتىدىن ئىلك اوقۇسە اول نماز نمازىدىن حسابلانمى

قالاده اول كشي نمازنى اوقوب اوستنده گى فرضنى توشرمه گان بولا. ا گر بر نماز اوزىنىڭ وقتىدە اوقلمى قالسه آنى سوڭىدىن قضا قىلورغە تېوشلى بولا، قضا قىلوب اوقوغاچ اول كشىنىڭ اوستىدىن توشە، بارى وقتىدە اوقومىچە كىچىك درگانلىقى ايچون گناھلى بولا.

ايرتە نمازىنىڭ وقتى: طاك ئاقتىلىقى جايولە باشلاغاندىن آلوب قوياش چىققانغە قدر.

اويلە نمازىنىڭ وقتى: قوياش توشلىكدىن آزاراق آوشا باشلاغاندىن آلوب ايكىدى نمازىنىڭ وقتى كىرگەنگە قدر.

ايكىدى نمازىنىڭ وقتى: ھىر نىرسەنىڭ كوله گەسى توش وقتىدە غى كوله گەسىدىن باشقە اوزى اوزىلىقى ايكى بولغانغە قدر. مثلا بر ساژىن اوزىلىقىدە غى بر طاياقنى قاداسەك، توش وقتىدە آنىڭ كوله گەسى قىسقاروب بتەدە توشىدىن سوك اوزايە باشلى، مونە شول قىسقاروب بتىكەن چاقىدە كوله گەنى بىلگولاب قالاسكەدە كوله گە اوزايغاچ شول بىلگولەنگەن بىر ساژىنلى طاياقنى صالوب اويچىسىڭ ا گر كوله گە ايكى طاياق بويى اوزايغان بولسە اويلە وقتى چىقوب ايكىدى وقتى كىرگەن بولا، مونە شوندىن باشلاپ قوياش بايقانچى ايكىدى نمازىنىڭ وقتى بولا. آخشام نمازىنىڭ وقتى: قوياش باطقاندىن باشلاپ قوياش بايقان چاقىدە غى قىزلىق (شقى) بتىكەنگە قدر.

يستو (يستىغ) نمازىنىڭ وقتى: آخشام نمازىنىڭ وقتى چىققاندىن آلوب طاك بلىنگەنگە قدر. وىر نمازىنىڭ وقتىدە بارى بر يستو نمازىنىڭ وقتى بولا، تىك وىرنى يستو نمازىدىن ئىلك اوقورغە غىنە يارامى، يستونى قاي وقت اوقوساك، وىرنى شول يستو نمازىن اوقوغاچقەنە اوقورغە كىرك، ھىچ بر وقتىدە وىر نمازى يستودىن ئىلك اوقولمى.

جمەە نمازىنىڭ وقتى: جمەە نمازىنىڭ وقتى بارى بر اويلە نمازىنىڭ وقتىدە.

عید نماز لریڭڭ وقتی: قویاش بر قدر کوتارلگاندن باشلاب توش وقتینه قدردر. جنازه نمازی ایچون بیلگولی بر وقت بولمادیغندن آنی قایچان اولگرسه شول وقتده اوقیلر.

قبله.

نماز لریڭڭ بیشنچی شرطی قبله در. نماز اوقوغان چاغنده قبلهغه فارشی طوروب اوقومق فرضدر. قبله لریڭڭ قای یاقده ایکانن بلگان کشی قبله بولماغان یاقده قاراب نماز اوقوسه آنک نمازی درست بولماس، بزنگ قاراب نماز اوقی طورغان قبله مز پیغمبرمز محمد علیه السلام (مکه مکرمه) شهرنده طوغان ابراهیم علیه السلام برله اسماعیل علیه السلام سالوب قالدوغان (کعبه) اسملی بر بنادر. آنی (بیت الله) هم (کعبه الله) دینده ایتلر، اول بو کونگی کوننده ده ایسهن، مکه مکرمه شهرینک مسجدی اچنده تورلی زینت لرگه کوملوب طورادر. اول کعبه موندن قاراغانده کون طرفنده در، مسلمان اوللرنده طورغان کشیلرگه قبله نی بلو بیک آنصات بولا. چونکه هر اولنک مسجدی، محرابلری قبله طرفینه قویولوب سالنغان بولادر. قبله نی روس اوللرنده وقتده ده بلورگه ممکن، چونکه روسلرنگ عبادت خانه محرابلری جایگی قویاش چغیشی یاغنده بولا، مونه شوندن چامالاب قبله قایو یاقده ایکان چامالارغه ممکن بولا. اگر اولسز اورنلرده نماز اوقورغه طوغری کیلسه آیاز کونلر نی قبله نی قویاشدن چامالارغه ده ممکن بولا، ایندی بولوطلی کونلر طوغری کیلوب قبله نی قویاشدن قاراب طابو ممکن بولماسه اول وقتده اوسوب طورغان آغاچلردن، یا ایسه زورراق طاشلردن چامالارغه ممکن بولور، چونکه آغاچلرنگده طاشلرنگده، قویاشنگ توشلک وقتینه قاراغان یاقلری موکلی بولالر، یا ایسه بر قدر یاشهروب طورالر. اگر بر اورنده نماز اوقوماقچی بولوب طورغانده قبله لریڭڭ قای یاقده ایکانن بلورگه بر نرسه ده طابولماسه هم صورارغه کشیده بولماسه، اول وقتده نماز اوقوچی کشی کوکلی

برله قبله نی ازلرده اوزی قای یاقده بولووینه بولسهده كوگلی او طروب شول یاقده قاراب اوقور. آذك قبله بولونی كوگلی یاقین کوروب اوقوغان باغنده قبله بولمیچی، قبله باشقه یاقده بولسهده نمازی درست بولور. اگر بره و شوندى بلمسز یاقده قاراب نماز اوقوغانده قبله نك قای یاقده ایکنن چنلاب بلسه، نمازن بوزمیچه غنه قبله غه طابا ئه یل نور. اما قورقنچلی برلرده بولغان وقتك قبله نك قایو یاقده ایکنن بولسهده، قای یاقده قاراب اوقو ممکن بولسه شول یاقده قاراب اوقور، قاراغان یاغی قبله بولماسهده نمازی درست بولور آندی قورقنچلی بوللرده نمازنی آط اوستنده گی کوبینچه اوقورغدهده درست بولا، اول وقتده آطنی قبله غه فارشی بوروب اوقورغه کیرک، اگر آلائی ممکن بولماسه آطی برله قای یاقده قاراب بارورغه طوغری کیلسه شول یاقده قاراب اوقوسهده یاری. لکن نیچك بولسهده نمازینی قالدیرماسقه طرشورغه کیرک.

نیت.

نماز نك آلطنچی شرطی نیتدر. نماز اوقوچی کشی نیندی نماز اوقوسهده شول نمازنی كوگلی برلدهده هم تلی برلدهده نیت قیلو نیوش بولور. كوگلی برله نیت قیلو فرض بولا، اما تل برلدهده نیت قیلسه تاغنده یاغشیراق بولا، تل برله نیت قیلو مستحبدر. امامغه اویوب اوقوغان چاقده امامغه اویونیده نیت قیلورغه نیوش بولا. هم قایسی کوننك نمازن، نیندی نمازنی اوقیسك، سنت نمازیمی، فرض نمازیمی هر قایوسن ایتوب نیتلرگه کیرک.

اذان وقامت.

بیش وقت فرض نماز لر ایچون هم جمعه نمازی ایچون، نماز وقتنی کورگاچده اذان اوقو هم فرض نماز لرینی اوقی باشلر آلدندن قامت اوقو سنت بولغان اشلردر.

اذان اوقو روشی:

الله اکبر، الله اکبر، الله اکبر، الله اکبر، الله اکبر، الله اکبر، الله اکبر، الله اکبر

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ

اللَّهِ، أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ، حَيَّ عَلَى

الصَّلَاةِ، حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ، حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ، اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ

أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. معناسی: (اللَّهُ أَكْبَرُ) الله تعالى هر بر نرسدن

الوغرافدر. (أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) کوکلمدن گواهلوق بیروب ایتهمن، بر

الله تعالى دن باشقه حلق اوزره قللق قبلنمش ذات یوفدر. (أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا

رَسُولُ اللَّهِ) کوکلمدن گواهلوق بیروب ایتهمن: محمد علیه السلام الله تعالى نك

رسولیدر. (حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ) آشوغکز نمازغه. (حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ) آشوغکز عذابدن

فوتلورغه. (اللَّهُ أَكْبَرُ) الله تعالى هر بر نرسدن الوغرافدر. (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)

حلق اوزره قللق قبلنمش ذات بر الله تعالى گندهر.

اذانلر هر بر نمازغه بر روشده ایتلور. باری ایتره نمازی ایچون

اذان اوقوغانده (حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ) دن صوڭ ایکی مرتبه (الصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ)

دیگان سوزنی آرتدرلور. معناسی: (نماز یوقیدن ایندگورهك) دیمكدر. بر

محل نك مسجدنده اذان اوقلسه شول اذان بتون محل ایچون بیتهدر،

محل نك باشقه اورنلرنده اذان اوقلماسده باری، اذان اوقوچی کشی منارهده

بولسهده، باشقه اورنده بولسهده قبلهغه فارشی آباق اوستی طوروب اوقورغه

تیوش باری (حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ) دیگانده اوڭ یاغینه هم (حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ) دیگانده

صول یاغینه ایلنوب ایتورگه کیرك، هم ایکی قولینگده ایمن باریماقلرینی ایکی

قولایغینك اچینه قویوب ممکن قدر قچقر براق اوقورغه کیرك، همده اذان سوزارینی

طوطاش ایتمیچه اوزوب اوزوب صالماقغنه اوقورغه کیرك، اذانی شول روشچه

یاخشیلاب اوفو مستعبدر. اذان اوفولغاننی ایشنکان کشی نماز اوفورغه حاضرلنسه اذان اوقلوب بتکانچی نمازغه کرشمی طوررغه کبرک، اگر باشقه شده بولسه اشندن طوفطاب، بولده بولسه یوروندن طوفطاب چن اخلاص برله طکلاب طوررغه تیوش، باشقه برسوزده سویلاشمیچه گنه اذان اوفوچینک آرتندن ایبروب اذانی اوقوب بارو بیگره کده یاخشیش، اول وقتده اذان اوفوچی (حی علی الصلاة) دیگانده (لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ) دیوب ایتورگه کبرک. معناسی (هر بر حال هم کوچ الوغ بولفوچی الله تعالی دن گنه در). اذان اوفوچی (حی علی الفلاح) دیگانده (مَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ وَمَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ) دیوب ایتورگه کبرک. معناسی (الله تعالی تله گان نرسه گنه بولور، اول تله مگان نرسه لر بولماس) اذانتک باشقه سوزلرن اذان اوفوچی اوفوغانچه اوفورغه تیوش بولور. اذان اوقلوب بتکاندن صوگ، اذانی اوفوچیده، طکلاب طوروچیده قبلهغه قارشی طوروب شوشی دعانی اوقوب دعا قیلور.

اذان دعاسی:

اللَّهُمَّ رَبَّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ، اِنِّ مُحَمَّدًا
الْوَسِيْلَةَ وَالْفَضِيْلَةَ وَالذَّرَجَةَ الْعَالِيَةَ الرَّفِيْعَةَ وَاَبْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُوْدًا
الَّذِي وَعَدْتَهُ وَاَرْزُقْنَا شِفَاعَتَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ اِنَّكَ لَا تَخْلِفُ الْمِيْعَادَ.

معناسی: (اللَّهُمَّ رَبَّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ) ای اوشبو کامل اذانتک

هم وقتی کرگان نمازنتک خواجهسی بولغان الله! (آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيْلَةَ) بیر سین

محمد علیه السلامغه وسیله اسملی اورننی (وَالْفَضِيْلَةَ) دخی آرتقلغنی (وَالذَّرَجَةَ

الْعَالِيَةِ الرَّفِيعَةِ) دخی الوغ بولغان درجهنی (وَابَعَثَهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتَهُ)
 دخی ییبارگل اول محمد علیه السلامنی اوزك وعده قیلغان ماقطاولی اورنقه.
 (وَارْزُقْنَا شِفَاعَتَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ) دخی قیامت کوننده بزنی آنك شفاعتی برله رزقلاندر.
 (إِنَّكَ لَا تُخَلِّفُ الْأَمْعَادُ) درستلکده سین وعدهکه خلاقلق فیلماس سك.

قامتده باری بر اذان کبک اوفولور، لکن اول اذان کبک اوزوب
 صوزوب اوفولمیچه آشغبراق اوفولور هم (حی علی الفلاح) دیگانندن صوگ ایکی
 مرتبه (فَدُ قَامَتِ الصَّلَاةُ) دیگان سوز آرتدرلور. معناسی (تحقیق نماز اوقولا
 باشلاندى). قامت اوقوچی (حی علی الصلاة) دیگاننده نمازغه حاضر بولغان
 کشیلر اورنلرندن طوروب نمازارینی نیتلرلر هم (فَدُ قَامَتِ الصَّلَاةُ) دیگانندن
 صوگوق تکبیر ایتوب نمازغه ~~ک~~رشورلر.

جنب کشی هم طهارتسز کشی اذانده، قامتده اوقورغه تیوش توگل. شولایوق
 دیوانه کشینك، ایسرکك، فاسقك، صبینك اذان اوقوویده هم قامت اوقوویده
 مکروه بولا. خانولرنکده ایرلر کبک اذان قامت اوقولری مکروهدر.

نمازلیر.

نمازلرنکده هر قایوسی فرض نمازلیر توگل، بلنکه واجب بولغانلریده هم
 سنت بولغانلریده، مستحب بولغانلریده بار. فرض بولغان نمازلیر: هر کوننی
 اوقولا طورغان بیش وقت نمازلرنك فرضلی هم آطنهده بر مرتبه اوقولا طورغان
 جمعه نمازی. دخی فرض کفایه بولغان جنازه نمازی. واجب بولغان نمازلیر:
 یستو نمازلندن صوگ اوقولا طورغان وتر نمازی هم ایکی عید نمازلیر. سنت
 بولغان نمازلیر: فرض بولغان بیش وقت نمازلرنك آلدندن هم آرتندن اوقولا
 طورغان بعض نمازلیر هم رمضان آینده اوقولا طورغان تراویح نمازی. مستحب
 بولغان نمازلیر: هر بر تورلی نفل نمازلیر.

نمازلرنك قایوسی ایکی رکعتلی، قایوسی اوچ رکعتلی، قایوسی دورت

ركعتلى بولالار. نېچە ركعتلى نماز بولسەدە ھەم نېندى نماز بولسەدە اول نمازنى
 اوقوغاندا قىلاطورغان اشلر ھەم اوقولاطورغان ذكرلرى بار. آلارنىڭ قايسىلارنى قىلو
 فرض، قايسىلارنى قىلو واجب، قايسىلارنى قىلو سنت، قايسىلارنى مستحب بولادۇر.

نمازنىڭ فرضلىرى.

نمازنىڭ فرضلىرى سېكزدر، اول سېكز فرضنى نمازنىڭ ركعتلىرى دېيۈپتە پورتلەر.

۱ نېچىسى، (تَكْبِير تَحْرِيمَه) نمازنى نېتلەگەچ الله اكبر دېيۈپ

فولاق قاغۇر.

۲ نېچىسى، (قِيَام) فولاق قاغۇغاندىن سوڭ اوچ آيت قرآن اوقورلىق

وقت قدر آياق اوستىدە باصوب طورۇر.

۳ نېچىسى، (قِرَاءَت) قىامدە وقتدە اوچ آيت قدر قرآن اوقۇر.

۴ نېچىسى، (رُكُوع) قىامدىن سوڭ تىزلىرگە تايانوب ايلو.

۵ نېچىسى، (سُجُود) ماڭلاينى يېرگە قوبوب سجدە قىلو.

۶ نېچىسى، (قُعُود) نمازنىڭ ايك سوڭىدە اوطوروب طورۇر.

۷ نېچىسى، (تَرْتِيب) نمازنى اوبىرەتلىگان ھەم رسول الله اوقوغان

ترتيب برلە اوقۇر.

۸ نېچىسى، (خُرُوج) نمازدىن اوز اختىبارى برلە چقۇر.

مۇنە شول سېكز نرسە نېندىگنە نمازنى اوقوغان چاقىدە قىلووى فرض
 بولغان نرسەلردۇر. كېرەك فرض نماز اوقوغاندە بولسۇن، كېرەك باشقە سنت،

نقل نمازلرى اوقوغاندە بولسۇن.

نمازنىڭ واجىبلىرى.

نماز اوقۇغاندە قىلووى واجب بولغان نرسەلر اون اوچدر:
 بىرنچىسى، (قِرَائَتِ فَاتِحَه) نمازنىڭ ھەر بىر ركعتىدە، قىامدە وقتدە
 سورە فاتحە اوقۇ.

۲ نچى، (سورە قوشو) سورە فاتحەنى اوقۇغاندىن سوڭ اوچ آيت
 قدر قرآن اوقۇ، يابىسە بىر قىسقە سورە اوقۇ. (فرض نمازلرنىڭ اوچىنچى ھم
 دورتنچى ركعتلىرىدە سورە فاتحەدىن سوڭ ھىچ نرسە اوقۇلمى).

۳ نچى، (طَمَانِينَه) ركعتدە ھم سجدەدە بىر نىسبىح ايتوراك
 وقت طورۇ.

۴ نچى، (قَوْمَه) ركوعدىن طورغاچ بىر نىسبىح ايتور قدر آياق اوستىدە
 باصوب طورۇ.

۵ نچى، (جَلْسَه) ابكى سجدە آراسىدە بىر نىسبىح ايتور قدر
 اوطروب طورۇ.

۶ نچى، (قَعْدَةُ اُولَى) اوچ ركعتلى ھم دورت ركعتلى نمازلرنى
 اوقۇغاندە ابكى ركعتنى اوقۇغاچ اوطوروب طورۇ.

۷ نچى، (تَشْهَد) قعدەگە اولطورغان وقتدە التَّحِيَّات اوقۇ.

۸ نچى، (سَلَام) نمازدىن بوشانغاچ ابكى باققەدە سلام بىرۇ.

۹ نچى، (مَوَالَات) نمازنىڭ عمللرن بىر بىرسىدىن آيرىمچە بىر عملى
 تمام بولغاچدە ابكىنچى عملينى قىلا باشلاب، ھەر عملنى بىر بىرىنە طوتاش ايتەك.

۱۰ نچى، (جَهْر) ايرتە نمازنىڭ ھم اخشام، بىستو نمازلرنىڭ فرضلرن
 اوقۇغاندە اولگى ابكى ركعتلىرىدە امام بولغان كىشى سورەلرنى قىقرۇب اوقۇمۇ.

۱۱ نچى، (اِحْفَا) باشقە ركەتلەردە ھەم اويلا، ايكندى نمازلىرىنى اوفوغانە
امام دە، بالفز اوفوچىدە سورەلرنى باشرن اوفومق.

۱۲ نچى، (اِنْصَات) امام سورەلرنى اوفوغان وقتك امامغە اويوب اوفوچى
كشى بر نرسەدە اوفوميچە تىكىگنە طورمق.

۱۳ نچى، (سَجْدَهٗ سَهْو) نماز اوفوغاندە واجب بولغان اشلرنك برەرسى
قالسە شونى توگەلەو ايچون سجدە سەھو قىيامق.

نمازنىڭ سنتلىرى.

۱ نچى، (جَمَاعَت) فرض بولغان نمازلىرىنى جماعت بىرلە جىلولوب اوفومق.

۲ نچى، (اَذَان) فرض نمازلىرنك ھەر بىرى ايچون اذان اوفومق.

۳ نچى، (قَامَت) فرض بولغان نمازلىرغە كرشكاندە قامت اوفومق.

۴ نچى، نمازغە كرشكاندە قولاق فاغار ايچون قوللرنى كوتەرمك.

۵ نچى، قىيامدە وقتدە قوللرنى باغلاب طورمق.

۶ نچى، (ثَنَاء) قولاق قاغوب قوللرنى باغلاغاندىن صوكت ثناء اوفومق.

۷ نچى، (تَعْوِذ) ثناء اوفوغاندىن صوكت اعوذ ايتمك.

۸ نچى، (بَسْمَلَه) اعوذ اوفوغاندىن صوكت بسم الله اوفومق.

۹ نچى، (تَأْمِين) سورە فاتحە صوكتدە (آمين) ديمك.

۱۰ نچى، ركوعغە بارغاندە، سجدەگە بارغاندە ھەم قايتقاندە ھەمدە قىيامغە

طورغاندە الله اكبر دىيوب ايتمك.

۱۱ نچى، ركوعنىدە سجدەنىدە ھەم فەكتەنىدە سنت بولغان روشچە قىلىق.

(كىلەچكە ھەر قايسى آچق اويرانلور).

۱۲ نچى، ركوعده هم سجدەدە تسميع ايتەك.

۱۳ نچى، ركوعده طورغاندە امام بولغان كىشى (تسميع) ايتەك.

۱۴ نچى، امام تسميع ايتكەندە اويوغان كىشى (تحميد) ايتەك. (بالغز

اوقوچى كىشى هر ايكي سنده ايتورگە نيوش).

۱۵ نچى، (صلوات) آخرغى اولطرشده (تشهد) دن صوك

صلوات اوقومق.

۱۶ نچى، (دعاء) صلوات اوقوغاندىن صوك قرآندىن بر دعاء اوقومق.

۱۷ نچى، (سلام) سلامنى هر ايكى ياققەدە قاراب بىرمك. هم سلام

بىرگەندە هر ايكى ياغكەدەغى فرشته لارگە ەمدە نماز اوقوچىلرغە بىرونى نيت قىلوب بىرمك.

۱۸ نچى، امام بولغان كىشى تكبىرلرنى هم تسميعنى ەمدە سلامنى

چقروب ايتەك هم باشقە ذكرنى باشرن قىلمق.

۱۹ نچى، امامغە اويوغان كىشى هم بالغز اوقوچى كىشى هر بر ذكرنى

باشرن قىلمق.

۲۰ نچى، سجدە گە بارغان چاقەدە بىرگە نزلرنى قوللردىن ئلك قويمق.

۲۱ نچى، امامغە اويوغان كىشى هر بر عملنى امامدىن ككوب آرتقە

قالمىچە قىلمق، اما امامدىن ئلك قىلو درست نوگلدنر.

نمازنىڭ مستحبلىرى.

نماز اوقوچىغە مستحب بولغان عمللر:

۱ نچى، مەكەن قىر نمازنى آشقىچە هر بر شرطن يتكروب اوقومق.

۲ نچى، نمازدە اوقولا طورغان سوره لرنى هم ذكرلرنى تچويد برلە،

درست ايتوب اوقومق (سوره هم ذكرلرنى بالغش اوقوسەك نمازنىڭ نمازدىن كىتماويدە بىك نىز).

- ٣ نچى، ايرته نمازنده سورهُ فاتحه‌دن صوڭك اوزونراق سورهلرني اوقوب اوبله، ايكندى، يستو نمازنده اورتاچهراق سورهلرني، اخشام نمازنده فسقه سورهلرني قوشوب اوقومق.
- ٤ نچى، هر نمازنىڭ اولى ركهتلرنده اوزونراق، صوڭقى ركهتلرنده آندن، فسقهراق سورهلر اوقومق.
- ٥ نچى، دورت هم اوچ ركهتلى فرض نمازلرنىڭ صوڭقى ركهتلرنده سورهُ فاتحه‌گنه اوقومق.
- ٦ نچى، نمازغه كرشكانده قولاق قاغار ايچون قوللرني كوتارسه بارماق آرالرىنى آچق ايتوب، قوللرن جايوب كوتارمك هم باش بارماق بيتلرن قولاق يومشاقلر ينه نيگزمك.
- ٧ نچى، قيامك وقتده آياق لرى بر برسینه قول يا صووى قدر پراق بولمق.
- ٨ نچى، سجده وقتده قوللرىنىڭ باش بارماق اوچلرى، قوللرى طورنده بولوب، بارماقلىرى بر برسینه نيوب طورمق.
- ٩ نچى، ركوع هم سجده تسبيخلرىنى طابق ايتوب، اوچدن آرتق ايتمك ٥ ايتوب، يا ٧ ايتوب، يا ٩ ايتوب ايتورگهده بارى.
- ١٠ نچى، نماز اچنده يوتكرماسكه هم ايسناماسكه طرشمق، اگر اختيارسىز ايسنى ايكان قول آرقالرى برلن آغزنى قابلرغه تيوش.
- ١١ نچى، نماز اچنده توبه نچىلكلى بولوب، صنق كوڭللى كشى كىك بويوغوب طورمق.
- ١٢ نچى، قيامده وقتده سجده فيلاسى اورنغه غنه، ركوعده چاقده آياق باشلرىنه، سجدهده وقتده طاناوينه، اولطرشده اوزىنىڭ آلدىنه غنه، سلام بىرگنده ابك باشلرىنه غنه قارامق هم سلام بىرگان وقتده آرتكده غى كشىلرگه يا كافلر كورنورلك قدر بورولوب بىرمك.

نمازنىڭ ذكرلىرى.

نمازنى نيتله گاندىن صوڭك الله اكبر دىوب قولاق قاقچاقده ثناء اوقولا.

ثناء:

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَلَا

اَللهُ غَيْرُكَ. معناسی: (ای الله، سینک پاک گنگنی هم ما فطاو لیل فکنی بله من.

سینک اسمک مبارکدر هم در جهک الوغدر. سیندن باشقه هیچ بر نگری بوقدر).

آنندن سوک اوفولاچق **تعوذ:**

اَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ معناسی: (رحمتکدن سورامش

شیطانندن صغنامن الله تعالی گه).

آنندن سوک اوفولاچق **بسمله:**

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ معناسی: (دنیاده هم آخرنده بندله رینه

رحمت ایتوچی الله تعالی نک اسمی برله باشلیمن).

آنندن سوک اوفولاچق **سوره فاتحه:**

الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ. مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ.

اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِينُ. اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ صِرَاطَ

الَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ. غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ. آمِينَ

معناسی: (الحمد لله رب العالمين) هر بر ما فطاو بتون عالمی تریبه ایتوچی

الله تعالی گه گنه در. (الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ) دنیاده هم آخرنده رحمت ایتوچی اول الله.

(مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ) قیامت کونینک خواجه سی اول الله تعالی. (اِيَّاكَ نَعْبُدُ) ای

الله بز سبکاغنه عبادت فیلامز. (وَاِيَّاكَ نَسْتَعِينُ) دخی سیندن گنه یاردم استیمز.

(اَعْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ) كوندرگان سین بزنی طوغری بولغه (صِرَاطَ الَّذِينَ

اَتَعَمَّتْ عَلَيْهِمْ) شونداين كشيلىر بولينه، سين اول كشيلىرى نعمتلندردك.

(غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ) آچولانمش كشيلىر كُنْكَ بولندن باشقه بولغه (وَلَا الضَّالِّينَ)

دخى آزغونلر بولندن باشقه بولغه كوندرگل. (آمِينَ) قبول قبل ربم.

آندن صوڭ بر سوره اوقولور، اول سوره لرنى كبل چكده بلورسز.

ركوعغه بارغاندن صوڭ اوقولاچق ركوع تسبيحى:

سَبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ معناسى: (الوغ بولغوچى ربمنى پاك ديوب بل من).

ركوعدن قايتقاندە ايتولهچك تَسْمِيعُ:

سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ معناسى: (الله تعالى اوزن ماظاغان كشيلىرنىڭ

ماظاولرن ايشوته).

آندن صوڭ ايتولهچك تَحْمِيدُ:

رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ معناسى: (اى ربمز، هر بر ماظاوا سيڭاغنه).

سجدهده چاقده اوقولا طورغان سجده تسبيحى:

سَبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى معناسى: (بلند بولغوچى الله منى پاك ديوب بل من).

اولطرشده وقتده اوقولاچق تشهد:

التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ. السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ

وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

معناسی: (التَّعْبِیَاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَاةُ وَالطَّيِّبَاتُ) تهن عبادتلىرىده هم تل

عبادتلىرىده دخی مال عبادتلىرىده هر قایوسى الله تعالى ایچوندر.

(السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ) ای پیغمبرمز سبکا الله تعالى نك سلامى بولسون.

(وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ) دخی الله نك رحمتى هم برکاتلىرى بولسون.

(السَّلَامُ عَلَيْنَا) الله نك سلامى بزگده بولسون.

(وَعَلَىٰ عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ) دخی باشقه ایزگو قلارغده بولسون.

(أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) کوکلمدن گواھلق بیرهمن، درستلىکده بیر الله

تعالى دن باشقه، هیچ بر نكرى یوقدر.

(وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ) دخی کوکلمدن گواھلق بیرهمن، پیغمبرمز

محمد علیه السلام اول الله تعالى نك قلیدر هم بزگه شریعت حکملرن اویره تور

ایچون بیهرگان ایلچیسیدر.

آخرغى اولطرشده تشهددن صوڭ اوقولاچق (صَلَاةً):

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَىٰ آلِ مُحَمَّدٍ. كَمَا صَلَّيْتَ

عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَعَلَىٰ آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ. اللَّهُمَّ بَارِكْ

عَلَىٰ مُحَمَّدٍ وَعَلَىٰ آلِ مُحَمَّدٍ. كَمَا بَارَكْتَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَعَلَىٰ آلِ

إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ.

معناسی: (اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ) ای الله بزنگ خواجه مز الله! محمد

عليه السلامه رحمت فيلغل. (وَعَلَىٰ آلِ مُحَمَّدٍ) دخی محمد عليه السلامنك قومينه
 رحمت فيلغل. (كَمَا صَلَّيْتَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ) نيتهك ابراهيم عليه السلامه رحمت
 فيلمش ايدك. (وَعَلَىٰ آلِ إِبْرَاهِيمَ) هم ابراهيم عليه السلامنك قومينه رحمت
 فيلمش ايدك. (إِنَّكَ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ) درستللكده سين مافطاولى هم الوغسك.
 (اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَىٰ مُحَمَّدٍ) اى الله محمد عليه السلامه مباركك بيرگل. (وَعَلَىٰ آلِ
 مُحَمَّدٍ) هم محمد عليه السلامنك قومينه مباركك بيرگل. (كَمَا بَارَكْتَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ)
 نيتهك ابراهيم عليه السلامه مباركك بيرمش ايدك. (وَعَلَىٰ آلِ إِبْرَاهِيمَ) هم
 ابراهيم عليه السلامنك قومينه مباركك بيرمش ايدك. (إِنَّكَ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ) درستللكده
 سين مافطاولى هم الوغسك.

آندن صوڭ سلام بيرگانچی اوقولاچق (دعاء)

رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدِي وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ.

معناسى: (اى بزنگ ربمز يارلقاغل ميني هم مينم آنا آنامنى همده بتون
 مؤمن بولقان بنده ارنى حساب كوننده.

(سلام)

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ. معناسى: (سزنگ اوزمركزگه الله تعالى نك

سلامى همك رحمتى بولسون. سلام بيرگانندن صوڭ اوقولاچق سلام دعاسى:

اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ تَبَارَكْتَ وَتَعَالَيْتَ يَا ذَا

الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ معناسى: (اللهم) اى الله (انت السلام) سين هر بر بلالرحن

صافلاغۇچىسىڭ. (وَمِنْكَ السَّلَامُ) ھەر بىر سلامتىڭ سېنىڭگەدر. (تَبَارَكْتَ) مبارک بولغۇچىسىڭ (وَتَعَالَيْتَ) بلند بولغۇچىسىڭ. (بِإِذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ) اى الوغلق ھم حرمت اېھسى بولغۇچى الله.

ايرتە نمازىنى اوقۇرەوشى.

ايرتە نمازىنىڭ ايك ئلك ايكى ركعت سنتى اوقلور. آندىن صوڭ ايكى ركعت فرضى اوقلور.

ايرتە نمازىنىڭ سنتى.

ايك ئلك نماز اوقىسى اورنىڭدە قبلەغە قارشى طوروب نيت اوقىسىڭ: (الھى نيت قىلدىم اوشبو كوننىڭ ايرتە نمازىنىڭ ايكى ركعت سنتىنى اوقومغە، يوزمىنى يونالدىردىم قبلە طرفىنە خالصاً لله تعالى الله اكبر) دىوب قولاق قاغاسىڭ. آندىن صوڭ اوڭ قولڭ بىر لە صول قولڭنىڭ بلەزگىنى اوچلاب، قوللرڭنى باغلىسىڭ، قوللرڭ كىندىكىن توبان طورسونلر. آندىن صوڭ (ثناء) اوقىسىڭ، آندىن صوڭ اعوذ ھم بىسم الله اوقوب (سورة فاتحه) اوقىسىڭ. آنى اوقوب بىرگاچ اعوذ بىسم الله ايتىمىچە گنە فرآندىن بىر سورة اوقىسىڭ. آنى اوقوب بىرگاچ قوللرڭنى بىروروب (الله اكبر) دىوب ركوعغە كىتەسىڭ. ركوعدە وقتدە قول بارماقلرڭنى تاراتوب، تزلرڭنى اوچلاب طوطاسىڭدە اوچ مرتبە يوغارىدە اويپرەتلىگان رەوشچە ركوع تىبىجىنى ايتەسىڭ. آندىن صوڭ (سمع الله لمن حمده) دىوب (قومه) گە طوراسىڭ قومەدە چاقدە قوللرڭنى باغلامىچە بىرگان كوېنچە گنە طوروب (ربنا لك الحمد) دىوب ايتەسىڭ.

آندىن صوڭ (الله اكبر) دىوب سجدە گە كىتەسىڭ، سجدە گە بارغاندە بىرگە ايك ئلك تزلرڭنى قوبوب، آندىن صوڭ قوللرڭنى قوبوب، آندىن صوڭ بورون اوچكىنى آندىن صوڭ ماڭلايڭنى قوباسىڭ. سجدەدە چاقدە آياقلرڭنى قاداب مەكىن قىر آياق بارماقلرڭنى قبلەغە قارشى طوتارغە طروشاسىڭ ھم قول بارماقلرڭنىدە، قبلەغە قارشى قوبوب، باش بارماقلرڭنىدە بىرسىن مەربكە بىرسىن مشرفقە تابا قاراتودىن صافلانورسىڭ، ترسا كلرڭنىدە گەودە گە ترەمىچە چىتكەرەك

جايوب قورساغۇنىدە بوطلرىكە تىگزمىچە آرالارن بوش قالدوروسك.
 ھم سجدەدە بوغارىدە او يىرەنلىگانچە اوچ مرتبە (سجدە تىسبىھى ايتوروسك،
 آندن صوڭ (الله اكبر) دىوب جىلسە گە اولطروروسك، جىلسە گە يىخشىلاب اولطروب
 يىنكاچكە (الله اكبر) دىوب طاغىن ئىلگارگى نوسلوك ايتوب سجدە گە كىتەرسك.
 طاغىن ئىلگارگى سجدەدە گى كىك اوچ مرتبە (سجدە تىسبىھى) ايتورسك
 (الله اكبر) دىوب بوتونلاى قىامغە طوروروسك. منە شونك بىرلە بىر رەكت
 نمازك تمام بولور.

قىامغە طورغاچدە قوللرگى ئىلگارگى كىك ايتوب باغلارسكە بىسم الله
 ايتوب، ئىلگارگى رەكتە گى كىك (سورە فاتحە) اوقورسك ھم بىر سورەدە
 قوشارسك. آندن صوڭ ئىلگارگى نوسلوك ايتوب ركوع قىلورسك ھم ئىلگارگى
 نوسلوك ايتوب ايكى سجدە قىلورسك، بارى ايكىچى سجدەدن (الله اكبر)
 دىوب طورغاندە، ئىلگارگى رەكتە گى كىك قىامغە طوروب كىتمىچە (قەدە)
 گە اولطرورسك. قەدە گە اولطرغاندە تىز لەنوب اولطررسكە سول آياغىنى باشن
 اچكە تابا فاراتوب آستىگە سالوب اولطررسك، اوڭ آياغىنى اوڭ ياققە چقاروب
 سجدەدە گى كىك قاداب قوبارسك، قوللرگى تىزلىرىك اوستىنە قوبوب قول
 بارماقلىرىنى اوز حاللىرىچە گىنە يىبىروب باشلارن تىزلىرىك بىرلە تىگىز ايتوب قىلغە
 فاراتوب طونارسك، آندن صوڭ آلدىگە غىنە قاراب (نشهد) اوقورسك. آنى
 اوقوب بىرگاچدە (صلاوات) اوقورسك، آنى اوقوب بىرگاچ بوغارىدە او يىرەنلىگان
 دعانى اوقورسكە ئىلگارگى اوڭ ياقىگە باشىنى بوروب سلام بىرورسك،
 آندن صوڭ سول ياقىگە باشىنى بوروب سلام بىرورسكە (سلام دعاسى)
 اوقوب قاشلىرىنى قىپارسك. منە شونك بىرلە ايرتە نماز بىك سىنتى تمام بولور.
 اوقوغان چاقىدە نمازدە غى ھىر بىر اوقولا طورغان ذكرلارنى ھىر قىرن آچق ايدوب
 ياشىرن طاوش بىرلە اوقورسك. يانكە غى كىشىنىڭ نمازىنى يالغىشدرلىق قىدر
 پىشلىدە اوقوماسسك ھىم ھىر قىرنى آچق بولماسلىق ايتوب تىل اوچىدىغىنەدە
 اوقوماسسك.

ايرتە نمازىنىڭ فرضى.

يالغىزغىنە اوقوغان چاقىدە ايرتە نمازىنىڭ فرضىدە سىنتى نوسلوك ايتوب

اوقولا، هیچ بر آیرماسی بوق. باری نیت قیامانده غنه (الهی نیت قیلدم اوشبو
 کوننک ابرته نمازینک ایکی رکعت فرضینی اوتامه کنگه، یوزمنی یونالدردم قبله
 طرفینه، خالصا لله تعالی الله اکبر) دیوب قولاق قاغارسک. آندن صوڭ هر
 قایوسن سنت اوقوغانده غی رهوشلی ایتوب اوقورسک، چونکه نمازلر بارسیده
 بر نوسلی اوقولالر آلارنک آیرمالری باری نیت لرنده گنه بولادر. اگر امامغه
 اویوب اوقورغه طوغری کیلسه اول وقتده بولای دیوب نیتلیسک (الهی نیت
 قیلدم اوشبو کوننک ابرته نمازینک ایکی رکعت فرضینی اوتامه کنگه، یونالدردم
 قبله طرفینه، اویودم اوشبو امامغه خالصا لله تعالی الله اکبر) دیوب نیت لهب
 قوللارکنی باغلیسکده (ثناء) اوقیسک، آندن صوڭ امام (الله اکبر) دیوب رکوغغه
 بارغانچی تیک طوراسک، اغوذ، بسم الله لر هم سورهلرنی امامغه اویوغان کشی
 اوقومی، اول نیککنه طورا. اما باشقه ذکرلرنک برسند قالدرمیچه سنت اوقوغانده غی
 کبک اوقورغه تیوش، باری رکوعدن قایتقاندی امام (سمع الله لمن حمده) دیگانده
 امامغه اویوغان کشی امام کبک ایتماس، بلیکه (ربنا لك الحمد) دیوبکنه ایتور.
 امامغه اویوب اوقوغان چاقده نمازینک هر بر اشلرن امامغه ایمر و بکنه
 اشلرگه کیرهک، امامدن آلدی بر اش اشلرگه ده یارامی. منه شول رهوشلی ابرته
 نمازینک سنتی آندن صوڭ فرضی اوقلوب تمام بولغاچ، یعنی فرضنی اوقوب
 بتروب سلام بیرگاندن صوڭ سلام دعاسی اوقوب فاشلرنی صیپاغاچ شول
 اولطرغان کوینچه گنه، نسبیح دعاسی اوقولور.

نسبیح دعاسی.

سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله والله اكبر، لا حول
 ولا قوة الا بالله العلي العظيم، ما شاء الله كان وما لم يشا لم
 يكن اعوذ بالله من الشيطان الرجيم بسم الله الرحمن الرحيم
 الله لا اله الا هو الحي القيوم، لا تاخذه سنة ولا نوم، له ما

فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ، مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ
 يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ
 إِلَّا بِمَا شَاءَ، وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ. وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا
 وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ.

معنای: (سُبْحَانَ اللَّهِ) الله تعالی هر بر کیم چینه کاردن پاکدر.

(والحمد لله) هم هر بر ما فطاو الله تعالی گه گنه در.

(وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) دخی بر الله دن باشقه هیچ بر نگری بوقدر.

(والله أكبر) هم اول الله تعالی هر نرسه دن الوغراقدر.

(لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ) هیچ حال هم قوت بوق. (إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ) باری الوغ

هم بلند بولغوچی الله تعالی بله گنه در. (مَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ) الله تعالی تله گان هر بر

نرسه بولور. (وَمَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ) اول تله مگان نرسه هیچ بر وقت بولماس.

(أَعُوذُ بِسْمِ اللَّهِ نَكْتُ مَعْنَى بِوَعَارِ بَدِهِ أَوْتَدَى). (اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ)

ترك بولغوچی هم هر بر عالمنی تریبه ایتوچی بر الله تعالی دن باشقه هیچ بر

تکری بوقدر. (لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ) اول الله تعالی نی بوقومسراو هم بوقو

قابلامس. (لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ) بپرده هم کوکلرده بولغان نرسه لر

هر قایوسی اول الله تعالی ناکدر.

(مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ) کمدر اول الله تعالی فارشنده شفاعت فیلوچی.

(إِلَّا بِإِذْنِهِ) باری الله تعالی ناک رخصنی برله گنه در. (يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا

خَلْفَهُمْ) بله در اول الله تعالى بنده لرنك كبله چكده گى هم اوتكاند گى اشلرن.
 (وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ) هيچ كىم ايرشه آلماس اول الله نك علمينه.
 (إِلَّا بِمَا شَاءَ) بارى الله تعالى تلرگان قدر گنه ايرشور. (وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ
 وَالْأَرْضَ) صيدر دى اول الله نك كرسى بي بيرنى هم كوكلرنى. (وَلَا يَؤُودُهُ حِفْظُهُمَا)
 اول بير بله كوكنى صافلاو الله تعالى نى هيچ بور چهيدر. (وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ)
 الوغ هم بلند بولغوچى اول الله تعالى.

آندن صوكت اوطوز اوچ مرتبه (سبعان الله) ديوب تسبيح ايتورسك.
 آندن صوكت اوطوز اوچ مرتبه (الحمد لله) ديوب آندن صوكت اوطوز اوچ مرتبه

(الله اكبر) ديوب تسبيح ايتورسك. تسبيحنى ديسبى برله سانابده ايتهلر.
 اول ديسبى ۹۹ تويمهلى بولا، آنى ۳۳ تويمه ۳۳ تويمه ايتوب بولگان بولا،
 شونك اوچون بر بولمده (سبعان الله)، ايكنچى بولمده (الحمد لله)، اوچنچى
 بولمده (الله اكبر) ديوب تويمه لر ساننچه ده ايتهلر. شولاي تسبيح تمام
 بولغاندن صوكت شونى اوقلور. (الله اكبر كبيراً والحمد لله حمداً كثيراً. سبعان

الله بكرة وأصيلاً لا إله إلا الله محمد رسول الله) آندن صوكت قول كوناروب
 دعا قيلنور.

نماز آرتندن اوفولاچق دعا:

اللَّهُمَّ تَقَبَّلْ مِنَّا صَلَاتَنَا وَصِيَامَنَا وَقِيَامَنَا وَقِرَاءَتَنَا وَرُكُوعَنَا وَسُجُودَنَا
 وَقُعُودَنَا وَتَسْبِيحَنَا وَتَهْلِيلَنَا وَتَخْشَعَنَا وَتَضَرُّعَنَا * اللَّهُمَّ تَمِّمْ
 تَقْصِيرَنَا وَتَقَبَّلْ تَمَامَنَا وَاسْتَجِبْ دَعَائِنَا وَاغْفِرْ أَخْيَانَنَا وَارْحَمْ

مَوْتِنَا يَا مَوْلَانَا ﴿اللَّهُمَّ﴾ أَخْفِظْنَا يَا حَفِيظُ مِنْ جَمِيعِ الْبَلَايَا
 وَالْأَمْرَاضِ. اللَّهُمَّ تَقَبَّلْ مِنَّا هَذِهِ الصَّلَاةَ وَسَائِرَ عِبَادَاتِنَا بِفَضْلِكَ
 وَكَرَمِكَ وَلَا تَضْرِبْ بِهَا وَجُوهَنَا يَا إِلَهَ الْعَالَمِينَ وَيَا خَيْرَ
 النَّاصِرِينَ. تَوَفَّنَا مُسْلِمِينَ. وَالْحَقْنَا بِالصَّالِحِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ
 عَلَى خَيْرِ خَلْقِهِ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَأَصْحَابِهِ أَجْمَعِينَ. وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ
 الْعَالَمِينَ. بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

معنای: (اللَّهُمَّ) ای الله. (تَقَبَّلْ مِنَّا) قبول فیلعل بزاردن. (صَلَاتِنَا)

نماز لرمزنی. (وَصِيَامِنَا) دخی روزه لرمزنی. (وَقِيَامِنَا) هم قیام لرمزنی. (وَقِرَائَتِنَا)

قرائت لرمزنی. (وَرُكُوعِنَا) هم رکوع لرمزنی. (وَسُجُودِنَا) هم سجدہ لرمزنی. (وَقَعُودِنَا)

هم اولطرش لرمزنی. (وَتَسْبِيحِنَا) هم تسبیح لرمزنی. (وَتَهْلِيلِنَا) هم تہلیل لرمزنی.

(وَتَخَشَعِنَا) هم کچیلک لرمزنی. (وَتَضَرُّعِنَا) هم بالوار ورمزنی. (اللَّهُمَّ تَمِّمْ) ای الله

تمام فیلعل. (تَقْصِيرِنَا) بزنگ کیچیلک لرمزنی. (وَتَقْبَلْ تَمَامِنَا) هم تمام ایبتکان

عمل لرمزنی قبول فیلعل. (وَاسْتَجِبْ دَعَائِنَا) هم دعا لرمزنی قبول فیلعل. (وَأَغْفِرْ

أَحْيَائِنَا) هم ترک لرمزنی بارلیقاغل. (وَارْحَمْ مَوْتِنَا) هم اولکلرمزگہ رحمت فیلعل.

(يَا مَوْلَانَا) ای بزنگ خواجہ مز بولغان الله. (اللَّهُمَّ أَخْفِظْنَا) ای الله صافلاغل بزنی.

(يَا حَفِيظُ) ای صافلاوچی الله. (مِنْ جَمِيعِ الْبَلَايَا) هر بر بلاردن صافلاغل.

(وَالْأَمْرَاضِ) هم هر بر آوروردن صافلاغل. (اللَّهُمَّ) ای الله. (تَقْبَلْ مِنَّا) قبول
 قیبل بزلردن. (هُنَا الصَّلَاةَ) بو اوقوغان نماز منی. (وَسَائِرَ عِبَادَاتِنَا) هم باشقه
 عبادتلمز منی. (بِفَضْلِكَ) اوزکنک فضلک برله. (وَكَرَمِكَ) دخی مرحمتک برله.
 (وَلَا تَضْرِبْ بِهَا) اورماغل اول عمللمز منی. (وَجُوهَنَا) بزنگ یوزمزگه. (يَا إِلَهَ الْعَالَمِينَ)
 ای بارچه عالمنک نکریسی. (وَيَا خَيْرَ النَّاصِرِينَ) ای یاردم بیروچیلرنک
 ایزگور اگی. (تَوَفَّنَا مُسْلِمِينَ) بزنی مسلمان حالمزچه وفات ایتمک. (وَالْحَقْنَا
 بِالصَّالِحِينَ) بزنی ایزگور برله برگه قیبل. (وَصَلَّى اللَّهُ عَلَي خَيْرِ خَلْقِهِ) رحمت
 قیلفای ایدی اول الله تعالی خلقلریزنگ ایزگور اگی بولغوچی (محمد) محمد
 علیه السلامغه. (وَالِ) دخی آنک قومینه. (وَأَصْحَابِهِ) دخی آنک صحابه لرینه.
 (أَجْمَعِينَ) بارچه سینده. (وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ) دخی هر بر ماقطاو بتون
 عالمنک تربیه چیسی بولغان الله تعالی گه گنده در. (بِرَحْمَتِكَ) اوزکنک رحمتک
 برله. (يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ) ای رحمت قیلوچیلرنک رحمت قیلوچیراغی بولغان الله!
 منه شولای ایتوب ایرته نمازی تمام بولور. تسبیح ایتولر هم منه شولای دعاء
 قیلولر هر بر نمازنگ سوکند نغنه بولالر، ابکی نماز آراسنده مثلا سنت برله
 فرض آراسنده بولمیلر. بر نمازنی تمام ایتکاج، آرندن اوق ایکنچی نماز اوقولاسی
 بولسه، اول چاقده ئلگارگی نمازنی تمام ایتوب سلام دعاسی اوقوغاچده ایکنچی
 نمازغه کرشولور. رهندن اوقولا طورغان نمازلر آراسنده تسبیح لر دعالر اوقولماس.
 باری آلاز نمازنی تمام ایتوب بترگاچکنه اوقولور.

او یله نمازی.

او یل نمازی بار بیسی اون رکعت.

ايك ئىك دورت ركعت سنت، آنك آرتىدىن دورت ركعت فرض، آنك آرتىدىن تاغىن ايكى ركعت سنت اوقولور. اوبىلە نمازىنى اوقومقچى بولغان كىشى، اوبىلەگە اذان اوقولغاندىن سوڭ مەنە شول روشچە ئىلگارى دورت ركعت سنت اوقور: (الهي نيت قىلدىم اوشبو كۈننىڭ اوبىلە نمازىنىڭ دورت ركعت سنتىنى اوقوماقچە، يۈزمنى بونالدىردىم قىلە طرفىنە، خالصا لله تعالى الله اكبر) دىيۈپ قولاق قاغار. آندىن سوڭ (ثناء) اوقور، آندىن سوڭ اعوذ، بسم الله ايتۈپ (سورە فاتحە) اوقور ھەم بىر سورە اوقور. آندىن سوڭ ايرتە نمازىدىكى رەشچە ركوع، سجدە قىلور. درىستى ايرتە نمازى توسلوك ايتۈپ ايكى ركعتىنى اوقور دە فەئەگە اولطرغاچ (تەشەد) اوقولغاندىن سوڭ (صلوات) اوقومىچەغە (الله اكبر) دىيۈپ تاغىن قىيامغە طورور. تاغىن اوڭ لىكى توسلوك ايتۈپ ايكى ركعت اوقور، اما سوڭى ايكى ركعتىنى اوقوب (فەئەگە) اولطرغاچ (تەشەد) دە اوقور ھەم (صلوات) دە اوقور. آندىن سوڭ (دعا) اوقوب سلام بىرور.

دورت ركعتلى نماز دە بارى بىر ايكى ركعتلى نماز توسلوك ايتۈپ اوتولا. بارى آنك آيرماسى شۇندەغە: ايكى ركعتلى نماز دە (فەئەگە) گە اولطرغاچ تەشەدە صلوات دە اوقوب سلام بىرەسك اما دورت ركعتلى نماز دە ايكى ركعتىنى اوقوب (فەئەگە) گە اولطرغاچ (تەشەد) كەنە اوقىسك دە، سلام بىرمانىچە كەنە شوڭار يالغاب تاغىن ايكى ركعت اوقىسك، حاصل دورت ركعتلى نماز دە ايكى (فەئەگە) بولا. آنك ايكى ركعتىدىن سوڭىس (بىرىنچى اولطرش) ايك سوڭىسون (ايكىنچى اولطرش) دىيۈپ آتپار. بىرىنچى اولطرش دە (تەشەد) كەنە اوتولا. ايكىنچى اولطرشە (تەشەد) دن سوڭ (صلوات) دە اوتولا. بىرىنچى اولطرشە (صلوات) اوقومكروە بولا. چۈنكە صلواتنى، سلام بىرور نمازنى تامام ايتەسى اولطرشەغە اوقورغە تېوش.

سنت بولغان نمازلىرىڭ ھەر بىر ركعتىدە (سورە فاتحە) دن سوڭ بىر سورە

قوشو تېوش بولا. اما فرض نمازلارنىڭ اولىكى بىكى ركەتلىرىدە گنە سورە قوشولا.
 صوڭى ركەتلىرىدە بارى سورە فاتحە غنە اوقولا. آلارندە سورە فاتحەنى اوقوب
 بىرگاچدە (الله اكبر) دېوب ركوعفە كېنەرگە تېوش بولا.

اويلە نمازىنىڭ فرضىدە سىنى توسلوك ايتوب اوقولا، ھېچ بىر آيرماسى
 بوق، بارى آيرماسى شۇندە غنە: فرضىنىڭ صوڭى بىكى ركەتلىرىدە (سورە فاتحە) دن
 صوڭ سورە قوشمىسىڭ ھم نېتلەگاندە مەنە بولاي دېوب نېتلىسىڭ:

(الھى نېت قىلدىم اوشبو كۈننىڭ اويلە نمازىنىڭ دورت ركەت فرضىنى
 اوقوماقغە، يوزمىنى بونالدردم قبلە طرفىنە، خالصا لله تعالى الله اكبر).

اگر امامغە اويوب اوقورغە بولسىڭ، مەنە بولاي نېت قىلسىڭ: (الھى
 نېت قىلدىم اوشبو كۈننىڭ اويلە نمازىنىڭ دورت ركەت فرضىنى اوقوماقغە،
 اويودم اوشبو امامغە، يوزمىنى بونالدردم قبلە طرفىنە، خالصا لله تعالى الله اكبر)
 دېوب قولاق قاغاسىڭ. اويلەنىدە امامغە اويوسىڭ، امامغە اويوب اوقوغان
 ايرتە نمازى توسلى ايتوب اوقىسىڭ. يەنى (سورە فاتحە) اوقومىچە، نېت اوقوب
 قولاق قاغىچدە (ئىنا) اوقىسىڭدە تىك طوراسىڭ، باشقە ركەتلىرىدە (الله اكبر)
 دېوب قىماغە طورغاچدە، بىر نرسەدە اوقومىچە امام (الله اكبر) دېوب ركوعفە
 كېتكەنچى تىك طوراسىڭ.

ھم ايرتە نمازىدە اوگرانلىغانچە امام (سمع الله لمن حمده) دېوب ركوعدىن
 طورغاندە دورت ركەتدە (ربنا لك الحمد) دېوب ركوعدىن طوراسىڭ، اما
 يالغز اوقوسىڭ ھر ايكىسىدە ايتەسىڭ. باشقە آيرماسى بوق. شول روشچە
 فرضى اوقوب بىرگاچدە سلام بىرگاچدە سلام دعاسى اوقىسىڭدە طاغىن بىكى
 ركەت سىنت اوقىسىڭ، اول بىكى ركەت سىنتىدە ايرتە نمازىنىڭ سىنى توسلى اوك
 ايتوب اوقورسىڭ. بارى نېتلەگاندە گنە: (الھى نېت قىلدىم اوشبو كۈننىڭ اويلە
 نمازىنىڭ بىكى ركەت سىنتىنى اوقوماقغە، يوزمىنى بونالدردم قبلە طرفىنە، خالصا

ﷲ تعالیٰ (الله اکبر) دیوب نیتلی سڭ. بو ایکی رکعت سنننی، تمام اینتوب سلام بیرگاچ، سلام دعاسی اوقورسڭده ابرته نمازینی تمام ایتکانده گی کبک تسبیح اینتوب آندن صوڭ نماز صوڭنده گی دعانی اوقوب، دعا قیلورسڭ، شولای اویله نمازی تمام بولور.

ایکندی نمازی

ایکندی نمازی دورت رکعتدر. ایکندینڭ سننتری یوق، بلیکه دورت رکعتیده فرضدر.

ایکندی نمازیده اویله نمازینڭ دورت رکعت فرضی توسلی اوك اوقولور. یالغزغه اوقوغانده منه بولای نیتله نور: (الهی نیت قیلدم اوشبو کوننڭ ایکندی نمازینڭ دورت رکعت فرضینی اوتهمه کمکه، یوزمنی یونهلدردم قبل طرفینه، خالصا لله تعالیٰ (الله اکبر). آندن صوڭ ثناء، آندن صوڭ اعوذ، بسم الله اوقولوب سورۃ فاتحه هم برسوره اوقولوب رکوع قیلنور، درستی اویله نڭ فرضی توسلی اوك اوقولورده، سلام بیرگاندن صوڭ تسبیح لر هم دعالر اوقولوب تمام ایتلور. امامغه اویوب اوقوغانده اویله نمازینی امامغه اویوب اوقوغانده گی توسلی اوقولور. ایکندی نمازینی امامغه اویوب اوقوغانده منه بولای نیتله نور: (الهی نیت قیلدم اوشبو کوننڭ دورت رکعت ایکندی نمازینی اوقوماقغه، یوزمنی یونهلدردم قبل طرفینه، اویودم اوشبو امامغه، خالصا لله تعالیٰ (الله اکبر) دیوب قولاق قاغولور.

اخشام نمازی

اخشام نمازی بیس رکعتدر.

ئلاڭگاری اوچ رکعت فرض اوقولور. آندن صوڭ ایکی رکعت سنن

اوقولور. فرضنى يالغزغنه اوقوغانده (الهي نيت قىلدم اوشبو كوننىڭ اخشام نمازىنىڭ اوچ ركعت فرضىنى اوقوماقغە، يوزمنى يونالدردم قبلە طرفىنە، خالصا لله تعالى (الله اكبر) دىيۇپ قولاق قاقۇب باشقە نمازلار كىيى ايتۇب ايكى ركعت اوقولور، ايكى ركعتنى تمام ايتۇب (تشيهد) اوقوماقچە (الله اكبر) دىيۇپ قىيامغە طورولور، شولاي بو سوڭقى ركعتدە سورۇ فاتحەدن سوڭ سورە قوشمىچەغنه ركوع هم ايكى سجدە قىلماقچە اويلا هم ايندى نمازىنىڭ فرضىدەغى كىيى (الله اكبر) دىيۇپ دورتنچى ركعتنى اوقوراچۇن قىيامغە طورولماس. بلكە اوچنچى ركعتنىڭ سجدەسەننن طورغاندە آخرغى اولطرشقە اولطروب (تشيهد، صلوات) اوقولۇپ، سلام بىرلوردە، آندىن سوڭ طورۇپ ايكى ركعت سىنى اوقولور. اكر امامغە اويۇپ اوقوسەڭ طاغىن شولاي، باشقە نمازلارنى امامغە اويۇپ اوقوغان نوسلى اوقولور، لىكن امامغە اوبوغاندەدە يالغز اوقوغاندەغى كىيىك اوچ ركعتكەنە اوقولور. امامغە اوبوغاندە بولاي دىيۇپ نىتلەرسىڭ: (الهي نيت قىلدم اوشبو كوننىڭ اخشام نمازىنىڭ اوچ ركعت فرضىنى اوقوماقغە، يوزمنى يونالدردم قبلە طرفىنە، اوبۇدم اوشبو امامغە، خالصا لله تعالى (الله اكبر)).

اخشام نمازىنىڭ سىنى بارى بىر ايرتە نمازىنىڭ سىنى توسلوك ايتۇپ اوقولور، سىنىنى اوقۇپ بىرگاچ سلام بىرگاندىن سوڭ تسبيح هم دعا اوقولۇپ تمام ايتولور. اخشام نمازىنىڭ سىنى منە بولاي نىتلەنور: (الهي نيت قىلدم اوشبو كوننىڭ اخشام نمازىنىڭ ايكى ركعت سىنىنى اوقوماقغە، يوزمنى يونالدردم قبلە طرفىنە، خالصا لله تعالى (الله اكبر)).

يىستو نمازى

يىستو نمازى اوزىنىڭ سوڭىدە اوقولا طورغان (وتر) نمازى بىرلە طوقۇز

ركعتدۇر.

ابڭ ئلك دورت ركعت فرض، آندىن صوڭ ابكى ركعت سنت، آندىن صوڭ اوچ ركعت وتر نمازى اوقولور. بىستونڭ فرضى اوبىل ھم ابكىندى نمازلار بىڭ فرضلار توسلوك اوقولور. يالغز اوقوسەڭ: (الھى نىت قىلدىم اوشبو كوننڭ بىستو نماز بىڭ دورت ركعت فرضىنى اوقوماقغە، يوزمنى يونەلدردم قبلە طرفىنە، خالصا لله تعالى الله اكبر) دىوب نىتلەرسڭ. اگر امامغە اوبوسەڭ نىتلەگانده: (اوبودم اوشبو امامغە) دىگان سوزنى آرتىروب نىتلەرسڭ. فرضىنى اوقوب سلام بىرگاچدە (سلام دعاسى) اوقورسڭدە (الھى نىت قىلدىم اوشبو كوننڭ بىستو نماز بىڭ ابكى ركعت سنتىنى اوقوماقغە، يوزمنى يونالدىردم قبلە طرفىنە، خالصاً لله تعالى الله اكبر) دىوب نىتلەب سنتىنى اوقورغە كرشورسڭ. بىستونڭ سنتى باشقە نمازلارنىڭ ابكى ركعت سنتلار توسلوك ايتوب اوقولور. سنتى اوقولوب سلام بىرگاچدە، طوروب اوچ ركعت وتر نمازى اوقولور.

وتر نمازى.

وتر نمازى اوچ ركعتدۇر. آنى بولاي نىتلەنور: (الھى نىت قىلدىم اوشبو كوننڭ اوچ ركعت وتر نمازىنى اوقوماقغە، يوزمنى يونەلدردم قبلە طرفىنە، خالصا لله تعالى الله اكبر) دىوب قولاق قاغارسڭدە، اخشام نماز بىڭ اوچ ركعت فرضى توسلى ايتوب اوقورسڭ، بىارى اخشام نمازدىن آبرماسى شوندىغەنە: وترنىڭ اوچ ركعتىدە (سورە فاتحە) دن صوڭ سورە قوشوب اوقورسڭ ھم اوچنچى ركعتىدە (سورە فاتحە) آندىن صوڭ بر سورە قوشوب اوقوغاچ (الله اكبر) دىوب ركوعغە كىتەسى اورىدە (الله اكبر) دىوب طاغىن قولاق قاغوب قوللارنى ئلگارىگى توسلى باغلارسڭدە (قنوت) اوقورسڭ.

قنوت دعاسى:

اللهم انا نستعِينُكَ وَنَسْتَغْفِرُكَ وَنُؤْمِنُ بِكَ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْكَ

وَنَتُوبُ إِلَيْكَ وَنُثْنِي عَلَيْكَ الْخَيْرَ نَشْكُرُكَ وَلَا نَكْفُرُكَ
 وَنَخْلَعُ وَنَتْرِكُ مِنْ يَفْجُرُكَ اللَّهُمَّ أَيَّاكَ نَعْبُدُ وَلَكَ نَصَلُّ وَنَسْجُدُ
 وَإِلَيْكَ نَسْعَى وَنَخْفِدُ نَرْجُو رَحْمَتَكَ وَنَخْشَى عَذَابَكَ إِنَّ
 عَذَابَكَ بِالْكَفَّارِ مُلْحِقٌ.

معنای: (اللَّهُمَّ) ای الله. (إِنَّا نَسْتَعِينُكَ) بزرگ سینه‌نگنه یاردهم استیمز.

(وَنَسْتَغْفِرُكَ) هم سینه‌نگنه یارلقاؤکنی تلیمز. (وَنُؤْمِنُ بِكَ) هم سینه‌نگنه ایمان

کیتوره‌مز. (وَنَتَوَكَّلُ إِلَيْكَ) هم سینه‌نگنه توکل قیلامز. (وَنَتُوبُ إِلَيْكَ) هم سینه‌نگنه

توبه قیلامز. (وَنُثْنِي عَلَيْكَ الْخَيْرَ) هم سینه‌نگنه ثناایتنه‌مز. (نَشْكُرُكَ وَلَا نَكْفُرُكَ)

سینه‌نگنه شکرگنه قیلامز. کفرالک قیامیه‌مز. (وَنَخْلَعُ وَنَتْرِكُ مِنْ يَفْجُرُكَ) هم سینه‌نگنه

قیلوچیلر نی طاشلیه‌مز. (اللَّهُمَّ) ای الله (أَيَّاكَ نَعْبُدُ) سینه‌نگنه عبادت قیلامز. (وَلَكَ

نَصَلُّ وَنَسْجُدُ) هم سینه‌نگنه نماز اوفیه‌مز هم سجده قیلامز. (وَإِلَيْكَ نَسْعَى وَنَخْفِدُ)

هم سینه‌نگنه ایچونگنه عبادت قیلاورغه هم سینه‌نگنه یاقین بولورغه طروشامز. (نَرْجُو

رَحْمَتَكَ) سینه‌نگنه رحمتکنی امید ایتنه‌مز. (وَنَخْشَى عَذَابَكَ) هم سینه‌نگنه عذابکن

فورقامز. (إِنَّ عَذَابَكَ بِالْكَفَّارِ مُلْحِقٌ) درستلکده سینه‌نگنه عذابک ایمانسز

کشیلرگه گنه بولغوچیدر.

قنوت اوفوغانندن صوڭ (الله اکبر) دیوب رکوعغه باراسک، شول باشقه

نمازلردهغی کبک رکوع هم ایکی سجده قیلاوب، آخرغی اولطارشقه اولطراسکده

(تشیید هم صلوات) اوقوب سلام بیره سڭ. آندن صوڭک نیوشلی تسبیح هم دعالرنی اوقوب نمازنی تمام ایته سڭ. منه شول روشچه بیس وقت نماز اوتهلوب بته. هر کوننی شوشی ره وشچه بیس وقت نماز اوقولا. نه نمازنی اوقوغانده فیلورغه نیوشلی بولغان فرض، واجب اشلرنی ممکن قدر طرشوب فیلورغه هم سنت، مستحب بولغان اشلرنی بیرینه یتکروب فیلورغه طرشورغه کیرهک.

نمازنگ مکروهلری.

نماز اوقوغانده صافلانورغه نیوش بولغان مکروه اشلر اوطوز آلتی قدردر:

- ۱ - نماز اوقوغان چافده تکبرک برله طوروق.
- ۲ - اختیاری برله سنت بولغان بر اشنی فالدرمق.
- ۳ - اختیاری برله ایسنه مک، عنرسز طاماق فرمق هم یوتکر مک، بورون سڭگرمک، فافرق هم نوکرمک، کیکرمک، فاطی ایتوب صولاماق.
- ۴ - گاودهنی بر یافقه آوشدروب قیقی طوروق هم بیلینه طایانمق.
- ۵ - بر آباقنی برگه آزغنه تیگروب یال ایتمرمک.
- ۶ - قولینی یا باشقه کیومینی سلکوب ییلله نمک.
- ۷ - بر قولی برله توشکن بورو کینی، یا چالمه سیننی آلوب کیمک.
- ۸ - قولینه بر بر نرسه طوتهق.
- ۹ - سجده قیلاسی اورندهغی چوبلرنی قولی برله صپرمق.
- ۱۰ - بوزینه قونغان طوزان هم تیرینی صپرمق.
- ۱۱ - بر ایکیگنه مرتبه فچتقان برنی فاشوب آلمق.
- ۱۲ - نماز اونی طورغان اورنندن بر ایکی آدم چیتکه، کوچمک.
- ۱۳ - کیومی برله، یا باشقه نرسه سی برله اوینامق.
- ۱۴ - ییگلرینی صرغانوب، یا ایسه کوکرهک هم آرفاسینی آچق ایتوب اوقومق.

- ۱۵ - کیومنی تویمه لرن قابدرمیچه جیلبه گای بیهروب، جیلکه سینه گنه
صالبوب اوقومق.
- ۱۶ - تش آراسندن چققان طعاملرنی یوتوق هم آغزینه بر بر نرسه
قابوب طورمق.
- ۱۷ - یوزینی قبلدن آوشدرمق هم چپنکه طابا یا بره آدمگه کوز صالمق.
- ۱۸ - یوزی کورنورلك کوزگیگه قاراب اوقومق هم نجس بولغان نرسه گه
همده فبرگه طابا قاراب اوقومق.
- ۱۹ - قیامغه طورغانده برگه طایانوب طورمق هم قیامده وقتده آیقلرن
بر برسینه نرهب اوقومق.
- ۲۰ - نمازنی بیک آشغوب اوقومق.
- ۲۱ - اولطرشده آیقلرنی بوکلپ اوطورمق.
- ۲۲ - نمازده بر بر نرسه گه سویالوب طورمق.
- ۲۳ - رکوعده باشینی بیک بوغاری یا ایسه بیک توبهن ایمک.
- ۲۴ - سجدهده آیاق بارماقلرینی هم قوللرینی برگه تیورمیچه طوتوق.
- ۲۵ - سجدهده بله کلرینی قابورغالرینه هم قورصاغینی بوطلرینه تیگروب
طورمق، بورك یا چالماسی برله ماگلاینی قابلاب، شونارغه سجده قیلمق.
- ۲۶ - کیومنده یا ایسه تیره یاغنده کوزگه کورنورلك خیوان صورتی بولامق.
- ۲۷ - فصتالغان طهارت برله نماز اوقومق.
- ۲۸ - فرض بولغان نمازلرده آلدی صفلرده اورون بولا طوروب، آرنده
صفلرده اوقومق.
- ۲۹ - نمازدهغی تسکبیر هم سورهلرنی ایکیشهر قات اوقومق. اوقوغان
ذکرلرنی بارماق برله صانامق. بر سورهنی بر نمازده ایکی مرتبه اوقومق.
صوگهی رکوعنده، اولگی رکوعنده اوقوغان سورهدن ئلگاری بولغان
سورهنی اوقومق.

- ۳۰ - بر آية نك معناسينى اويلا ب اوفوغان چاقده طوقناب طورمق.
 ۳۱ - دنيا اشينى اويلا ب جلمايوب كولمك، يا كه طاوشسز بولسه ده بعلامق.
 ۳۲ - امام بولغان كشى خلق بالوغرلق اينوب نمازنى اوزاق اوفومق م
 خلقدن بيوگرهك، يا طاباناغراق اورنده طورمق، هده بحرابتك اچينه بوتونلهي
 كروب طورمق.

- ۳۳ - امامغه اويوغان كشى نماز نك عمللرن امامدن نك قيلمق.
 ۳۴ - امام بولوچيلغى مكر وه بولغان كشيگه اويوب نماز اوفومق.
 ۳۵ - بر بر يومش صورانغان كشيگه فولى، يا بارماغى، يا باشى، يا
 كوز قاشى برله اشاره قيلوب جواب آكلانمق.
 ۳۶ - طاماق فروب، يا قاش جيوروب بر بر مراديني آكلانمق.

نمازنى بوزا طورغان نوسه لر.

نمازنى اوفوچى كشى، نماز ايچنده منه شول نرسه لردن برسيني اشله سه
 آنك نمازى بوزولور.
 نماز ايچنده آوزندن اوچ حرف قدر سوز چقاروب، سويله شه،
 بر كشيگه سلام بيرسه يا سلام قايتارسه، نماز ايچنده دنيا اشى ايچون قچقروب
 كولسه يا قچقروب بگلاسه، دنيا كيره گن صوراب دعا قبلسه، بر طامچى صو،
 يا بر بور چاق قدر طعام بوتسه، عادتده ايكى قول برله اشله نه طورغان اشنى
 اشله سه، مثلا بورك يا چالماسون آلوب ككيسه، يا برهر كيوم كيسه، يا
 شولارنى صالحه، اوچ مرتبه رهدن بر يريني قاشوب آلسه، يا بر يريني
 اوچ مرتبه سپرسه، قرآننى معناسى بوزولورلىق ناچار اوفوسه، اير كشى برله
 خاتون كشى به نه شه اوفوسه، امامغه اويوغان كشى امامدن آلدن طورسه،
 نمازده فرض بولغان بر اشنى قيلمى قالدنرسه، اوزى نلپ طهارتيني بوزسه،
 نماز ايچنده كيوملرى بلچرانسه، عورت بولغان اورنلرنك دورندن برى قدر

برى اورتلەمى قالسە، قېلە طرفىدىن بىر يىراققا گامۇدەسى بىرلە بوزولسە،
 اوچ مرتبە بارماق شارطلانسە، مەنە شۇندى اشلىق نمازنى بوزالار. اگر بىر
 كىشىنىڭ نمازى بوزولسە اول كىشى نمازىنى ياڭىدان باشلاپ اوقۇرغە
 نىوش بولور.

نماز اوقۇغاندە مباح بولغان اشلىق.

نماز اوقۇغاندە اختيارسىز طهارتى بوزولوب كېتسە نمازىنى بوزمىچەغەنە
 اوندەشمى، طنمى تىزگەنە طهارت آلۇب. نمازىنى قالغان بىردىن بالغان اوقۇ دوست
 بولا. لىكن طهارت آلۇدىن باشقە ھېچ بىر اشلىق بارامى. اگر امام بولغان
 كىشىنىڭ طهارتى بوزولوب كېتسە، آرتىنە اويۇغان بىر كىشىنى اورنىنە طارتوب
 آلۇردە اوزى ايچون امام بولۇرغە اشاره قىلۇب چىقۇب كېتەر. امام اورنىنە
 قالغان كىشى نمازنىڭ شۇل قالغان بىردىن بالغان، اوقۇتوب كېتەر. ھېچ
 بىرسىنىڭ نمازى بوزولماس. امام كىشى طهارت آلۇب كېلىگەچ، موندە قالغان
 امامغە اويۇماس بلىكە يالغىز اوقۇغان كىشى كېك بىر اوزىگە نمازىنىڭ
 قالغانىنى اوقۇب بىرور. نماز اوقۇچىنىڭ آلدىدىن نمازغە كىشىنىڭ كوزى
 نوشەرلىك قىر بىردىن بىر كىشى اوتە باشلاسە، طاماق قىرۇب يا (سبحان الله)
 دىوب نماز اوقۇچى اوزىنىڭ نمازغە ايكان بىلگرتسە نمازى بوزولماس. لىكن
 آلدىدىن كىشى اوتارلىك اورندە نماز اوقۇغاندە آلدىگە بىرە پىردە قىرۇب يا
 بىر آرشىن اوزونلغىندە، يا آرتىراق بىر طاياق قاداب اوقۇرغە نىوش بولور.

شۇنىڭ كېك امام نمازغە يالغىشا باشلاسە، اويۇغان كىشى (سبحان الله)
 دىوب امامغە يالغىشقانن آڭلانو بىرلەندە نمازغە ضرر كېلمەس. امام اوقۇ
 طۇرغان سۇرەسن يالغىشا باشلاپ طۇرسە آنى ايتۇب بىبارودە دوست بولا.
 آندىن سوڭ اختيارسىز يوتەللەو ھم ئوچىكرو دوست بولا. بىرە بىلچىراقغە
 بوبالۇدىن قىرۇب، يا شۇندى بىرە غىر سىبىلى بىر ايكى آدۇم آطلاپ اوقۇ

طورغان بىردىن چىتىكە كۆچۈدە درست بولور. نماز اوقوغاندە بىرەر بىرنىچ نىرسە زىيان اينەرگە نلى باشلاسه نمازنى بوزمىچەغنىه آنى اولتر و هم اورىندن قوزغالوب قووب بىبارودە نمازنى بوزماس.

جماعت نمازى.

فرض بولغان نمازلارنى امام بىرلە بىرگە جىبولوب جماعت بولوب اوقو سنت بولغان عمللردىن سانالادر. ممكن قدر فرض نمازلارنى امام بىرلە جماعت بولوب اوقورغە طر شورغە نبوش. جماعت بىرلە نماز اوقور ايچون ابكى گنە كشىدە يتە. اول وقتدە بىرسى امام بولوب ايكنچىسى اويوب اوقورغە نبوش بولا. نمازنى جماعت بىرلە اوقو ايچون مسجدكە باروب حضرت ياليسە ۋە ذىنگە اويوب اوقو بىرلە گنە بولمى جماعت بولوب اويودە دە نماز اوقورغە بىك ممكن. اول وقتدە پورط ايچندە كم بولسە دە بىرە و امام بولوب باشقە لرى اويوب اوقورار. نمازنى جماعت بىرلە اوقوغاندە امامغە اويوب اوقوچىلارنى (مقتدى) دىلر. (اويوب اوقوچى) ديگان سوزدر. مقتدى بولغان كشى بىرگنە بولسە امامنىڭ اوڭ ياغندە، امامدىن پارطى آر شىن قدر آرندە راق طوروب اوقور. اگر مقتدىلر ابكلو بولسە لرى، يە كوبرەك بولسە لرى، اول چاقندە امامنىڭ آرندە صفلانوب اوقورلر. امامغە اويوب اوقوچى مقتدى نمازنى نىتلە گاج قولن باغلاب (ثناء) اوقورده اعوذ، بسم الله، سورة فاتحه بىرلە، آندىن صوڭ قوشوب اوقى طورغان سورە لرىنى اوقوماس، آندىن باشقە نمازنىڭ بىر ذكىرنە قالدىرمىچە اوقور، بارى امام (سمع الله لمن حمده) ديگانندە مقتدى (ربنا لك الحمد) دىوبىكنە ايتور. تكبىرلارنى امامدىن ئىلك ايتماس بىلكە امامغە اياروبىكنە ايتور. نمازنىڭ باشقە عمللرنە ھىچ بىرسىنى امامدىن ئىلك قىلماس. امام بولغان كشى ھىر بىر نمازدە نمازنىڭ تكبىرلارنى ھىم (تسميع) نى ھىمە سالملارنى فچقروپ ايتور. ايرتە نمازنىدە ھىم آخشام نمازىنىڭ ئىلگىرلىكى ابكى ركەتندە ھىمە بىستو نمازىنىڭ

ئىلگىرگى اپكى ركەتلىرىدە امام بولغان كىشى (سورە فاتحە) نىدە ھىم آنگار قوشولا طورغان سورە نىدە قەچقروب اوقور. باشقە لىرىدە طاوشسىز اوقور. امامغە اويوغان كىشى نمازنىڭ ھىچ بىر تىكىرىن ھىم ذىكرلارنى قەچقروب اوقوماس، بارى يالغىز اوقوچى كىشى ايرتە، آخشام، پىستو نمازلىرىدە امام بولغان كىشى قەچقروب اوقى طورغان كىبىك ايتوب (سورە فاتحە) ھىم آندىن سوڭقى قوشولاچق سورەلىرىنى قەچقروب اوقوسەدە بارى. اما تىكىرىلارنى يالغىز اوقوچى كىشى ھىچ بىر وقت قەچقروب ايتورگە يارامى. مسجىدە بولسۇن، باشقە لىرىدە بولسۇن نماز اوقورغە اوكانى ملا بولماغاندە باشقە لىرىدە امام بولوب اوقتوبىدە بارى. لىكن اول چاقىدە شول جىماعت بىرلە نماز اوقورغە حاضرلە نوچىلىرىنىڭ آرالىرىدە ايك عالمەرگى امام بولور، اكر علملىرى تىگىز كىشىلەر كوب بولسە آرادە قرآنى درىستىرەك اوقى بلوچىسى امام بولور. آنى تىگىز اوقوچىلەر كوب بولسە آرادە گناھدىن صافلانا طورغانراغى امام بولور، آندەدە تىگىز بولسە لىر آرالىرىدە قارىتراغى امام بولور. اكر باشلىرىدە تىگىز كىشىلەر بولسە آرالىرىدە كوركام خىلقىلىرى امام بولور، اكر آلايدە مەكىن بولماسە آرادە ماطورراق كىشى امام بولور. بىر نرسە بىلمىگان بىك نادان كىشى، فاسق كىشى، صافا كىشى، صوفر كىشى امام بولورغە باراب بىتە آلمىلەر، آلارنىڭ امام بولولارى مكرۇه بولا. صبى بالالىرىغە يا ايسە خاتونلىرىغە اويوب نماز اوقو درىست بولمى. اما صبىلىرىنىڭ ھىم خاتونلىرىنىڭ ايرلىرىگە اويوب اوقولرى درىست ھىم تىوشدر. اكر بىر نمازنى ايرلىرىدە، خاتونلىرىدە ھىم صبىلىرىدە بىرگە جىولوب اوقورغە طورى كىلسە لىر، اول وقتدە امام آرطىنە ايرلىرى صفلانورلار، آلار آرطىنە صبىلەر، صبىلەر آرطىنە خاتونلەر صفلانوب اوقورلار. آرالاشوب فاطوشوب صفلانوب اوقورغە يارامى. آندىن سوڭ سلامت كىشى غىزلى كىشىگە اويوب اوقو، اوبلە نمازىنى قضا قىلوچىغە ايكىندىنى اويوب اوقو، نفل نمازى اوقوچىغە اويوب فرض نمازنى

اوفو درست نوگلدنر. همده قرآننى درست اوفى بلوچى قرآننى بالفش اوفوچيغه
 اويوب اوفورغه پاراميدنر. اما نفل نمازلر بىنى اوبله هم يستو نمازى اوفوچيغه
 اويوب اوفو، طهارتلى كشيپنك، نيهلى كشيگه اويوب اوفووى درست بولور.
 جماعت برله اوفولا باشلاغان نمازغه باشده اولگورمبچه سوكنندن كيلوب
 اوبوغان كشى اولگى ركهنگه كيلوب اويوب اولگورسه (مدرِك) بولادر. اول
 كشى بارى بر امام برله برگه اوفى باشلاغان (مقندى) كبك بولور. اگر
 امام ركوعدن فایتقانهچى اويوب امام برله برگه ركوع فيلورغه اولگورسه.
 اگر آلاى اولگورمهسه آندن صوك نمازنىڭ قاي توشينه بولسهده كيلوب
 اولگورسه اول كشى (مسبوق) آنالور. لىكن نمازنىڭ قاي اورنینه كيلوب
 اولگورساڭده حنى آخرغى اولطرشقغه كىلوب يتساڭده سلام بيرماس بورون
 بولسه، آنده اويوب قالو واجب بولا. نمازنىڭ قاي توشنده گنه كيلوب
 اويوسه كده، شول نمازنى نيتلېب قولاق قاغاسڭده (ثناء) اوفوب طورميسڭ، امام
 نمازنىڭ نيتى عملده بولسه شول عملنى فيلورغه باشليپسڭ. مثلا امام سين
 اويوغانه ركوعه بولسه، نيت اوفوب قولاق قاغاجه قول باغلاغانداى ايتسهڭ
 تيزوك ركوعه باراسڭ، اگر امام سجدده بولسه سجده گه باراسڭ، اگر
 امام اولطرشده بولسه اولطراسڭ. آندن صوك امام اوڭ ياغينه قاراب سلام
 بيرگاج صول ياغينه سلام بيرگانده سين سلام بيرمبچه گنه طوروب امامغه
 اولگوره آلمى فالغانن بالفزىڭ. اوفوب بترهسڭ. امام بر ركهنگه ركوعسندن
 طورماس بورون فايسى ركهنده بولسهده شول ركوعغه كيلوب اولگوروب
 امام برله برگه ركوع فيلا آلساڭ اول ركهنگه كيلوب اولگورگان بولاسڭ.
 اگر امام بر ركهت اوفوجاچ كيلوب اويوساڭ سوكنندن طاغن نېچه ركهت
 فالسه آنبسون بالفز اوفوغان كشى كبك اوفوب بترورسڭ. دورت ركهتلى
 نمازده بر ركهتدن صوك كيلوب اويوساڭ سوكنندن اوچ ركهت، اگر ايكى

رکعتنى اوفوغاچ اويوساڭ سوڭىدىن ايكى ركعت، اگر اوچنى اوفوغاچ كىلوب
اويوساڭ سوڭىدىن اوچ ركعتنى يالغزىڭ اوقوب بىرورساڭ. اگر سوڭى ركعتنىڭ
ركوعىنىڭ اولىگورە آلمى قالوب آندىن سوڭى بىر عملىگە اولىگوروبىكەنە
قالساڭ نمازنى بوتونلەي باشىدۇق اوقورساڭ.

ايرتە نمازىنە اولىگورە آلمىغان مسبووق.

ايرتە نمازىدە مسبووق كىلوب، امام فرضى اوفوغاندا كىلوب كرساڭ،
سىن آنىڭ سىنىنى اوفوغانچى امام فرضى تمام اينماسىك بولسە ئىلگارى ايكى
ركعت سنت اوقوب آندىن سوڭ امامفە اويورسىڭدە، قالغانىن امام سلام بىرگاچ
طوروب اوقورساڭ. اگر سىن سنت اوفوغانچى امام فرضى اوقوب بىرورساڭ
بولسە اول وقتدە امامفە اويوب، فرضىغە اوقورساڭ، سىنى شول كويىنچە
اوقولمى قالور. چونكە سنت بولغان نمازىلر اوقولسە وقتىدە اوقولالار، اوقولامانە
سوڭىدىن قضا قىلونمىلر. آلا فرض كىك توگل. فرض نمازىلرنى وقتىدە اوقى
آلمى قالساڭ قاچقان بولسەدە سوڭىدىن قضا قىلوب بولا. ايندى ايرتە نمازىدە
شولاي اولىگورە آلمىچە كىلوب ايكنچى ركعتنىڭ ركوعىنى قىلغانچى امامفە اويوب
قالسەڭ، آنىڭ بىر ركعتىنە اولىگورگان بولساڭ، لىكن اولطرشە (تسپەد) كەنە
اوقىسىڭدە (صلوات) ھم دعا اوقومىچە امامنىڭ سلام بىرگانىن كوتوب طوراساڭ.
امام سلام بىرگاچدە (الله اكبر) دىوب قىيامغە طوراساڭدە ئىلگارى (ثناء) اوقىسىڭ
آندىن سوڭ اعوذ، بىسەل اوقوب ھم سورە فاتحە، آندىن سوڭ بىر سورە اوقوب
يالغزىڭ بىر ركعتنى اوقىسىڭدە سلام بىرور تمام ايتەسەڭ.

بىرنچى ركعتنىڭ ركوعىنىڭ اولىگورە آلمى قالسەڭ، آندىن سوڭ ايكنچى
ركعتنىڭ ركوعىنىڭ قدر نمازنىڭ قاي توشىنە اولىگورسەڭدە بىرنچى ركعتنى شول
رەشچە بائىدىن اوقىسىڭ. اگر ايكنچى ركعتنىڭ ركوعىنىڭ اولىگورە آلمى قالوب،
آندىن سوڭى نىندى بولسەدە بىر عملىنە كەنە اولىگورسەڭ اول چاقىدە بىر ركعتكەدە

اولگورمه گان بولاسك، بارى امامغه غنه اويوب قالغان بولاسك. اول چاقده ده شولاي اولطرشده (نشيد) اوقيسكده (صلوات) اوقوميجه غنه امامنك سلام بيرگانن كوتوب طوراسك. امام سلام بيرگاچده (الله اكبر) ديوب طوراسكده (ثناء) اوقوب نمازنى اوقورغه باشليساك هم يالغز اوقوغانده غى كبك ايتوب ايكي ركعت نماز اوقوب، نمازنى تمام قىلاسك. بارى بر يالغز اوقوسه كده امام سلام بيرگانچى اويوب قالسهك، امامغه اويوب اوقوغان كشى حكمنده بولاسك هم جماعت برله اوقوغان نماز ثوابن طاباسك.

پيغمبرم محمد عليه السلامك حديثلرندن آكلاشوويينه قاراغانده، جماعت برله اويوب اوقولغان فرض نمازلرنك ثوابى، يالغز اوقوغه قاراغانده يكرمى جىدى درجه آرتقدر.

اويله نمازنده مسبوق بولغان كشى.

اگر سين اويله نمازينه بارغانده، امام مسجدده اويله نك فرضينى اوقى باشلاغان بولسه، سنت اوقوب جوانماسك، بلكه امام نمازنى قاىو اورننده بولسهده تيزوك نيت اوقورسكده قولاق فاقوب، امامغه ايارورسك.

اگر فرضنك برنچى ركعتنى نك ركوعسينه اولگورميجه، ايكنچى ركعتنى ركوعسينه قدر قاى توشينه بولسهده اياروب كيتسهك، امام سلام بيرگاچده طوروب بر ركعتنى يالغزك اوقورسك. آى اوقوغانده (سوره فاتحه) دن صوك بير سوره قوشوب اوقورغه تيوش، چونكه سين سوره قوشولا طورغان ركعتكه اولگورمه گان بولاسك.

اگر اوچنچى ركعتكه كيلوب بتوشسهك اول وقتندهده امام سلام بيرگاچ طوروب (ثناء، اعوذ، بسمله) اوقوب، باشلارسكده باكاندن ايكي ركعتنى يالغزك اوقوب تمام ايتورسك.

اگر اوچنچى ركعتكهده ابروشه آلميجه بارى دورنچى ركعتكه گنه

ايرشسەڭ، اول وقتدە باشقەلردەغى كېك اولطرشده (تشهد) اوقورسكده
 امام سلام بېرگاننى كوتەرسك. اول سلام بېرگاچ (الله اكبر) دېوب طوروب
 (ثناء، اعوذ، بسم) اوقوب قالغان اوچ ركەتنى يالغزك اوقى باشلارسك. بولاي
 اوچ ركەتنى اوقورغە طوغرى كېلگانده اول سورە فانجەدن صوك بىر سورە
 فوشوب بىر ركەت اوقورسكده (فەدە) گە اولطوروب (تشهد) اوقورسك. آندىن
 صوك طوروب طاغى باشقە نمازارنى توساوك ايتوب ايكى ركەت اوقورسك.
 اول صوكقى ايكى ركەتنك اولگيسىندە سورە قوشارسك، صوكقىسىندە سورە
 فانجەگنە اوقورسك. اگر دورتنچى ركەتنك ركوعسىندىن صوك كېلوب اولگورسەڭ،
 امام سلام بېرگاچ طوروب دورت ركەتنى بونولاي اوقورسك.
 آندىن صوك دورت ركەت سىنتىنى اوقورسكده، آنك آرتىدىن ايكى ركەت
 سىنتىنى اوقورسك.

ايكىدى نمازىنە ھم بىستو نمازىنە وقتىدە كېلوب ايروشە آلماسەڭ،
 شوشى اويلا نمازىدەغى توسلى ايتوب قايسى ركەتكە ايرشسەڭدە قالغانلارن
 يالغزك اوقورسك. ايكىدى بىرلە بىستودە اويلا نمازى كېك دورتار ركەت
 بولغانلقدىن آيرمالرى نېتلرندەگنەدر. باشقەسى باردە بىر توساوك.

اخشام نمازىدە مەسبوق بولغان كىشى.

اخشام نمازىنك بىرنچى ركەتىنە ايرشى قالسەڭ، امام سلام بېرگاچ
 طوروب بىر ركەتنى يالغزك اوقورسك. باشقە نمازلارغە ايرشەگەندە اوقوغان
 بىر ركەت توسلى ايتوب، اگر ركەتىنە ايرشە آلمىچە صوكقى ركەتكە گنە ايرشوب
 قالسەڭ، اول چاقىدە امام سلام بېرگاچ، باشقەلردەغى روشدە طوروب (ثناء،
 اعوذ، بسم) اوقوب يانگان ايكى ركەت اوقورسك. لىكن باشقە ايكى ركەت
 نمازلر توسلى توگل، موندە بىر ركەتنى اوقوغاچدە (فەدە) گە اولطوروب (تشهد)
 اوقورسكده، آندىن صوك طوروب طاغى بىر ركەت اوقورسك.

اگر اوچنچى رڪعتنىڭ آزاغىداغىنىڭ ايرشوب قالسەڭك اول وقتىدا امام سلام بېرگاچەدە طوروب باشقىدە وقتلىردە يالغىزك اوقوغاندىغى تۈسلۈك ايتوب اوچ رڪعت اخشام اوقورسەڭك.

فرض بولغان نمازلارنى جىماعت بىرلە اوقۇيۇلغۇن بولغاندىن ئىچاقلى ارتقى بولسە، جىماعت بىرلە اوقۇلۇسى نمازنى مەسجىدكە باروب اوقۇ طاعىندە آرتىراق ئوابلى سىنىلدردندىر. شۇنىڭ اىچۇن نمازلارنى مەسجىدكە باروب اوقۇرغە تېوش. نمازنى مەسجىدكە باروب اوقۇمقۇيۇ بولغان كىشىگە مەسجىد اچىدە صاقلارغە تېوشۇلى بولغان بىر نى قدر ادبلىر باردىر.

ايك ئلك مەسجىدكە كىرگەندە اوكى آياقنى آطلاب كىرۈرگە تېوش. ھم كىرگەن چاقىدە شۇشى دەئانى اوقۇرغە كىرەك: **اللھم افىتح لى ابواب رحمتك وانشر على خرائن رحمتك**. معناسى: (اللھم) اى اللھ. (افىتح لى) آچقىل مېڭا. (ابواب رحمتك) رحمتىڭنىڭ ايشكارىن. (وانشر على) ھم چاچكىل مېڭا. (خراين رحمتك) رحمت خىزىنەلىرىڭنى.

مەسجىددىن چىققان چاقىدە، ئىلگىرى سول آياغىنى آطلاب چىقار ھم مەنە شول دەئانى اوقۇر: **اللھم انى اسئلك من فضلك العظيّم**. معناسى: اى اللھ من سېنىڭ الوغ بولغان فضلدىڭدىن سۇرىمەن.

مەسجىدكە كىرگەندە (كىرەك نماز اىچۇن بولسۇن، كىرەك باشقىدە وقتىدا بولسۇن) اگىر بىر سىنت نماز اوقۇسى بولماسە (تەجىبە المەسجىد) نمازى دىوب ئىنەلب، ايكى رڪعت نفل نمازى اوقۇرغە تېوش بولور. مىثلا اخشام نمازى، ايكىدى ھم بىستۇ نمازلىرى اىچۇن مەسجىدكە كىرگەندە ئلك اوقۇلۇسى سىنىلر بولماغاندىن، ئلك (تەجىبە المەسجىد) نمازى اوقۇ مەسجىدلىر.

مسجد که کرگازده بیک الوغ درجه‌لی کشی پائینه کرگازده گی کبک
آفرنغه باصوب توبه نچیلک برله گنه کروور. کرگاچه ادب برله گنه اولطورور.
مسجدده طاناو سگگرماس، نوکورماس، چوب چار طاشلاماس، دنیا سوزلری
سویله شماس.

بره عنر سبیلی سویله رگه کیرهک بولسه، آفرنغه یواشقنه طاوش برله
سویله هم مسجدده چاقده ذکر تسبیح اوقوب، الله تعالی دن آخرت کیره کلرن
صوراب دعا قیلوبقنه اولطورور.

اگر مسجدده علم اوگره نوب اولطورسه لر؛ یا که بره رسی وعظ سویله ب
طورسه، اول وقتده بیک اخلاص برله گنه طکلاب اولطورور.

قضا نمازی.

فرض بولغان بیش وقت نمازنی وقتلرنده اوقی آلمغان کشی اول
نمازلرنی سوگندن (قضا) قیلور.

قاپسی نمازنیغنه قضا قیلسه گده، اول نماز. وقتنده اوقولا طورغان توسلرک
اینوب اوقولور. هیچ بر اورنده آیرماسی بولماس. باری نیتله گانده (اوتامه ککه)
دیوب ایته سی اورنده (قضا قیلماقغه) دیوب ایتلورور. بر نمازنی قضا قیلو
ایچون وقت شرط توگل، آنی اوز وقتنده اوقی آلمی قالغاج قای وقتده غنه
بولسه ده قضا قیلورغه یاری. مثلا: ایرته نمازی وقتنده اوقولمی قالغان ایکن،
آنی اوپله گه قدر بر وقتده بولسه ده، اوپله وقتنده ده، اوپله دن سوگده، تله سهک
تولده قضا قیلورغه یاری.

لکن شول قدرسی بار، بر نمازنی وقتنده اوقی آلمی قالسهک آنک
قزاسن ممکن قدر کیچکنرمه سکه کیرهک. تیز وئتن بر وقت تابوب اوقوب
آلورغه کیرهک بولور.

بر کوننی ایرته نمازی وقتنده اوقولمی قالسه، آنی شول کونلرک اوپله گه قدر قضا

قیلسەڭ، سەنتىدە قضا قىلونور. اما اوپلەدن سوڭغە قالسە، بە باشقە كونلرگە قالسە، اول وقتدە، فرضىغە قضا قىلونور. باشقە نمازلر قاي وقتدە غنە قضا قىلونىسەلردە سەنتلرى قضا قىلونماس. وقتدە اوقولمى قالغان يىستونى قضا قىلغان چاقىدە، آرتىدىن وترىدە بەرگە قضا قىلورغە بارى. جەمەتە نمازى وقتدە اوقولمى قالسە اول قضا قىلونمى، بەلكە آنڭ اورنىنە اوپلە نمازى اوقولور. بونلردىن باشقە نمازلر بەرسىدە قضا قىلونمىلر.

اگر بر ايكي نمازڭ، يا ايسە بر كونگى بيش وقت نماز بەرسىدە وقتدە اوقولمى قالسەلر، قضا قىلغاندە ئلگارىگى ترتيبلرى بەرلە قضا قىلونورلر. مثلاً: ئلگارى ايرتە نمازى، آندىن سوڭ اوپلە، آندىن سوڭ ايكىدى، آندىن سوڭ اخشام، آندىن سوڭ يىستوقضا قىلونور. وقتى ئلك كىرگان نمازنى وقتى سوڭ كىرگان نمازدىن سوڭغە قالدروب قضا قىلونمى، اگر بيشدىن آرتق نمازڭ قضاغە قالسە، يا ايكي كونگى يا اوچ دورت كونگى نمازڭ قضاغە قالسە، اول وقتدە، ترتيبى بەرلە اوقوسەڭدە بارى، ترتيبى بەرلە اوقوماسەڭدە بارى، نىچكە ايتوب اوقوساڭدە بر تورلى بولا.

شولايوق قضاغە قالغان نمازڭ بيش نمازغە بولسە، آنى قضا قىلغان چاقىدە شول وقتنىڭ نمازدىن ئلك قضا قىلورغە كىرەك، مثلاً: ايرتە مەم اوپلە نمازلرى قضاغە قالغان بولسە، ايكىدى نمازىنىڭ وقتى كىرگەچ، شولارنى قضا قىلماقچى بولساڭ، ئلگارى قضاغە قالغان نمازلرىنى اوقورسەڭدە آندىن سوڭ ايكىدىنى اوقورسەڭ. اگر قضاغە قالغان نمازلرڭ بيشدىن آرتق بولسەلر، اول وقتدە نىچكە اوقوسەڭدە بارى بەر. ئەسەڭ شول وقتنىڭ نمازدىن ئلك قضا قىلورسەڭ، ئەسەڭ ئلگارى وقتلى نمازنى اوقوب سوڭىدىن قضا قىلورسەڭ. قضاغە قالغان نمازلردە بارى بەر وقتدە اوقولا طورغان نمازلر كىك، جەمەت بەرلە قضا قىلونىسە بىگەرەك ياخشى بولور. قضا نمازلرى اىچوندە اذان

هم قامت اوقو سنت بولا. اگر دورت بیش نمازنی بر رهندن فضا قبلورغه
طوغری کیلسه، اول وقتده بارسى ایچوندە بر اذان اوقولسه یتە، اما قامتنی
هر قایوسی ایچوندە اوقورغه تیوش بولا.

خاتونلر نمازی.

خاتونلرغە دە باری بر ایرلر کبک نماز اوقو تیوش بولا. باری آلارغه
(کورم) وقتندە هم (نفاسلی) وقتلرنده غنه نماز اوقومی طورورغه یاری. باشقه
وقتندە هر بر نمازنی اوقورلر هم ایرلر کبک وقتندە اوقولمی قالغانن فضا
قیلورلر. لکن خاتونلرنک نمازلرنده ایرلر نوسلی ایتوب اوقولمی طورغان
ارنلریده بار.

اگر بر خاتون نماز اوقورغه حاضرلنسه نیت اوقوب تسکیر برله
قولاق قاغار ایچون قوللرن کونارگاندە، قوللرینی ایك باشلرینه قدرگنه
کونارور، ایرلر کبک قولاق یوموشاغینه قدر کونارماس. همدە قوللرینی ایرلر کبک
آچق ایتوب کونارماس، بلکه ممکن قدر جیگلری اچینه یاشروب کونارور.
آندن صوڭ خاتونلر قیامده وقتندە قوللرن باغلاغانده قوللرینی کوکرکلری
اوستینه قویارلر. ایرلر کبک کندک آستینه توشوروب باغلاماسلر. رکوعده
وقتندە تزلرینی آله طابا بوگو برهک طورورلر، ایرلر کبک آیاقلرینی قاطوروب
تزلرن بوکمبچه طورماسلر. آندن صوڭ سجدهده وقتندە ایرلر کبک قورصاقلارینی
بوطلرینه هم بله کلرینی گاوده لرینه هم یرگه تیورمیچه طورماسلر، بلکه
بوروشوب قورصاقلرنده بوطلرینه تیگروب، ترسه کلرنده گاوده لری بانینه جیوبراق
سجده قیلورلر. اولطرشده وقتندە ایکی آیاقلرینیده اوڭ یاقلرنندن چقاروب،
آباق باشلارن قبلرغه طاباراق قاراتوب قویارلرده صول یاق اوچالری برله
یرگه اولطرورلر. ایرلر کبک اوڭ آیاقلرن قاداب صول آیاقلری اوستینه
اولطورماسلر.

ھم خانونلر نمازنى جماعت بىرلە اوقوماسلار. اگر جماعت بىرلە اوقوماقچى بولسەلر ايرلرگە اويوبقنە اوقورلار. اوزلر يىنك آرالرنىن برسى امام بولوب اوقوتومكروە بولور. اگر شولاي آرالرنىن برسى امام بولورغە طوغرى كىلسە اول وقتدە امام اولغان خانون ايرلر شيكللى، آلدە طورماس بلكە آلدەغى صفىك اورتاسىندە، صفەغىلردن يىرطى آرشىن فدرگنە آلدارقى طوروب اوقونور.

ئىندى نماز اوقوسەلدە نمازنىڭ ھر بر ذكىلرن ايرلر كىك اينوب اوقورلر، خانونلر نماز يىنك آيرمالرى بارى منە شول سويىلنگان نرسەلدە گنە. باشقە عمللر باردە ايرلر قىلا طورغان توسلوك قىلونور.

ضعيف كشىلرنىڭ نمازى.

آرتقى قارتايو سىبىلى ياليسە بىرەر آورو سىبىلى، نماز اوقوغاندە قىامدە باصوب طورورلىق ھالى بولماغان ضعيف كشىلر نمازلرنى اولطوروبقنە بولسەدە اوقورلار. شولاي اولطورغان كوينچە نىتلەب قولاق قاغوب قوللارنى باغلارلدە (ثناء، اعود، بسماء) اوقوب (سورە فاتحە) نى ھم آكار قوشولاچق سورەنىدە اولطورغان كوينچە گنە اوقورلار. آندىن صوك بىر آزا ايبىلو بىرەك تىلر يىنە طابانوب اولطورغان كوينچە گنە ركوع قىلور. اما سجدەنى سلامت كشى رەوشىچە قىلور. اگر دە گاودەسى بىرلە اولطورغان كوينچە گنە طوروب ركوع، سجدە قىلورغەدە ھالى يىتماسە، اول وقتدە ركوعنىدە ھم سجدەلرنىدە باشى بىرلە اشارە قىلوبقنە اوقور. شول رەوشىچە ركوعدە باشىنى آزاراق ايبەر، سجدە ايبچون كوبرەك ايبەر. ايندى اولطوروب اوقورغەدە ھالدىن كىلمەسە اول وقتدە آياقلرن قىلغە طابا صوزوب چالقان ياتوردە ركوعنىدە، سجدەلرنىدە باشى بىرلە اشارە قىلوبقنە اوقور.

اگر آلاى اوقورغەدە كرىچى يىتماسە اول وقتدە اوقوماس بلكە

سلامتله نسه سوگندن قضا قیلور . سلامتله نه آلامسه اول اوقی آلامغان نمازلی
ایچون گناھلی بولماس .

سنت هم نفل بولغان نمازلینی سلامت هم حاللی کشیلرگه اولطوروب
اوقورغه باری . اما فرض نمازلینی حاللی کشی بر وقتده اولطوروب اوقوماس .
فرض نمازلینی سلامت کشیده اولطوروب اوقورغه باری شول چاقده ، اگر
اول کشی صو اوسننده بارا طورغان کیمه ده بولسه . اگر کیمه طوقتاغان چاقده
نماز اوقولسه ، اولطوروب اوقو طاقن بارامی .

اگر بر کشی بر ته و لك هوشسز بولوب یاتسه ، یا تیاوروب ، جنله نوب
یاتسه ، اول کشی نمازینی سلامتله نگاچ قضا قیلور . ایندی بر ته و لكدن
آرنق شولای یاتسه ، اول وقتده قالغان نمازینی قضا قیلماسه ده گناھلی
بولماس . نادان کشیلر نماز اوقو ایچون قرآنی درستله ب اوقورغه اوگرانورگه
کیرهك . اگر طر و شوب ، طر و شوبده درست اوقورغه اوگرانه آلامسه اول وقتده
فرض نمازلینی هر وقت امامغه غنه اویوب اوقورغه طرشورلی . بالغزی
اوقودن ممکن قدر صاقلانورلی . صاقاو کشیده باری بر شولای امامغه اویوبقنه
اوقور . منه شولای نیندی حالده بولسه ده هم نیچکگنه بولسه ده نمازنی اوقو
فرض بولا . ممکن قدر فالدرمی اوقورغه کیرهك . صبی بالارغه یدی باشلرنده
نمازنی اوگرهته باشلارغه تیوش . آلا ۱۱ - ۱۲ باشلرنده طور کشی کبک
نماز اوقی باسونلر هم اوقورغه عادتله نسونلر . اگر برهونك بالالری هم خاتونی
نماز اوقی بلماسه لر یا بلوبده اوقوماسه لر ، اول کشی ایک ئلك اوزی گناھلی
بولور هم قیامتده آلا ایچون اوزی جواب بیورور . چونکه پیغمبرمز محمد
عليه السلام اینه : (کَلِمَکُمْ رَاعٍ وَکَلِمَکُمْ مَسْئُولٌ عَنِ رِعِيَّتِهِ) دایوب .
معناسی : (سز هر قایوگز کتوچینر کبک ، کتوچیلر اوزلرینك کنولری حقنده
جوابقه قالغان کبک سزده اوزگزنك جماعتلرگز حقنده جوابقه فالورسز) . منه ،

شونڭ ايچون بر يورطده خواجه بولغان كشي ممكن قدر اوزينڭ اوستنده گي بور چنى اوتەرگه تيوش. اوزى بلسه جماعتينه اوزى اوگره توب، اوزى بلماسه باشقه بليگان كشيدين نماز حكملرن هم باشقه شريعت حكملرن اوگراندر وب بليدوررگه تيوش. شولا يوق بالالارى بولسه كيرهك اير، كيرهك قز بالا بولسون مکتبكه بيروب اوقونورغه، آلا رغه شريعت حكملرن بليدوررگه، ادب، انصافقه اوگره تورگه تيوش، اگر برهونڭ بالالارى نادان قالوب عمر بويلرينه بوزوق بوللرده بورسeler، شريعت حكملرن آياق اوستينه طابتاسeler اول كشي آلا رنڭ باريسى ايچونده الله تعالى فارشنده بيك كوب جوابقه قالور. نماز اوقو فرض بولوبده اول يورط ايچنده برسینگنه نماز اوقوماسه ده اول يورطده هيچ بر بركات بولماس هم اول يورطنى الله تعالى بلالرندين صاقلاماس. بلكه اول يورط لعنت آستنده قالور.

سجده سهو.

نماز اوقوغان چاقده بر كشي نماز ينڭ فرض بولغان بر عملين توشوروب قالدرسه، كيرهك اوزى بلوب قالدرسون، كيرهك اونوتوب قالدرسون اول كشينڭ نمازى بوزواور. اول نمازنى اوقوب بترسه ده نمازى نمازدن كينماس، بلكه آنى يا كادان اوقورغه تيوش بولور. اوقى طورغان نمازى كيرهك فرض نماز، كيرهك واجب، كيرهك سنت، كيرهك نفل بولسون حكمده بارده بر بولالر.

اگر ايندى برهو نمازنى بر واجب بولغان عملن توشوروب قالدرسه، نمازى بوزولماس، لىكن اولوغ گناهلى بولور. اگر اونوتوب، نيتوب بر واجب بولغان اشنى قالدرسه هم نمازنى اوقوب بترگانچى قالدرغانلى ايسينه توشسه اول كشي (سجده سهو) قياور. سجده سهو قىلو شول رهوشچه يولا: اگر يالغز اوقوچى بولسه، نمازىنى اوقوب تمام اينكچ ايكى ياغينه ده سلام

بېروردە سلام دعاسى اوقوماس بورون (الله اكبر) دىوب سجدەگە كېتەر
 ھم نماز سجدەسى توسلوك ايتوب ايكى سجدە فيلور. سجدەدن طورغاچ
 اولطوروب طاغن (تشھد، صلوات، دعا) اوقوب سلام بېروردە نمازنى تمام فيلور.
 منە شول (سجدە سھو) بولا. شونڭ بىرلە اونوتولوب قالغان واجب توگە لھنە. اگر
 جماعت نمازىندە اويوچى بولغانڭ حالدە بىر واجب عملنى اونوتوب قالدىرساڭ،
 اول وقتدە (سجدە سھو) قىلمېسڭ، اگر امام بولغان كىشى بىر بىر واجب
 عملنى قالدىروب (سجدە سھو) قىلماقچى بولسە، شولاي نمازنى تمام ايتوب،
 اوڭ ياغىنە سلام بېروردە سول ياغىنە سلام بېرماس بورون (الله اكبر)
 دىوب قىچىروب سجدەگە كېتەر. امام بىرلە بىرگە اويوچىلردە (سجدە سھو)
 فيلورلار. كېرەك اول واجب بولغان عملنى امام اوزىگنە قالدىرغان بولسون،
 كېرەك اويوچىلردە قالدىرغان بولسون بارى بىر، امام بىرلە بىرگە اويوچىلردە
 (سجدە سھو) فيلورلار. نمازدە منە شول نرسەلر اشلەنسە (سجدە سھو) قىلو
 واجب بولا: نماز اوقوچى اولگى ايكى ركعتلرنڭ بىرىندە (سورە فاتحە) اورنىنە
 باشقە سورە اوقوسە، يا ايسە سورە فاتحەدن صوڭ سورە قوشارغە تېوشلى بولغان
 ركعتلردە سورە قوشى قالدىرسە، يا ايسە اولگى قعدەگە اولطورمىچە اوچىنچى
 ركعتكە طوروب كېتسە، يا ايسە اولگى قعدەدە (صلوات) اوقوسە، يا (تشھد) دە
 ارقومىچە قالدىرسە، يا آخرغى اولطرشدە سلام بېرماينچە قىماغە طوروب كېتسە،
 يا نمازىنڭ كۆبى قدرىسى اوقولغانىنى اويلاپ ايكى عمل آراسىندە جوانوب
 طورسە، يا ايسە قولاق قاققاندىن صوڭ طاغن بىر قات (الله اكبر) دېسە، يا
 سورە فاتحەنى ايكى قات اوقوسە، يا ركوعنى بىردىن آرتق قىلسە، يا سجدەنى
 ايكىدىن كۆب قىلسە، يا قىچىروب اوقولا طورغان نمازدە باشرىن اوقوسە، يا
 باشرىن اوقولا طورغانلردە قىچىروب اوقوسە، يا ايسە وترنمازىندە (قنوت)
 اوقومى قالدىرسە، منە شول عمللرنڭ قايسىغىنە قالسىدە، قالغانلىقى نمازىنى

اوقوب بئرگانچی ایسینه توشسه، اول کشی (سجده سهو) قیلور. اما نمازنىڭ سنت بولغان يالايسه مستحب بولغان بر عملی قالسه، آنڭ ایچون (سجده سهو) قیلنماس. باری واجب بولغان عمللر ایچونگنه (سجده سهو) قیلنور. واجب بولغان عمللر کیرهك برسینگنه فالسون کیرهك ایکی یا اوچ فالسون همان بر (سجده سهو) یتەر.

اگر بر کشی (سجده سهو) قیلورغه نبوش بولوبده آنی اونوتوب قیلایچه فالدرسه، آنی بر نرسهده اشل توب بولمی. اول شول کوبنچه گنه قالا، اوز اختیاری برله فالدرماسه آنڭ ایچون گناهلیده بولمی. اگر اختیاری برله نلای فالدرسه اول وقتده بیک اولوغ گناهلی بولا.

جمعه نمازی.

آطنهده بر مرتبه جمعه کون اوایل نمازی اورنینه، اوایل نمازی وقتنده جمعه نمازی اوقولور. جمعه نمازی فرض بولغان نماز بولسهده آنڭ باشقه فرض نمازلردن بر قدر آپرماسی باردر. شونڭ ایچونده جمعه نمازینڭ باشقه لردن طش آلطی شرطی باردر. شول آلطی شرطنڭ برسینگنه یتشه سهده جمعه نمازی اوقولماس. بلیکه آنڭ اورنینه اوایل نمازی غنه اوقولور. اول آلطی شرط منه شونلردر:

۱ نچیسى (مصر) جمعه اوقولا طورغان اورون، برزور اول يالايسه مسلمانلری کوب بولغان شهر بولورغه کبرک. شوندى مسلمان اولی یا شهری بولماغان اورون (مصر) آنالمی.

۲ نچیسى (امام) پادشاه طرفندن رخصتلی (اوکازلی) امام بولورغه کبرک، آندى امام بولماغانده باشقه بر کشیگه اویوب جمعه اوقولماس.

۳ نچیسى (جماعت) جمعهنى جماعت برله اوقولور. آنڭ ایچونده امامن

باشقە ارچ كىشى بولورغە كىرەك، آندىندە آز بولغاندە جەمە اوفونك (جماعت) برلە بواووى شىكلى بولا.

۴ نچى (هر كم كروب نماز اوقى طورغان مسجددە اوقولورغە كىرەك، بر كىشى ملكندە بولغان اورتلردە، ھمدە هر كم كروب بورورگە يارامى طورغان برلردە جەمە اوقولماس.

۵ نچى (وقت) جەمە نمازىنى اوبىلە وقتندە اوقورغە تېوش، آندىن ئلكدە ھم سوكدە اوقورغە يارامى.

۶ نچى (خطبە) جەمە نمازىنىڭ فرضىدىن ئلك امام بولغان كىشى منبرگە منوب خطبە اوقورغە تېوش.

منە شول شرطلارنىڭ برسېگنە طالېماسەدە اول وقتدە جەمە نمازى اوقولماس، بلكە آنىڭ اورتىنە اوبىلەگنە اوقولور.

جەمە نمازى اوقور ايچون باشقە نمازلردىن آرتق بر نېچە شرطلر بولغان كېك، جەمە نمازى فرض بولو ايچوندە بر قدر شرطلر باردىر. جەمە نمازى باشقە نمازلر كېك ھر بر بالغ ھم عاقل بولغان كىشىلارنىڭ اوستىنە يوكلەنمى. جەمە نمازى يوكلەنور ايچون منە شوندى كىشى بولورغە كىرەك: جەمەغە حاضرلىنگان كىشى (اير) كىشى بولسۇن. خاتونلرغە جەمە فرض توگلدىر. آلاز جەمە كون جەمە اورتىنە اوبىلەگنە اوقولور. آندىن سوڭ (بالغ) بولورغە كىرەك، چونكە صبىلرغە جەمە فرض توگلدىر. آندىن سوڭ (عقللى) كىشى بولورغە كىرەك، چونكە دىوانە كىشىلرگە جەمە فرض توگلدىر. آندىن سوڭ (آزاد) كىشى بولورغە كىرەك، چونكە ساتلىق مال كېك فولدىن فولغە ساتولوب يورى طورغان (ايركسىز قللرغە) جەمە نمازى فرض بولمى. (آندى ايركسىزلر بىزنىڭ بو يىرمىزدە يوق). آندىن سوڭ ايتونە طوروچى كىشى بولورغە كىرەك، چونكە اوچ كونلك برافدەغى يولغە چققان (مسافر) لرگە جەمە فرض توگلدىر. آندىن سوڭ سلامت

بولورغە كىرەك، چۈنكى آورو كشىلەرگە جەمەە فرض توگلدەر. آندىن سوڭ كوزلى بولورغە كىرەك، كوزى صوقر بولغانلارغە جەمەە فرض توگل هم آياغى سلامت كشى بولورغە كىرەك، آفساق آدملىرگە دە جەمەە فرض توگلدەر. منە شوندى كشى بولسە آكارغە جەمەە نمازى اوقو فرض بولا. جەمەە نمازى فرض بولماغان آدملىر، نى سببلى فرض بولماسە دە جەمەە اورنېنە اويلە اوقورغە نېوش بولا. جەمەە نمازى بارىسى اون سكر ركەندەر. ايك ئلگارى ايكى ركەت (تحيۋ المسجِد)، آندىن سوڭ دورت ركەت سنت، آندىن سوڭ ايكى ركەت فرض، آندىن سوڭ دورت ركەت سنت، آندىن سوڭ، طاغن بر دورت ركەت نماز، آندىن سوڭ طاغن ايكى ركەت نماز اوقولور.

جەمەە نمازن اوقو روشى.

جەمەە اوقولا مورغان مسجىدكە باروب كىرگەچە ايك ئلگارى ايكى ركەت نماز اوقوسىڭ. اول ايندى باشقە ايكى ركەت نمازلر توسلوك ايتوب اوقولا. آنى بولاي ديوب نيتلىسڭ: (الهى نيت قىلدم ايكى ركەت (تحيۋ المسجِد) نمازى اوقوماقغە، بوزمنى يونالدرىم قبلە طرفىنە، خالصاً لله تعالى الله اكبر). بو نمازنى اوقوب بىرگەچ، سلام بىروب سلام دعاسى اوقوسڭدە مؤذننىڭ (اذان) ايتكانن كوتوب اوقوراسڭ. اذان ايتلگەچە دورت ركەت سنت اوقوسڭ. آنڭ نيتى: (الهى نيت قىلدم جەمەە نمازىنىڭ دورت ركەت سنتىنى اوقوماقغە، بوزمنى يونالدرىم قبلە طرفىنە، خالصاً لله تعالى الله اكبر) ديوب نيتلىسڭدە باشقە دورت ركەتلى سنت نمازلر توسلوك ايتوب اوقوب سلام بىرەسڭدە سلام دعاسى اوقوبقنە طوقنىسڭ. شولاي بار كشىلردە سنت اوقوب بىرگەچ امام بولاسى كشى طوروب (منبرگە) منوب اولطورورده مؤذن آنڭ آلدىنە باروب، اذان اوقور. آندىن سوڭ امام آياق اوستىنە باصوب بر خطبە اوقور. خطبە تمام بولغاچ منبرگە آزغنە وقت اولطوروب طورورده طاغن باصوب ايكىنچى خطبە اوقورغە كروشور.

امام خطبە اوقوغان چاقەدە مسجددەگى ھەر بىر كىشىگە اونداشمىچە،
 سوبلاشمىچە، اخلاصى بىرلە خطبەنى طىكلاب طورو واجب بولا. خطبە اوقوغان
 چاقەدە سنت نمازلىرىم نفل نمازلىرى اوقورغەدە يارامى، باشقە ذكر تىبىھار
 اوقوب اولطورورغەدە يارامى، بارى شول خطبەنىگنە طىكلاب اولطورورغە
 كىرەك. اگر مسجدكە اذان اوقولغاچقنە كىلسەك امام خطبە اوقى باشلاغانچى
 اولگورورك بولسەك ئىلگارى ايكى ركعت (تعبئة المسجد) نمازى، آندىن
 سوڭك دورت ركعت سنت اوقورسك. آلاى اولگورە آلماسلىق بولسەك دورت
 ركعت سىنكەنە اوقورسك، (تعبئة المسجد) اوقولمىچە قالور. اگر ايندى دورت
 ركعت سىنكىدە اوقورلىق وقت بولماسە امام حاضر خطبە اوقورغە طورسە، با
 اوقى باشلاغان بولسە اول وقتدە بىرسىندە اوقولمىچە، بىر اورنغە اولطوروب
 خطبە طىكلارسك. دورت ركعت سىنكى جەمەتكە فرضى سوڭىدە اوقولا طورغان
 دورت ركعت سىندىن سوڭك فضا قىلوب اوقورسك. (تعبئة المسجد) نمازى فضا
 قىلونمى اول شول كوېنچە اوقولمى قالور. اگر ايندى سىن (تعبئة المسجد) مى؟
 يا آندىن سوڭكى سىنكىمى اوقوب طورغان چاقەدە امام خطبە اوقى باشلاسه،
 نىتلگان نمازگنى تمام قىلورسك. بىر نىتلەب اوقورغە كىرەكچ بوزماسك.
 امام ايكىنچى خطبەنى اوقوب بىرگاچدە مؤذن نامت اوقى باشلا، اول وقتدە
 ھر كىم جەمەتكە ايكى ركعت فرضىنى امامغە اويوب اوقورغە حاضرلەنوب
 طورورلىرىم (الھى نىت قىلدىم جەمە نمازىنىڭ ايكى ركعت فرضىنى اوقوماقغە،
 بوزمنى بونالدىم قىل طرفىنە، اويودم اوشبو امامغە، خالصا لله تعالى الله
 اكبر) دىوب نىتلەب نمازغە كىرورلىرىم. جەمەتكە فرضى، امامغە اويوب اوقوغان
 ايرتە نمازىنىڭ فرضى توسلوك ايتوب اوقولور ھەدە سوڭغە قالوب كىلگان
 كىشىلر امام سلام بىرگانچى كىلوب اويوب قالسەلر امامغە اولگورمگان
 قىرىسن سوڭىدىن يالغىزلىرى اوقوسەلردە جەمەغە اولگورگان حسابلانورلىرىم.

اگر امام سلام بیرگانچی امامغه اویوب اولگورماسه لر، اول کشیلر جمعہ اورنینه اویلگنه اوقولور. امام سلام بیرگاندن صوڭ طوروب (الهی نیت قیلدم جمعہ نمازینڭ دورت رکعت سننینی اوقوماقغه، یوزمنی یونالدردم قبله طرفینه، خالصا لله تعالی الله اکبر) دیوب نیتلر جمعہنڭ فرضدن صوڭفی دورت رکعت سننی اوقولور، آنی تمام ایتکچده طوروب: (الهی نیت قیلدم دورت رکعت احتیاط ظهر نمازی اوقوماقغه، یوزمنی یونالدردم قبله طرفینه، خالصا لله تعالی الله اکبر) دیوب نیتلر طاغن بر دورت رکعت نماز اوقولور. بو (احتیاط ظهر) نمازی، صافلق ایچون اوقولا طورغان نمازدر. چونکه جمعہ نمازینڭ بوغاریده سوبله نگان شرطلرینڭ برهرسی یتوشمی قالوب جمعہ، جمعہدن کیتمه گانده آنڭ اورنینه شوشی (احتیاط ظهر) نمازی اویل نمازی بولوب قالادر. اگر جمعہ جمعہدن کیتسه اول وقتده بو نفل نمازی حکمنده قالادر. (احتیاط ظهر) نمازینی تمام ایتکچده طوروب ایکی رکعت نماز اوقولور. آنی نیتلر گانده (الهی نیت قیلدم اوشبو حرمتلی وقتنڭ ایکی رکعت سننینی اوقوماقغه، یوزمنی یونالدردم قبله طرفینه، خالصا لله تعالی الله اکبر) دیوب نیتلر نور. آنی تمام اینوب سلام بیرگاچ، باشقه نمازلرده غیچه تسبیح هم دعالر اوقولوب جمعہ تمام ایتولور.

جمعہ کونی الوغ برکون بولغانلقدن اول کوننی جمعہغه بارماسدن تلك غسل قیلو سنت عملردندر. جمعہغه ده ممکن قدر ابرته رک بارورغه طرشورغه کیرهک هم اول کوننی کوبرهک دینی کتابلر اوقوب ذکرلر تسبیحلر اینوب اونکارورگه، بیگرا کده قرآن اوقورغه کیرهک. جمعہ اوقور ایچون مسجدکه بارغاچده ممکن بولسه آلدی صفة اولطورورغه کیرهک، آلدی بوش اورنلر بولا طوروب آرتقه اولطورو برده یاری طورغان اش توگلدن. آلدی بوش اورنلر بولسه ده کشیلرینی رنجیتوب ایکی کشی آرامندن یاروب اونوب کرورگه ده یاراب بتمیدر. یاری آرتده اورون برده بولماسه غنه یاروب کرورگه

یاری. آندن سوڭ صفلرنی تیگز ایتوب اولطور ورغه هم اوقوغانده (بر جمعه ده غنه توگل هر بر نمازده) تیگز ایتوب صفلانورغه کیرهك، بر صفة غی ایکی کشی آراسنده آچقلق فالدرماسقه کیرهك، حتی مسجد کچکنه بولوب کشی صیماسلق بولغانده فصلبراق اوقورغه ده یاری. اول وقتلرده سجده لرنی ایرکنلپ تمام شرطینه یتکروب قیلوب بولماسه ده ما کلايك یرگه تپسه نیچگروه قیلسا گنه یاری. حتی آرتق طفر وقتلرده باشقه آدملرنک اوستینه یالپسه تزلر بگه گنه سجده قیلوب بولسه اوقورغه یاری دپسهك گناهللی بولمايز.

عید نمازلری.

جمعه نمازی فرض بولغان کشیلرگه هر یلنی ایکی مرتبه (عید) نمازی اوقوده واجب بولادر.

عید نمازلری اوقور ایچونده جمعه اوقو ایچون شرط بولغان نرسه لر شرطدر. جمعه نمازی اوقولمی طورغان اورنلرده عید نمازیده اوقولمیدر. عید نمازینک برسی (رمضان) آیندن سوڭ (شوال) آیینک برنچی کوننده اوقولادر. اگر بربر عنر سبیلی برنچی شوالده اوقولمی قالسه ایکنچی کوننده، آنده ده اوقولماسه اوچنچی کوننده اوقورغه یاریدر. آنده ده اوقولماسه شول کوینچه قالادر. عید نمازینک وقتی قوباش چغوب بر قدر کوتاریله باشلاغاندن آلوب اوپله وقتینه قدردر. عید نمازی ده جمعه کبک امام برله اوقولادر. بر وقتده ده یالغز اوقولمیدر. بوشوالده اوقولا طورغان عیدنی (عید فطر) دیلر.

عید نمازینک ایکنچیسی (عید قربان) دیب آطلادر. آنی (عید اضحی) دیوبده پورته لر. آنیسی (ذوالحجه) آیینک اونونچی کوننده اوقولادر. اونونچی کوننده بربر عنر سبیلی اوقولمی قالسه، اون برنده، آنده ده قالسه اون ایکیسندده اوقورغه ده یاریدر. ایندی آندنده قالسه اوقولمی قالادر.

عيد قرباننىڭ ۋەقئىدە بارى بىر عيد فطر ۋەقئىدە عيد نمازلىرىنىڭ اوقۇ
 رەۋشلىرى ايكسىدە بىر تۈسلۈك دىر، ايكسىدە ايكىشار ركەت دىر، بارى ايرىمالارى
 نىتلەندە گەندە دىر. عيد نمازلىرى جماعت بىرلە اوقۇلسەلدە آلارده اذان ھەم قامت
 اوقۇلىدۇر. بارى عيدنى اوقۇر آلدىندىن مؤذن منارغە منوب (الصَّلَاةُ، الصَّلَاةُ)
 دىوب بىر نىچە مرتبە قىچقروب عيد نمازى اوقۇرغە ۋەقئىت بىتكەنلىكىنى خەلققە
 بىلگەرتە دىر. مەنە شۇل ۋەقئىدە عيدكە حاضر لەنوب بىتەرگە تىوشىدۇر. خەلق جىولوب
 بىتەكچ مؤذن بولغان كىشى طوروب عيد نمازىنىڭ نىچەك ايكەنلىگىنى ئانىنى تۈسلى
 اوقۇرغە كىرەكلىگىنى سويلەپ، قىچقروب (نَيْت) اوقىدۇر. مؤذن (نَيْت) اوقۇغاندە
 آننىڭ آرتىندىن اوقۇب طورغاچدىن (الله اكبر) دىوب امام آرتىندىن قولاق
 قاقساڭدە بارى، اوزنىڭ ياكەندىن نىتلەسەڭدە بارى. مؤذن سوزى بىتەرگەچ
 ھەركم اياق اوسنى طوروب نمازغە كىرشورلۇر. (عِيدِ فِطْرِي) نىتلەگەندە: (الھى
 نىت قىلدۇم ايكى ركەت عيد فطر نمازى اوقۇماقغە، بارچە تەكبىرلەرى بىرلە،
 بوزمىنى بونەلدەردىم قىلە طرفىنە، اويۇدۇم اوشبوامامغە، خالسا للە تعالى اللە اكبر)
 دىوب نىتلەنور. (عِيدِ قُرْبَانِ) نمازىنى نىتلەگەندە: (الھى نىت قىلدۇم ايكى
 ركەت عيد قۇربان نمازىنى اوقۇماقغە، بارچە تەكبىرلەرى بىرلە، بوزمىنى بونەلدەردىم
 قىلە طرفىنە، اويۇدۇم اوشبوامامغە، خالسا للە تعالى اللە اكبر) دىوب نىتلەنور.
 نىتلەگەندىن سوڭ (عِيدِ فِطْرِي) نمازىدە (عيد قۇربان) نمازىدە ايكىسى بىر تۈسلۈك
 ايتوب اوقۇلور. ايرىمالارى بولماس. شۇلاى نىتلەپ قولاق قاغۇب قوللارنى
 باغلاغاچ (ثناء) اوقۇلور. آندىن سوڭ امام قىچقروب (الله اكبر) دىوب طاغىن
 قولاق قاغار. امام آرتىندىن باشقە اويۇغان كىشىلەردە شۇلاى (تەكبىر) ايتوب
 قولاق قاغارلۇر. بۇلاى قولاق قاغۇچ قوللارنى باغلامىچە سالندىروب طورورغە
 كىرەك. آندىن سوڭ طاغىن (الله اكبر) دىوب قولاق قاغۇلور. آندىن سوڭ طاغىن
 شۇلاى قاغۇلور. شۇلاى قوللارنى سالندىروب، طوروب اوچ مرتبە (الله اكبر)

دېوب قولاق قاقچاق قوللارنى باغلانور. آندىن سوڭ امام قچقروب (سورە فاتحە) اوقى باشلار، باشقەلر تىك طورورلر. شولاي باشقە جماعت برلە اوقولغان نمازلار كىك ايتوب بر ركعت اوقولوب ايكىنچى ركعت كە طورغاچ، امام (سورە فاتحە) هم آندىن سوڭ طاغىن برسورە اوقوردە، طاغىن ئىلگىرگىچە (الله اكبر) دېوب قولاق قاغار. باشقەلردە شولاي تكبير ايتوب قولاق قاغارلر. بوسىندەدە اۆلگى ركعتدەگى كىك قوللارندە سالندروب اوچ مرتبە تكبير ايتوب اوچ مرتبە قولاق قاقچاقندىن سوڭ دورتنچى مرتبە (الله اكبر) دېوب ايتكاندە باشقە نمازلردەغى كىك ركوعقە كىتولور هم باشقە نمازلر كىك بر ركعتنى اوقوب سلام بىرگاندىن سوڭ سلام دعاسى اوقولوردە، امام منبرگە منوب جمعه نمازندەغى كىك ايتوب خطبە اوقور. لىكن جمعه نمازندە اوقولا طورغان اوقومىچە (عيد فطر) نمازندەغى خطبەدە رمضان حاللرن هم عيد فطر نىڭ ثوابلرن اوقور. (عيد قربان) خطبەسىندە قربان چالولر حقندە اوقور. خطبەلرنى اوقوب بىرگاچ خلققە وعظ سويللر. امامنىڭ عىددە اوقوغان خطبە هم وعظلرن جمعه خطبەسى كىك طىكلاپ اوقور و اجىدىر.

امام وعظلرنى تمام ايتكاچ اۆلگى اورنىنە توشوب اولطوروردە باشقە نمازلردەغى كىك نماز آرتىدىن اوقولا طورغان تسبيحلر اوقولور. لىكن عىدلردە مؤذن يا باشقە بر كىشى تسبيح آلدىدىن اوقولا طورغان دعالرنى قچقروب اوقور. باشقەلر آنى طىكلابقنە طورورلردە تسبيحلرنىگنە اوقولور. تسبيح تمام بولغاچ هر نمازدىن سوڭ اوقولا طورغان دعا اوقولوب دعا قىلىنور. شونىڭ برلە عيد نمازى تمام بولور.

تراويح نمازى.

جماعت برلە اوقولا طورغان سنت نماز «تراويح» نمازى در. تراويح

رمضان آينده هر كونگى بىستو نمازىنىڭ ايكى ركعت سنتى اوقولغاچ، وتر
 نمازى اوقوماس بورون اوقولادر. شولاي ايرتەسن روزه بولاسى كىچنى
 اوقولا باشلاب، رمضان بوينچە هر كىچنى اوقولا كىلەردە رمضاننىڭ ايىك صوگى
 كوننى ايرتەسن عيد فطر اوقولاسى كىچنى گنە اوقولمىدر. تراويح نمازى
 يكرمى ركعتدر. آنى ايكيشار ركعتكە بولب اوقىلر. يعنى ايكى ركعت صابىن
 سلام بيروب طاغن نيتلەب اوقولادر. شولاي ايتوب اون نمازغە طولادر.
 دورتار ركعت صابىن بر سلام برلە اوقودە بارى بر درستدر. اول وقتدە
 دورتار ركعتلى بيش نماز بولادر. لىكن بىزنىڭ بو يىرمىدە ايكى ركعت صابىن
 بر سلام بيروب، اون نماز ايتوب اوقولو عادت بولوب كىتىكان. نيتلەگانده
 هر بر نيتىدە (الهى نيت قىلدم ايكى ركعت تراويح نمازى اوقوماقغە، يوزمنى
 يونەلدردم قبل طرفىنە، اوبودم اوشبو امامغە، خالصاً لله تعالى الله اكبر) ديوب
 نيتلەنەدر. اوقولو روشى باشقە ايكى ركعت نمازار نوسلوكدر. يكرمى ركعتنىڭ
 هر قايسىدە امام سورەلرنى قىقروب اوقىدر. كىرەك ايكيشار ركعتكە، كىرەك
 دورتار ركعتكە بولنوب اوقولسون دورت ركعت صابىن، سلام بىرگاندىن صوگى
 اولطوروب نىسبىح ايتولەدر. باشقە وقتلەردەغى نىسبىح توگىل ايندى. آننىڭ نىسبىحى
 اوزىنە باشقە بر تورلى نىسبىحدر. آننىڭ نىسبىحىنى هر كم اوزى آقرن
 طاوش برلە اوقىدر. يا ايسە ايكى كشى پارلاب قىقروب اوقىدە باشقەلر
 طىكلاب طورادر. بىزنىڭ كوب ىردە ايكى كشى قىقروب ايتو عادت بولوب
 كىتىشىدر. منە اول دورت ركعت صابىن اولطوروب ايتولە طورغان (تراويح
 نىسبىحى) شوشىدر:

سُبْحَانَ ذِي الْمَلِكِ وَالْمَلَكُوتِ ۞ سُبْحَانَ ذِي الْعِزَّةِ وَالْعَظَمَةِ
 وَالْقُدْرَةِ وَالْكِبْرِيَاءِ ۞ وَالْجَبْرُوتِ ۞ سُبْحَانَ الْمَلِكِ الْحَيِّ الَّذِي

لَا يَمُوتُ ❖ سُبُوْحٌ قُدُّوسٌ رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوْحِ.

منه شونده قدر باشند قابتاروب آلا، آلا اوچ مرتبه اوفولادرده، اوچنچی

مرتبهده شولای تمام ایتولهدر:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ نَسْتَغْفِرُ اللَّهَ ❖ نَسْأَلُكَ الْجَنَّةَ وَنَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ ❖

معناسی: (سبعان) پا کلیمین مین. (ذی المَلِكِ وَالْمَلَكُوتِ) بتون برده

هم کوکلرده گی بولغان نرسه لرنک خواجه سی بولغوچی الله تعالی نی. (سبعان)

پا کلیمین. (ذی العِزَّةِ) عزت ایه سی بولغوچی الله نی. (وَالْعَظَمَةِ) دخی الوغلق

ایه سی بولغوچی. (وَالْقُدْرَةِ) دخی قدرت ایه سی بولغوچی. (وَالْكِبْرِيَاءِ وَالْجَبْرُوتِ)

هم بیک الوغلق ایه سی بولغوچی الله تعالی نی. (سبعان المَلِكِ الْحَيِّ) پا کلیمین

مین بتون نرسه نك ترك بولغوچی خواجه سن. (الَّذِي لَا يَمُوتُ) شوندی، هیچ

بر اولمی طورغان خواجه سن. (سُبُوْحٌ قُدُّوسٌ) پا کدر اول الله تعالی هر بر

کیمچیلکردن هم مقدسدر. (رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوْحِ) تون فرشته لرنک هم

جبرائیل علیه السلامک تریه چیسیدر اول الله. (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) بر الله تعالی دن

باشقه، عبادت قیلونا طورغان هیچ بر تگری بوقدر (نَسْتَغْفِرُ اللَّهَ) الله تعالی نك

پارلیقاوینی تلیمز بز. (نَسْأَلُكَ الْجَنَّةَ) جنتنی گنه صور بهز بز سیندن. (وَنَعُوذُ بِكَ

مِنَ النَّارِ) هم اوطده بولودن صغنامز بز سیکا ای الله.

شول روشقه تراویج نمازینک بکرمی رکعتیده اوفولوب بتسکاج آغری

ایکی رکعتدن صوگ سلام بیروب ئه لیگی تسبیح اوفولغاندن صوگ شوشی دعانی

اوقوب دعا قیلنور.

تراویح سوگنده غنی دعاء.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ وَسَلِّمْ. اللَّهُمَّ زَيْنًا بِزِينَةِ
 الْإِيمَانِ وَشَرَفًا بِشَرَفَةِ الْهُدَايَةِ وَالْعِرْفَانِ وَأَكْرَمًا بِصِيَامِ شَهْرِ
 رَمَضَانَ وَارْزُقْنَا الْجَنَّةَ وَالْغَفْرَانَ وَتَقَبَّلْ مِنَّا تَرَاوِيحَنَا يَا سُبْحَانَ
 وَاسْتَجِبْ دُعَائِنَا يَا حَنَّانَ بِفَضْلِكَ وَجُودِكَ يَا مَنَّانَ بِرَحْمَتِكَ
 يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. معناسی: (اللَّهُمَّ) ای الله. (صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ) محمد علیه
 السلامغه رحمت فیلغل. (وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ) هم محمد علیه السلامنک قومینه رحمت
 فیلغل. (وَسَلِّمْ) دخی آلاغه سلام فیلغل. (اللَّهُمَّ زَيْنًا) ای الله زینتلندر بزنی.
 (بِزِينَةِ الْإِيمَانِ) ایمان زینتی برله. (وَشَرَفًا) شرافتلندر بزنی. (بِشَرَفَةِ الْهُدَايَةِ
 وَالْعِرْفَانِ) توفیق شرافتی هم عالم شرافتی برله. (وَأَكْرَمًا) حرمتله گل بزلرنی.
 (بِصِيَامِ شَهْرِ رَمَضَانَ) رمضان آیینک روزهسی برله. (وَارْزُقْنَا) رزقلاندر بزنی.
 (الْجَنَّةَ وَالْغَفْرَانَ) اوجماح برله همه بزنی یارلقاو برله. (وَتَقَبَّلْ مِنَّا) دخی قبول
 فیلغل بزدن. (تَرَاوِيحَنَا) تراویحلمزنی. (يَا سُبْحَانَ) ای پاک بولغوچی الله. (وَاسْتَجِبْ
 دُعَائِنَا) دخی بزنی دعاالرمزنی قبول فیلغل. (يَا حَنَّانَ) ای رحمت فیلغوچی رحمتکنی
 بزدن فزغانماوچی الله! (بِفَضْلِكَ) اوزکنک آرتقلغک برله. (وَجُودِكَ) هم اوزکنک
 جوماردلغک برله. (يَا مَنَّانَ) ای صورامیچی بیره طورغان الله! (بِرَحْمَتِكَ) اوزکنک

رحمتك بىرلە رحمت قىياغل (يا ارحم الراحمين) اى رحمت قىلۇچىلىرىڭگە رحمت قىلۇچىراغى بولغان الله!

شولاي دعا قىلغاندىن سوڭك طوروب وتر نمازى اوقولور. لىكن وتر نمازى باشقىە وقتىدەغى كىك يالغز، يالغز اوقولماس بلىكە امامغە اويوب جماعت بىرلە اوقولور. وتر ابىدى اول شولاي رمضان آيندە جماعت بىرلە اوقولام اوچ ركعتىدە سورەلر قىچقروب اوقولا. اما رمضان آيندىن باشقىە وقتلردە وتر نمازى ھىچ بىر جماعت بىرلە اوقولماس، بلىكە يالغزغىنە اوقولور. تراويح نمازى اوقو خاتون قىلغىدە سىندىر. آنى آلاردە اوقورغە تىوش، شولايوق ايرىلرگەدە جماعت بىرلە اوقورغە طوغرى كىلماسە يالغزغىنە بولسەدە اوقورغە كىرەك. يالغز اوقوغان چاقىدەدە بارى بىر جماعت بىرلە اوقوغان توسلى اوقولور. اكر بىر كىشى مسجىدكە بارغاندە يستو اوقولوب تراويح نمازى اوقى باشلاغان بولسەلر، بىر قىرغە باروب ئىلگارى يالغز يىغىنە يستونك دورت ركعت فرضىنى اوقور، آندىن سوڭك امامغە اويوب تراويح نمازى اوقور. اول امامغە اويوغانچى اوقولغان ركعتلىرىنى سوڭىدىن يالغز يىغىنە اوقوب تمام ايتەر.

جنازة نمازى.

جنازة نمازى اولگان كىشىلرنىڭ مېتى ياندىدە اوقولا طورغان بىر نمازدىر. آنى اوقو (فرض كفايه) در. (فرض كفايه نىڭ نرسە ايكانى بوغارىدە سويلەندى). جنازة نمازىنى شول اولگان كىشىنىڭ روھىنە دعا قىلور اىچون اوقىسنىڭ. جنازة نمازى باشقىە نمازلر توسلى اوقولمى، آنىڭ اوقو روشى اوزىنە باشقىەچە بولا. شولاي مېتىنى يويوب كىنلەنگاچ باشن قويباش بايوشىنە آياقلارن قويباش چىوشىنە تابا قاراتوب پاك بولغان بىر اورنىغە قويلور، آندىن سوڭك امام بولغان كىشى مېتىنىڭ كوكرەگى طوغروسنىڭ قىلغە قارشى باصوب طورور، باشقىەلر

آنك آرئىنە صفلانوب نزلورلر. مېتنك ايڭ ياقين بولغان بر فرداشى (آتاسى يا آغاي انيسى) ايڭ آرئىدە يالغزى بر صفدە طورور. آندىن سوڭ شول روشچە نيتلە نور: (الھى نيت قىلدىم جنازە نمازى اوقوماقغە، اللھ تەالى گە ثنا ايچون، پېغمبرگە صلوات (درود) ايچون، اوشبو مېتكە دعا ايچون، بوزمنى بونالدىردم قبلە طرفىنە، اويودم اوشبو امامغە، خالصاللا تەالى اللھ اكبر) ديوب قولاق قاغوب قوللرنى باغلانور. آندىن سوڭ (ثناء) اوقولور. آندىن سوڭ امام قچقروب (اللھ اكبر) دېەر ھەم باشقە لردە آفرىغنە قوللرنى باغلانغان كو يىنچە گنە (اللھ اكبر) ديوب تكبير ايتورلر. تكبير ايتكاج (نشھد) دن سوڭ اوقولا طورغان (صلوات) اوقولور. آندىن سوڭ طاغىن اوڭگىچە تكبير ايتولور. آندىن سوڭ توبە نەت ياز يلاچى جنازە دعاسى اوقولور. آندىن سوڭ طاغىن اوڭگىلر بچە تكبير ايتولور دە نمازدەغى روشچە ئلگارى اوڭ ياقغە آندىن سوڭ صول ياقغە سلام بېرلور. اوڭ ياقغە سلام بېرگاندە اوڭ قولىنى سالندىر يلور، صول ياقغە سلام بېرگاندە صول قولىنى سالندىر يلور. مەنە شونڭ برلە جنازە نمازى تەمام بولور. اوچنچى تكبيرنى ايتكاج، سوڭندىن اوشبو دعا اوقولور.

جنازە دعاسى

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا وَصَغِيرِنَا
 وَكَبِيرِنَا وَذَكَرْنَا وَانْثَانَا. اللَّهُمَّ مِنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَآخِيهِ عَلَيَّ
 الْإِسْلَامِ وَمَنْ تَوَفَيْتَهُ مِنَّا فَتُوفِهِ عَلَيَّ الْإِيمَانِ. اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ
 هَذَا الْمَيِّتُ مُحْسِنًا فَزِدْ فِي إِحْسَانِهِ وَإِنْ كَانَ مُسِيئًا فَتَجَوِّزْ عَنْهُ.
 معناسى: (اللَّهُمَّ) اى اللھ. (اغْفِرْ لِحَيِّنَا) بارلىقاغل تىركلرمزنى. (ومَيِّتِنَا)

هم اولڪلرمزنی. (وَشَاهِدِنَا) حاضر بولغانلرمزنی. (وَعَائِدِنَا) هم حاضر بولغانلرمزنی.
 (وَصَغِيرِنَا) چڪنه لرمزنیده (وَكَبِيرِنَا) الوغلمزنیده. (وَذَكَرِنَا) ابرلرمزنیده.
 (وَانثَانَا) خاتون فزلمزنیده. (اللَّهُمَّ) ای الله. (مَنْ أَحْبَبْتَهُ مِنَّا) اگر بزدن بره و مز
 نرك بولسه. (فَأَحْبِبْ عَلَيَّ الْإِسْلَامَ) آنی اسلام دینی اوزرنده نرك قیلغل. (وَمَنْ
 تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا) اگر بزدن بره و مز اولسه. (فَتَوَفَّهُ عَلَيَّ الْإِيمَانَ) آنی ایمان برله
 اولگان قیلغل. (اللَّهُمَّ) ای الله. (إِنْ كَانَ هَذَا الْمَيِّتِ مُحْسِنًا) اگر بو میت
 یاخشیلق قیلغان بولسه. (فَزِدْ فِي إِحْسَانِهِ) آنك یاخشیلغین آرندر. (وَإِنْ كَانَ
 مُسِيئًا) اگر یاوزلق قیلوچی بولغان بولسه. (فَتَجَاوَزْ عَنْهُ) آنك یاوزلغین کیچکل.
 اگر جنازه اوقواغان میت دیوانه کشی بولسه، یا ایسه بر صبی بالا بولسه،
 اوچنچی تکبیردن صوڪ شوشی دعا اوقولور:

اللَّهُمَّ اجْعَلْ هَذَا الْمَيِّتَ لَنَا فَرَطًا وَذَخْرًا وَاجْعَلْ لَنَا شَافِعًا
 وَمَشْفَعًا.

معناسی: (اللَّهُمَّ) ای الله (اجْعَلْ هَذَا الْمَيِّتَ لَنَا) قیلغل سین بزنگ ایچون
 بو میتنی (فَرَطًا ذَخْرًا) بزنگ ایچون خیرلی اجر قیلغل هم آنك اجرن باقی
 قیلغل (وَاجْعَلْ لَنَا) دخی قیلغل سین آنی بزگه (شَافِعًا وَمَشْفَعًا) شفاعتی قبول
 بولا طورغان شفاعتی قیلغل. سلام. بیرگانندن صوڪ اوشبو دعانی اوقوب دعا
 قیلور:

رَبِّ اغْفِرْ لَنَا وَلِهَذَا الْمَيِّتِ وَافْسَخْ لَهُ فِي قَبْرِهِ. اللَّهُمَّ زِدْ
أَجْرَهُ وَلَا تَظْلِنَا بَعْدَهُ.

معناسی: (رَبِّ اغْفِرْ لَنَا) ای ربه بزرگ گناهلرمزنی یاریقاغل. (وَلِهَذَا الْمَيِّتِ) هم بو میت ایچون بولغان گناهلرنیده یاریقاغل. (وَافْسَخْ لَهُ فِي قَبْرِهِ) هم آنک قبرنده آکارغه کیئک قیلغل. (اللَّهُمَّ) ای الله (زِدْ أَجْرَهُ) آنک اجرن آرتدرغل. (وَلَا تَظْلِنَا بَعْدَهُ) هم موندن صوگ بزنی آزدرماغل.

منه شول روشچه جنازه نمازی اوقولور. جنازه نمازینه طهارت آلوب اولگورورلك بولماسه (تیمم) برله گنه اوقورغده یاری. اگر بر کشی صوگفهراق قالوب امام ایکی تکبیرنی ایتکاچده باروب اولگورسه شول توشده اویوب ایبارورده قالغانن اوزی صوگندن جنازهنی آلوب کیتکانچی اوقور، اگر اوچنچی تکبیرنی ایتکاچکنه باروب اولگورسه اول چاقده اویوماس هم صوگندنده اوقوماس، شول کوینچه قالور، چونکه جنازه نمازی قضا قیلونمی اوقوساگ شونده برگه، بر اوقوغانده اوقوب قالاساگ، اوقوماساگ یوق.

مَسَافِرُ كَشِي.

اوزینک طورا طورغان یورطندن نیندیگنه بر نرسه ایچون بولسهده اوچ کونلک، درستراگی یوز چاقرم قدر یراقلقده بولغان برگه سفرگه چققان کشی (مَسَافِرُ) آنالادر. یوز چاقرملردن آز بولغان برگه سفرگه چچوچی مسافر آنالامیدر اول باری بر، یورطندهغی کشیلر کبک (مُقِيمٌ) دیوبکنه آنالادر. منه شولای بر کشی یوز چاقرم یا آندن یراق نیچه یوز چاقرملق برگه

سفرگە چەتەرگە حاضرانسە آولندىن يا شەھرىدىن چەققاندىن باشلاپ يورطينە قايتوب
 كىرگەنچى مسافر سانالادى. مسافر بولغان كىشىگە يولك يوروشىقت بولغانلىقتىن
 آكارغە شەرىئەتنىڭ قايىسى بىر كەملىرى يېڭىلەيتىلگەندىن. مىلا مسافر بولغان
 كىشى بىر مرتبە طەھارت آلوب آياغىن بووب چىتىك كىسە آكارغە اوچ
 تەولككە قىدر مسخ قىلۇبقنە طەھارت آلورغە بارىدىر ھەم دورت رەكەتلى فرض
 نمازلىرىنى ايكىگىنە رەكەت ايتوب اوقورغە تىوشىدىر. اما اوچ رەكەتلى فرض نمازلىرى
 ھەم نىندىگىنە بولسەدە سەنت نمازلىرى، آلاى قىسقارتىلمىدىر. آندىن سوڭ مسافرنىڭ
 سفرى رمضان آيىنە طوغرى كىلسە سفردە وقتدە روزە طوتىمىچە يورۇبدە
 قالغان روزەسىنى يورطينە قايتىقچا رمضان روزەسىدىن سوڭ قىلورغە
 درستىر. اكر بىر مسافر مەقىم چاقىدە قىلغان نمازىن سفر وقتدە قىلغان
 قىلمەقچى بولسە دورت رەكەتلى نمازىنىدە قىسقارتىمىچە دورت رەكەت ايتوب اوقور.
 اكر سفردە وقتدە قىلغان دورت رەكەتلى نمازىن ايوگە قايتىقچا قىلغان
 قىلمەقچى بولسە، ھەماندە ايكىگىنە رەكەت ايتوب قىلور. اكر بىر مسافر
 كىشى بىرە يردە مەقىم بولغان كىشىگە اويوب نماز اوقورغە طوغرى كىلسە
 اول وقتدە نمازنى قىسقارتىمىچە دورت رەكەت ايتوب امام بىرلە بىرگە تمام قىلور.
 امامغە سوڭغە قالوب اويوسەدە شولاي باشقە وقتدە نمازغە ايرىشە آلمىغاندەغى
 رەوشچە قالغان رەكەتلىرىن يالغىز يىغىنە اوقوب بىرور.

اكر مسافر كىشى امام بولوب، مەقىم بولغان كىشىلىرىنى اويوتوب دورت
 رەكەتلى فرض نماز اوقورغە كىرىشسە اول چاقىدە ايكى رەكەتلى اوقوغاچىدە
 اوڭلىكى اولطرىشە (تەشەد) دن سوڭ (صلوات) اوقوب سلام بىروردە اويوغان
 كىشىلىرىگە اوزىنىڭ مسافر ايكانلىگىن آڭلاتور. اويوغان كىشىلىرى اوڭلىكى
 اولطرىشە (تەشەد) كىنە اوقورلاردا اماملىرى سلام بىرگاچ ماوروب امامغە
 يىتىمگەندەگى توسىلى ايتوب يالغىز يىغىنە قالغان ايكى رەكەتلى اوقوب بىرورلار.

لكن قيامده وقتده بر نرسده او قوميچه بر قدر تيك طور وبقنه اوقورار.
 اگر بر مسافر سفرده چاقده بر آولده، يا بر شهرده اون بيش كون
 قدر طورونى نيت ايتوب طوقناسه اول بىردن كيتكانچى مقيم حكمنده بولوب
 قالور. كيرهك بر ايكى كوندن صوڭ اوق كيتسون، كيرهك اون بيش كون،
 كيرهك بر نيچه آى طورسون اول طورغان بىرنده همان مقيم بولور. بارى
 آندين چقفاچقنه يا گادان مسافر بولوب كيتهر.

اگر طوقناسان بىرنده اون بيش كون طورونى نيت ايتميچه آزرانق
 طورونى نيت ايتسه يا گل نيت ايتمهسه، منه كيتهم، منه كيتهم دى،
 اشلىرى اوزولميچه بر نيچه آيلر طورسهده همان مسافر بولوب طورور
 هم نمازنى مسافرلرچه اوقور.

نمازده يالغشو.

قاي چاغنده نماز اوقوغازده يالغشولر بولغاليدىر. مثلا بر كشى اوزينك
 نيچه ركعت اوقوغازينى خاطرندن چغارسه، يا باشقهچه برور تورلى يالغشسه،
 اول كشى نيشلرگه كيرهك؟ منه ايندى آندى چاقده اول كشيبنك يالغشويينه
 قارالور. اگر اول كشى دورت ركعتلى نمازده ايكى ركعتنى اوقوچاچ اولگى
 اولطرشقه اولطورميچه اونوتوب اوچنچى ركعتكه طور باشلاسه تمام طوروب
 اولگورماسه يا گادان قايبتوب اولگى اولطرشقه اولطورور. اگر تمام طوروب
 يتكاچكنه ايسينه توشسه اول وقتده كيرى قايتماس بلكه شول كوبنچه
 اوچنچى ركعتنى اوق باشلار هم شولاي اولگى اولطرش قالغان كوبنچه
 نمازن تمام قىلورده سلام بىرگاچ (سجده سهو) قىلوب نماز بنى تماملار. اگر
 بر ركعت اوقوچاچده ايكىنى اوقودم ديوب اولطرشقه اولطورسه اولطرشده وقتده
 يالغشقانى ايسينه توشسه، طوروب طاغن بر ركعت اوقورده صوڭندن (سجده
 سهو) قىلوب نمازن تمام ايتهر. اگر بر ركعتكه اوقوب يالغشوب سلام

بیرگاج برگنه رکعت اوقوغانی ایسینه توشسه اول چاقده اول نمازی اشکه یاراماس، بوتونلای یا کادان اوقور. اگر نمازنی تمام ایتوب سلام بیرهسی اورنده یالغشوب سلام بیرمبچه طاغن طوروب اوقی باشلاسه، اول وقتده شول آرتق اوقی باشلاغان رکعتنڭ سجده سن قیلماس بورون سیزنسه، قایتوب اولطورورده سلام بیرور هم سجده سهو قیلور. اگر سجده قیلغانده یاسجده قیلغاج ایسینه توشسه اول چاقده طاغن بر رکعت قوشوب اوقورده آنی تماملاب سلام بیرور. شولای تیوشندن ایکی رکعت آرتق اوقوغان بولور. لکن آنڭ بو نمازی (نفل) بولوب کیتور، اوقیسی نمازینی یا کادان باشلاب اوقورغه کیرهک بولور.

اگر بر کشی اوزینڭ نیچه رکعت اوقوغانینی اونوتسه، نیچه رکعت اوقوغانینی اویلا بک خاطرینه کیلماسه نمازینی بوزوب باشدن اوقور. لکن آندی وقتده بولسون یا باشقه وقتده بولسون نمازنی بوزغان چاقده ایکی یاقفه سلام بیروب بوزارغه کیرهک، کیرهک فیامده کیرهک رکوعده کیرهک باشقه بر عملنده بولسون شولای سلام بیروب بوزو تیوشلی بولور.

اگر «فلانچه رکعت اوقوغانمدر» ایندی دیوب خاطرینه کیلسه اوزی معین بلمه سهده، شول خاطرینه کیلگانچه حسابلاب اوقور. اگر برنچی رکعتم میکان؟ ایکنچی میکان؟ دیوب شیکله نسه برنچی رکعتدن حسابلار. اوچنچی رکعتمی دورتنچیمی دیب شیکله نسه اول چاقده اوچنچی رکعتدن حسابلار.

نفل نمازلیری.

منه بو کتابده سویله نوب اوتکاندن باشقه طاغن بر قدر نمازلر باردور. ایندی آلارنی (نفل نمازی) دیوب آطیلار. نفل نمازلی اوقو مستحب عمللردندر. آلارنی اوقو ثوابلی اشلردور. اوقومی قالدیرسهڭ گناهلری یوقدر،

اما اوقورغه كرشسهك اوقوب بتر ووی واجب بولادر هم آنى اوقى باشلاغاچ بوزارغه ده ياراميدىر، بوزسهك باشقه نمازلرنى شولای اورنسىز بوزغان كبك گناھلى بولاسك. اگر شولای بر نفل نمازىنى نيتلهب اوقورغه كرشكاندن صوك آنى اوقوب بترميچه بوزوب كيتسهك، اول سينك موينيكه يوكلانوب قالادر هم آنى قضا فيلو واجب بولادر. نفل نمازلرىنى ايكي ركعت هم دورت ركعت هم آلطى حتى سكر ركعت اينوب اوقورغه ده ياريدىر.

اما بزنگ موندە اوقولا طورغان نفل نمازلرى قايسى ايكي، قايسى دورت ركعت بولوب اوقولو عادت بولوب كيتكانلكدن آلطى يا ايسه سكر ركعت نفل نمازى اوقو عادتى يوقدر. نفل نمازلرى ايچون بيلگولى وقت بولمىچه آلارنى تلهسهك قايسى وقتده اوقورغه ياريدىر هم نيتله گانده ده: (الھى نيت فيلدم فلانچه ركعت نفل نمازى اوقورغه) ديوب نيتلنەدر، اما قايسى بر نفل نمازلرى ايچون وقتلرى بر قدر بيلگولهنگانلرى باردر.

منه بو كتابده بر قدر نفل نمازلرىنى صاناب هم آلارنگ اوقولو رهوشلرن هم وقتلرنده سويلب كيتبك ئهلى.

اَشْرَاقُ نَمَازِی.

هر كون قویاش چوقوب بر قدر کوتار يله باشلاغاچ اوقولا طورغان نمازدر. تلهسهك نيچه ركعت اينوب اوقورغه ده بارى. نيتله گانده: (اَشْرَاقُ نَمَازِی) اوقورغه ديوب نيتلنەدر. كبرهك اشراق نمازنده بولسون، كبرهك باشقه نفل نمازلرنده بولسون نيچه گنه ركعت اوقوسه گنده هر اولطرشنده (نشهد، صلوات، هم دعاء) اوقورغه تيموش. منه نفل نمازلرىنگ باشقه نمازلردن بار كبك آيرماسيده شونده غنه، يوغيسه باشقه اورنلرى بارده بر توسلى.

ضحیٰ نمازی.

اشراق نمازندن بايناقفنه صوڭك آش وقتلرينه تابا اوقولور. درستره گي قوباش چغو برله اوبله وقتى كرونك اورتالغنده اوقولور. بو نمازده تله سه گنگنه نيچه ركعت اينتوب اوقولور.

اوابين نمازی.

اوابين نمازی اخشام نمازی اوقولوب، دعا قیلونوب تمام بولغاچه اوقولور. آئیده نيچه ركعت اينتوب اوقوسه گنده یاری. اما عادتده ايندی آنى ايكي ركعتكنه اوقو تپوش بولوب كيتكان.

تهجد نمازی.

تونله طوروب طاك آئماس بورون اوقولا طورغان بر نمازدر. باشقه نفل لر كبك نيچه گنده ركعت اوقوسه گنده یاری.

هول نمازی.

قايچان بولسه ده مسلمان كشيبنك اولگانن ايشونكاج اوقولا طورغان نمازدر. آئیده اخشامدن صوڭك اوقورغه تپوش. شولای (هول نمازی اوقورغه) ديوب نيتلر ايكي ركعت نماز اوقيسكده ثوابيني شول اولگان كشيگه باغشليسك. باغشلاغانده: (اللهم بليغ ثواب ما صلينا الى روح فلان) ديوب اولگان كشيبنك اسمن اينتوب دعا قیلونور. معناسی: (ای الله بزنك اوقوغان نمازمنك ثوابن فلان كشيگه ايرشدرگل).

شُكْرُ نِمَازِي.

تلەسە كۆنگە قاي وقتدە بولسە دە اللہ تعالیٰ نىڭ بېرگان دولتىنە يا بېر شادلىغىنە شكرانە قىلۇپ اوقۇلا طورغان نمازدر. ابكى ركعت اينۇب اوقۇلۇر.

سَفَرِ نِمَازِي.

قايادە بولسە بېر سفرگە چىققاندا، سفر دە بولك طنج بولۇپ مقصودكە اېرشۇ اېچون اللہ تعالیٰ دن باردەم سورار اورنىنە اوقۇلا طورغان ابكى ركعت نمازدر.

حَاجَتِ نِمَازِي.

كېرەك دنيا اېچون، كېرەك آخرت اېچون بولسۇن اللہ تعالیٰ دن اوزكڭ بېر كېرەككەنى سوراب، اللہ تعالیٰ گە باش ايۇب مرادكنى بىلگرتۇ اېچون اوقۇلا طورغان ابكى ركعت نمازدر.

خَوْفِ نِمَازِي.

نېندىدە بولسە بېر فورقنچ بواودن، يا بېر بلا، قضا كېلۇدن شېكەنگان وقتدە اللہ تعالیٰ دن شول بلالرنى ھەم فورقچلارنى كورساتمەون تلەگاندا اوقۇلا طورغان ابكى ركعت نمازدر. كوك كوكرەگاندا، قاتى قارا كفى بولۇپلى يا كىر كېلگاندا، طاغىن شۇندى اللہ تعالیٰ طرفىدىن كېل، طورغان فورقنچلى وقتاردا اوقۇرغە تېوش.

اِسْتِسْقَا نِمَازِي.

جاي كۇنلرنىدە يغمۇرلر بولمېچە آرتق قزواق، قور يلقلر بولۇپ باصولر ضررلانا باشلاسا اللہ تعالیٰ دن ياغمۇر سوراب، دعا قىلۇ اېچون اوقۇلا طورغان

نمازدر. اول نمازنی بر ایرکن برگه فرغه چغوب جیولوشوب اوقورلر. کشیار
نی قدرلی کوب بولسه لرده جماعت برله اوقومیچه هر قاپوسی یالغز، یالغز
اوقورلر. شونده امام افندی جیولغان خلقغه وعظ سویلر، هر قاپوسین یاخشیلقغه،
طوغری یول برله یورورگه اوکتلر، شول روشچه هر ککم الله تعالی گه
یالواروب ایکی رکعت نماز اوقورلرده منه شول دعائی اوقوب دعا قیلورلر:

اللَّهُمَّ اسْقِ عِبَادَكَ. وَارْحَمْ بِهَائِمَكَ. اللَّهُمَّ امْرِتْنَا بِدَعَائِكَ.
وَوَعَدْتَنَا بِاجَابَتِكَ. فَقَدْ دَعَوْنَاكَ كَمَا امْرِتْنَا. فَاجِبْنَا كَمَا
وَعَدْتَنَا. اللَّهُمَّ اِنْ لَمْ تَرْحَمْ لَانْفُسِنَا لِكثْرَةِ ذُنُوبِنَا. فَارْحَمْ
صَبِيَانَنَا وَبِهَائِمَكَ.

معناسی: (اللَّهُمَّ اسْقِ عِبَادَكَ) ای الله بنده لرکنی رحمت بغموری برله

صوغارغل. (وَارْحَمْ بِهَائِمَكَ) هم اوزکنک حیوانلر یکا رحمت قیلغل. (اللَّهُمَّ امْرِتْنَا

بِدَعَائِكَ) ای الله اوزکنسن صوراب دعا قیلورغه قوشدک. (وَوَعَدْتَنَا بِاجَابَتِكَ)

هم دعا لرمنی قبول ایتووک برله وعده قیلدک. (فَقَدْ دَعَوْنَاكَ كَمَا امْرِتْنَا) ایندی

بز اوزک قوشقانچه صوریمز. (فَاجِبْنَا كَمَا وَعَدْتَنَا) ایندی سین بزک صور اومزنی

وعدهک بوینچه قبول قیلغل. (اللَّهُمَّ اِنْ لَمْ تَرْحَمْ لَانْفُسِنَا) ای الله اگر بزگه

رحمت قیلماساک، (لِكثْرَةِ ذُنُوبِنَا) گناهبز کوب بولغانلغی ایچون. (فَارْحَمْ

صَبِيَانَنَا) صبیلمزغه رحمت قیلغل. (وَبِهَائِمَكَ) هم حیوانلرگه رحمت قیلغل.

كُسُوفِ نَمَازِي.

قاي وقتلرده قوياش طوتولا طورغان بر عادت باردر. اول ايندى الله تعالى نك بر حكمتى هم قدرتى آرفاسنده بولا طورغان بر اش بولوب، بنده لرگه آندن بر زبان، يا ايسه بر فائده بولماسه ده بزگه تركلگه ز ايچون ايك كبرهك بولغان قوياش نك آندى حالگه كرووندىن رضا بولماغان صماق ايتوب الله تعالى دن قوياش نك ئلگارگى حالينه قايتوون صوراب جماعت برله مسجدده ايكي ركعت نماز اوقورغه نيوشدر. اول نمازنى (كسوف نمازى) ديورار.

نمازنى اوقوغانده امام بولغان كشى ياشرون طاوش برله ننگنه ممكن قدر اوزونراق ايتوب اوقور. نماز سوكنده الله تعالى دن قوياش نك آچلوون صوراب بيك توبانچيلك برله گنه قبلنور.

خُسُوفِ نَمَازِي.

خسوف نمازى شولاي قوياش طوتولغان كبك آي طوتولغان وقتده اوقولا طورغان نمازدر. لىكن بوسى (كسوف) نمازنى كبك مسجدده جماعت برله اوقولمىچه ايولرده يالغزغنه اوقولور هم نماز سوكنده آي نك آچلوون صوراب الله تعالى گه دعا قبلنور.

تَحِيَّةُ الْمَسْجِدِ نَمَازِي.

تَحِيَّةُ الْمَسْجِدِ نَمَازِي قاي وقتده غنه بولسه ده مسجدكه كرگانده اوقولا طورغان نمازدر. آنى هر وقت ايكي ركعت اوقيلر. مسجدكه نماز اوقور ايچون كيلگانده ده فرضغه قدر برهر سنت اوقولمى طورغان نماز بولسه اول چاقده ده اوقولور. مثلا ايكنديگه كيلگاچ هم بستوگه كيلگاچ، تحية المسجد نمازى اوقو مصلحتدر. بو ايكي نماز آلدندن دورتار ركعت ايدوبده اوقيلر.

تَوْبَةَ نَمَازِي.

فيلغان گناهلرغه اوكنوب، آلارنى ياكئادن فيلماسقه وعده اينوب، نچكه هم صنق كوكل برله هر وقتده الله تعالى گه توبه فيلوب، آندن گناهلرنى كېچونى اوتونوب دعا فيلو بىك تيوش بر اشدر. منه شولاي الله تعالى دن گناهلرنى عفو فيلنورن صورارغه حاضرله نكاج ئلگارى ايكى ركعت نماز اوفورغه نيوش بولور. نماز سوگنده گناهلرگنى فيلغانغه اوكونوب الله تعالى گه يالواروب دعا فيلنور. بوره وشچه توبه نمازى اوقو مستحب بولسه ده، گناهلردن شولاي هر وقت توبه فيلوب طور و واجب بولغان بر اشدر، چونكه الله تعالى قرآنده شولاي توبه فيلورغه قوشوب: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا) ديدر. معناسى: (اي ايمان كيلتورگان بنده لر الله تعالى گه چن يومشاق كوكلكز برله گناهلرگزدن توبه فيلوگز) دېگان سوزدر. منه شولاي بولغاچ هر وقت توبه فيلوب الله تعالى دن گناهلرگنى يارليقانورن صوراب دعا فيلو بىك تيوشدر. نماز سوگنده توبه ايچون دعا فيلغانده بوغار يده يازلوب اونكان (استغفار كلمه سى اوقولوب دعا فيلنور.

نماز اوقو مكروه بولغان وقتلر.

اوچ وقتده نينديگنه نماز بولسه ده اوقو مكروهدر. اول وقتلر منه شول وقتلردر: قوياش چغوب طورغان وقت هم قوياش کوتار بلوب بتكاج نهق نوش وقتى هم قوياش بايوب طورغان وقت. منه شول اوچ وقتده فرض نمازلرنينده، قضا نمازلرنينده هم باشقه سنت مستحب بولغان نمازلرنينده اوقو مكروه بولادر. بارى قوياش بايوب طورغان چاقده قضاغه فالدرودن قورقسهك شول كونىك ايكنديسنگنه اوفورغه ياريدر. آنده ده قوياش كوملوب بتكانچى نيتلر

قالورغه كبرهك. اگر سين نيتله گانچى قوياش كروب بنسه اول وقتده يارامى ايندى.

هم طاك آطقاندىن صوك ايرته نمازىنىڭ سنتىنى اوقوغانغه قدر نيندى بولسه ده برور تورلى نفل نمازى اوقو مكر ودر. اما قضا نمازى بولسه اوقوسا كده باريدىر. هم ايرته نمازىنى اوقوغاندىن صوك قوياش چققانغه قدر نفل اوقورغه ياراميدىر. شولا يوق ايكندى برله آخشام نمازى آراسنده ده نفل نمازلى مكر و بولالىر. هم نيندى بولسه ده برور وعظ سويلر ايچون يا خطبه اوقور ايچون امام منبرگه منگاندىن صوكده نفل نمازلى اوقو مكر و عمللردندىر.

سَجْدَهٗ تِلَاوَت.

الله تعالى نك كلام شريفنده شوندى آيتلر باردر، آلارنى اوقوغان كشيگه ده هم ايشتكان كشيگه ده سجده قىلو واجب بولادر. اول آيتلارنى (سَجْدَهٗ آيتلرى) ديوب يورته لىر. آندى آيتلر قرآن كر يمه ده اون دورت اورنده باردر. قرآنده آندى سجده آيتلرى بولغان يرلرگه سجده آيتى باشلانغان طنش اوستينه ده هم سجده آيتى بتوب طوقناغان طنش اوستينه ده (سَجْدَهٗ) منه شول روشچه اوچ نقطه قويولغان بولا هم بيلگولى بولسون ايچون قرآن نك قريينه (سجده) ديوب يازلغان بولادر.

قرآن اوقوغانده آندى سجده آيتلرينه طوغرى كيلگانده آلارنى اوقومىچه طاشلاب كينه رگه برده ياراميدىر، بلكه آلارنى اوقوب كينه رگه كبرهك. بارى طىكلاوچى كشيلىرگه مشقت بولماسون ايچون آفرن طاوش برله باشقارغه ايشتمىچه اوقوب اوتو مصلحتدر. (سَجْدَهٗ تِلَاوَت) قىلور ايچونده بارى بر نمازدهغى كيك طهارتلى هم باشقچه پاك بولو هم سجده قىلغانده

قبلهغه قارشى طوروب پاك اورنده سجده قىلو تىوشدر. تلاوت سجده سىنى قىلو روشى منه شولاي بولا: (الهي نيت قىلدم سجده تلاوت قىلماقلغغه، يوزمنى يونالدردم قبله طرفينه، خالص الله تعالى) ديوب نيت اوقىسكده (الله اكبر) ديوب سجده گه كىتهسك. نيت اوقوغاندن صوڭ قولاق قاغوب قول باغلاب ماناشمىسك. شولاي نماز سجده سى كىك ايتوب اوچ مرتبه سجده تسبىعى اوقوب برگنه مرتبه سجده قىلاسكده (الله اكبر) ديوب سجده دن طوروب اولطرشقه اولطوراسك. هم اولطورغاچده قولكنى كوتاروب منه شول دعانى اوقوب دعا قىلاسك:

سَجَدْتُ لِلرَّحْمَنِ وَآمَنْتُ بِالرَّحْمَنِ. فَاعْفِرْ لِي ذُنُوبِي
يَا رَحْمَنُ. سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ.

معناسى: (سجده للرحمن) رحمت ايهسى بولغان الله تعالى گه سجده قىلدم.
(وامنت بالرحمن) هم رحمت ايهسى بولغان الله تعالى گه ايمان كىلنورددم. (فاعفر لي
ذنوبي) ايندى مينم گناهمنى يارلىقاغل (يارحمن) اى رحمت ايهسى بولغان الله.
(سمعنا) ايشتىك بىز سىنك قرآنكى. (واطعنا) هم بوى صندوق اول قرآنده
بولغان كىلرگه. (غفرانك ربنا) اى ربىز بىز سىنك عفو كنىده ايشتىك.
(واليك المصير) هم آخردهده سىكا قايتاچاقمىز. منه شونى اوتوب دعا قىلو برله
سجده تلاوت تمام بولور.

اگر بر كشى نماز اوقوغانده سجده آيتى اوقوسه، يا باشقه بر كشى اوقوغانى ايشتسه، سجده آيتن ايشنكاچده يا اوقوغاچده ركوع قىلورغه طوغرى كىلسه اول سجده آيتى ايچون سجده قىلوب جوانماس، اول شول كوينچه نماز سجده سى برله اوتهلوب كىتەر. اگر سجده آيتندن صوڭ

طاغن باشقه آيتلر اوقورغه طوغرى كېلسه يا (سوره فاتحه) اوقوغانده باشقه لر اوقوغاننى ايشتسه اول چانده نماز بوزمېچە غنه شول اورنده طوقطاب (سجده تلاوت) قېلورده، (الله اكبر) ديوب طوروب نماز بولگان يردن بالغاب اوقوب كېتەر. بر رەتدن ايكي اوچ سجده آيتى اوقوغان كشيده بارسى ايچون برگنه سجده قېلور. اگر برنى اوقوغاچ فوزغالوب يوروب ايكنچېنى اوقوسه، اول وقتده هر قابوسى ايچون برەر سجده قېلور.

سجده آيتى اوقوب سجده قېلو، نماز اوقو فرض بولغان كشيلىر ايچونگنه واجب بولا. اما نماز اوقو فرض بولماغان كورملى هم نفاسلى خاتونلارغه، صبى هم ديوانلارغه سجده آيتى اوقوسه لرده، ايشتسه لرده سجده قېلو واجب بولمى. قرآندن سجده آيتن بالغزنگنه اوقو مكروه بولغان كيك، آنى اوقومى قالدروب كېتوده مكروه در.

نماز اوقوغانده (سوره فاتحه) صوگنده قوشوب اوقولا طورغان قسقه سورهلر.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ (سوره انشراح)

اَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ * وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ * اَلَّذِیْ
اَنْقَضَ ظَهْرَكَ * وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ * فَاِنَّ مَعَ الْعَسْرِ یَسْرًا *
اِنَّ مَعَ الْعَسْرِ یَسْرًا * فَاِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ * وَاِلٰی رَبِّكَ فَارْغَبْ *

معناسى: (اَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ) اى محمد بز سینك كوكر اگكنى
علم نوری برله نورلاندر مادقمى؟ (وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ) هم سینك اوستكندن
آور بولغان بوكنى نوشور مادقمى؟ (اَلَّذِیْ اَنْقَضَ ظَهْرَكَ) شوندا این آرقاگه

يوكله نگان يوكنى. (ورفعنا لك ذكرك) همده سينك ذكرگنى بوغارى كوتهدك.
 (فان مع العسر يسرا) شولاي هر بر آورلق برله بئلك بولا. (ان مع العسر
 يسرا) درستلكده هر بر آورلق برله بئلك بولا. (فاذا فرغت فانصب) هر
 قابجان بوشانسلك عبادت فيلغل. (والى ربك فارغب) هم ربكه كوكل قوبغل.

بسم الله الرحمن الرحيم (سورة التين)

والتين والزيتون وطور سينين وهذا البلد الامين
 لقد خلقنا الانسان في احسن تقويم ثم رددناه اسفل سافلين
 الا الذين امنوا وعملوا الصالحات فلهم اجر غير ممنون
 فيما يكذبك بعد بالدين اليس الله باحكم الحكيمين

معناسى: (والتين والزيتون) تين همده زيتون آغاچلرى برله. (وطور
 سينين) هم آغاچلرى بولغان طور طاوى برله. (وهذا البلد الامين) هم طنجاق
 اورنى بولغان شوشى مكه شهرى برله آنط ايتوب ايتهمن. (لقد خلقنا الانسان
 فى احسن تقويم) چنلابده بز آدملرنى بيك گوزهل ره وشده ياراتدق. (ثم
 رددناه اسفل سافلين) شوندىن صوكل اول آدملرنى توبه نلرنكل توبه نى بولغان
 اورنغه تيشوردك (تهوغ) غه. (الا الذين امنوا وعملوا الصالحات) بارى توشورمادك
 ايمان كبلتوروبده ايندگو عملر فيلغان آدملرنى گنه. (فلهم اجر غير ممنون)
 ايندى اول ايندگو آدملر ايچون اوزولمى طورغان اجر بولغوجيدر. (فما

يُكَذِّبُكَ بَعْدُ بِالذِّينِ) اى كافر بولغان آدم سيڭا نيندى نرسه قيامت كونن
 بالغان ديوب آيندره در. (الَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمِ الْحَاكِمِينَ) الله تعالى حكم
 قبلو چيلرنكده حكم قبلو چيراغى توگلمنى؟

بسم الله الرحمن الرحيم (سورة القدر)

أَنَا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ۖ وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ ۖ لَيْلَةُ
 الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ ۖ تَنْزِيلُ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ فِيهَا
 بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ ۖ سَلَامٌ هِيَ حَتَّىٰ مَطْلَعِ الْفَجْرِ ۖ

معناسى: (أَنَا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ) درستلكده بز قرآننى قدر كيچنده
 ايندردك. (وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ) اول قدر كيچى نك نيندى كيچ ايكانى
 سيڭا ابرشمادى. (لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ) اول قدر كيچى مك آيدنده
 خبرليرا كدر. (تَنْزِيلُ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ) اول كيچنده
 فرشته لار هم جبرائيل عليه السلام الله تعالى نك امرى برله قوشقان هر بر اش
 سببلى يرگه اينه لار (سَلَامٌ هِيَ حَتَّىٰ مَطْلَعِ الْفَجْرِ) اول كيچ هر بر مسلمانغه
 طاك آتقانغه قدر سلامتلك كيچيدر.

بسم الله الرحمن الرحيم (سورة التكاثر)

الْهِيكُمُ التَّكَاثُرُ ۖ حَتَّىٰ زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ۖ كَلَّا سَوْفَ
 تَعْلَمُونَ ۖ ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ۖ كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ

الْيَقِينِ ﴿۱۰۰﴾ لَتَرُونَ الْجَحِيمَ ﴿۱۰۱﴾ ثُمَّ لَتَرُونَهَا عَيْنَ الْيَقِينِ ﴿۱۰۲﴾ ثُمَّ
لَتَسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ ﴿۱۰۳﴾

معنای: (الْهَيْكُمُ التَّكَاثُرُ) سزنی بایلق برله ماقطانو شغلله ندردی. (حَتَّى
زَرْتُمُ الْمَقَابِرَ) فبرلرگه کوملگانگه قدرلی. (كَلَّا سَوْفَ نَعْلَمُونَ) شاید سز اول
ماقطانولر نك ياراماغانلغن کبله چکده بیک تیز بلورسز (قیامت کوننده). (ثُمَّ كَلَّا
سَوْفَ نَعْلَمُونَ) شولای بیک تیز بلورسز. (كَلَّا لَوْ نَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ) اگر
سز قیامت کونی کبله چکنی چنلاب بلسه کز ابدی. (لَتَرُونَ الْجَحِيمَ ثُمَّ لَتَرُونَهَا
عَيْنَ الْيَقِينِ) البته جحیم عذابنی آلدکزده کورورسز شوندن صوڭ قورقنچلی
قیامت کوننده کوروب بلورسز. (ثُمَّ لَتَسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ) شوندن صوڭ
سز شول کونده البته الله تعالی نك سزگه بیرگان نعمتلری حقنده صورالورسز.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (سورة العصر).

وَالْعَصْرِ ﴿۱﴾ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ﴿۲﴾ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ ﴿۳﴾ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ ﴿۴﴾

معنای: (وَالْعَصْرِ) زمان برله آنط ایتوب آینه من. (إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي
خُسْرٍ) درستلکده آدملر هر وقت خسرنده در. (إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ)
باری ایمان کیلتوروبده اینگو عمللر فیلقان آدملرگنه خسرنده توگلدر.
(وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ) اول اینگو بنده لر بر برسین طوغر یلقغه اونده شورلر.

(وتواصوا بالصبر) هم بر بر سینی صبرلقفه اونده شورلر.

بسم الله الرحمن الرحيم (سورة همزة).

وَيْلٌ لِّكُلِّ هَمَزَةٍ لِّمَزَةٍ ۖ الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ ۗ يَحْسَبُ
 أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ ۗ كَلَّا لَيُنْبَذَنَّ فِي الْحَطَمَةِ ۗ وَمَا أَدْرَاكَ
 مَا الْحَطَمَةُ ۗ نَارُ اللَّهِ الْمُوقَدَةُ ۗ الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْفِتْنَةِ ۗ
 إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوَصَّدَةٌ ۗ فِي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ ۗ

معنای: (وویل لیکل همزة لمزة) نینداین عذابدر مؤمنلرنی خورلاغانلرغه
 هم عیبت قیلغانلرغه. (الذی جمع مالا وعدده) شوندی خورلاوچیلر آلاردنیاده
 مال جیوب آلارنی صاناب اوتکارلر. (یحسب ان ماله اخلده) حساب قیلالر
 آلا اول ماللری ایله دنیاده منگو قالورلر دیوب. (کلا لینبذن فی الحطمة) یوق
 ایندی، البته آلا حطمه اسملی عذابک بولورلر. (وما ادراک ما الحطمة) ایرشمادی
 سیکئا اول حطمه ننگ نرسه ایکانلیگی. (نار الله الموقدة) الله تعالی ننگ باندر اطورغان
 اوطنده بولورلر. (التي تطلع علی الفتنة) شوندی اوط اول آلا ننگ یورا کلرینه
 قدر کرور. (انها علیهم موصدة فی عمد ممددة) درسنلکده آلا بیوک بنالر
 اچینه بابولوب شول اوطده عذاب قیلنورلر.

بسم الله الرحمن الرحيم (سورة الفيل).

الْمَ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ ۗ أَلَمْ يَجْعَلِ

کَیْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ ﴿۱۰۰﴾ وَاَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ طَيْرًا اَبَابِيلَ ﴿۱۰۱﴾ تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ
مِّنْ سِجِّيلٍ ﴿۱۰۲﴾ فَجَعَلْنَاهُمْ كَعَصْفٍ مَّا كُوِيَ ﴿۱۰۳﴾

معناسی: (الم ترکیف فعل ربك باصحاب الفیل) بله ادمی سین ای محمد

سینک ربک فیل ایلرن نیچک فیادی. (الم جعل کیدهم فی تضلیل) سینک

ربک آلارنک حیل لرن بوشقه چارمادی می. (وارسل علیهم طیرا ابابیل) یبارمادی می

سینک ربک اول فیل ایلرینه ابابیل قوشلرن. (ترمیهم بعجاریه من سجیل)

آطدی لر اول قوشلر آلاغه واق طاشلر برله. (فجعلهم کعصف ما کوی) بس

فیادی اول ربک آلارنی فورت آشاغان آغاچ یافراقلری کبک اینوب.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ (سوره قریش).

لَعَلَّ قُرَيْشٍ ﴿۱﴾ الْفَهْمِ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ ﴿۲﴾ فَلْيَعْبُدُوا
رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ ﴿۳﴾ الَّذِي اطعمهم من جوع ﴿۴﴾ وَاَمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ ﴿۵﴾

معناسی: (لعل قریش) قریش خلقینک بربریله دوستلقده بولغانلری

ایچون (آلارنی الله تعالی فیل ایلرندن صافلادی). (الافهم رحله الشنائه والصیف)

فش کونلرنده هم جای کونلرنده دوستلق برله کروانلرن یورنکانلر کلری ایچون

(صافلادی). (فلیعبدوا رب هذا البیت) بس ایندی آلا شوشی کعبه الله

تربیه چیسسی بولغان الله تعالی گه عبادت فیلسونلر (الذی اطعمهم من جوع

وامنهم من خوف) شوندا این الله تعالی اول، آلارنی آچلقده طوق ایندی هم

قورقنچلردن صافلادی.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ (سورة ارايت).

اَرَايْتَ الَّذِي يَكْتُبُ بِالَّذِيْنَ ﴿ فَاِنَّكَ الَّذِيْ يَدْعُ الْيَتِيْمَ ﴿
 وَلَا يَحْضُ عَلٰى طَعَامِ الْمَسْكِيْنَ ﴿ فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّيْنَ ﴿ الَّذِيْنَ هُمْ
 عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُوْنَ ﴿ الَّذِيْنَ هُمْ يَرَاوْنَ ﴿ وَيَمْنَعُوْنَ الْمَاعُوْنَ ﴿

معناسی: (ارایت الذي يكتب بالدين) کوردگمی معمد، قیامت کونینی
 بالغانغه طوتوچی. (فذلك الذي يدع الیتیم) منه اول بالغانغه طوتوچی
 شوندا این کشی اول یتیمی فاتیلق برله بوروب قایتارا. (ولا يحض على طعام
 المسکین) همده فزدرمی مسکین بولغان آدمی آشاتورغه. (فويل للمصلين
 الذين هم عن صلاتهم ساهون) نیندا این قاتی عذاب بولا چاندر نماز اوقوچیلرنک،
 نماز لرینی اونوتوب اوقومی قالدرغانلرینه. (الذين هم يراون) هم نمازلرن
 ریا برله اوقوچیلرینه (ويمنعون الماعون) هم بر برسندن کچکنه یوموشقه
 بوروچیلرینی یوموشسز بوش قایتاروچیلرغه.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ (سورة البکوثر).

اِنَّا اَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ ﴿ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَاَنْحِرْ ﴿ اِنَّ شَانِئَكَ
 هُوَ الْاَبْتَرُ ﴿

معناسی: (اِنَّا اَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ) ای معمد درسنلکده بز سیکاطانلی
 اچملک کولن ببردک. (فصل لربک وانحر) ایندی سین ربکه نماز اوقو هم

قربان چال. (ان شانتك هو الا بتر) در سنلكده سينك دشمانكنك اسمى بوغالا چق در،
اول ايند گولكلردن معر ومدر.

بسم الله الرحمن الرحيم (سورة كافرون)

قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ ﴿١﴾ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ﴿٢﴾ وَلَا أَنْتُمْ
عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ﴿٣﴾ وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَا عَبَدْتُمْ ﴿٤﴾ وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ
مَا أَعْبُدُ ﴿٥﴾ لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ ﴿٦﴾

معناسى: (قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ) آيت سين محمد كافر لرگه كافر لر ديوب.
(لا اعبد ما تعبدون) مين سز عبادت قيبلا طورغان نرسه لرگه عبادت قيلم
ديوب. (ولا انتم عابدون ما اعبد) هم سز مين عبادت قيبلا طورغان ذاتقه
عبادت قيلوچى توگل ديوب. (ولا انا عابد ما عبدتم) هم مين سز عبادت قيبقان
نرسه گه عبادت قيلوچى توگل. (ولا انتم عابدون ما اعبد) هم سز مين عبادت
قيلقان ذاتقه عبادت قيلماس سز. (لكم دينكم ولي دين) سز نك دينكز اوز كز گه،
مينكى اوزيمه بولسون ديوب.

بسم الله الرحمن الرحيم (سورة نصر)

إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ﴿١﴾ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ
فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا ﴿٢﴾ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْ لَهُ إِنَّهُ كَانَ
تَوَّابًا ﴿٣﴾

معناسى: (إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ) اى محمد فايچان الله تعالى نك يارده مى

كیلوب (مكه) شهرن آلو وقتى يتسه. (ورأيت الناس يدخلون في دين الله أفواجا) كورورسك سين شول وقتده آدملرنى، آلا ر الله تعالى نك دىنى بولغان اسلام دىنينه توركوم توركورلر. (فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ) بس ايندى سين ربكىنى ماقطاب تسبيح اينكل هم ربكىنك يارلقاون اوتونگل. (انهُ كَانَ تَوَّابًا) درستلكده سينك اول ربك توبه لرنى قبول قىلغوچيدر.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (سورة مسد)

تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ * مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ * سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ * وَامْرَأَتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ * فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ *

معناسى: (تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ) ابو لهبنك ذاتى هلاك بولسون ايندى

هم ملا كده بولدى. (مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ) آنى هلاك بولودن اوزينك

مالیده هم كسب قىلوب طابقان نرسه سیده قونقارمادى. (سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ

لَهَبٍ) تيز ايندى اول ياندر اطورغان اوطقه كرور (وَامْرَأَتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ)

هم آنك اوطن طاشوچى خانونیده شولوق اوتقه كرور (فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن

مَّسَدٍ) مويننده خرما مونچالاسينك جى بولغانى حالده اوتقه كرور.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ (سورة اخلاص)

قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ ۝ اللّٰهُ الصَّمَدُ ۝ لَمْ يَلِدْ ۝ وَلَمْ يُولَدْ ۝ وَلَمْ

يَكُنْ لَهُ كُفُوًا اَحَدٌ ۝

معناسی: (قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ) آیت سین محمد اول الله تعالى برگنه دیوب

(اللّٰهُ الصَّمَدُ) الله تعالى هیچ بر نرسه گه محتاج توکل. (لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ) اول

الله تعالى هیچ کمدن طومادی هم هیچ برهونی طودرمادی. (وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا

اَحَدٌ) هم هیچ بره و آکار نیکدش بولمادی دیوب آیت.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ (سورة الفلق)

قُلْ اَعُوْذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ۝ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ۝ وَمِنْ شَرِّ

غَاسِقٍ اِذَا وَقَبَّ ۝ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ۝ وَمِنْ شَرِّ

حَاسِدٍ اِذَا حَسَدَ ۝

معناسی: (قُلْ اَعُوْذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ) آیت سین محمد! مین طاکنی طودروچی

ربیه صغنامن دیوب. (مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ) اول الله نك ياراتقان نرسه لرینك

باوزلغندن. (وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ اِذَا وَقَبَّ) هم قارانغولیی هر نرسه نی قابلاغان

قارانغی کیچه ده گی باوزلغندن صغنامن. (وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ) هم توینلرگه

سحر اوقوب اوروچی خاتونلرنك زیانلرندن صغنامن. (وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ اِذَا

حَسَدَ) هم میندن کونله شوچیلرنك باوزلغندن صغنامن دیوب.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ (سورة الناس)

قُلْ اَعُوْذُ بِرَبِّ النَّاسِ ﴿۱﴾ مَلِكِ النَّاسِ ﴿۲﴾ اِلٰهِ النَّاسِ ﴿۳﴾ مِنْ
شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ﴿۴﴾ الَّذِي يُّوسْوِسُ فِي صُدُوْرِ النَّاسِ ﴿۵﴾
مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ﴿۶﴾

معناسی: (قُلْ اَعُوْذُ بِرَبِّ النَّاسِ مَلِكِ النَّاسِ اِلٰهِ النَّاسِ) آیت سین محمد!
مین آدملرنک تربیه چیسى هم خواجهسى هم عبادت فیلا طورغان الله لاری
بولغان ذاتقه صفنامن دیوب. (مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ) شیطانلرنک آزدرا
طورغان باورلقلرنندن صفنامن. (الَّذِي يُّوسْوِسُ فِي صُدُوْرِ النَّاسِ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ)
آلار شوندا این شیطانلردر آدملرنک کوکللرن آزدورلر اول شیطانلر جنندن
هم آدملردن بولورلر دیوب. بو صوگفی ایکی سورهنی (معوذتین) دیوبده
یورته لر. نیندیگنه نماز اوقولسه ده، نمازده (سوره فاتحه) دن صوگ بر سوره
قوشارغه تیوش بولسه شوشی سوره لردن بره رسی قوشولور، باری ایرتنه نمازلرنده غنه
موندی قسقه سوره لر قوشولمیه اوزونراق سوره لر قوشولور. کوکلکندن بادلاب
اوقی بلمگان بوتهن سوره لرك بولمیه بر سورهنی یا ایکی سورهنی درست
ایتوب اوقی بلهسك ایکان شول ایکی سوره، یا ایسه بر سوره برله نیندیگنه
نماز بولسه ده اوقورغه باری.

قرآن اوقو.

اخشام نمازندن باشقه هر کوننی دورت وقت نماز صوگنده هم جهعه
نمازی، عید نمازلری، تراویح نمازی صوگنده نماز تمام بولغاچ، یعنی سلام

بيروب، سلام دعالرى اوقوغاندىن صوڭ تسبيح ايتوب، نماز آرتىدىن اوقولا
 طورغان دعانى اوقوب دعا نىلغاچ قرآن اوقو مستعجب بولغان عمللردىن.
 آندە قرآننى هر كم اوزى اوقومى ايندى، شولاي نماز صوڭىندە توڭارا كلەنوب
 اولطورالردە آرادن برسى قىچقروب بر ايكي آيت قرآن اوقى، اول كشى قرآن
 اوقوب بترگاچ بار كشىلردە دعا قىلار. قرآن اوقو موندى نماز آرتلردىن غنە
 توڭل، قايچان اوقوسەڭدە مستعجب بولغان ثوابلى عمللردىن. جەمە كونلردە
 هم باشقە بەيرەم كونلردە، اچ پوشقان چاقلردە نىندى بولسەدە بر قايغى ايرشكان
 چاقلردە، قرآن اوقو ثوابلى هم فائىدەلى اشدر. قرآننى آش مجلسلردە اوقودە،
 يا ايسە بر بىلگان كشىدىن اوقونودە عادت بولوب كىنكان. بزدە آزغنە آش
 صو بولسە، حاضر ملانى يا بر شا كىردنى چاقروب قرآن اوقوتالار، بۇدە بىك
 مصلحت اشدر. اگر اوزك قرآننى درست ايتوب اوقى بىلۇدىن قورقسەك هم
 يورطىڭىدە شولاي درست اوقورلق كشى بولماسە بر بىلگان كشىنىڭ آش
 صلتاوى برلە قرآن اوقوب كىتووى ثوابلى اشدر.

قرآننى كىرەك اوزك اوقو، كىرەك باشقە كشى اوقوغاننى طىكلاپ طور
 هم شولايوق كىرەك نماز آرتىدىن مسجىدە اوقولسون، كىرەك باشقە ىردە،
 درستراگى نىندىگنە ىردە قرآننى اوقوسەڭدە هم ايشىنسەڭدە، بىك توبە نىچىلك
 برلە كوڭل صالوبقنە اونداشى، سويلەشمىگنە طىكلاپ طورورغە كىرەك. بر
 بر عنىر سىبىلى بولماغاندە اورنىڭدىن قوزغالماسقە كىرەك. بارى برەر كىرەكلى
 اش سىبىلى قوزغالماساڭىنە قوزغالورسك، مثلا آشلردە قرآن اوقولغاندە چاقىرغان
 بر قوناڭ كىلسە آنى قارشى چىقوب آلو ايچون قوزغالماسەڭدە بارى.

نىندىگنە اورندە هم نىندىگنە كشى قرآن اوقوسەدە يا ايسە اوزك اوقوسەڭدە
 مەنە شول دعانى اوقوب قرآن اوقولغاچ دعا فىلونور. ئىلگارى قرآن اوقوچى،
 يا ايسە اوزك اوقوغاندە اوزك، اوقوغان قرآنك تمام بولغاچ (سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ

الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ * وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ * وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (دېورگه

نيوش. آندن صوڭ قول كوتەروب شوشى دعا اوفولور:

اللَّهُمَّ بَلِّغْ ثَوَابَ مَا قَرَأْنَاهُ فِي هَذِهِ السَّاعَةِ الشَّرِيفَةِ مِنْ
كِتَابِكَ الْكَرِيمِ، إِلَى رُوحِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ، وَعَلَى جَمِيعِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ وَالرُّوحِ
جَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ الْأَحْيَاءِ
مِنْهُمْ وَالْأَمْوَاتِ وَلِوَالِدِيَّ وَالْأَسْتَاذِيَّ وَالْأَقْرَبَاءِ الْمُسْلِمِينَ
أَجْمَعِينَ، اللَّهُمَّ تَقَبَّلْ مِنَّا بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

معناسى: (ای الله بزنگ شوشى مبارك ساعتده اوزگنگ قدرلى كتابگدن
اوقوغانمزنگ ثوابىنى ايرشدرگل پيغمبرمز محمد عليه السلامنگ روحينه هم
آننگ صحابه لرينگ همده قومينگ روحينه هم بتون رسوللرننگ وپيغمبرلرننگ
روحينه هم مؤمن مسلمان بولغان ايرلرننگ و خاتونلرننگ روحينه، آلرننگ ترك
بولغانلرينده هم اوليگانلرينده. دى آنا آنامنگ روحينه هم استاذلرمنگ
روحينه هم مسلمان بولغان باشقه ياقين فرداشلرمنگ روحينه ايرشدرگل، ای
الله بو اوقوغان قرآنمزنى بزدن قبول قىلغل اوزگنگ كيك رحمتك برله ای
رحمت قىلوچيلرننگ رحمت قىلوچيراغى بولغان الله!) مونه شول دعانى اوقوب
دعا قىلونور.

روزه = صوم.

روزه طونمق، اسلام دينينگ نىگزی بولغان عبادتلرننگ اوچونچيسيدر.

شونڭ ارچونده هر بر مؤمن و مسلمان بولغان بالغ و عقللى كشيگه بىل صابن
رمضان آينده هر كوننى روزه طوتهق فرضدر.

الله تعالى حضرتى مؤمن بنده لرگه رمضان شريفده روزه طوتهق فرض
بولغانىنى شوشى آيت شريفه ايله بلدرمشدر:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ
عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿۱۸۴﴾

معناسى: (ای ایمان كینورگان بنده لر، اوّل زماندهغى امتلرگه فرض
قیلنغانى كىك، گناهمن صافلانورگز آرتسون ایچون سزگه ده روزه طوتهق
فرض قیلنمشدر.

دخى روزه طوتهق بىك فائده لى هم تهننى پا كل وچى بر عبادت بولغانن
بلدرو ایچون رسولمز شوشى حدیث شریفنى سويلمشدر. حدیث شریف:
(لِكُلِّ شَيْءٍ زَكَاةٌ وَزَكَاةُ الْجَسَدِ الصِّيَامُ) معناسى: (هر نرسه نڭ
پا كل وچىسى بولغانى كىك تهننگده پا كل وچىسى روزه طوتهقده در.

بو، روزه طوتونڭ الله تعالى قاشنده بىك الوغ هم هر بر ياخشىقلرنڭ باشى
ایكائن بلدرو ایچون رسولمز شوشى حدیث شریفنى سويلمشدر. حدیث
شریف: (الصَّوْمُ لِي وَآنَا أَجْزَى بِهِ) معناسى: (روزه مینم اوچون خاص
بولغان عبادتدر، آڭا اجر و ثوابنى واسطه سز اوزم بیرورمن) دیگان سوزدر.
هم باشقه كوب حدیثلرده روزه نڭ اوطن پرده، صراطدن یكل و نیز
اوتوگه سبب هم میزانده اولچه وى بىك آغر عمللردن ایدكى هم روزه طوتوچینڭ
آغز ایسن مسك ایسندن ده خوش ایتدكى سويلنمشدر.

روزه شوندى الوغ عبادتدرکه تهننگ پا كل وچىسى ایزگولكلرنڭ باشى

هم مسلمانلارنىڭ بېلىگىسى در. روزه تەننى پاكل گان كېك كوگلىنىدە، مسلمانچىلىققە
 اوخشاماغان مؤمنلەرگە دشمانلىق، كۈنچىلىك، كېنە هم تكبرلك كېى نرسەلردن
 پاكلەر هم تەنگە سلامتلك كېلتۈرۈر. روزه عقل هم ذهننى آچار، اللەغە
 ياقىنلىقنى آرنىدۈرۈر، آغز ايسىنى خوشلاندىرۈر. دىنى روزه، باى وفقىر
 كىشىلرنىڭ بارچە سېنە بر نېگىز اوستلرىنە بورچ بولغانلىقدىن بايلرغەدە آچلىقنىڭ
 آچىسن طانتوتوب آچلرنىڭ نى حالدە بولولر بنى اويلاتور هم كوگىللىرىنى نچكەرتوب
 ويالا كىغاچ بولغان فقېرلەرگە مەرھمت وياردەم ايتونى ايسلرىنە توشۈرۈر. روزه
 طوتوب بېگرا كدە بتون چىرنىڭ اوباسى بولغان يل بوينچە آشالمش آشلىر
 قايناتوب بوشاماغان آش قازانىنى (معدەنى) اشلەودن طوقناتوب طازارتو هم
 يال ايتىدۈردە بولادىر. يلدە بر مرتبە رمضان آيندە روزه طوتوق بېك آز هم
 بېك تېوش بولغان قدر يگنەدر، شونىڭ اوچۈندە شول بر آى اوستىنە آى صابىن
 اوچ كۈن روزه طوتودە بېك فائىدەلى اش بولغانى اوچون پېغمبىرمۇ محمد عليه السلام
 روزه طوتونى آرنق كورمىشدر.

بو رمضان آىى بېك الوغ هم رحمت آىى بولغانلىقدىن روزهغە كرگاندە
 گناھلردىن توبە واستىغفار قىلۇب اللە تعالى نىڭ رضاغىن استەب، ھەر وقت
 باوزلىقنى قىلۇنى تەلەب طورا طورغان نفسىنى هم شىطاننى قەر قىلۇنى اويلامق
 تېوشىدۇر. روزهغە كرگاچدە گناھلردىن صاقلانۇب تلىنى يالغان، غىبىت سويلۇ،
 يوققە آنط ايتۇ هم كىشى برلە قچۇرشۇ، سۇگشۇ كېى روزهغە كېمچىلىك كېتۈرە
 طورغان صىقلردىن طىوب بوش وقتلردە قرآن ھىم دېنى كىتابلردىن اوقۇ، علم
 اوگرانۇ هم اوگرانۇ، تراوىخ نمازى اوقۇ، ذكر تسبىح، دعا هم استىغفار قىلۇ
 كېى سنت ومستحب اشلىر برلە وقتنى اونكارمك تېوشىدۇر.

رمضان شرىفدە مؤمن ومسلمانلرغە ياردەم ايتۇ، افطار قىلىدۇرۇ هم اوز

جماعت لار يندە نەققە لار يىنى اير كونايتو ھەم قول آستىندە بولغان خىدمەتكارلار يىنىڭ خىدمەتلىرىنى بىكەلەيتو تىوشدۇر. ھەم رەمزاننىڭ آخىرىدە تا بابا بىك الوغ و مەك آي دىن قىدرلى بولغان قىدر كىچە سىنى كوزە توب چەن كوكل بىرلە اللە تەئالى دىن او جەمەنى صوراب تەموغدىن صغىوب دەئا واستىغفاردە بولمق آرتقىدر.

روزە طوتو: تاك ياقىتلىقى بىلۈنە باشلاغان وقتىدىن باشلاپ قوياش بايوغانچە اللە تبارك و تەئالى خىزمەتلىرىنىڭ رىضالىغىن استەب باشقە وقتىدە مباح بولغان آشاو اچو ھەم باقىنلىق قىلا و كىبى اشاردىن طىبولوب طورودۇر.

روزەلەر.

روزەنىڭ صىفتلىرى، قىسمى لىرى آلطىدىر:

۱ نچى - (فرض روزە) رەمزان شەرىفىدە روزە طوتىمق، اگەر رەمزان روزە سىنى وقتىدە اوتى آلماسە، شول قالغان كۈنلىرىنى قىضا قىلمق ھەم كىفارت روزەسى.

۲ نچى - (واجب روزە) نىذر روزە سىدىر بىنى اۆلدە اوستىنە يوكلەنمەگان روزەنى فلان قىدر، يا كە فلان كۈنى روزە طوتارمىن دىبۇب اوستىنە يوكلەمش روزەنى طوتىمق ھەم نفل روزەغە كىر شۇبىدە تەماملامى بوزغان بولسە شۇنىڭ قىضاسىنى اوتەمەك.

۳ نچى - (سنت روزە) دىر، طوفىز نچى كۈنى بىرلە بىرگە عاشورا بەيرەمىدە روزە طوتىمق.

۴ نچى - (مستەب روزە) ھەر آينىڭ اوچ كۈنىدە بىگىرە كىدە ياقىتۇرۇب و نورلانۇب كىبىلگان ۱۳ نچى ۱۴ نچى ھەم ۱۵ نچى كۈنلىرىدە ھەم دۈشەنبە، پىنجشەنبە كۈنلىرىدە، رەئاب، بىرەئەت و عىرفە كۈنلىرىدە، ذوالحججە، مەھرىم آيلارىنىڭ اۆل آتەسى كۈنلىرىدە روزە طوتۇدۇر.

۵ نچى -- (نفل روزه) روزه طوتو مكروه بولماغان كونلرده نينديگنه كون بولسەدە اوزك تەلەب روزه طوتودر.

۶ نچى -- (مكروه روزه) مكروه ايكي تورلى بولا: برسى مكروه تنزيهى طوقزىدىن باشقە يالغز عاشورا كونىدە هم يالغز جمعه و شنبه كونلرده گنه خاىلاب روزه طوتىمق در. اما جمعه شنبه كونلرده گنه طوتىمىچە ايكي اوچ كوننى طوتاشدىن طوتىسە يا كە شنبه هم جمعه كونلرنىڭ هر ايكىسىنىك طوتىسە درست بولور. دخى طوتاشدىن بر كون روزه طوتقاننىڭ سوڭىدە افطار قىلمى دخى ايكنىچى كوننى بر طوتاشدىن طوتىمقە مكروه در. ايكنىچىسى مكروه تەجرىمىدەر ايكي عيد كونلرنىدە هم تشرىق كونلرنىدە روزه طوتىمق در.

روزەنىڭ نىتى هم وقتلىرى.

روزەنى نىت قىلغاندە ايكي نرسەنى اويلارغە تىوشىدەر. برسى وقت، برسیدە نىتنىڭ صفت هم رهوشىدەر.

نىتنىڭ اوّل وقتى قوياش بايوغاچدەر. قوياش بايودن اوّل روزەنى نىت قىلۇپ قوياش بايوغاندىن سوڭ برده ايسىنە توشورمەسە اول نىت بولماس. رمضان روزەسى هم كوني بىلگولەنوب آيتولمىش ندر روزەسى هم نفل روزەلرىنىڭ نىتى ايرتەسى كون روزه بولاچق كىچىنىڭ قوياشى بايوغان وقتىدىن روزه بولغان كوننىڭ توشىدىن بر ساعت چاماسى ئلك (اوزون كونلردە قوياشنىڭ تمام طورايوب يتكان وقتىدىن يتەش اوچ مینوت، اورتاچە كونلردە ايللى بر مینوت، فسقە كونلردە ايللى آلطى مینوت قدر) وقت قالغانچى نىت قىلۇد درست بولور. اما توش وقتىنە بر ساعت چاماسى غنە قالغاچ يا كە آندىدە سوڭ نىت ايتلسەدە اعتبار قىلۇنماس. روزەنى نىت دە سحر آشاغاندىن سوڭ تاڭك آلدىن نىت قىلۇمستەبدر. روزەنى نىت قىلغاندە كوڭل نىتىدە پتەدر.

اما كوڭل برله روزه بولاچقنى اويلاپ، تل برله آيتوب اوشبو عربچه سوزلرنى اوقومق مستحبدر.

(نَوَيْتُ أَنْ أَصُومَ صَوْمَ شَهْرِ رَمَضَانَ مِنَ الْفَجْرِ إِلَى

الْمَغْرِبِ خَالِصًا لِلَّهِ تَعَالَى) معناسى: (الله تعالى اوچون چن كوڭلمدن نيت قىلدم رمضان آيينك روزه سىنى طوتماقلقغه، طاك وقتندن باشلاپ قوباش بايوغانچى).

رمضان روزه سنده، برده صفت لاهى گل روزه ديوب، يا كه نفل روزه ديوب نيت قىلسه ده درست بولور. نيت له وچى مسافر يا كه رنچو كشى بولماسه، باشقه بر واجب روزه نى قىلسه ده هميشه رمضاندى كىتهر. بر مسافر يا كه رنچو كشى رمضان روزه سندن باشقه واجب روزه نى نيت قىلسه شول نيت قىلغاندى كىتهر، رمضان روزه سندن كىتماس.

كونى بىلگوله نىمش نذر روزه سنده، يعنى بر كونى بىلگىله روزه طوتونى اوستينه بورچ ايتكان كونك روزه سنده نفل نيتى يا كه گل روزه ديوبكنه نيت ايتوب كرسه نذر دن بولور، اگر باشقه بر واجب روزه نى نيت قىلوب كرسه شول نيت قىلغاندى كىتهر، نذر دن كىتماس، نذر بىنى دخى قضا قىلماق تيوش بولور.

اما قضا، كفارت، نذر معين روزه لرى نيتنده، كىچده نوك قايسى روزه ايكانىنى بىلگوله ب آيتو تيوش، مثلا قضا سى لازم بولغان فلان يل نك رمضان روزه سىنى يا كه حانث بولدىغم اوچون كفارت يا كه رمضان روزه مى بوزغانم اوچون هم فلان كونده ديوب ايتىمش نذر روزه منى نيت قىلدم ديوب آيتو تيوشدر.

نفل روزه ده نفل نيتى برله هم گل روزه نىغنه نيت قىلو برله ده درست

بولور. اگر ابرته گه رمضان آیی بولسه رمضان کیتەر، رمضان آیی بولماسه نفل یا که نذر دیوب نیت قبلسه، شول ابرته گی کون رمضان بولسه رمضان کیتەر. رمضان بولماسه طوتقان روزه سی نفل بولور، لکن بولای دیوب نیت قیلو مکر وهدر.

ابرتنه گه رمضان بولسه (مین روزه طوتارمن) دیوب، رمضان بولماسه روزه بولمام دیوب نیت قبلسه شول کونده روزه طوتسه ده روزه دن کیته س، اگر اول کون رمضان بولسه اول کوننی قضا قیله ق تپوش بولور. روزه نی قضا آچو درست توکلدر.

رمضان روزه سینی بوزوچی مسافر، یا که عنرلی کشی لر بولماسه بوزغانی اوچون کفارت لازم بولور.

نفل روزه غه کرشکاندن صوڭ بوزو درست بولماس، اما بر ضیافتکه چاترولو یا که اوزینه توناق کیلوب چاترغان کشی یا که قوناغی اوبکه اراک کشی بولغانده اویل آلدینه قدرگنه آچو درست بولور. اگر اویل آلدندن صوڭغه فالسه آچماو آرتقدر. نفل روزه سینی آچقاندن قضا قیلو تپوش بولور، کفارت لازم بولماس.

آی کورو هم روزه غه کورو.

شعبان آیینک ۲۹ لرنده آی کورولسه ابرته سی کون شعبان اوطوزنده، اگر کورلماسه شعباننی اوطوزغه طوتوروب اوطوز برنچی کونده رمضان روزه سینه کرشولور. حدیث شریف: (صوموا لرویته وافطروا لرویته، فان

غم علیکم فاکملوا شعبان ثلاثین) معناسی: (رمضان آیینی کورگان کیچدن صوڭ روزه بولگز، شؤال آیینی کورگاندن صوڭ روزه دن طوتاب به بره م ایتوگز، اگرده سزگه هوالر بولوللی بولسه شعباننی اوطوز کونگه طوتوروب

حسابلاڭز. ايندى شولاي بولغاچ ياڭا آي طوغان ياقفه قاراب ياڭا آينى
كوزەتمەك تيوشدر.

شعباننىڭ ۲۹ لرنده اخشام وقتلرنده ياڭا آي (ھلال) كورونە طورغان
طورولردە بولوط، طوزان يا كە طومان كېك آينى كورنودن قابلى طورغان نرسە
بولماسە، رمضان باشى بەنى روزەغە كرو اوچون آينى ايكى اوچ كشى نىڭ گنە
كوروى يتميدر. بلكە كوبرەك كشىنىڭ كوروى تيوش بولور.

اگر ياڭا آي كورونە طورغان طرفدە قابلار نرسە لر بولسە، كېرەك اير،
كېرەك خاتون كشى بولسون بر عدل كشى بەنى اولوغ گناھلردن صاقلانا
طورغان ھم كچكە گناھلرغە دايمچىلىق قىلىمى طورغان بالغ وعقللى، كامل مسلمان
كشى نىڭ آي كوردم دېوب آيتورى قبول قىلونوب كورويىنىڭ ايرتەسى كوئنى
روزە بولونور.

بو رمضان آين كورويى كشىنىڭ شھادتى قبول قىلنماسەدە كورويىنىڭ
اوزينە روزەغە كرمەك تيوش بولور. اگر طونى آشاسە قضا قىلو تيوشدر.
شوشى شعباننىڭ ۲۹ نده بولوط و طومان سببلى آي كورلماشە او طوزنچى
كونى رمضاننىڭ برنچى كونىمى توگلمى ايدكى آچق بىلگولى بولماغانى اوچون
بو كوئنى (شك كونى) دېوب آيتە لر. بو شك كونندە برەر ياقدن آي كورو
خبرى كىلماشى دېوب توش آلدینە قدر روزە كشى كى روزەنى آچا طورغان
بر اشدە اشلەمى طورمق مستعبدر.

ايندى برەر ياقدن اوتكان كىچدە آي كورولگان خبر كىلسە، روزەنى
زىت قىلورلر. اگر آي كورو خبرى كىلمەسە توش يىتكاندن صوڭ نيت وقتى
اوتوب كىنكچ كوتوننىڭ فائىدەسى فالماغان اوچون آشاولرى درست بولور.
بو، شك كوننە قالغان قضا لر ينى، يا كە نفل گە كرو شو بدە بوزغان روزە سىنىڭ
قزاسى ھم كفارت وندر روزە لر ينى طونەق مكر وھدر. دغى (بوكون رمضان

بولسا روزەم رمضاندىن، اگر بۇكۈن رمضان بولماسە روزەم قىضا ھەم نىزى كېيى
 واجب روزەمدىن بولسۇن) ياكە (بۇكۈن رمضان بولسا روزەم رمضاندىن،
 رمضان بولماسە نفل بولسۇن) دىيۈپ نىت قىلۇپ روزە تۇتمەقە مكر وھىر.
 لىكن ھەر ايكېسىندەدە اول كۈن رمضان بولسا، رمضان روزەسىدىن كېتەدۇر.

رمضان روزەسى فرض بولۇپ يىنىڭ شىرطلارى.

۱) روزە تۇتۇپ يىنىڭ اسلام دېنىدە يەنى مسلمان بولۇپ تېوشۇر. ۲) عقللى
 بولۇق. ۳) بالغ بولۇق. ۴) زىچۇدىن سلامت بولۇپ روزە تۇتۇغە كۈچى يىتمەك.
 ۵) مقيم يەنى اوز ايلندە تۇرۇپ ياكە چىتدە بولۇپدە ۱۵ كۈن، ياكە
 آرتق بىر يردە تۇرۇپ نىت قىلماغان كىشى بولۇق. ۶) خانۇن كىشى بولسا
 چىض ھەم نىفاسدىن پاك بولۇق. ۷) رمضان آيى كىرگان بولۇق.
 مۇنە شۇشى صىقتار تاپولغان ھەر بىر كىشىگە يىل صابىن رمضان شىرىفدە
 روزە تۇتۇق فرضدۇر.

روزەنىڭ فرضلارى.

بىرىنچى: نىت يەنى طاك طوغاندىن باشلاپ قۇياش بايۇب بىتكەنگە قىر
 اوزىنىڭ روزە بولۇپ يىنى نىت قىلمەقەدۇر. ايكىنچى: طاكدىن قۇياش باتقانچە
 آشاو اچۇدىن تۇلۇپ تۇرۇق. اوچۇنچى: شۇل وقتدە خاتۇنىنە ياقىنلىق قىلۇدىن
 تۇلۇپ تۇرۇق.

مەنە شۇل اوچ فرضنىڭ بىرىكىگە قالسىدە روزە-روزە بولۇپ آلمىدۇر. دىخى
 آنىڭ قىلۇپ بولۇپ اچۇن سىنتلرىنى ھەم مستەبىلرىنى قىلۇپ تېوشۇر.

روزەنىڭ سىنتلرى.

۱) نەھى: طاك آتقانچە تۇنلە تۇرۇپ بىك آزغىنە بولسىدە سەھر آشامۇق.
 ۲) نەھى: گناھ. اشلر اشلۇدىن ھەم تىلىنى فائىدەسىز سوزلۇدىن ھەم طىكلاۋدىن

كشى بىرلە ئىچىرىش، سۈگىشۈ كىيى اشلىرىدىن ھەم مۇسۇلمانلارغا كۈنچىلىك قىلۇدىن
صافلانمىقىدىن. ھەم شۇل شىبىلەردىن تىپۇلۇنى نىيەت قىلماق.

۳نچى: كۈندىزلىرىدە ھەم كىچىلىرىدە ھال قىلىنچە بوشاغان وقتلاردا قرآن اوقۇ،
دىنىي كىتابلار قارا، ھەم اوڭرەنۇ ھەم اوڭرەتۇ، دىعا و استىغفار قىلۇب ذىكر
ونسىبىدە بولۇ.

۴نچى: قۇياش بايۇغاچدە اخشام اوقۇغانچى افطار قىلۇ.

بولۇپسۇز كۈنلەردە قۇياش تىمام بايۇب بىتكاچدە افطار قىلماق مستىجىدىر.
آغزىنى صۇ يا كە تۇز كىيى اۋلۇدە پىشمەگان طعام بىرلە آچۇلۇر. اما خورما
كىيى طاتلىق بىمىش بىرلە قىلماق ھەم سىجىرنى طاكك آلدىنە طابا كىچىكىدىمك
مستىجىدىر. سىنت بولغان افطارنى قىلغاچ شۇشى دىعانى اوقۇلۇر: (اللهم لك

صميت و بك امنت و عليك توكلت و على رزقك افطرت
و لاصوم غد من شهر رمضان نويت فاغفر لي يا غفار ما

قدمت وما اخرت) مەناسى: (اى اللھ! اۋشۇ رۇزەمنى سىنىڭ اۋچۇنگە
طۇتىدىم، دىخى سىڭاغىنە ايمان كىتۇردىم ھەم سىڭاغىنە تۇكل قىلدىم، دىخى سىنىڭ رۇزىڭ
بىرلە آغزىمنى آچدىم و دىخى شۇشى رۇمان آيندىن ايرتەگەگى كۈندە رۇزە
بولۇۋومنى نىيەت قىلدىم. اى گىناھلارنى غۇۋايتۇچى اللھ! بىس ايندى مىنىم اۋلۇگى
گىناھلارمىنىدە، سۇگىشى گىناھلارمىنىدە بارلىقاغل) دىمكىدىر.

روزەدە مۇكروھ بولغان اشلىرى.

روزە طۇتۇچىنىڭ فائىدەسىز سۇزلار سۇيۇلۇۋى ھەم طىڭلاۋى، اذىسىز
سۇزلار سۇيۇلۇۋى، يالغان، غىبىت سۇيۇلۇۋى، كىشى بىرلە ئىچىرىشۈۋى،
سۇگىشۈۋى، گىناھلى اشلار قىلۇۋى، مۇنچەغە كىرۇب اوزاق تىرلەب اۋتۇرۇۋى،

صوغە چوموب قيونووى، فزو غودن امين بولماغان كشىنك خاتونىنى اوبووى،
 قوچاقلاوى ھم باشقەچە اوبىناوى، صاغز چاپىناوى، عدرسىز تلىنى تىدروب بر
 طعامنك تەمن طاتوب قارلىرى ھم چاپىنەب قاراوى، كشى اوزىنى اوبووى،
 مكروه بولادر.

منه روزە طوتوچىنك شوشى اشلىرىنى اشلىوى مكر وھدر. حال قدر نچە
 آندن صافلانو تيوشدر.

روزەنى بوزمى طورغان اشلىرى.

۱ نچى: صانوب آلاچق نرسەسىنى طاتوب قارامق. ۲ نچى: باشقەچە
 ممکن بولماغاندە كچكنە بالاغە چەينەب آشانمق. ۳ نچى: آغزنى مسواكلەمك.
 ۴ نچى: كوزگە سورمە طارتمق. ۵ نچى: ميبق مايلامق. ۶ نچى: قان آلدەرمق.
 ۷ نچى: سولوك صالدرمق. ۸ نچى: صابون برلە بوونمق. ۹ نچى: صوغە كرمىچە
 غسل قويونمق. ۱۰ نچى: تيرلەمك. ۱۱ نچى: اونوطوب آشاواچو، ياكە
 ياقنلق قىلو، روزە ايكانى ايسكە توشكاچدە ھميشە اشلەمەسەگنە. ۱۲ نچى:
 روزەسىنى بوزارغە تلەبدە بوزمى فالو. ۱۳ نچى: اختيارسىز طماقغە توتون،
 طوزان (نگرمان طوزانى بولسەدە)، چون، طوفراق، چىن كرو. ۱۴ نچى: كوندىز
 يوقلاغاندە جنب بولمق. ۱۵ نچى: خاتون فزغە فول تىدرمىگنە قاراو برلەگنە
 جنب بولمق. ۱۶ نچى: جنب بولغاندە صوغە كرمى غسل قويونمق. ۱۷ نچى:
 خاتونىنى قوچاقلابدە جنب بولمىچەغنە فالمق. ۱۸ نچى: بورچاقدن كچكنە
 طعامنى ھم تش آراسندەغى طعامنى چقاروب آغزدن چقارمىچە يونمق. ۱۹ نچى:
 اوز توكر وكىنى ھم قافر وغىنى يونمق. ۲۰ نچى: كوچلە نوب (اختيارسىز) آغز
 طولغانچە قوصمق. ۲۱ نچى: جورى كوچە نوب قوصمق (آغز طولغانچە بولماسەدە).
 ۲۲ نچى: آغزىنك آلدەندەغى كىندىر اورلوغى كىى بر اورلوقنى چەينەبدە
 تەمى بوغازىنە كىتمەسە.

منه شوشى اشلىرىنى اشلەۋ ايلە روزە بوزۇلمىدىر. شولايدە قايسىلىرىندىن
صافلانو آرتقىدر.

روزەنى بوزۇپ قىزانى واجب ايتە طورغان اشلىرى.

۱ نچى: طاكك آطاغان دىوب سحر آشابدە طاكك آطقان بولسە. ۲ نچى:
قوباش بايوغان دىوب آچقاننك صوگندە قوباش بايوماغان بولسە. ۳ نچى:
اوز اختىبارى بىرلە آغز طولغانچە قوصسە. ۴ نچى: تىشى آراسندە بولغان
بورچاقدىن زورراق طعامنى آشاۋ ياكە بورچاقدىن بولغان طعامنى آغزىدىن
چىقارۇپ كىرى قابۇب يوتۇ ھەم اختىيارسىز قوصقان قوصغىنى روزە ايدىكىنى
بلە طورۇپ يوتۇ. ۵ نچى: ياككلىش طاماغىنە آش ياكە صو كىتمەك. ۶ نچى:
آغز چاقاغاندە بوغازىنە صو كىتمەك، ياكە بورونفە صو آلماندە مىگە ياككلىش
صو كىتمەك. ۷ نچى: خاتون كىشىنى اوبۇ ياكە قوچاقلاب طوتۇ بىرلە جنب
بولماق. ۸ نچى: روزە ايدىكىنى اونۇطوب آشاغاننك صوگندە، ايندى روزەم
بوزۇلدى دىوب آشامق. ۹ نچى: روزە طونۇچى قارشى طورا آلماسلىق كىشى نك
كوچلەب روزە آچدرووى بىرلە روزەنى آچەق. ۱۰ نچى: بورونفە ياكە قولاقفە
دارو سالوب اچكە كىتمەك. ۱۱ نچى: طاش، تىمىر، طوفزاق كىبى عادتدە
آشامى طورغان نرسەلرنى يوتۇق. ۱۲ نچى: كوندز بولغاچ اونۇطوب آشاغاننك
صوگندەغىنە روزە طونۇنى نىت قىلمق. ۱۳ نچى: آغزىنە قار، بوز، ياككفر
كروپ اوز تلووى بىرلە يوتۇپچە طاماغىنە كىتمەك. ۱۴ نچى: كىچىدىن اوك نىت
قىلمىچە كوندزگنە روزە بولونى نىت قىلغاننك صوگندە آشامق. ۱۵ نچى:
مسافر بولغان كىشى طاككدىن صوگك مقيم بولونى تەلسە ھەم شوندىن صوگك آشاسە،
ياكە بىر مقيم بولغان كىشى طاككدىن صوگك سفرگە چقسە ھەم شونك صوگندە
آشاسە روزەسى بوزۇلور.

منه شوشى اشلىرىنى اشلىگان ھەر بىر كىشىنىڭ روزەلىرى بوزولوب رمضان
آينىدىن سوڭ شوشى بوزولغان كۈنلەرنىڭ ھەر بىرىنى ئورنىنىڭ بىر كۈن روزە ئوتۇرلىرى
فرض بولادۇر. روزەسى بوزولغان كىشىلەرنىڭ ھەر بىرىنى، روزە ئوتۇرچى كىشى
كېيى قوياش بايوغانچە آشامى ھەم اچمى ئورۇنلىرى تېوشىدۇر.

ھېض ھەم نفاس كۆرۈۋېتىش خاتۇنلارغا روزە ئوتۇر ھەم نەماز ئوقۇ
درست توغلىدۇر. اگر بىر خاتۇن رمضان شەرىفدە ھېض ھەم نفاس كۆرۈسە،
روزە ئوتۇرچە قالغان كۈنلىرى ئۈچۈن بىر كۈن بىر ئورۇننىڭ بىر كۈن، رمضاندىن
سوڭ روزە ئوتۇرچى (قۇياش قىلىق) فرض بولۇر. مگر ھېض ھەم نفاس كۈنلەردە
قالغان نەمازلىرىنى قۇياش قىلىق لازىم بولماس.

روزەنى بوزۇپ قۇياش ھەم كىفارتىنى واجب قىلا ئورۇنلىرىنى.

(۱) روزە ئوتۇرچى تېوش بولغان كىشى روزە ئورۇنلىرىنى بىر ئورۇن
چۈرى بوزۇپ قۇياش بولسىمۇ، باشقا بىر ئورۇن (۲) كۈندىن ئېشىپ
بىر ئورۇننىڭ ئورۇنلىرى بىر ئورۇننىڭ قىلىق بولۇشى (۳) ئورۇنلىرى، بوز،
ئورۇنلىرىنى روزە بولغان بىر ئورۇن (۴) خاتۇننىڭ ئورۇنلىرى
ئورۇنلىرى (۵) ئورۇنلىرىنىڭ سوڭىدا ياكى مېيىق مايلانغان سوڭىدا ھەم قۇياش
ئورۇنلىرى بولغان كىشى ئورۇنلىرىنىڭ ئورۇنلىرىنىڭ قۇياش.
(۶) كىشى ئورۇنلىرىنىڭ قۇياش بولۇشى.

شوشى اشلىرىنى رىزىق ياكى ھېض ھەم نفاس كۆرۈش كېيى بىر ئورۇن
بولغان كىشىلەر روزە بولغانلىقىنى ئورۇنلىرىدا بولغان ھالدا ئورۇنلىرىنى
ئورۇنلىرى، رمضان روزەسىدىن سوڭ ھەر بىر ئورۇنلىرىنىڭ ئورۇنلىرىنىڭ بىر كۈن
ئورۇنلىرى (قۇياش قىلىق) تېوش بولما ھەم بوزغانى ئۈچۈن نېچە كۈن بوزغان بولسى
بارسىمۇ، بىر كىفارتكىنە واجب بولادۇر.

روزەنىڭ كىفارتى شول بولسا: كىرەك اير، كىرەك خاتون بولسۇن بىر قىل
 آزاد ايتۇدۇر. اگر قىل آزاد ايتەرگە بايلىقى بولماق سببىلى كوچى يىتمەسە، يا كە
 كوچى يىتوبدە قىل طابا آلماسە آراسىن بىردە اوزمىچە، يعنى آراسىندە بىر كۈندە
 قالدۇرۇمى يا كە رمضان شىرىقىنى كىرتمىچە ھىم روزە طوتۇمق طىبولغان ايكى ھىد،
 تىشرىق كۈنلىرى كىبى كۈنلر بولماغان كۈنلردە بىر طوتاشدىن آلمىش كۈن
 روزە طوتۇمق فرض بولادۇر.

اما آينىڭ طوغان كۈنىدىن باشلاپ ايكى آي طوتسە اوچۇنچى آي طوغان
 كۈنگە قىدر، ايللى سىكز كۈنگە بولسەدە يىنەدۇر. لىكىن شوشى آلمىش كۈن
 طولغانچى يا كە ياڭا آي باشىدىن باشلاپ طوتولسە ايللى سىكز كۈن آراسىندە
 ايكى ھىد ھىم تىشرىق كۈنلىرى كىبى روزە طوتۇمق طىبولماش كۈن بولسە، يا كە
 شول آلمىش كۈن طولغانچى رمضان شىرىقى آيى كىلوب كىفارت تمام بولماسە،
 رمضان آينىڭ بىر ايكى كۈنىنى كىفارتىدىن دىوب طوتسەدە نىت قىلوو يىنە قارامى
 اول كۈنلىرى رمضان روزەسىدىن كىتوب كىفارتى تمام بولماس. شونىڭ اىچۇن
 كىفارتىنى كىرى باشىدىن باشلاپ آلمىش كۈن روزە طوتۇمق تىبوش بولادۇر.
 دىخى بو كىفارت روزەسىندە، آلمىش كۈننىڭ آراسىندە رىنجو كىبى بىر
 ھىد بىرلە بىر يا ايكى كۈن روزە طوتۇلمى آراسى اوزولسە كىفارت يىنەدىن
 باشىدىن باشلانۇ تىبوشىدۇر.

اما كىفارت روزەسى طوتۇچى كىشى خاتون بولسە، كىفارت روزەسىن
 باشلاغاندىن سوڭ بىر آز كۈنلر اوتكەچ ھىض كۈرە باشلاسە ھىم آنىڭ روزە
 طوتۇرغە اھل بولماق سببىلى روزە طوتۇماسەدە كىفارتنىڭ طوتاش بولماق يىنە ضرر
 ايتماس، لىكىن ھىضدىن پا كەلەنگەن كۈندە اوك روزەسىنى طوتۇ باشلاغە
 تىبوش، پا كەلەنگەچ بىر كۈنگە كىچىك رۇب روزە طوتۇمى قالىسەدە كىفارتى كىفارت
 بولمىچە يىنە باشىدىن باشلاپ لازىم بولۇر.

اگر بر كفارت لازم بولغان كشى فارتلغى يا كه توزه لووى اميدسىز بولغان رنجووى سببى برله آلطمش كون روزه طوتارغه كوچى يتمهسه، صبى بولماغان آلطمش فقيرگه فطره صدقهسى قدر طعام بيرمك نيوش بولور.

آچ بولغان آلطمش فقيرنى بر كون آش آشاتمقده درست بولور. شوشى آلطمش فقيرگه بيرهچك قدرى، بر فقيرگه آلطمش كون بوينه كون صابن بيروب طورسهده بارى. اما باريسون بر فقيرگه بر كونه بيروب بتورسه آلطمش كون اورنینه طورماس، بارى بر كون اوچونگنه بيرگان بولور. كونده بر فقيرگه بيرهچكنى ايكى فقيرگه بيروب يوز يكرمى فقيرگه يارطيشارغنه بيرسه يارطى كفارت كنه بيرلگان بولوب دغى شولاردن آلطمشینه يارطيشار اولوش بيرو نيوش بولادر.

روزه نى قضاغه قالدرو.

بالا ايمزه طورغان خاتون هم يوكلى خاتون روزه طوتو برله اوزلرينه يا كه بالالرينه ضرر كيلودن فورقسه لر، فورقولرى بر تجربه برله بولسه، يا كه بر اوصطا هم طوغرى اشانچلى بولغان طبيب نك خبر بيرووى برله بولسه، روزه لر ينى آچوب روزه لر ينى قضاغه قالدرولرى درست بولور.

دغى آورو كشىلر روزه طوتولرى برله آورولربنك كوچه يوب كيتووندن فورقسه لر يا كه سفر مدتى قدر بولغه چغوب كينكان كشى (مسافر) نك بر اورنده اون بيش كون قدر يا كه آرتق طورووينى نيت قيلماغان چاغنده روزه سيني آچوب سوگندن قضا قيلووى درست در. لکن مسافر كشى نك سفرنده روزه طوتووى مشقتلى يا كه اوزينه هم ايبداش لر ينه ضررى بولماسه روزه طوتووى سيوكليه كدر.

آورولر سلامتلانگاچ، مسافر سفرندن فابتقاچ، رمضاندىن صوكت قالغان كونلر ينى قضا قيلولر. مسافر بر كوننك روزه سيني طوتا باشلاغاچ سفرگه

چغوب كېتىسە، مېن مسافر بولدىم دېۈب روزەسىنى آچۈۈى درست بولماس،
 اگر بوزسە قضا لازم بولور، اما كفارت لازم بولماس. دىخى روزەنى نېت
 فېلىمىچە ايرتە بىرلە آشاب يورطينە قايتوب كېلسەدە روزە طوتۇچىلر كېى
 آشامى اچمى قوپاش بايوغانچە طورمق تېوش بولور.

مسافر كىشى سفردن قايتقانده طاكك دن صوكت روزە بوزا طورغان بىر
 نرسەدە اشلەمى قايتسە، قايتوۈى توشدن اوڭلېرەك بولسە، نېت قېلوب روزە
 بولمق تېوش بولور. اگر طوتەمىچە روزەسن آچسەدە قضاغە لازم بولادر،
 كفارت تېوش بولماس. شوشى روزەلرى قضاغە قالغان كىشىلر كوچلرى
 يىنگان قدر قضا لرېنى آشوقدروب طوتەقلرى تېوشدر.

اگر بىر كىشىنىڭ قضاغە قالغان روزە لرېنى طوتارلق وقتى بولوبدە
 طوتەنى ھېمىشە صوكتغە قالدروب وفات بولورغە ياقنلاشسە، اول كىشىگە اوزىنىڭ
 وارثلرېنە قالغان روزەلرى اوچون فدېە بېرونى وصيت ايتوب قالدرمىق
 واجب بولور.

وصيت ايتوچى وفات بولوب كېتسە وارثلرېنە مېتنىڭ قالغان مالېنىڭ
 اوچدن بىرسىدىن فدېە بېرولرى تېوش بولور. اگر مېتنىڭ وارثلرى بولماسە
 بىنون مالئدىن فدېە بېرولور. مېتنىڭ وارثلرى بولوبدە وصيت ايتمەگان،
 وارثلرى شول مېتنىڭ قالغان روزەلرى اوچون فدېە بېرسەلدە مېتنىڭ
 قضا سن اوستىدىن توشورگان بولالار.

روزە فدېەسى.

روزە طوتەق فرض بولغان اير وختون كىشىلردن بېرەسى بىك قارتلق
 سېبىلى ضەبىلگى آ، توب روزە طوتا آلماسە، رمضان آيندە روزە طوتەمى آشاب
 ھر طوتەماغان كۈنى اوچون فطرە صدقەسى قدر فدېە بېرودە درست بولور.
 تەلەسە رمضان شرىف كۈنلرېنىڭ بارىنىڭ فدېەسىنى بىرگە رمضان باشندوق

بو فطره صدقەسى فقير بولغان كشيلىرگە واجب توغلار، اگر بيرسەلر
اوزلرندىن فقير رەك كشيلىرگە بيرمك تيوش.

فطره صدقەسىندە باشقە واجب صدقەلەر كبك فقير كشيلىرگە بيرو تيوشدر.
اگر باي كشيگە بيرلسە اوستىدىن توشماس. بيرگاندە بر نېچە كشيلىكنىڭ
فطرەسىنى برگە بيرو درست بولسەدە آيروب اطاب بيرمك آرتقىدر.

فطره صدقەسى: هر كشى اوچون يارمى صاع (۴ فداق قدر) بىغداي،
يا كە بر صاع (۸ فداق قدر) آرپا بيرمك تيوشدر. اگر بايراق كشى
بولسە بر صاع خرما يا كە بر صاع قدر يوزم بيرمك واجب بولور.

بىغداي، آرپا، خرما، يوزم اورنېنە بهالرى قدرلى آقچە بيرودە درست
بولور. طعاملر قيمت بىلنى اوزلرېنى اما آرزانراق بىللدە آقچەلرېنى بيرمك
فقيرگە بېگرەك، فائىدەلىرەك بولور.

روزەدن چىغو.

روزە عېدى شۇالنىڭ بىرنچى كۈنىدەدر. رمضان شىرىفى آيىنىڭ ۲۹ نچى
يا كە ۳۰ نچى كۈنلرندە اخشام وقتلرندە ياڭا آي (ھلال شۇال) كورونسە،
كورونگان كۈننىڭ ايرتەسى كۈن بىرنچى شۇال بولوب عېد فطر كۈنى بولور،
يعنى عېد اوقولور. اوطوز كۈن روزە طوتقاندىن صوڭ اخشام وقتلرندە شۇال
آي كورنمەسەدە رمضان باشىنىڭ حسابى شېھەلى بولماسە ايرتەسى كۈن يعنى
رمضاننىڭ ۳۱ نچى كۈنى عېد فطر كۈنى بولور.

بو شۇال آيىنى كورو يعنى روزەدن چىغوب عېد اوقو اوچون ياڭا
آي كورنە طورغان ياقلىدە كورنودن قابىلى طورغان بولوط، طوزان، طومان،
توتون كېى نرسەلر بولماسە كوب كشى كورمك تيوش بولور، ايكى اوچ
كشيلىكنىڭ شھادتى قبول ايتولماس.

اگر کورنودن قابلی طورغان نرسه لر بولسه شؤال باشی اوچون یعنی روزهدن طوقتالوب عید اوقو اوچون ایکی عدل بولغان ایر کشی یا که بر عدل ایر وایکی عدل خاتون کشیلرنک آینی کوردک دیوب شهادت بیرولری قبول قیلونوب روزهدن چغوب روزه عیدی اوقولور.

زکات.

یلده بیر مرتبه زکات چغارق تیوش بولغان مالنک فرقدن برسینی فقیر و مسکینلرگه بیرمکدر.

زکات، اسلام دینینک نیگزی بولغان الوغ عبادتلردن دورتنچیمسیدر. زکاتنک مؤمنلرگه الله تعالی نک فرض ایتمکینینی بلدروب رسولمز صلی الله علیه وسلم نک ایتمش سوزلری (حدیث):

(ان الله افترض عليهم صدقة في أموالهم تؤخذ من أغنيائهم وترد على فقرائهم).

معناسی: (تعقیق الله تعالی مؤمن بندلرگه ماللرندن زکات صدقه سینینی بیرونی فرض قیلدی، اول زکات مؤمنلرنک بایلرندن آلونوب فقیرلرینه قایتارلور. بو حدیث شریفده رسولمز صلی الله علیه وسلم الله تعالی نک مؤمنلرگه زکات بیروونینی فرض قیلغانینینی هم اول زکات مسلمانلرنک بایلرندن جیواوب فقیر و مسکینلرینه طاراتولووونینی بلدروب زکات صدقه سینینی بایلرغه بیرلماونی بلدردی. ایندی آلائی بولغاچ زکاتنی بسای کشیلرگه بیرو درست توگلدر. دخی حدیث شریف:

(حصنوا أموالكم بالزكاة وداووا مرضاكم بالصدقة واستقبلوا أمواج البلياء بالدعاء والتضرع).

معناسى: (ماللرگىزنى زكات بىرلە صاقلاڭىز، رىجولرگىزنى دوالاتىڭىز دىخى بلا طولقونلرىنى دەئا ھەم يالوارو بىرلە قارشولاڭىز) دېمىكىر.

بو ھىدىت شىرىفدە زكات مالنىڭ صاقلاۋچىسى ايدكىنى بلىدى. آلاى بولغاچ زكات بىرلەش ماللر ئەرەم وھلاك بولودن قورقنچسىز بولا ايكان.

زكات: الله تعالى نىڭ بىندەلرگە اشلەرگە قوشقان بىر الوغ اشى، دىن اسلامنىڭ بىش نىگىزىدىن بىرسى، ماللرنىڭ صاقلاۋچىسى، ھەم زكاتى بىرولگان مالنى

پاكلالوچى دىخى ھەر بىر بىلا و قورقنچلارنىڭ پىردەسى دىر. اىندى شولاى بولغاچ بوقدر الوغ زكاتنى بىرو عقل بىرلەگنە اويلاپ قاراغاندە بىك تىوش بىراشدر.

اىندى بىر كىشى مالنىڭ زكاتىنى چىارسە الله تعالى نىڭ قوشقاننى طوتقان بولا ھەم مالنى پاكلەپ مسلمانلر آراسىدە نىقدر كىشىنى يتىم و فقيرلرنى

طويدروب كىوندىروب آچلىقدىن و يالانغاچلىقدىن قوتقارغان بولادىر ھەم زكاتلى مالنى الله تعالى بلا و قىضالردىن صاقلاپ اوزىنىڭ نىسلىنە قالدردور.

اگر بىر كىشى مالنىڭ تىوشلى بولغان زكاتلرىنى چىارماسە اول زكاتسىز مال اىھسىنە بىر فائىدەسىز و بىر كاتسىز مال بولوب بلا و مشقت كنە بولادىر. زكات

بىرمەگان كىشىلر ماللرىنىڭ بىر كاتسىز بولوو بىنە سبب بولوب الله تعالى نىڭ فقيرلر فائىدەسىنە فرض قىلغان زكاتىنى بىرمىچە، فقيرلرنىڭ ھقىنى آلوب ھەم باشروب

قالغان بولالار. اىندى زكات فقيرلر ھقى بولادىر، اگر قىامتدە فقيرلر آنى دىوا قىلسەلر نى دىوب قوتولاق مەمكىن بولور.

مالنىڭ تىوشلى بولغان زكاتىنى بىرماو الله تعالى نىڭ قوشقاننى قارشو بولادىر. مالدىن تىوشلى بولغاننى فقيرلرگە ھەم مسلمانلرغە دىن اسلامنىڭ

قۇتلە نوو بىنە طوتىمى گل اوزى اوچونگنە جىوب زكاتىنى بىرمەگان كىشىلرنىڭ قىامت كونىدە آلتون، كوشلر بىنى ئىر بىتولوب كوزلر بىنە قىبولوب ھەم ماڭلاى و آرقالرى اوبولوب و ياندىرولوب عذاب قىلونماچلىرى كلام شىرىفنىڭ كىوب ايتلرنىدە

زكاتنىڭ فرض بولۇشىنىڭ شەرتلىرى.

بىرىنچى مۇسۇلمان بولۇش، ئىككىنچى ئاير بولۇش يەنى كىشىدىن كىشىگە سانۇلۇپ يۈرمى مۇرغان كىشى بولۇش. ئۈچۈنچى ئەقلى بولۇش، تۆرتىنچى بالى بولۇش، بېشىنچى نىساب قىدرى مالنىڭ خىراجەتى بولۇش. (نىساب نىسە ئىككى تۈبەندە سۆيۈلەنۇر).

ئالدىنچى، زىكات چىقارۇش بولغان مال ئىلى بىرلە بىر بىل بولۇنچە تۇرۇش، يەنى نىساب قىدر بولغاندىن سوڭىدە يىل تۇلغانچە فرض بولۇنچە تۇرادۇر. ئاگر شۇل نىساب قىدر بولغان مالغە يىل تۇلدىسە زىكاتىنى بىر مەك فرض بولادۇر. يىل ئچىدە نىسابدىن بىر قىدر كىمەسەدە بىل تۇلغاندە نىساب قىدرىدىن كىم بولماسە بارى بىر زىكات بىرولەدۇر. ئاگر بىتۇنلاي مەلەك بولسە دىخ شۇل مەلەك بولغاندىن سوڭ مال نىسابقە تۇلۇپ بىر يىل تۇرغاچ زىكاتى فرض بولادۇر. نىساب قىدر بولغان مالغە بىل ئراسىدە قۇشۇلغان قاندىلەردىدە ئۆلگى ماللىرى بىرلە بىرگە بىرولەدۇر. زىكاتىنى يىلى تۇلغانچە بىرولۇپ قۇبۇلسەدە دىرستدۇر. ئىندى شۇلاي مال نىساب قىدرىدىن كىمەسە ھەر يىل ساين مالدىن زىكاتىنى بىرولۇپ بارمۇق تىوش بولادۇر. زىكات بىرولۇپ تىوش بولغاچ بىرمى كىچىكتەرمەك دىرست تۇگلدۇر، ئاگر كىچىكتەرواسە كىچىكتەروچى گىناھلى بولۇر ھەم شەھادىتى قىبول قىلنماس.

يۇغارىدە سۆيۈلەنمەش ئالدى نىسەنى زىكاتنىڭ فرض بولۇشىنىڭ شەرتلى دىلەر. شۇل شەرتلەر تابلانغان كىشىلەرنىڭ مالدىن زىكات بىرولۇشى تۇگلدۇر. مىلا مۇسۇلمان بولماغان، ئاير بولماغان، يا كە دىوانە كىشىنىڭ ھەم سىبىنىڭ مالدىن مالى بولۇپدە بۇرچىدىن ئرتماغان كىشىلەرنىڭ مالدىن زىكات بىرلەماس.

حاجت اصلىيە ھەم نىساب.

ھەر بىر كىشىنىڭ ئوزىنە تىركەك ئىتۇ ئىچۇن كىرەكلى بولغان نىسەلەر:

طورو ايچون بولغان يورط پر، كيو ايچون بولغان كيومار، يورطده كيره كلى
 صاوتلر هم قوراللر، هنر ايهسينك اوز هنرينه كيره كلى قوراللرى، علم
 اويره توچينك هم اويره نوچينك و باشقه صاتاق بولماغان كتابلرى هر برسى
 حاجت اصليه دندر. بوناردن زكات بيرماس. هر كشينك حاجت اصليه سندن
 هم بورچندن آرتق زكات چقارلق بولغان مالينى نصاب ديوب آيتلر. شول
 حاجت اصليه دن آرتق مالى زكات چقاروراق بولماسه نصابدن صانالميدر هم
 نصاب قدر بولماغان مالدىن زكات چقارو فرض بولميدر. اگر هر كشينك
 مالى بورچندن هم حاجت اصليه سندن آرتق نصاب قدرى بولوبده برده آرتقى
 طورغان مال بولسه آندنده زكات بيرو واجب بولماس، مگر قربان چالمق
 هم فطره صدقهسى بيرمك واجب بولور هم اول كشيگه، بيرلنگان واجب صدقه لر
 صدقه دن كينماسلر. زكات چقارولا طورغان ماللارنك نصابى تورليچه در. هر
 برسينك نصابى توبه نده سويل نورار.

زكاتنك مصرفلرى.

زكات بيرو درست بولغان اورنلرغه، زكاتنك مصرفلرى ديلر، زكاتنى
 شونلردن باشقه اورنرغه بيرو درست بولماس. زكاتنى بيرو اورنلرينك برنجيسى
 قولنده نصاب قدرى مالى بولماغان فقيردر، ايكنچى قولنده هيچ بر نرسهسى
 بولماغان مسكيندر، اوچونچى قولنده مالى برده قالماغان مسافرگه يول مصارفينه
 بيرمك، دورتنچى بورچندن آرتق مالى نصابقه طولماغان بورچلى كشيگه
 ياكه قولنده نصاب قدر مالى بولوبده مالى بورچينه بيرورگه ده يتمه گان
 كشيگه بورچينى تولرگه بارد هم ايتو ايچون بيرمك، بيشنچى عاملگه يعنى
 زكات جيوب آلورغه بيلنگوله نوب قوبولغان كشيگه، آلتنچى اوزينى آزاد
 قىلورغه مال مابار ايچون قولينه يازو بيرلنگان قل (مكاتب) لرغه بيرمك،

يدىنچى آقچەسى بتوب بولمىغان قالوچى لرغە الله تعالى فوشقان اشلردە يورۇچى بولسەلر.

زكات بيرو درست بولماغان اورنلر: زكات بيروچى كشى اوزينىڭ آنا، آناسينە، باباھم ئەببارينە، اوز بالالرينە، بالالرينىڭ بالالرينە، اوز ايرينە يا كە اوز خاتونينە، بورچسز قولندە نصاب قدرى اوز مالى بولغان بايغە ياكە باي كشىنىڭ صبى بالاسينە زكات بيرولرى درست توگلدەر. بىرلەسدە زكاتدن كىتماس، بولك هم ھديە حكمندە بولور.

اما فقير طوغانلرغە هم قرداشلرگە، فقير شا كرددلرگە، فقير طول خاتونلرغە، ضعيف وقارتلارنى سببى اش هم كسبدن عاجز بولغان كشىلرگە بىرمك آرتغراقدر. دىنى دىن هم عام يولندە خدمت ايتە طورغان شول اشلىرى سببى باشقە كسب ايتوب آقچە كىتورودن محروم بولوب حق هم وظيفە آلمى طورغان كشىلرگە نصاب قدرى ماللىرى بولسەدە زكات بىرمك درستدر. آنىڭ ايچون اسلام بورطندە آندى كشىرگە بيت المال ديوب ايتولگان، عامللر آرقلى جبولوب آلونغان زكات وعشر كىبى نرسەلردن بىلگولى وظيفەلر بىرەلر، اما اول بيت المال بزدە حاضرگە يوق، شونىڭ ايچون اول كشىلرگە بزدە بىرولە طورغان اورون يوق، اگر آنلرغە زكات وعشر وباشقە صدقەلر بزدە بىرلماسە قوللرنندە بولغان ماللىرىدە اوسەگانلىكدن اول ماللىرى بتوب بتونلرى آچ هم بالانغاچ قالورغە ياكە شول دىن، علم طورندەغى اشلىرىنى طاشلاب باشقە كسب كە ماوتونوب اوزلر بىنىڭ تركلىكلرىنى بولغە صالورغە كوچلەنەچكلردر. شول اشلىرىنى طاشلاب بىر كسب كە باشلاب تركلىكلرىنى توزە تكانچە فقير كشى كىبى بولاچقاردر. شونىڭ ايچون بولارنى اونوتوق تىوش توگلدەر.

زكات بيروده گى شرطلر.

بىرلەش زكاتنىڭ زكاتدن كىتووى ايچون اوچ شرطى باردر: بىرىنچى باشقە

عبادتلارده گى كېك نيت قىلوب بېرمك يعنى زكاتنى بېرگان وقتده شول مالنى زكاتدن بېرگانىنى نيت قىلوب بېرمك در. اگر اولدن بو زكاتكه ديوب نيت قىلوب آيروب قويغان بولسه بېرگانده نيت قىلماسه ده درستدر.

نيت سز بېرلگان زكات، زكاتدن كېتماس، اگر نيت سز بېرلگان مال فقير قولنده سلامت وقتنده زكاتدن نيت قىلونسه زكاتدن كېتەر اگر فقير قولنده بىنكاچكنه نيت قىلونسه اول زكاتدن كېتماس، اما بېرگانده، آلوچى فقيرگه زكات ايكانى آيتولماسه ده يا كه اوزى زكاتدن ايكانىنى نيت قىلوب فقيرگه بورچ يا كه هبه ديوب آيتوب بېرسه ده زكاتدن كېتەر.

اگر بر كشى بتون مالينى صدقهغه بېرسه زكات دن نيت قىلماسه ده مالندن تيوشلى بولغان زكاتى اوستندن توشار. ايكنچى (تمليك) يعنى زكاتنى فقيرنك اوزينه بتونلئ اوزينكى ايتوب بېرمكدر. ايندى آشاتقان آشنى زكاتدن حساب ايتولميدر. آنده آلوچينك قولينه مال ايتوب طابشرلماغان بولا، آنده تمليك بولميدر. اگر بر كشى اوزينك بره ودىن آلاچاغينى زكات بولسون ديوب آيتسه آنك ايتووى ايله زكاتدن كېتماس، مگر شول بېره چكى بولغان كشى شول بورچلرينى تولگاندىن صوڭ نصاب قدر مالى قالورلق كشى بولماسه، شول بورچ قدر آقچەنى زكات بېروچى اول شول بورچلى فقيرگه بېروب ملكلەندرگاندىن صوڭ اول فقير شول بورچينى تولسه درستدر. اگر شولاي ايتىنى اوزى نيت قىلو برلگنه، يا كه زكات بېروچى شول قدر آقچەنى سېڭا زكاتدن بېردم ديوب اول فقيرده قبول ايتدم ديوب آيتو برلگنه اوستندن زكات توشماس.

بو تمليك طابلسون ايچون بر فقير كشينك بالاسينه بېرگانده، بالا اوزى آونى بېرونى آيروب بلورلك بولماسه، شول بالا طرفندن آتاسى يا كه باشقه بره تريبه قىلوچيسى آلمق تيوشدر. اگر بلورلك بولسه بالا اوزى آلور.

زکات مالندە مسجد، مدرسە بنا قىلو، کوپر سالو، يوللر تۈزۈتۈ، قىولار قازوتو كېي بار كشيده فائدهلەنە طورغان اورنلرغە طوتەق، زکات فقيرلر حقى بولغانلقدن درست بولماس، آنلرغە باشقە ماللرنى طوتەق تېوشدر.

مگر بر فقير كشيگە بتۈنلەي اوزىنكى ايتوب بېرگاندن صوڭ شول فقير شول زکات مالندن مسجد، مدرسە سالدرسە، يا كە باشقە ايزگو اورنلرغە طوتسە درست بولور.

زکاتى بىرولە طورغان ماللر.

زکات چغارولا طورغان ماللر اوچ تورلېدر: برسى آفچە يعنى آلتون، كوش، كېرەك آفچە ايتوب صوغالغان بولسون، كېرەك صوغالغان بولسون، كېرەك بر زىنت اوچون اشلەنگان بولسون، يا كە اوزلرندن كېرەك بولغان باقر كېي نرسە قاتوشدراغان بولسەدە، زکات بېرمك فرضدر.

دخى آلتون، كوش اورنېنە يورتولە طورغان باقر آفچەدن هم مەلكتنك خزينەسندە صافلانا طورغان آفچەلر اورنېنە يورتولە طورغان كاغد آفچەلردندە زکات چغارولادر.

ايكنچېسى نسل هم اور چېنو اوچون اصراغان هم بلىنك كوبرەگندە فردە آشاب يورى طورغان آت، صغر، تۈه، صارق، قوی، كچە كېي حيوانلردر. اما ايشەك، قاچر، قر كچەسى، بولان كېي حيوانلردن زکات بېرولماس. زکاتى چغارولا طورغان ماللردن اوچونچېسى سودا مالى يعنى نېندى نرسە بولسەدە ساتارغە دېوب آلتغان ماللردر، كېرەك اول مال ساتولسون، كېرەك ساتولماسون هم فائده كېتورسەدە كېتورماسەدە زکاتلرى چغارولادر.

شوشى سويلەنمش آفچە، صانو مالى هم حيوانلرنك سويلەنگانلردن باشقە نرسەلردن زکات چغارلېدر. هم اول ماللردندە حاجت اصايەدن آرتق بولماغان ماللردن هم چېگو ايچون بولغان آنلردن، صاوار ايچون اصراالمش

صفراردن، طور و ایچون سالونغان بورطلردن هم فاتیرگه بیهرورگه سالونغان زور یورط، کیبت کمی بناردن، ایگنک، پچه نلک هم اورماناق براردن هم یورط کیره کلرینه تیوش بولغان نرسه لردن، اوی چهازاردن زکات چغارو فرض نوگلدن.

دخی طابلووندن امید اوزولگان یوغالغان ماللر، بیله گیسز اورنغه کومولوب اورنی اونوتولغان ماللر، دیگزرگه باتقان ماللر هم شاهدسز نیسز یا که اوشانچلی یازولاری بولماغان آلاچقلرنی بورچلی کشی طانسه، شوشی ماللر شولای بایتاق بللر قوافه کیری کرودن امید اوزولوب طورغاندن صوگ قوافه کرسه ده اونکان بللری ایچون زکاتلرینی بیرو فرض بولماس. اما بورچ آلفان کشی بورچینی بیرهم دیوب طوروب بورچقه بیرگان مالینک فایتووی امیدلی بولسه، یا که بورچینی آلورغه اوشانچلی شاهد یازووی بولوب دعوا برله بولسه ده آلورلق بولسه، شول آلاچاقی باری بای شول آلاسی ماللری ایچون زکات بیرمک تیوش بولور قولیمه کرگاچ بیرورمن دیوب کیچکنرو درست بولسه ده، قولیمه شول مالی کرگاچه اونکان بللری اوچونده زکات بیرمک فرض بولور. بورچلی کشیسی بای، فقیر هم بتونلهی بانکروت (مفلس) بولسه ده بارده بردر هم بورچلی کشیده قولنده بولغان مالینک اوزینکی قدر سینه گنه یعنی بورچندن آرتوب قالغانی اوچونگنه زکات بیرووی فرضدر.

آلتوننک نصابی.

حاجت اصلیه دن آرتوب مالنک زکات چغاراقی بواووینه نصاب دیلر. آلتوننک نصابی بکرمی مثقالدر. بکرمی مثقال بواویسه فرقندن برینی یعنی یارطی مثقالینی، اگر بکرمی مثقالدن آرتسه هر دورت مثقالدن فرقندن برینی بیرمک فرض بولادر. آلتوننک بکرمی مثقالی یوز سوم چاماسنده بولادر. شونک ایکی سوم ایللی تیپینی بیرولور.

كوشنىڭ نىسابى.

كوشنىڭ نىسابى بىكى يوز درھمدر. ھراون درھمى ىدى مئقالدن، يوزدە
 فرق مئقال كوشىدر، (۳۵) سوم چاماسىندە بولادر.
 يوز فرق مئقال كوشى بولغان ھر بىر كشى يوز فرق مئقالنىڭ فرىدن
 بىرسى بولغان اوچ مئقال يارم قدر كوش بىرمك فرىدر.
 اكر يوزدە فرق مئقالدن آرتسە، فرىدن بىرسىنى بىرە بارمق تېوش
 بولور.

آلتون كوش نىسەلدە دىقى قىمتلر اعتبار قىلونمى، آغراقلىرى اعتبار
 قىلونوب، قىمتلىرى نىسابقە طولماسەدە آغراقلىرى نىسابقە طولسە زكاتى بىرلور.
 دىقى خاتون قىزلىڭ آلتون كوشىدىن بولغان زىنتلىرى، باشقە نىسەلرنىڭ زىنتى
 ھم استعمالى حرام بولغان قالاق، فاشق كىبى ھم باشقە صاوتلىرىدىن آغراقلىرى
 نىسابقە طولسە زكاتلىرى بىرلور.

اكر آلتون، كوش، باشقە نىسەلر بىرە نىسەگە قاطشىدىغان بولوب
 آلتون كوش قاطشىدىغان نىسەدن كوبرەك بولسە آلتون كوشىنىڭ ھىكمىندە بولوب
 آلتون كوشىنىڭ زكاتى بىرلور.

صاوتو مالىنىڭ نىسابى.

صاوتو ماللىرىنىڭدە بەھالىرى بىكرمى مئقال آلتون يا كە يوز فرق مئقال
 كوشى بەھاسىنە طولسە زكات بىرە فرض بولوب فرىدن بىر اولوشىنى بىرمك
 تېوش بولور. دىقى بافر آقچە، كاغد آقچە ھم آلتون كوشىنىڭ قاطشىدىغان
 نىسەلىرى آلتون كوشىدىن كوبرەك بولسەلر، صاوتو مالى كىبى كوشى بەھاسى
 ابلە حساب قىلونولور. مثلا فرق صوملىق مالىنىڭ بىر سومى، سىپكسان صوملىق
 مالىنىڭ بىكى سومى، يوز صوملىق مالىنىڭ بىكى سوم ۵۰ تىنى، مئك صوملىق مالىنىڭ
 ۲۵ سومى زكاتىدىن بىرەلور. ھمىشە آرتقان صابىن شوشى حساب ابلە بىرەلور.

اگر ساتو مالی یا که آلتون، کومش هر برسی آیرم آیرمغه نصابه طولماسه لر، شول بولغان ماللرنک بارسینی برگه قوشقانده بهالری کومش نصابینه یعنی ۳۵ سوملرغه طولسه زکات واجب بولور. آندن کیم بولسه لر برسندنده زکات فرض بولماس.

زینت ایچون بولغان انجو جوهردن زکات لازم بولماسه ده ساتو ایچون طوتولغانده ساتو مالی کبی قیمتی برله تیوشلی زکاتی بیرمهک واجب بولور. نصاب قدر مالی بولغان کشینک بر یل اچنده آرتوب قوشولغان ماللرینه یل طولماسه ده اولگی مالی ایله زکاتی بیرولور، یعنی یل طولغانده نیچه نصابلق بولسه بارسندنده بیرولور.

قویلرنک نصابی.

صارق هم قویلرنک نصابی قرقدر. قرق صارغی یا که قرق قوی بولغان کشیگه یوز یکریمی برگه یتکانچی بر قوی یا که بر صارق بیرمک تیوش بولور. کچه لرده، صارق کبی بولوب ایکیسی برگه ده حساب فیلونور. یوز یکریمی بر بولسه ایکی یوزده برگه قدر ایکی صارق، یا قوی، ایکی یوزده بر بولسه دورت یوزگه قدر اوچ قوی، دورت یوز بولغاچ بر قوی موندن صوگ هر یوز صارق یا که قوی باشینه بر قوی یا صارق بیروله در.

صغولرنک نصابی.

صغرنک نصابی اولوزدر. اولوز صغری بولغان کشی زکاتدن بر یاشی طولغان طانا، یا که اوگز بیرمک فرض بولور. قرق باش صغره ایکی یاشی طولغان طانا یا که اوگز بیرولور، اما اولوزدن آرتسه هر بر صغر ایچون بر باشک طانانک بهاسینک اولوزدن بر اولوشینی، قرقدن آرتقان چاقده هر صغر ایچون ایکی یاشک طانا بهاسینک قرق اولوشندن برسینی بیره بارمق تیوش

بولور. اگر آلتەش بولسە اوطوزنىڭ ايكى اولوشى يعنى ايكى برەر ياشلىك طانا بىرولوب يېتەشكە بر ايكى ياشلىك هم بر، بر ياشلىك طانا بىرولور. آرتقان صاين شول روشچە بىرولە بارور.

تەوۋەنىڭ نىصابى.

تەوۋەنىڭ نىصابى بېش در. بېش تەوۋەسى بولغان كىشى طوقىزغە قدر بر قوى، اوندىن، اون دورت تەوۋەگە قدر ايكى قوى، اون بېشىدىن اون طوقىزغە قدر اوچ قوى، يكرمى دن يكرمى دورتگە چاقلى دورت قوى بىرمك فرض بولور. يكرمى بېش بولسە اوطوز بېش تەوۋەگە قدر بر ياشلىك بر تەوۋە، اوطوز آلتىدىن فرق بېشكەچە ايكى ياش بولغان بر تەوۋە، فرق آلتىدىن آلتەشكەچە اوچ ياش بولغان تەوۋە، آلتەش بردن يېتەش بېشكەچە دورت ياشى بولغان بر تەوۋە بىرولوب يېتەش آلتىدىن طوقسانغە قدر ايكى ياشلىك ايكى تەوۋە، طوقسان بردن يوز يكرمىگەچە، اوچ ياشى بولغان ايكى تەوۋە بىرولور. ايندى بوندندە آرتسە دىشى باشدەقى كىى بىرولە باشلار.

آطلرنىڭ نىصابى.

آطلر آيغىرلى بېيەلى (بايطال) قاتش بولسە ايكى بولغاندە زكاتى بىرولور، اگر يالغز آيغىر ياكە بېيەلرگنە بولسە زكات لازم بولماس آطلرنىڭ زكاتى هر بر آطنىڭ اوز بهاسىنىڭ فرقدىن بر اولوش آقچەسىنى بىرمكدر. شول بىرولوى فرض بولغان ماللرنىڭ تېوشلى بولغان بهالرى قدر آقچە بىرور ياكە ماللرنىڭ زكاتىدە قايسىلارى ايچون بىرور تېوشلى بولغان آقچەلرغە مال آلوب بىرمكەدە درست بولور.

د د ه

عشور.

يوغارىدە سويلەنگان مال وحيوانلاردن باشقە دىشى برده اوسكان نرسەلرنىڭ

ياكفر صولارى، باغە صواری برله اوسكان آشاقلار هم بچه نلرنكده، ييمش لرنكده هم شول يراردن چيولاش باللرنكده اون اولوش دن بر اولوشى فقيرلرگه بيروله در، شوگا عشر ديلر.

عشر بايقه يارايغه قارامى هر بر كك شينك بده اوستروب آلغان نرسه سندن عشر بيرمك فرضدر. عقلاى بالغ بولوده شرط توگل، صبى هم عقلسىز بولسه ده هر كم يردن آلغان نرسه سندن بيرمك تيوشدر. هم شول نرسه لرنى اشلاب اوستروگه كيكان مصارف لريده چيگروب فالونى بتون نرسه دن بيروله در. عشر نيده زكات بيرو درست بولغان كشي لرگه گنه بيرو تيوشدر.

اگر اوسكان نرسه لر ياكفر ياومى طورغان يرارده بولوب چغر هم چيله كر برله يا كه بيك يراقلردن صوكيتوروب صوغاروب اوستروالسه عشرنك يارطسيفنه يعنى يكرميدن برسبگنه بيرو لور. اما اوطن، قامش كى نرسه لردن عشر بيرو لازم توگلددر.

قربان.

فطره صدقه سى بيرووى واجب بولغان كشي لرگه هر يانده قربان به يره منده اوزى اوچون بر قربان بوغازلامق واجبدر. اما باى بولسه لرده صبى لرغه قربان واجب بولماس.

قربان چالو، قربان عيى (اوننچى ذوالحجه) ككوننى عيد نمازى اوفوغاندن آلوب اوچونچى كوننك قوياشى بايوغانغه چه درست بولادر. اما قوياش بايوغاندن صوك چالو درست بولماس. اگر شول اوچ كونده چالا آلماي فالسه قربانلق آلونغان بولسه، قربانلقنى ترى كوينچه آلونماغان بولسه قربانلق حيواننك بهاسى قدر آفچىنى صدقه ايتوب بيرو تيوش بولور. شول قربان بوغازلاو درست بولغان اوچ كوننى (نحر) كونلرى ديوب سويليلر. عيد نمازى اوفولمى طورغان برلرده عيد كونينك طاكى آطقاچده قربان چالوق درست بولادر. تونله قربان چالوق مكر وهدر.

اۆلده باي بولوبده عيد يئەكەندە فقير لەنگان كەشىگە هم مسافر كەشىگە
 قربان چالماق واجب توگلدەر . اما قربان بوغازلاو وقتى يئەكەچكە بايوب
 كينكان كەشىگە قربان چالماق واجب بولادر .

قربانغە: قوی، صارق، كەجە، صغر، توه كىبى ايكى طوباقلى حيوانلر
 چالماق درست بولوب طارق، اوردهك، فاز هم آط كىبى حيوانلر چالماق مكروه
 بولوب هم چالونغان چاندهده قرباندىن كينميدر .

دخى قربانغە چالونماق حيوانلرنىڭ اعضالى ايسان بولماق شرطدر . اگر
 بتونلەي صوفر بولسە يا كە بر كوزى صوفر بولسە يا آرقلىدىن جىلگى كينكان
 بولسە هم آفصاق بولوب بوغازلاناچق اورنغە آياغى بر لە بارا آلماسلىق بولسە يا كە
 تىشلىرى قىيولوب بىنكان بولسە يا كە طوغاندوق قولاغى بولماسە يا كە قولاق،
 كوز، قوبروق، موگزلرىنىڭ يارطىسى يا كە يارطىسىدىن آرتوغراغى كينكان
 حيوانلرنى قربانغە چالماق درست توگلدەر .

اما موگزىنىڭ سويە كىگنە صنوب چىلگىنە قدر صنماسە درست هم
 طوغاندوق موگزى بولماسە، يا كە پچكان حيوان هم ديوانلانغان حيوان كتوندىن
 قالورلىق بولماسە هم فور چاگىنى حيوان سيمز بولسە قربانغە چالماق درستدر .
 لىكن قربانغە آق يا كوك نوسلى اولوغ موگزلى هر بر اعضاسى سلامت سيمز
 نكە چالماق آرتغراقدر .

اۆلده عىبى بولمى قربانغە ديوب ساتوب آغاچ قربانغە ياراماسلىق عىب
 بر لە عىبلەنسە، باي كەشى بولسە قربانغە باشقەنى چالماق تىوش بولور . اگر
 فقير كەشى بولسە شول قربانلىقنى چالماق درست بولور .

قوی چالانسە هر بر كەشى اوچون بر قوی، يا كە صارق چالماق تىوش
 بولور هم ياشلار يده بر ياش طولغان يا كە طولماسەده بر باشلك صارق هم
 قوی آراسنده يورگانده آبراماسلىق بولسە يعنى اولوغ سيمز بولسە، بر ياشى

طولماغان بولسەدە درست در. اما كچه نك بىر ياشى طولوب ايكنچىگە
كىتمە گانى درست توگلدەر.

دخى ايكى ياشى طولوب اوچونچى باشكە كىتكان صغر هم بيش ياشى
طولماغان توه نك برسى يدى كشيگە چاقلى. اورتاقلاشوب يعنى بر صغر يا كه
بر توهنى بارسيدە قربان ايچون چالسەلەر، يدى كشى ايچون قربانغه چالمق
درستدر. اگر برسینگە بولسەدە قربان ايچون چالمى، ايت ايچون چالسە
درست توگلدەر. هيچ برسينه قرباندىن كىتماس.

شولاي اورتاقلاشوب يدى كشى ايچون يا كيمرەك ايچون چالسەلەر
ايتىنى اولچەب بولەرلەر.

قرباننك ايتىنى يا كه تيريسىنى صاتمق درست توگلدەر. قربان ايتىنك
اوچدىن برسىنى يا كه آرتوغراقىنى صدقە قيلمق آرتوغراقدر. قالغانىنى اوزى
هم جماعتلرى اشار هم قرداش هم دوستلرىنه باى بولسەلرده آشاتور. اگر
جماعتلرى فقيررەك كشى بولسە ايتىنى برده صدقە قيلمى جماعتلرىنه اشارغه
قالدرسەدە درست هم ياخشىراق بولادر.

قرباننك تيريسىنى صدقە قيلمق تىوشدر. هم محتاج كشى بولوب
تيريسىنى اوزاق زمانغه قدر فائده كيتورە طورغان قرآن، كتاب كىبى نرسەلرگە
آلماشدرسە يا كه تيريسىنى ايلانوب اوزىندن فائده لانسەدە درست بولور.
اگر آقچەغە يا كه تيز بنه طورغان آشاملىق كىبى نرسەگە آلماشدرسە يارامى،
اول وقتدە صدقە قيلمق تىوشدر.

قربانلق ئولسە، يا كه بوغالسە، خواجەسى باى بولسە، ايكنچىنى
بوغازلامق واجب بولور، اگر ايكنچىنى آلورلق كوچى بولماسە نذر بولسەدە
ايكنچىنى آلوب مانتاشماس. قربانلق بالا كيتورسە بالاسىنى ترى كويگە صدقە
قىلور، يا كه آناسى ايله برگە بوغازلاب ايتىنى صدقەغە بىرور. هم اول بالالاغان
قربانلق اورفينه باشقە بر حيوان بوغازلاسەدە درست بولور.

اما بر سبب سز قربانلقنى آلدىرمق هم سوتىنى صامق، چونىنى آامق
درست نوگلدنر. اگر سوتى صاولسه ياكه چونى آلونسه صدقهغه بىرمك
تيوش بولور.

قربان چالغانده اير كشى چالا بلوچى بولاسه اوزى چالمق مستعبدنر.
اگر قربان خواجهسى چالا بامهسه ياخشى چالا بلوچىنى قوشوب، اوزى چالغان
برده حاضر بولوب اوزى دعا قىلوب طورمق تيوش بولور.

قربان چالونك رهوشى.

قربان چالغانده قربانلقنى بوغازلى طورغان اورنغه بيك بوموشاقلق
برله گنه كيتورولور. هم قبلهغه قارشى آياقلىرىنى قاراتوب صول قىلبرغاسى
برله ياطقرلغاندن صوك قربان ايهسى شوشى دعائى اوقور:

(اللَّهُمَّ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ
لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَإَنَا أَوْلُ الْمُسْلِمِينَ)

معناسى: (ای الله! تحقيق مينم نمازم هم عبادتلم، تركلگم هم اولمه كم
بارچه عالمك خواجهسى هم تربيه ايتوچىسى الله تعالى ايچوندر هم آنك
هيچ بر شريگى يوقدر. اوشبو قربان چالو برله قوشلغانمن هم مين اول
قربان طورنده چن اشانوجى هم بوى صنوچيلردن من.

شول دعائى اوقوغاندن صوك قربانك خواجهسى، ياكه بوغازلاوچى: (ای
الله! اوشبو قرباننى فلان اوغلندن يا كه فلان قزى فلاندهدن قبول قىلغل)
ديوب، ياكه (بو مالم الله رضاسى ايچون قربان بولسون) ديوب ايتور هم
بيك اونكن پچاق برله بِسْمِ اللَّهِ اللَّهُ أَكْبَرُ ديوب تيوشلى اورنندن قرباننى
چالونور هم جاني تمام چغوب بىتكاندىن صوكغنه تيريسى طونالور.

واجب قرباندىن باشقا دىخى نذر قربانى هم عقیقه قربانى باردىر .
 اگر بر كشي فلاڭ نلگم بولسه قربان چالورمن ديوب آيتسه، شول
 قربان درست بولور . ايتىنى هم تيريسىنى فقيرلرگه صدقه قيلورمن ديوب
 آتاب نذر ايتسه قربان چالوب ايتى هم تيريسىنى فقيرلرگه صدقه قيلمق تيوش
 بولور . اوزى آشامق درست بولماس، اگر آشاسه آشاغان قدريسينك قيمتىنى
 صدقه قيلمق تيوش بولور .

بو نذر قربانيدى نذر كونلرنده گنه يعنى قربان عىدى كوني برله
 اوچونچى كونك قوياشى بايوغانچه غه چاقلى غنه چالونور . باشقا وقتده درست
 بولماس هم شول كونلرده چالمى فالسه ايسه كوينچه صدقه ايتوب بيورور .
 بالا طوغاندىن صوك يدنچى كوننده بالاغه اسم بيروب ساچن آلورده اير
 بالاغه ايكي، قز بالاغه بر قوى چالور، مونه شوگار عقیقه ديلر . ايتىنى پشروب
 يا كه پشرميچه سويه كلرىنى صندرمى بالانك ميبينه هم فقيرلرگه بيورولور .
 بو عقیقه مستحب بولغان اشدر .

رسولاه محمد صلى الله عليه وسلم واجب بولغان قربان طورسندى قربانك
 اول تامغان قانى برله الله تعالى حضرتى قربان خواجه سينك بار گناهسىنى
 باراقار ديگان . هم هر كم چن كوگلى برله قربانى ايچون ثواب اميد ايتوب
 قربان بوغازلاسه قربانى اول كشي ايچون اوندىن پرده بولور ديگان معناده
 بولغان شوشى توبه نده گى حديث شريفنى آيتمشدر .

حديث شريف: (من ضحى طيبة نفسه محتسبا لاضحيتته كانت

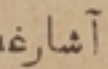
له حجاباً من النار)

صدقه لور .

بوغازيدى سويلهنگان فرض هم واجب بولغان زكات، عشر، فطره، فديه

هم كفارت كبی صدقه‌لر هر برسی فقیر کشیلر حقیدر. اول واجب صدقه‌لر نی
فقیر بولماغان کشیلرگه بیرمك، یا که بتون کشی فائده‌لنه طورغان کوپر صالو،
بوللر توزه‌ندرو، قبو هم چیشمه‌لر توزه‌ندرو یا که فازو، مسجد هم مدرسه‌لر
صالدرو بکک اشلرگه طوتمق درست توگلدر.

دخی واجب صدقه‌لردن باشقه نفل صدقه‌لر بیرو هم بتون خلق فائده‌لنه
طورغان مکتب، مدرسه هم بول توزاتو، کوپرلر صالدرو هم قیولر فازتمق
کبی اورنلرغه طوتقان آفچهلر بارده نفل صدقه‌لر بولادر. بو نفل صدقه‌لر
مستحب هم بیک الوغ ثوابلی اشلردر. بو نفل صدقه‌لر نی بیرو گناهلرنک
باراقانووینه، بلا هم آفتلردن سلامت بولوغه بیک کوب باردهم بولاچقدر.

اگر بر کشینک بر آز ونلر ترکک قیلوغه آشارغه طعامی یا که
آفچه‌سی بولسه صدقه صورای حرامدر، مگر بیک کیره کلی کیوم صالوم
کبی نرسه نی صورامق حرام بولماس.

بارلی بولغانی ایچون صدقه صور اوچیلرغه قاتی سوزلر آیتو حرامدر.
بیرورگه قولکدن کیلسه آزغنه بولسده بیرمك، بیرورگه قولکدن کیلماسه یا که
قولکدن کیلوبده بیرماسه یاخشی سوز آیتوب یوواتوب بیارمک تیوشدر.
محتاج بولماغان کشیلرگه صدقه بیرو ب نله نچیلککه اویره تمک مکر وهدر.

اما فقیرگه یاردهم ایچون واجب صدقه‌لر اوستینه ده نفل صدقه‌لر بیرمك
بیک ثوابلی اشلردر، صدقه آلوچی چن کوکلدن صدقه بیرو چیگه ایزگولیکلر
ناب دعا قیلور.

(اللهم احفظ صاحب هذه الصدقة عن الآفات والبليات
واغفر ذنوبه واكث ايمانه واكثر امواله ووفقه على خير
مقاصده)

معناسى: (ای الله اوشبو صدقه بیروچینی قورقنچ هم بلاردن صافلا، گناهلرینی بارلقا آنك ایمانینی قوئلی قیل، ماللرینی آرتدر، دخی ایزگو تله کلرینه ابرشدرگل.

حج .

حج دیوب مکة مکرمه گه باروب بیلگولی هم چیکله نهمش اشلارنی قیلوب بیت الله (کعبه الله) نی زیارت قیلوغه آیتلر. حج، اسلام دینینک نیگزی هم اسلام دیننده بولغان مؤمن بندلرگه فرض بولغان اووغ عبادتلرنک بيشنچیسیدر.

حج قیلغان کشى طورسندە پیغمبرمزنک سویلگان حدیثی: (من حج لله فلم یرفث ولم یفسق رجع کیموم ولدتہ امه) معناسی: (بیر کشى الله رضالغی ایچون حج قیلسه، بوزوق سوزلر سویلاشماسه هم بوزوق بولغان اشلر قیلماسه اول کشى آناسندن طوغانده نیچک گناھسز ایدی شولای گناھسز بولوب قالور یعنی بتون گناھسی بارلقانوب آناسندن طوغاندهغی کیک گناھدن پا کلانوب قالور.

حج قیلماق اسلام دیننده بولغان بالغ هم عقللی سلامت کشیلر اوزلرینه مکة مکرمه گه باروب قاینورلق یول مصارفلرینه هم اوزلری قایتوب کینلگانچی اوز جماعتلرینک نفقه لرینه یتدرک بایلغی بار کشیلرگه عمرلرنده بر مرتبه حج قیلماق فرضدر. دخی ایرلری یا که محرمی برله یعنی نکاحی حرام بولغان یاقنلرندن برسی ایله بارورلق بولغان بای خانولرغده اوزلری سلامت بولسه لر حج قیلماق فرضدر.

اما آورو هم صرقر کشیلرگه، صبى لرغه، قللرغه هم فقیر کشیلرگه حج فرض توگلدر. مگر نیچک بولسه ده بره اش برله بارسه لر یا که مکة مکرمه گه یانین اورنارده طورسه لر حج قیلورغه کوچاری یتسه فرض بولادر.

لېكىن فقير كىشى حج فيلسە ھىچن كېتەر، بايسەدە بىنەدىن حج فيلو بورچ بولماس، شول فقير چاغىدە قىلغان ھىچى پتەر.

صىبى كىشى حج فيلسەدە ھىچن كېنماس، باي بولوب حج فرض بولوراق بولسە بالغ بولغاچ ياڭادىن حج فيلمق فرض بولور. مگر احرام باغلاغاندە صىبى بولوبدە احرامدىن صوڭ بالغ بولسە ھم بالغ بولغاندىن صوڭ عرفەدە طوقتاودىن (وقوفدىن) اوڭل احرامنى ياڭارتوب فرضدىن نىت ايتسە فرضدىن كېتەر.

حج فيلمق فرض بولغان كىشىلەرگە ھىچلرېنى كېچكترمك درست توڭلار، مگر ھىچكە باراچق كىشىنىڭ بولندە اوغرىلرنىڭ ھم يوغىشلى اورولرنىڭ بولوى كىبى قورقنچلى ھم طنچسزلىق كېتورور اشلر بولسە، يول طنچلانوب قورقنچلر بىتكانچى ھىچكە سفر فيلوىنى كېچكترمك درست بولور.

شول بوغاريدە سويلەنمىش مؤمن بىندەلرنىڭ بالغ ھم عقللى، ايركىلى يعنى قل بولماغان كىشى بولمق، مكە مكرمەگە باروب قايتوراق يول ھىصارفلرېنە ھم اوزى ئىلەنوب قايتقانچە نىققەسى واجب جماعتلرېنە نىققەگە تمام يتەرلك مالى بولمق، ھىچنىڭ يولى اوغرىلردىن ھم يوغىشلى اورولردىن ھم باشقە قورقنچ ھم آفتلردىن طنچ بولمق، دىخى ھىچنىڭ تېوشلى وقتى بىتكان بولمق كىبى ھىچنى فرض ايتە طورغان نرسەلرگە ھم خانون كىشى بولسە ايرى بىرلە يا كە نكاحى حرام بولغان بىر ياقىن قرداشى بىرلە بارمق كىبى نرسەلرنى ھىچنىڭ فرض بولوىنىڭ شىرطلرى دىوبوب ايتەلر، شول شىرطلر طابىلغان كىشىلرگە ھىچنە بىر مرتبە حج فيلمق فرض بولادىر.

ھىچنىڭ فرضلىرى.

حج قىلغاندە فرض بولغان عمللر اوچىدر.

بىرىنچى (احرام) يعنى مكە مكرمەگە كىرگانچى مىقات دىوبوب يورتولە طورغان

اورنلرنىڭ بىرسىدە ھىچنى يا كە (عمره) نى نىت قىلۇپ احرام كىيۈملىرىنى كىيۈنمەك ھم تەلپىھە اېتمەكتۇر. اېكىنچى (وَقُوفُ) يەنى عرفە كۈنىنى ادىلەدىن سوڭ عرفات تاۋىدە بىرگىنە سائەت قىدر بولسىدە طوقتاب تورمىق. اوچونچى (طَوَافٍ زِيَارَةً) يەنى عىد قىربان كۈنىدە يا كە آندىن سوڭقى اېكى كۈندىڭ بىرسىدە كعبە اللەنى بىدى مرتبە طواف قىلمىق، ئەيلەنمەكتۇر.

ھىجنىڭ واجىبلىرى.

ھىجنىڭ واجىبلىرى بېش بولۇپ بىرىنچى (وَقُوفٍ جَمْعٍ) يەنى قىربان عىدى كۈنىدە تاڭك آتۇ بىرلە قۇياش چىقۇپ آراسىدە بىر آز طوقتامىق. اېكىنچى صفا بىرلە مروھ آراسىدە يۈرۈپ بىدى مرتبە سەئى قىلمىق. اوچونچى بىلىگۈلى كۈنلردە تاش آتۇپلا تورغان اورنلردە بىدى شەر مرتبە تاش آتمىق. دورتىنچى (طواف وداع)، (طواف صدر) يەنى چىتىلدىن كىلىگان ھاجىلەر، قايتورغە ايسە بىلگەچ، قايتورغە چىقار آلدىن كعبە اللەنى طواف قىلۇدۇر. بېشىنچى قىربان عىدى كۈنىنى فرض بولغان طوافنى قىلۇپ احرامدىن چىققاندىن سوڭ چەچنى آلدىرو يا ايسە قىسقارتۇدۇر.

ھىجنىڭ سەنت ھم مستەھبلىرىدە بار. آلارنى آيروب سانامىچە ھىج قىلۇنۇڭ رەۋشلىرىنى سويلەگەندە بازارمۇز.

ھىج اوچ تورلىدىر.

ھىج نىت قىلۇغە قاراب بىر آز اوزگارەدۇر. آلارنى (قِرَانٌ)، (تَمَتُّعٌ)، (اِفْرَادٌ) دېيۈپ آتۇپلەر. ھىجدە قىرباننى نىت ايتۇپ ھىج قىلمىق بارىدىن ئارتۇغرايدۇر. قىربان احرام باغلىلى تورغان اورنلرنىڭ بىرسىدە ھىج بىرلە (عمره) نى ھەر اېكىسىنى

برگه نیت قیلوب احرام باغلاودر. فرانی نیت اینوچی کشی (اللهم انی
 ارید الحج والعمرة فیسرها لی وتقبلها منی) دیوب نیت قیلور.
 معناسی: (ای الله! تحقیق مین حج برله عمره نی نیت قیلدم، میکا بکل قیلغل بو
 حج برله عمره نی، هر ایکسینی میندن قبول قیلغل). فرانی نیت قیلغان کشی
 مکة مکرمه گه بارغاچده عمره سینی قیلورده احرامدن چقمی طوروب شول احرامی
 برله فرض حجنی قیلور. (تمتع) حجی (افراد) دن یعنی بالغز حجدن آرنوغراقدر.
 تمنعده میقانلرنک برسندده احرام باغلاغانده عمره نی نیت قیلوب مکة مکرمه گه
 بارغاچ عمره سینی تمام اینتوب چاچ آلدراغاندن یا که فسقارتقاندن صوڭ احرامدن
 چغوب طوروب ترویبه کوننده یا ایسه او ایرهک حج ایچون مسجد حرامده فنه
 احرام باغلانورده بالغز حج کبک حج قیلونور. افراد یعنی بالغز حج، گل حجنیغنه
 نیت قیلوب حج قیلودر.

قران هم تمتع نیت قیلوب حج قیلغان کیشیلرنک وقت یتوب حجلربنی
 قیلوب چاچلربنی آغاندن صوڭ قران ایچوننده تمتع ایچوننده بر قوی چالورلی
 واجب بولور، اگر حیوان بوغازلی آلماسه لر عید کونندن اوّل اوچ کون،
 حج عمللرندن بوشانغاندن صوڭ بدی کون، باریسی اون کون روزه طوتو
 تیوش بولور. اگر عید کوننده اوّلگی اوچ کوننی طوتا آلمی فالسه لر
 روزه غنه یتوشماس، حیوان بوغازلاو واجب بولور. یعنی حیوان بوغاولاویلا گوله نور.

عمره

عمره، سنت مؤکده بولغان عمللردندر. عمره نک شرطی احرام باغلاودر.
 فرضی طواف یعنی احرام باغلاغاندن صوڭ مکة مکرمه گه بارغاچ بیت اللهنی بدی
 مرتبه ته بیلنودر. واجبلیری: شول طوافدن صوڭ صفا هم مر وه اسمای ایکی کچکنده

طاولر آراسىندە سەئى يەنى ابكى طاو آراسىندە يورگاندىن صوڭ چاچ آلدرودر. عمرەنىڭ بېلگولەنگان وقتى بوق، ھر وقتدە قىلورغە درست در، مگر عرفە، نحر ھم تشرىق كۈنلىرىدە گنە مكر وھدر. عمرە نفل ھجدىن سانالادر. آنڭ بار ەملىدە منە شول سويلگان قدرگنە در. شونڭ ابچون آنى ھج آيلرى كىرگاچدە قىلو يارىدر. عمرە ھجىنى فرض ھج كۈنلىرى كىرگانچى قىلوتىوشدر. باايسە فرض ھجدىن صوڭ قىلو تىوشدر. اول فرض ھج وقتىدە قىلونمى قران باايسە تمتع ھجى قىلوچىلر عمرەنى فرض ھجدىن ئلك قىلورلر. باشقە وقتدە عمرەنىڭ اوزىنگنە نىزلەب قايچان قىلسەكندە يارىدر.

ھج آيلرى.

ھج قىلونا طورغان آيلر شوآل ھم ذوالقعدە آيلرى، دھى ذوالھججەنىڭ اون كۈنىدر. ھاج قىلوچى آدملىرنىڭ شول آيلردىن اول احرام باغلادىلر مكر وھ بولور.

مىقاتلر.

مىقات دىوب ھج قىلوچىلرنىڭ احرام باغلى طورغان اورنلىرىنە آبتەلر. بو مىقات بىرگنە بولمىچە تورلى باق خىللىرىنە تورلېچەدر. مەدىنە منورە باغىدىن كىلوچى ھاجىلرنىڭ احرام باغلى طورغان اورنلىرى ذوالخىلفە، عراق باغىدىن كىلوچىلرنىڭ ذات عرق، شام طرفىدىن كىلوچىلرنىڭ جەفە، نەجد طرفىدىن كىلوچىلرنىڭ قرن، يەمن طرفىدىن كىلوچى ھاجىلرنىڭ مىقاتى يەلمە دىوب آتالغان اورنلردر. مەككە گە كىرورگە تەلەب كىلگان ھاجىلرنىڭ شول سويلنگان اورنلردىن احرام باغلاماغان كۈبىنچە اوتولرى ھرامدر. اما شول سانالغان اورنلردىن يەنى مىقاتلرنىڭ اچكى باغىدە بولغان كىشىلردىن ھج قىلوچىلرنىڭ احرامىز مەككە گە كىرولرى درست بولور، چۈنكىكى آنلرنىڭ مىقاتى ارض ھرم بىرلە مىقاتلر

آراسىندە بولغان (حِلِّ) دىوب اطالغان يردىر. مكدەدە طور وچى كشىلرنىڭ مىقاتى
فرض ھجىدە (حَرَم) ھەم ھەم ھەم ھەم ھەم (حِلِّ) دىوب يورتولگان اورنلردىر.

ھج قىلو رەھىشى.

ھجغە باروچى بىندەلر مكدە مكرەمگە باروب كرگانچى مىقات دىوب اطالغان
اورنلرنىڭ بىرسىدە طوقتاب مېوقلرىنى ھەم طرناقلىرىنى كېسەرلەر ھەم آلونا طورغان
چونلرىنى بىتورلەر ھەم طھارت آلورلەر، اماغسل قويۇنمۇ آرتوغرافىدەر. طھارت
آلغاندىن يا كە غسل قويۇنغاندىن سوڭ ھادىدە كىوب يورى طورغان كىوملرىنى
سالوب اعرام باغلارلەر. اعرامغە ايكى كېسەك آق ھەم ياڭا بولغان (ازار)
اسملى بىر كېڭ آلباقچ كېك، ايكنچىسى (رِداء) اسملى بىر اوزونچە جەپمە
كېك نرسەلەر كېلور. ازارىنى كىندىك طورىدىن بېلىنە بەيلەب عورتلرىنى قابلا.
ردامى قول باشىنە سالوب ايڭ باشلرىنى، كوكراك ھەم آرقالرىنى قابلا، جب
بىرلە باغلاماس، بوركارگنە. ازار ھەم رداسى ياڭا بولماسە ياخشى بوغان بولسەدە
يارار. تابىسە خوشبوى سورنور. شوندىن سوڭ ايكى ركعت نماز اوقوب اللەدىن يىڭلىك
ھەم ھجنىڭ قېول قېلونو بىنى صوراب كوڭلى ايلە ايسە بىلەب تىلى بىرلە شونى اوقوب دعا قىلور:

(اللَّهُمَّ إِنِّي أُرِيدُ الْحَجَّ فَيَسِّرْهُ لِي وَتَقَبَّلْهُ مِنِّي) معناسى: (اى اللە!

تەقبىق مېن ھج نېت قېلامن، اېندى سېن آنى مېڭا يىڭل قېل ھەم آنى مېندىن

قېول قېلغىل) دېگان سوزدر. آندىن سوڭ تەبىئە ايتەر يعنى شوشى سوزلرنى اوقور:

(لَبِيكَ اللَّهُمَّ لَبِيكَ، لَبِيكَ لَا شَرِيكَ لَكَ، لَبِيكَ إِنَّ الْحَمْدَ

وَالنِّعْمَةَ لَكَ، وَالْمَلِكَ لَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ) معناسى: (اى اللە! سېنىڭ

عبادىڭنى كامىل بوپىنوب چىن كوڭامدىن قېلامن، سېنىڭ ھېچ تېڭداش ھەم

ایبداشك بوق، سینك عبادتكنی چن كوكلم برله كامل بو یصنوب فیلامن، هر بر قوشقانیگه حاضرمن، بتون ماقطاو هم نعمت سیگه خاصدر، هر بر نعمت سینکی در. دخی خواجه لقمه سیگانه خاص هم هیچ شریککده بوقدر.

ایندی شول اشلرنی قیلغان کشی حج عملینه تمام کرشکان بولور. بو کشیگه قربان عیدی کونلرنده احرامدن چقغانچی محرم هم احراملی کشی دیوب آیتهار. مونه شولای نیت قیلوب هم تلبیه برله احرام باغلاغاندن صوڭ مکه مکرمه گه کبته رار.

احرامدن صوڭ.

احرام باغلاغاندن صوڭ بوزوق سوز سوبلاودن هم بوزوق اشلردن، گناه اشلر قیلودن، خانونی برله یاقینلق قیلودن، هم اوبو، قول تیدرودن، کشی برله قچغرشو، سوز کوراشدردن صافلانورغه نیوش. فرعیوانلرینی اوترودن هم اوتروچیگه کورسه تودن، اوندوه هم یاردهم ایتودن صافلانورغه تیوشدر. کولمهك هم اشطان کبی نگلگان کیوملر کیو، باشینه چالما، بورک، کله پوش کیودنده صافلانور، آلارنی کیماس. آباغینه اویوق، چیتوک هم کاوش، یوزلی باشماقلر کیماس، یوزینی هم باشینی فابلاودن صافلانور. خوش ایسلی مایلر سورتمك، چه چلرینی هم باشقه جونلرینی کیمسك هم طارامق، مایلامق، طرناقلرینی کیمسك، باشلرینی صابونلاب بومق درست بولماس. حج عمللرینی تمام ایتوب بیرگانچی شول احراملری برله بالان باش، بالان آباق بولغان کویگه بوروب هر نماز صوڭنده هم بیوک اورنلرغه منگاچده، توبه نچك اورنلرغه توشکاچده، کوب آطلانوب پوروچیلرگه یولقغانده، تلبیه آیتوب یورمك تیوشدر.

شول رهوشده حج عمللرینی تمام ایتوب بترگانچی چاچ قیلوچیلر بالان باش، بالان آباق، شول نکه گان آق احرام کیوملری برله بتون حاجی بر رهوشلی هیچ آیرماسز درویشلر قیافتی برله یورورار. مگر غسل قویونمق، مونجهغه

كرمك، بيللرينه آفچەلى كمر باغلامق، آياقلرينه نىسە، بوزلى كون با آغاچ باشماق كيمك، زونتىك كبك نرسە برلە كولەگەلەنمك درست بولور.

مكەء مكرمەگە بارغاچ.

حج فيلوچى كشىلر مكەء مكرمەگە باروب كرگاچ اولاولك طوب طورى كعبە شريف مسجدينه بارورلر. كعبە شريف نك اوزىنى كورگاچدە تكبير هم تهلل ايتوب اوزلرى تل كلرىنى صوراب دعا فيلورلر هم كعبە معظمه نك بر ديوارينه قويلقان «حجر اسود» اسملى مبارك طاشقه قارشى بولوب نمازدهغى كبك قوللرىنى قوللرينه كوناروب تكبير هم تهلل ايتوب شول مبارك طاشنى اوبوب مبارك نورلر. اگر باروب اوبو ممكن بولماسه قارشى طوروب تكبير وتهلل ايتورلر هم الله تعالى گە حمد، رسول اللهغه صلوات ايتوب سنت بولقان طواف قدومنى طواف فيلورلر يعنى كعبه اللهنى يدى قات ئه يل نورلر، هر قاتنده حجر اسود طورنده بوغارى سويلنگانلرنى اشلب كعبه معظمه نى ئه يل نوب دخى اوبوب تمام ايتكاندن صوك «مقام ابراهيم» اسملى اورنده كعبه اللهغه قاراب شول اورنده يا كه باشقه اورنده اوقولووى واجب بولقان ايكى ركعت نمازنى اوقورلر، آندن صوك زمزم شريف قىوسينه باروب زمزم صوى اچوب بوزلرينه هم باشلرينه هم گاوده لرينه سيبه لرلر. زمزم صوى اچكانده آياق اوستنده باصوب قبلغه قارشى طوروب اچولور هم اچكاندن صوك دعاسى اوقولور. آندن صوك دخى حجر اسودنى اوپكاندن صوك مسجددن چغوب صفا طاوينه بارورلر، طاوغه منگاچ كعبه اللهغه قاراب تكبير، تهلل هم اللهغه حمد، پيغمبره زگه صلوات ايتوب تل گانى برلە دعا فيلورلرده مروه طاوينه طابا كيتوب مروه طاوينه منوب دخى صفا طاوندە قىلغاننى فيلورلر. شوندىن صوك دخى شول ايكى صفا مروه ديگان ايكى كچكنه طاو آراسنده بورونى يديگه طوطورورده قايتوب سبكنزىچى ذوالحجه گە چافلى مكده طورورلر. تل گان قدر نفل طواف

ھم نفل سەئى قىلورلار ھم مەبارك اورنلارنى زىيارەت قىلۇپ مەبارك كەل نوب بۇرۇرلار.
 ذى الحجەنىڭ يەنچى كۈنىدە حج قىلدۇرۇپى امام خەتەبە اوقۇپ خەتەبە سەندە
 ھاجىلارغە حج ەمەللەرنى (مەناسك حج) اوگرەتۇرلار. تەروپە كۈنىدە بەنى ۸ نچى
 ذوالھججەدە ايرتە بىرلە ھاجىلار ھەر بىرى مەككە مەكرەمەدن چەقۇپ (مەنا) اسەملى بىر
 اول ياقىدە بولغان مەسجىد يەنە بارۇرلار، شۇندە بىر كىچ قونغاندىن سوڭ
 ەرفە كۈنى ايرتە نەمازىنى اوقۇغۇچ «ەرفات» تەلەپ قىلدۇرلار. ەرفاتدە
 اولە وقتى يەنچە حج امامى جەمەدەگى كەك خەتەبە اوقۇغاندىن سوڭ جەمەت
 بىرلە اذان ھم قەمەت بىرلە اولە نەمازى، آنك آرتىدىن اوق قەمەت بىرلە گە
 ايكەندى نەمازىنى اوقۇرلار. آندىن سوڭ غەسل قىلۇپ ەرفاتدە وقۇپ قىلورلار
 بەنى ەرفاتنىڭ (بەن ەرنە) دىگان اورنىدىن باشقە بىر اورىدە ەرفە كۈنىنىڭ
 نۇشى بىرلە ەيد كۈنىنىڭ تەكلى آراسىدە آزغەنە بولسەدە تەقەب قەلغە قارشى
 بولۇپ ذكەر ايتۇپ ھم مەقەسۇدلەرنى سۇرۇپ دەالەر قىلورلار. قۇياش باتقۇچ
 اخشام نەمازىنى اوقۇمەپچە «مەزەلە» اسەملى بىرگە كەتەرلەر، آندە يەتتە وقتى
 كەرگۇچ جەمەت بىرلە اول اخشام نەمازىنى، آنك آرتىدىن يەتتە نەمازىنى ايكەسەينى
 بىر اذان ايكە قەمەت بىرلە اوقۇرلار. مەزەلە دى (وادى مەسەر) دىگان اورنىدىن
 باشقە ھەر اورىدە وقۇپ دەست بولادۇر. مەزەلەدە كەچنى اونكەروب تەك
 اطقۇچ قارنى بىرلە ايرتە نەمازىنى اوقۇغاندىن سوڭ يەنە بىر قات وقۇپ قىلۇپ
 دەالەر قىلغاندىن سوڭ ياقۇرغۇچ مەنەغە بارۇپ آندە بىلگۈلى اورنلارغە يەدى
 مەنە (جەرە) تەشلىرنى آتارلار. ھەر بىر تەشلىنى اطقاندە تەكبىر ايتۇرلار.
 شۇندىن بىر تەشلىنى اطقۇ بىرلە تەلەپ ايتۇدىن تەقەتارلار. بۇندە تەشلىنى اطقۇ
 اورنىنى (جەرە ەقبە) دىوب ايتۇلەدۇر. مۇندىن سوڭ شۇلوق مەنادە قەربان
 بۇغۇزلاپ ايتىنى ھم تەبىرىسەينى قەبىرلەرگە سەدقە قىلورلار ھم ايرلەر چەقەلەرنى
 آلدۇرۇرلار يەكە فسقەرتۇرلار. ايتىدى شۇندىن سوڭ احرام بىرلە حرام بولغان
 نەسەلرنىڭ خەتەلەردىن باشقەسى ھەر بىرىنى ھەلال بولادۇر.

آندىن سوڭ اۈنچى، اۈن بىرىنچى ھىم اۈن اىككىنچى ذوالھىججە كۈنلەرىنىڭ بىرىسىدە
 فرض بولغان (طواف زىيارىتى) طواف قىلۇپ احراملارنىنى تىمام ايتەرلەر يەنى
 احراملارنى چىقارلەر. بۇ زىيارىت اۈنچى ذوالھىججەدە بولۇق آرتۇغراقدىر. مۇندىن
 سوڭ ھاجىلەرگە احراملنى چاقىرنىدە درىست بولماغان خانۇنلار بىدە درىست بولادىر.
 طواف زىيارىت شۇل نەھر كۈنلەرنىدە (۱۰ نچى، ۱۱ نچى، ۱۲ نچى ذوالھىججە
 كۈنلەرنىدە) قىلۇنماسە باشقە ۋقتىدە مكرۇه بولۇپ قىر بان ۋاجىب بولادىر. مسافر
 بولغان ھاجىلەرگە عىد نىمازىنى اۋقۇمۇق ۋاجىب تۇگۇل. اكر ۋقتىنە بىئۇشسەلەر،
 مەكەدە ياكە منادە اۋقۇرلەر، ۋقتلەرى بولماسە اۋقۇماسلەر. ۱۰ نچى كۈنلەردە گىندىن
 سوڭ دىخى ۱۲ نچى ذوالھىججەدە تۇشدىن سوڭ دىخى مساجىد باغدىن باشلاپ اىكى
 اورۇنغە آندىن سوڭ جەرۋە عقبە گە ھەر بىرىسىدە بىدېشەر طاش آتارلەر، ھەر بىرىسىدە
 تىككىر آيتۇرلەر. ھاجىلەر قايتۇپ كىتۇچى بولسەلەر مەكە مكرۇمەدىن چىقۇپ
 اۋبىلەرىنە قايتۇرۇغە اۋبىلاغاچ بىنە كعبە اللەنى بىدى مرتبە ئۇبىلە نۇب آبراشۇ
 طوافىنى (طواف وداع) قىلۇرلەر، زمزم سۈۈى اچەرلەر، آنى باشلار بىنە ھىم يۈزلىرىنە
 سىبەرلەر. كعبە (بىت اللە) يانىنە بارۇپ، كعبە ايشىگىنىڭ بۇساغاسىنى اۋبەرلەر
 ھىم كعبە ايشىگى بىرلە «ھىجر اسود» آراسىدەغى (مىلتىزم) اسملى اورۇنغە يۈزىنى
 ھىم كۆكۈرەگىنى قۇبۇب مبارككە نورلەر ھىم كعبە اللەنىڭ پىردەسى بىرلە يۈزلىرىنى
 سىپاپ كعبە شىرىفىدىن ھىم باشقە مبارك، ھىم مىلتى بولغان اورۇنلاردىن آبرلاچاغىنى
 ايسىنە تۇشۇرۇپ بىغلارلەر ھىم چىن كۆڭلى بىرلە نلەگان نلەكارىنى سۇراب دىعا
 قىلۇرلەر. آندىن سوڭ كعبە شىرىفى كە قارشى قاراغان كۈبىنچە آرتى بىرلە مساجىددىن
 چىقارلەر، آندىن سوڭ مەكە مكرۇمەدىن چىقۇپ قايتۇپ كىتەرلەر.

مەدىنە منۇرەنى زىيارىت.

ھاجىلەرگە دىخى مەدىنە منۇرە گە بارۇپ رسولۇز مۇھىم سىلى اللە ئىلەھىيە وسلمنىڭ

قبر شريفلىرى بولغان (رَوْضَةٌ مَطَهَّرَةٌ) نى زيارت قىلماق دە بىك الوغ مستحبلردندىر،
 حنى قاي عالملىر واجب دە دىوب آيتكانلىرى . رسولمىزدە بو طوغرىدە شوشى حديث
 شريفىنى سويلەگان، حديث شريف: (مَنْ جَاءَنِي زَائِرًا لَا تَعْمَلَهُ حَاجَةً
 إِلَّا زِيَارَتِي كَانَ حَقًّا عَلَيَّ أَنْ أَكُونَ شَفِيعًا لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ).
 معناسى: (اگر بركشى مېنى زيارت قىلسە باشقە بر حاجتى ايچون كېلمى،
 بارى مېنى زيارت ايچونگنە كېلگان بولسە، مېنىم اول كىشىگە قىامت كۈنىدە
 شفاعتى بولماقلىغىم اوزىمە بورچ بولدى) دېمكىدر . حاجى كىشى فرض حج قىلوچى
 بولسە اول حج قىلوب آندىن سوڭ رسول اللەنى زيارت قىلماق آرتوغرافىدر، مگر
 مدينە آرقى بارلسە جدىن اول زيارت قىلور، نفل حج قىلوچى بولسە
 قايسىبىنى اول قىلسە دە ايرىكلىدر .

اوزمىزنىڭ دېنەمىزنىڭ ھم قرآنمىزنىڭ ايتىلگان يىرى، پېغمبىرمىزنىڭ كوچوب
 باروب آخىر ھىرلىرىنى اوتىكاروب وفات بولغان اورنلىرىنى ھم صحابەلرنىڭ
 كوچوب باروب طرىشە - طرىشە اسلام دېنىنى بىتون دىنساغە طارانقان
 اورنلىرىنى كوروب زيارت قىلوب مباركلەنوب بورمىك شول قدر براق بىراردىن
 كېلگان كىشىلەرگە بىك نېوشلى اشدىر .

پېغمبىرمىز دىخى: (بىر كىشى مېنى وفات بولغاندىن سوڭ قېرىمىنى زيارت
 قىلسە، اوزمىنى ترك وقتىدە زيارت قىلغان ھىكمىدە بولور ھم مېنىم اول كىشىگە
 قىامت كۈنىدە شفاعت قىلورمىن) دېمىشدر . مەكەدە ھم بو مدينە منۆرەدە زيارت
 قىلونىڭ، رسولمىزگە سلام بىرولرنىڭ رەوشى ھم نورلى مبارك اورنلىرىنى قاراب
 زيارت قىلوب بورگاندە اورنىنە كىتورونىوش بولغان آدابلىرىنى بارسىندە
 اورنىنە كىتورمىك تېوشىدر .

شول آدابلىرىنى ھىر بىرسىنى آيروم آچق ايتوب يازغان، آيروم كېكەنە

«مناسك حج» هم «حجنامه» كېك كىتابلار بولادىر. حجغه بارغان كىشىلەر شول كىتابلارنى بېك ياخشى ايتوب اوقوب چىغو ئىوشىدۇر. اوزلارى بىلمەگان كىشىلەرگە، كورسەتوب اويىرەتوب يورۇچى دىلار بولادىر. آنلار بىلمەگانلەرگە اويىرەتوب، دىعالرىنى قىلدروب، ئىوشلى اورنلارنى كورسەتوب زىيارت قىلۇنك ادبلرىنى اويىرەتوب حج قىلدۇرنالار.

يوغارىدە سويلەگان اشلردە خاتون كىشىلارنك اير حاجىلاردن آيرمالارى مۇنە شول نرسەلردە بولادىر: احرام كىيولمىرىنى كىمىچە اوز كىيولمىرىنى كىيوب يوزورلار. اينە بىرلە تىگلىگان بولسەدە كىەرلار، باشلرىنى آچق يورتماسلار، مىگر يوزلرىنى آچارلار. تىلبىەنى فېقروپ آيتمەسلار، فېقرومىغىنە اوقورلار، احرامدىن چىققان چافدە چەلرىنى فسقارتماسلار، سەيدە يوغروب يورماسلار، طغز وقتدە حجر اسودكە ياقىن بارماسلار، حىض كورۇچى بولسەلر طواف قىلۇلارى درست بولماس، فرض طوافنى حىضلرى بىتكىچ طواف قىلۇرلار بىعنى قضا قىلۇرلار.

احراملى كىشىگە درست بولماغان اشنى قىلۇنسە.

اگر بر احراملى كىشى حوشبوى سورتسە يا كە مايلانسە، تىگلىگان كىيوم كىسە يا كە باشىنى بر كون اورتوب يورسە، چىرك باشىنك چەچىنى آلدرسە، بر قولى يا كە بر آياغىنك طرفلارنى كىسسە، طهارتسىز فرض بولغان طوافنى قىلسە يا كە غىسلسىز نفل طواف قىلسە، عرفاتدە امامدىن اول قوزغالوب كىنسە يا كە بر واجب بولغان حج ئەملىنى قالدرسە، بر ئەملىنى ايكىنچى ئەملىدىن اول قىلسە يا كە كىچىكترسە، فرض بولغان طوافنى نحر كوزارندىن سوڭغە قالدرسە يا كە فرض طوافنك بر آزىنى قالدرسە، شول سويلەنگان اشلارنك برىنىنى قىلماسەدە قربان واجب بولادىر. بىعنى بر قوى چالماق ئىوشدۇر. اگر شولاردىن كىمەرك قىلسە فرضدىن باشقەدە طهارتسىز طواف قىلسە، واجبدىن

بر آزینی قیلمی قالدیره دورت فداق چاماسی بغدادی صدقه قیلمق نبوش بولور.
 اما عندر برله چهچ آلدیره بر قوی بوغازلاو یا که آلتی مسکینگه
 بکرمی دورت فداق چاماسی طعام صدقه قیلور یا که اوچ کون روزه طوتار.
 اگر حاجی عرفه ده وقوفدن اوّل خاتونینه یا قینلق قیلسه حاجی بوزولادر.
 عرفه ده وقوفدن صوڭ یا قینلق قیلسه توه یا که صفر بوغازلامق واجب بولور،
 اما چهچ آلدیراچ بولسه بر قوی بوغازلامق واجبدر. فرض بولغان طوافینی
 جنب کوینچه طواف قیلسه دخی توه بوغازلاو واجب بولادر. احراملی کشی
 بر کیوکنی اولترسه یا که اوندهب اولطورتسه، شول کیوک بهاسینه قربان آلوب
 بوغازلار یا که طعام آلوب فطره صدقه سی قدر ایتوب صدقه قیلور.

حج قیلدرو.

اوز بئڭ اوستینه حج قیلو فرض بولغان کشی عندرسز حجغه کیتمی
 طوروب حجغه بارا آلماسلق بولوب ضعیفه نوب کیتسه، اوزی اورنینه باشقه
 بر کشینی بیاروب حج قیلدرومق نبوش بولور. اگر اوزی سلامت وقتنده
 حج قیلدره آلمی ئولوب کیتسه وصیت آیتوب ئولگان بولسه، وارثلری قالدقان
 مالینڭ اوچدن بر اولوشی برله حج قیلدورلر.

اما حج فرض بولغان کشی عندرسز اوزی حجغه بارورغه اوکفایسزلی
 طورغان بر نرسه سیده بولمی طوروب ککیلچک سنه ده بارام دی - دی
 کیچکتروب حجینی اونه می ئولوب کیتسه بیک زور گناعلی بولور. شوندی عندرسز
 کیچکترگان کشیلر ایسه ن وقتلارنده بارا آلمی قالسه لر اوزلری ئولگانچه
 وصیت ایتوب قالدولاری واجب بولور.

اما فرض حجینی اونهرگه بولغه چقوب، بارغان وقتنده ئولوب کیتسه ده
 اوزینه حج فرض بولغان یلده چقوب اونه وینی کیچکترمه گان بولسه اوزی
 وفات بولغاندن صوڭ اوزی ایچون حج قیلدرونی وصیت ایتوب قالدرووی

واجب بولماس. بو ككشيناڭ اوزى ايچون برقبول قىلونغان چچنڭ ئوۋاي
يازىلور دىگان حدىث شريفده باردور. مگر نفل يوزىدىن وصيت ايتسه
بيك حوشدر.

اگر اوزينه حج قىلو فرض بولغاچ، غىرسز كىچكتروب طوروبده حجغه
كىتسه هم اوزى اونى آلمى وفات بولسه اوزى سوڭىندە حج قىلدىرونى وصيت
ايتوب قالدرووى تىوش بولور. اگر وصيتىندە مالمنىڭ اوچدىن برسندن مېنىم
ئولگان اورنىدىن دىوب وصيت ايتسه اوزى ايتىكانچە قىلونور. اگر مېنىم
ئولگان اورنىدىن حج قىلدىرگىز دىيكنە ايتسه، شول ئولگان اورنىدىن تىوشلى
قدر آچە پىروب حج ايتدىلور. اگر فلان قدر آچەدىن حج قىلدىرگىز دىوب
ايتسه، آچەسى قايدىن حجغه بىبارگانده يئەرك بولسه شول اورنىدىن حج قىلدىلور.
اورنى هم آچەنى بىلگولەمىچە اوچدىن بر مالدىن دىوب ايتسه، يئەرك
بولسه، اوزى طوراً طورغان اورنىدىن چقارلوب، اگر يئەسلك بولسه، قاي
اورنىدىن بىبارورگە يئەسە شول بىردىن بىرونى يئەروب حج قىلدىلور. اوزىنىڭ حج
يولنىدە يورگان يولى حساب قىلونماس.

حج فرض بولغان ككشى، ئولوم رىجووندى: فلان قدر آچەدىن وارنىم
بولماغان فلان ككشى مېنىم ايچون حج قىلسون دىوب وصيت ايتسه، شول
اوزى بىلگولەگان ككشىگە پىروب حج قىلدىرمق تىوش بولور. هم اول
بىلگولەنگان ككشى اوزى بر باشقە ككشىنى بىبارووى درست بولماس. لىكن
اول حج قىلوغە قوشولغان ككشىنىڭ شول آنالغان آچەنىڭ حج مصارفلارنىدىن
آرتوغىنى قايتاروب بىرووى تىوش بولور. مگر وارثلىرى بارده بالغ بولغان
كشىلر بولوب، شول قدر آچە حجنىڭ ھەم مصارفلارنىدىن قالغانىنى اوزىگە
آل دىسەلر هم اول شولاي اوزىنى شول عىدىن آرتقانينى آلسە شول وقت
اوزىنى درست بولور.

اگر حج فرض بولوب ده ترك حالنده حج قیلمی هم وصیت ایتمی ئولوب
 کیتکان کشینک وارثلرندن برسی، اوز مالی برله شول وفات بولغان کشی
 ایچون حج قیلدرسه، درست بولوب شول ئولگان کشیدن فرض حج توشار.
 اگر بر وارثی بولماغان چیت کشی قیلدرسه اوستندن توشماس، باری
 شول جنک ئوابینی غنه باغشلاغان بولور.
 کشی ایچون حج قیلوچی کشی اوزی ایچون نیت قیلماس، کنگه حج
 قیلسه، شوکا دیوب نیت قیلور.

تورلی دعالر.

آشاب اچوب طوبغاندن صوڭ اوقولا طورغان دعا: (الحمد لله الذي
 اطعمني وسقاني وجعلني من المسلمين برحمتك يا ارحم
 الراحمين) معناسی: (مین شوندا این الله تعالی نی ماقطیمن، اول مینی آشاندی
 هم اچردی همه مینی مسلمانلردن قیلدی.

بر کشی برله کورشکاج اوقولا طورغان دعا: (اللهم اجمع بیننا
 بالخير والسلام والى بیننا باحسن الكلام) معناسی: (ای الله!
 بزنی اینگولک هم سلامتک برله کورشدر هم کورکام سوزلر برله بربرمزنی
 دوست قیلغل.

بر یاڭا اورونغه، یا بر یورطفه، یا بر مجلسکه کروب اولطورغاچ
 اوقولا طورغان دعا: (رب انزلنى منزلاً مباركاً وانت خير المنزلين)
 معناسی: (بارب مینی مبارک بولغان اورونغه ایندرگل. سین ایندروچیلرنک
 خیرلی سببک).

زمزم صووی اچکانده اوقولا طورغان دعا: (اللهم انی اسئلك رزقا

واسعا وعلما نافعا وشفاء من کل داء) معناسی: (ای الله! مین سیندن
صوریمن کیئک بولغان رزقنی، هم فائدهلی بولغان علمنی، هم هر بر آورولرم
ایچون شفا بولونی.

کیرهک مکتبده بولسون، کیرهک باشقه برده بولسون فولیکه

بر کتاب آلوب علم اویرانگانده اوقولا طورغان دعا: (اللهم ارزقنا علما

نافعا وحفظا كاملا وذهنا شاملا وتوفيقا لتحصیل العلوم. اللهم
اخر جنا من ظلمات الجهل والوهم واكرمنا بنور العلم. اللهم
افتح لنا ابواب علمك وانشر علينا خزائن رحمتك) معناسی:

(ای الله! رزقلاندر بزنی فائدهلی علم برله هم آنی یاخشی بادلاو برله هم
کوکنده صافلاو برله هم علم استه و ایچون بولغان توفیق برله. ای الله! بزنی
نادانلق قارانغیلفندن هم یوقلرنی او یلاودن چغارغل هم علم نوری برله حرمتله گل.
ای الله! بزگه علم ایشکلرینی آچقل هم رحمت خزینه لرگدن چاچکل.

علم اویره نودن طوقتاب کتابینی اوقوب بوشانغانده اوقولا طورغان دعا: (الحمد لله

الذی اخرجنا من ظلمات الجهل والوهم. ونور قلوبنا بنور العلم
والفهم. اللهم اغفر لنا ولوالدنا ولاستاذنا وسلم دیننا ودنیانا
واجعل ملکنا سالما وروفا لنا بحقی نبینا محمد المصطفی

صلی الله تعالی علیه وسلم) معناسی: (مین شوندا این اللهغه حمد اینه من
اول بزنی نادانلق هم یوقنی او یلاوچیللق قارانغیلفندن چغاردی هم کوکلرمرزنی

علم نوری بر له آگلی بلو بر له نور لاندردی. ای الله بزنی بارلیقاغل هم آنا آنالرمزنی
همده استاذمزننی بارلیقاغل. همده پیغمبرمزم محمد علیه السلام حقینه بزنگ دینمزنیده
دنیا مزنیده سلامت قیباغل هم پادشاهمزننی سلامت قیلوب آنی بزنگ ایچون
شفقتلی قیباغل.

بره نورلی زبان کبلسه شول دعا اوقولور: (عسی ربنا ان
یبدلنا خیراً منها انا الی ربنا راعبون) معناسی: (شاید ربه بزنگ
حالمزنی یاغشیلقغه آماشدرور. بز ربهزگه اخلاصمز بر له کوکل قویوچبلرمز.

قایغو کبیلگاندہ اوقولا طورغان دعا: (اللهم انی عبدک و ابن
عبدک. رضیت حکمک وقضائک اسئلك ان تذهب عنی
عمی و حزنی وان ترزقنی یسر عسری) معناسی: (ای الله! مین
سینک قانک من هم قانکنک اوغلی من. سینک حکمیگه هم تقدیرگه رضا بولدم هم
سیندن صور بهن میندن بو قایغونی بو حسرتنی آلووکنی هم آورلقنی آلوب
میکا یکلک قیلماقلغکنی.

بر بالا طوغاچدن هم اسم قوشو مجلسلرنده اوقولا طورغان دعا: (اللهم
اجعله برا وانبتہ فی الاسلام نباتاً حسناً. واجعله مسعوداً
فی الدنیا والآخره) معناسی: (ای الله! بو بالانی ایزگو قیباغل هم آنی
اسلام دیننده کورکام اوسدرو بر له اوسدرگل هم آنی دنیادهده آخرتدهده
بختلی قیباغل.

قبرلر یانندن اونکانده هم قبرگه کرگانده شول دعا اوقولور: (السلام

نَافِعًا. اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ صَيْبَ رَحْمَةٍ وَلَا تَجْعَلْهُ صَيْبَ عَذَابٍ (معناسى:
 (ای الله! بو یغمورنى بزنگ ایچون طائلى هم فائدهلى یغمور قیلغل. ای الله!
 بو یغمورنى بزگه رحمت یغمورى قیلغل. عذاب یغمورى قیلماغل.

نورلى وقتده هم تـلـگـان وقتده اونی طورغان دعالر: (رَبَّنَا آتِنَا
 فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ) معناسى:
 (ای ربمى بزگه دنیادهده آخرندهده ایزگولك كوركاملك بیرگل. هم بزنى اوت
 عذابندن فوتقارغل.

(رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ)
 معناسى: (یا رب! مینى هم آنا آنامنى هم باشقه مؤمنلرنى حساب كوندنه
 یارلیقاغل.

مبارك بهیرهملر.

هر بر مسلمان بولغان كشيگه بلورگه نیوشلى بولغان هم قدرلپ
 زورلاب قارشى آلونا طورغان مبارك بهیرهملر باردور. مسلمانلرنك اول مبارك
 بهیرهملرى يل ئه يله نه سینه اون سبکز قدر بولادر.
 مونه اول مبارك بولغان بهیرهملرنك اسملرینى هم قايچان بولاچقلرینى،
 نیندى بهیرهم ایکانلکلرینى آچق ایتوب بلورگه کیره کدر.

یل باشى كونی.

مبارك بهیرهملرنك برسى (یل باشى) كونیدور. یل باشى كونی (محرم)
 آیینك برنچى كونی بولادر. مسلمانلرنك یل حسابلرى محرم آیندن باشلاب
 یورتولادر. هر یلنى محرم آیبى يتكاج ایسكى یل توگه له نوب محرم آیینك
 برنچى كوندن باشلاب یا ئا یلیمز باشلانادر.

بىزنىڭ بىل باشى كۈنۈمىز ياڭا بىلغە آياق باصوب، ياڭا يىلنى شاداق بىرلە قارشى آلا طورغان بىر كۈنەزدىر. ھەمدە شول كۈننى پېغەبىرمىز مۇھەممەد ئىبىنە سالىھىنىڭ كافرلار جىھاندىن قوتۇلۇپ چىقىش مۇھەممەد شەھىرىدىن كۈچۈپ مەدىنە شەھىرىگە بارۇرغە صحابەلەرگە رىخىت ئايتىغان كۈنىدۇر. شول كۈندە ئاۋك صحابەلەر بىك شادلانۇپ مۇھەممەد شەھىرىدىن مەدىنە شەھىرىگە كۆچۈپ بارغانلار. ھەمدە ئاندىن كۈچۈپ كافرلارنىڭ بىنەمەس توكانمەس بىللەردىن قوتۇلغانلاردۇر. بۇ بىل باشى كۈنى، ئىسلام دىنى ئاچىش جەننەت تەنلىرى بىرلە تۇرغان ھەم ئاللا تەئالىنىڭ ئاۋك ياقىن بىندەلەرى بولغان قىزلى مۇسلمان قىزلىرىمىزنىڭ كافرلار جىھاندىن قوتۇلۇرغە يول تاپقان شاداق كۈنلىرى بولغاچ، بىزگە دە ئاۋ كۈننى شادلانۇپ قارشى ئاۋب بە يىرەم ئايتەرگە تېۋىشىدۇر. ھەمدە ئاۋ مۇبارك كۈننى قىزلىب ئاللا تەئالىگە شۇكرانە قىلۇرغە، گىناھلاردىن تۇبە قىلۇرغە تېۋىشىدۇر. ھەمدە قول ئاستىدە بولغان يورۇپ جەمئەتلىرىنى شول كۈن ھەرمىنە ئاشىدىن تۇقتاتۇپ ئاچىق يۈز بىرلە كۈن ئوتكارۇرگە قىزلىرىمىزنىڭ ھالىنى بىلۇرگە تېۋىشىدۇر.

عاشورا كۈنى.

عاشورا كۈنى شۇلوق (مۇھەممەد) ئاۋبىنىڭ ئونۇنچى كۈنىدۇر. ئاۋ كۈندە بىك ھەرمەتلى، مۇبارك بولغان بىر بە يىرەم كۈنىدۇر. بۇ كۈننى پېغەبىرمىز مۇھەممەد ئىبىنە سالىھىنىڭ زورلاپ قارشى آلا طورغان بولغان ھەم ئاۋ كۈننى رۇزە تۇتۇپ طورغان بولغان، صحابەلەردە ئاننىڭ بىرلە بىرگە رۇزە تۇتۇپ ئوتكارغانلار، شۇنىڭدىن باشقا باشقا بە يىرەمى كۈننى رۇزە تۇتۇپ مۇستەھب بولغان مۇبارك كۈنلەردۇر. ئاۋ كۈنىدە شادلانۇپ قارشى ئاۋب، مۇمكىن بولسا رۇزە تۇتۇپ ئوتكارۇ ھەم ئاللا تەئالىدىن ھاجەتلىرىنى سوراپ گىناھلىرىنىڭ عىفو قىلۇنۇش تۇبە ئاۋزىدە باشقا مۇسلمان بولغان كىشىلەرنى رىزىق ئاۋرۇشقا ئالاردا رىزا بولماغان بىرلەرنى كېچەرگە تېۋىشىدۇر. ئاۋ جەمئەتلىرىنى بۇدە شۇكىتەلەپ مۇھەممەد ئاۋرۇشقا ئاچىق يۈز بىرلە تۇتۇپ قىزىلەرگە دوستلىق كۈزى

برلە قاراب، فقيرلارگە ياردەم ايتوب ھەر كەمەنك كۆڭلىنى كۈتەرورگە تېوشلىدىر.
 بۇرنى كىتابلارنىڭ ايتىۋىنە قاراغاندە، نوح ئىلە سىلامنىڭ كۈيەسى شول
 كۈننى ئاۋاندىن قۇتۇلۇپ قۇرىدە قالماشدر. ابراهيم ئىلە سىلام شول كۈننى
 ئاۋغەشدر ھەم اوز زاماندىغى نەرودىنك اۋپىندە شول كۈننى قۇتۇلماشدر.
 ايوب ئىلە سىلام شول كۈننى بىدى يىلقى آۋرۇۋىدىن تۇلماشدر.
 موسى ئىلە سىلام اوزىنىڭ قۇمىنى شول كۈننى فرعون جىفاسىدىن قۇتقارماشدر.
 شۇنلقدىن پىغەبىرمۇ مۇھەمەد ئىلە سىلام اول كۈننى شادلانۇپ ئورلاپ اۋتكارگان.
 شۇلايۇق باشقە مۇسلمانلارغە بەيرەم ايتەرگە تېوش بولغان مۇبارك بىر كۈندىر.

ھىجرت كىچەسى. (۱)

ھىجرت كىچەسى (صفر) آيىنىڭ ۲۸ نچى كىچىدىر. ۲۸ نچى كۈنى بەيرەم
 ايتەرگە تېوشلى بولغان شادلىق كۈنىدىر. ھىجرت كىچەسى پىغەبىرمۇ مۇھەمەد ئىلە
 سىلامنىڭ ئىلە تەلى قۇشۇۋى بىرلە كافرلار جىفاسىدىن قۇتۇلۇپ اچۇن مۇكە شەرىدىن
 مۇدىنە شەرىنە كۈچەرگە نىتىلەپ يولغە چىققان كۈنىدىر. اول كۈن رىسۇل ئىلە
 كافرلار جىفاسىدىن قۇتۇلۇپ كۈنى بولغانلقدىن بىلىگۈلى ھەر كەمگە شادلانۇپ باشقە
 بەيرەملەر كىك بەيرەم ايتەرگە تېوشلى بولغان ئىلە تەلىنىڭ بىر رىھەت كۈنىدىر.
 پىغەبىرمۇ مۇھەمەد ئىلە سىلامنىڭ كافرلاردىن قۇتۇلغانىنە شادلانۇپ بەيرەم ايتۇ
 پىغەبىرمۇ زورلاۋ ھەم آنى ھىرمۇلەۋ بولغانلقدىن مۇسئەب ئەمەللەردىن ھانالادىر.
 رىسۇل ئىلە تەلى نى رەۋشچە كۈچكەنى بۇ كىتابنىڭ آزاغىدە كۈرنۈر.

مۇلد كۈنى.

مۇلد كۈنى (رَبِيعُ الْأَوَّل) آيىنىڭ اۋن ايكىنچى كۈنىدىر. مۇلد كۈنى

ھەر كۈننىڭ كىچەسى شول كۈندىن ئىلگارگى كۈننىڭ كىچىدىر. مۇلا جەمە كۈن
 كىچەسى آتۇنە كىچىنىڭ كىچىدىر.

پېغمبىرمۇ محمد عليه السلامنىڭ طوغان كۈنى بولۇپ اول شول كۈننى تاڭ
 آلدندى دىياغە كېلىشىدۇر. بىز مىسلمانلار ئىچۈن اول كۈن ئەلە نىندى طور
 شادلىق كۈنىدۇر. بىزنىڭ دىياو ئاخىر بختلى بولۇپمۇ ئىچۈن جانىنى تەننىنى قىزغانمىچە
 اللە تعالى كورسە ئىكان طوغرى يولنى اوبىرە توچى قدرلى ھم ھىرمتلى پېغمبىرمۇنىڭ
 دىياغە كېلىۋى، اللە تعالىنىڭ بىزگە شىقت ايتوب ھىرمت ايتىدىغان ھم بىزگە
 اوزىنى طانتور ئىچۈن طوغرى يولغە كۈندۈرۈچى سۈيۈكلى قىلىنىڭ دىياغە
 كېلىۋىنە سبب بولۇپ پېغمبىرنى طودىغان. ھم شول پېغمبىرمۇنىڭ قاسنىدە بىزدە
 اللە تعالىنىڭ ھىرمتىنە ايرىشوب قورقۇنچىلى غىدا بىلدىن قوتولۇرغە يوللار اوبىرە نورگە
 سبب بولغان كۈن بولغانلىقىدىن، اول كۈننى نىندى طورلاب ھم نى قدرلى
 شادلىق ھىرمت اوتكارلىككە آزدۇر. شۇنىڭدىن اول كۈننى بىك طور بەيرەم
 ايتوب اللە تعالىگە قات قات شۇكرانەلەر قىلۇ، پېغمبىرمۇنىڭ محمد عليه السلامغە
 (صلوات) لار اوقۇ، ھم آنىڭ ھىرمتىنە آش صولار ھازىرلەپ قىزاش ارقاۋىنى،
 قىيىنلىرىنى جىۋىب ھىرمت ايتۇ، رسول اللەنى ماقىتاب يازغان شىرلەر اوقۇ، رسول
 اللەنىڭ باشىدىن اوتىكان ھاللىرىنى اوقۇپ آنى ھىرمتلەپ ايسىكە توشۇرۇ، مجلسلەر
 ياصاب (مۆلۈد) اوقۇتۇ بىك تىۋىشلى اشدۇر. ھىتى رىبىع الاول آيىنىڭ باشىدىن
 آزاغىنە قدر شۇندى آش صولار مجلسلەر ياصاب، موللەر اوقۇتۇپ، رسول
 اللەغە صلواتلار اوقۇپ شادلىق بىرلە اوتكارورگە تىۋىشۇر. بو آينى ھم بو
 كۈننى نى قدر طورلاساق شول قدر ئوابلى بولۇرۇمۇز.
 پېغمبىرمۇنىڭ طوۋى ھم اول طوغانىدە بولغان واقىئەلەر، عىجب ھاللىرى كىتابنىڭ
 آزاغىدە اوقۇلۇر.

وفات كۈنى.

وفات كۈنى (رَبِيعُ الْأَوَّلِ) نىڭ اون ايكىنچى كۈنى بولۇپ مولد كۈنى

بىرلە بىرگە طوغرى كېلەدۇر.

اول كون پيغمبرمىزنىڭ وفات بولغان كۈنىدۇر. اول كۈننى رىسول اللەنىڭ وفات بولغانن ايسكە توشۇرۇپ، ھەر كۈننىڭ شۇلاي ئۈلەڭگىنى اويلاپ رىسول اللەغە صلوات آيتۇپ، قرآن اوقۇپ، تۈبە قىلۇپ اوتكارۇرگە تېۋىشىدۇر.

رَغَائِبُ كَيْچەسى.

رغائب كېچەسى (رَجَبُ) آيىنىڭ ايك ئىلگارىڭى پىنجىشەنبە كۈنىنىڭ كېچەسىدۇر. رَجَب آيى طوغاندىن صوڭ بىرنچى پىنجىشەنبە كۈنى آيىنىڭ نىچەسىدە كېلىسەدە شول كېچە مبارك بولغان بىر كېچە بولۇپ آنىڭ آلدەندەغى كۈنى جەمە كۈن (رغائب) كۈنى بولادۇر. بو كۈندە قدرلى ھەم مبارك بولغان بىر كۈندۇر. بو كۈننى رۈزە بولۇپ اوتكارۇ ھەم باشقە بەيرەملر كىك شادلىق بىرلە بەيرەم ايتۇ مستەبىدۇر. كەلرنىڭ ايتۇۋىنە قاراغاندە پىغمبرمىزنىڭ پىغمبىرك نورى شوشى كېچىنى محمد عليه السلامنىڭ آناسى (عبدالله) دن محمد عليه السلامنىڭ آناسى (آمىنە) گە كوچۇپ آنىڭ يۈزىدە بلىنىشىدۇر. شۇندىن صوڭ محمد عليه السلام بىرلە يۈكلى بولمىشىدۇر.

مِعْرَاجُ كَيْچەسى.

مِعْرَاجُ كېچەسى (رَجَبُ) آيىنىڭ بىكرىمى يىدەنچى كېچىدە بولۇپ بىكرىمى سېكەزىنچى كۈنى مبارك بولغان بەيرەم كۈنىدۇر. رىسول اللەنىڭ ھەدىتلىرىنە قاراغاندە اول كېچىنى رىسول اللە، اللە تەئالى گە گنە بېلىگۈلى بولغان رەۋشچە كوكلرگە آشۇپ، ئىلگارىڭى پىغمبىرلرنىڭ جانلىرى بىرلە سۈيىل شۇب، فرشتەلرنى ھەم اوجماح، تەۋغىنى، طاغىن آندىن باشقە اللە تەئالى نىڭ ئەلە نىندى عىجب نىرسەلرىنى كۈرۈپ، اللە تەئالى بىرلە رىسول اللەنىڭ سۈيىل شىكان كېچىدۇر. ھەم شول كېچىنى مۇسلمانلرغە بېش ۋەقت نىماز اوقۇ فرض بولمىشىدۇر. رىسول اللە مەكە شەھرىدە (كەبە اللە) ياندىدە

يوقۇم سىر ئاۋ تۇرغاندە يانئىنە جېرائىل فرشتە كىلۇب رىسول اللەنى قىدىس شىرىندە گى
 (بىت الموقدىس) اسملى مسچى كە آلۇب بارۇب، آندىن كو كىگە آشورۇب،
 ھى تۇرلى عىبايىلرنى تەماشى قىلدۇرۇب يۇرگان، سو كىندىن آلۇب كىتكان اورنىنە
 كىلتۇرۇب قۇبغان. رىسول اللەنى نى رەوشدە پۇرۇوى بىزگە معلوم تۇگىلدۇر.
 بارى اول اللە تەالىنى كى قىرتى بىرلە شول قىدر بىرلرنى كۇرۇب قابتقانچى،
 آنى كىتكان اورونىدە سو ونماغان بولغان. منە بو كىچىنى اللە تەالىنى كى قىرتىنە
 عىبلە نۇب اللە تەالى گە مگ تۇرلى شىكرانەلر قىلۇب، گىناھلردىن تۇبە ايتۇب،
 اللە تەالىنى كى رحىمتىنى استاب اونكارو ھى اوزمىزنى كى آخرت جىفالرىدىن قۇتۇلۇومىزگە
 بىك ظۇر باردە مەچى بولغان بىش وقىت نماز اوقۇ فرض بولۇب اللە تەالىنى كى
 رحىمى ايتكان كۇن بولغانلىقىدىن شادلىقى بەيرەم ايتەرگە تىوشىدۇر.

برائت كىچەسى.

برائت كىچەسى (شعبان) آيىنى كى اون بىشنىچى كىچە سىدىر. اون دۇرۇنچى
 كۇننى كىچىندە باشلانۇب، اون بىشنىچى كۇنى الوغ بەيرەم كۇندۇر. بو كۇن
 اللە تەالى بىندەلرنى كى دعالىرىنى قىبول ايتۇب گىناھلرىنى بارلىقى تۇرغان كۇن
 ايكاناگىنى پۇرونقى عالمر كىتابلىرىگە يازۇب قالدۇرغانلر. شۇنلىقىدىن اول كىچەنى
 اللە تەالىدىن رحىمت ايتۇنى سۇراب گىناھلردىن تۇبە قىلۇب، فقىرلرگە ياردەم ايتۇب،
 قرآن اوقۇب اونكارو ھى كۇندىزىنى رۇزە بولۇب اونكارو تىوشلى اشدۇر.

رمضان كىچەسى.

رمضان كىچەسى (رمضان) آيىنى كى بىرنىچى كىچە سىدىر. ايكىنچى كۇننى
 فرض بولغان رۇزە تۇتۇلا باشلار. رمضان كىچەسى اللە تەالىنى كى بىزگە رحىمت
 اچۇن ايتىدىرگان مبارك رمضان آيىنى اواغلاب شادلىق بىرلە قارشى آلا تۇرغان

كېچە بولغانلقدن بىك طور بەرەمدىر. اول كېچىنى اشلىرىنى قويۇپ، گناھلاردىن توبە اينۇب، گناھلار بارلىق قانە طورغان مبارك آيغە كىرگەنلىك اېچون اللە تعالى گە شىكرلر قىلۇپ اوتكارورگە تېوشىدۇر. اول كېچىنى شاد ھەم آچىق كوكل بىرلە تراويح نامازى اوقۇپ، فقيرلرگە صدقە بېرىپ، كوكللىك گە اوصاللىقارنى اونونۇب روزەغە كرورگە حاضرلەنو تېوشلى ھەم ئوابلى اشىدۇر.

قرآن اينو كېچەسى.

قرآن اينو كېچەسى (رمضان) آيىنىڭ ۱۷ نچى كۈنىنىڭ كېچەسىدۇر. ۱۶ نچى كۈننى كېچ بىرلە باشلانۇپ ۱۷ نچى كۈنى مبارك كۈن ھەم اللە تعالى نىڭ بىزگە اسلام دىنىنىڭ ھەملىرىنى بىلدۈرۈپ اېچون، بىزنى طوغرى يولغە سالۇپ دىنيا آخىرت جىقارلىرىدىن قوتۇلۇپ بىز اېچون اوزىنىڭ رىھمىتى بىرلە قرآن اينە باشلاغان كېچەدۇر. شۇل كېچەنى باشلاپ رسول اللەغە قرآن اينە باشلاغاندىن، ھەر بىر سۆزى بىزگە رىھمت اېچونىگە بولغان قرآننىڭ پىغمبىرىمىزگە اينە باشلاۋىنە شادلانۇپ اللە تعالى گە شىكرلر قىلۇپ الوغ بەرەم ايتەرگە تېوشلى بولغان مبارك كۈندۇر.

مكە شەھرىنى آلو كۈنى.

بو كۈن رسول اللەنىڭ اسلام عىسكىرى بىرلە بارۇپ مكە شەھرىنى آلوب (كەبە اللە) نى كافرلر قولدىن قوتقارغان كۈنى، بىتون مىسلمانغە شادلانۇپ بەرەم ايتەرگە تېوشلى بىر كۈندۇر. رمضان آيىنىڭ بىكرىمى بىرنچى كۈنىدۇر. كىتابنىڭ آزاغىدە مكەنى آلو نىچىك بولغانلىقىنى اوقۇرسىز.

قدر كېچەسى.

قدر كېچەسى، رمضان آيىنىڭ بىكرىمى بىدنجى كېچەسى بولۇپ، بىكرىمى آلتىنچى كۈننىڭ كېچىدە باشلانۇپ بىكرىمى بىدنجى كۈنى الوغ بەرەمدۇر. قدر كېچەسى

بر یل اچنده گی بهیره ملرنک ایك اولوغسی هم الله تعالی نك ایك سویوکلی مبارک کونیدر. الله تعالی اول کیچه نی ماقتاب هم اول کیچه ده بر یوزینه فرشته لر اینوب، بنده لرنک گناهلری بارلیقانونی تله ب یور بیه چکلرینی قرآنده (قدر) سوره سنده ذکر ایتمشدر. اول کیچه. بتون بر یوزی الله تعالی نك رحمتی برله قابلانوب بنده لرنک گناهلری بارلیقانه طورغان کیچه در. شونلقدن اول کیچه نی گناهلردن توبه ایتوب، الله تعالی نك شول قدر رحمتلرینه فارشی آکار شکرانه لر قیلوب، بیک ظور شاداق برله بهیره م ایتوب اونکارورگه هم قولکدن کیلگان قدر باخشیلقلر قیلورغه نیوش بولغان کیچه در.

عیدِ فِطْرِ کونی.

عید فطر کونی (سؤال) آیینک برنچی کونیدر. بو کون ایسه ن صاو رمضان آیینی اونکاروب، روزهلر طوتوب، اوستمزده بولغان بر فرضنی اوتی آغانمزه شادلانوب بهیره م ایته طورغان مبارک کوندر. اول کوندن آلتاغی کیچه نی غسل قیلوب، پاک کیوملر کیوب، یورط برنی پا کلاب، الله تعالی گه عبادت قیلوب اونکاروب، ایرته گیسون ظور شاداق برله عید نمازی اوقولور. عید فطر کوننی آش صولار حاضرله ب قرداشلرنی هم فقیرلرنی طویدرو، قرآن اوقو، عید نمازینه خوش ایسلی مایلر سورتونوب بارو، فقیرلرگه صدقه لر بیرو، محتاجلرغه یارده م ایتو، آغای انی، دوست ایشلرنک حاللرن بلو، ایرته نمازی اوقوغاچ عید نمازینه بارغانچی بر قدرگنه آشاب آلو سنت بولغان اشلردر. موندی مبارک کونلرده کشی رنجینو، حیوانلرغه ظلم قیلو، یورط جماعتلرینی شلته لو، باشقه وقتلرده غی لرغه قاراغانده گناهلیراقدر. نیچک بولسه ده اوزگنه شادلانوب، باشقه لرنیده شادلاندروب گور کیلوب بهیره م ایتهرگه نیوشدر.

تروییه کونی.

تروییه کونی (ذوالحجه) آیینک سیکزنجی کونیدر. حاجی لرنک هج قیلاطورغان

كونلارندن مبارك بولغان بىر كون بولغانلقدن اولوغ بهيرهه كونيدير. باشقه اشلارنى طاشلاب شاداق بىرله آلدهغى طور مبارك كونلارنى فارشى آلورغه حاضرله نوب، شوندى مبارك كونلارگه ابرشكان ايچون شادلقدن الله تعالى گه شكرانه قىلوب اوتكاره طورغان كوندر.

عَرَفَه كُونِي.

عرفه كوني، ترويه كونينك ايكنچى كوني بواوب، ذوالحجه آيينك ۹ نچى كونيدر. اول كونى حاجبلر (عرفات) اسملى مبارك طاوغه چغارلر. بو كونى ايزگو عملر قىلغانلرغه، محتاجلرغه ياردهم ايتوب آلارنى شادلاندرغانلرغه بيك كوب ثوابلر بىزوله طورغان كون بولغانلقدن، الله تعالى نك رحمتلى كونينى شاداق بىرله فارشى آلوب، شادلانوب، بهيرهه ايتوب اوتكاره طورغان كوندر. ترويه هم عرفه كونلارنده روزه بولوب اوتكارو طاغنده ثوابليراق مستعبلردندر.

عِيدِ قَرْبَانِ كُونِي.

عيد قربان كوني عرفه كونينك ايكنچى كوني هم ذوالحجه آيينك اونونچى كونيدر. مسلمان بولغان آدملرنك حاللرى بارينه بو كونى قربان چالوب، ابو جماعتلرينى هم فرداشلرينى، بيگره كده فقير محتاج آدملرنى آشاتو واجبدر. عيد قربان كوني ايچون عرفه كونى كيچ بىرله حاضرله نوب، غسل قىلوب، ياخشى هم پاك كيوملر كيوب، الله تعالى گه عبادت قىلوب اوتكارو هم طاك بلىگاندن باشلاب عيد نمازندن قايتقانچى آشامى طورو، عيد نمازينه بارغانه توركوم نوركوم جبولوب جاي او بارو، هم بىر قدر بارغان صابون طوقتاب بىر آوزدن قچقروب تكبير آيتو، عيدكه بارغانده قايتقاندە الله تعالى گه شكرانه قىلوب آچق چىراى بىرله بورو، فقيرلر اوچراسه حالينى صوراشوب، كوكللرينى كوناروب صدقه بىرو، عيددن قايتقاچ قربان چالغان كشيپلر قربان شورپاسى

برله، قربان چالمی طورغانلر باشقه بر نرسه برله آغز آچوسنت بولغان اشلردر.

تشریق کونلری.

تشریق کونلری ذوالحجه آیینک طوقزنجی کوننی عرفه کونندن باشلاب، ذوالحجه آیینک ۱۳ نچی کونی بتکانگه قدر بار یسی بیش کوندر. تشریق کونلرنده فرض نمازلرنک هر قایوسی آرتندن فچقروب تکبیر ایتولور. تشریق تکبیری عرفه کوننی ایرته نمازنده ایتوله باشلاب ذوالحجه آیینک اون اوچنچی کوننی ایسکندی نمازنده تمام بولور. شونده قدرلی هر کوننی فرض نمازلرنک هر قایوسی آرتندن سلام بیرگاچده فچقروب شول رهوشچه تکبیر ایتولور.

تکبیر: (الله اکبر. الله اکبر. لا اله الا الله والله اکبر.)

الله اکبر و لله الحمد) معناسی: (الله تعالی هر نرسه دن اولوغراقدر. الله تعالی هر نرسه دن الوغراقدر، حقلق برله قیللق قیلونا طورغان ذات بر الله تعالی گنهدر. اول الله تعالی هر نرسه دن اولوغراقدر. الله تعالی هر نرسه دن الوغراقدر، هم بارچه ماقتاو الله تعالی گه گنهدر.

تشریق کونلرنده نمازنی جماعت برله اوفوغان کشیلرگه فرض نماز آرتندن تکبیر ایتو واجبدر. اما خاتونلرغه هم یالفرغنه اوفوغان ایرلرگه واجب توگل بلکه مستحبدر. همده تشریق کونلرینک عرفه کونندن باشقه کونلرنده روزه طوتو بارامیدر. اول گناهللی بولغان حرام اشدر.

جمعه کونی.

هر آطنه صاین جمعه کوننی اشدن طوقتاب یال ایتو هم اول اولوغ بولغان مبارک کوننی حرمتلهب شادلق برله بهیره ایتو تیوشدر. اول کوننی مسجدکه

باروب اوپله نمازی اورنینه جماعت برله جمعه نمازی اوقولور. جمعه کوننیه باشقه بهیره ملرده گی کبک یاخشیلقلر قیلوب، محتاجلرغه یاردهم ایتوب، ئولوکلرگه دعا قیلوب اونکارو تیوشدر.

منه شول بهیره ملر بارسیده مبارک بولغان بهیره ملر، هم عبادت برله اوتکارورگه تیوشلی بولغان اولوغ کونلردر. مسلمان بولغان آدمارگه اول کونلرنک نی کوننی بولاسون خاطرگه آلوب، بلمگانلرگه اویراتوب، بر برکنی یاخشیلقلر قیلورغه، یامانقلردن طیلورغه اونداب هر ککمه شادلق برله قدر لهب اشدن طوقناب بهیره م ایتهرگه تیوشدر.

حرام عمللر.

الله نبارک و تعالی حضرتلری بزگه قایسی بر نرسه لرنی قیلورغه قوشوب فرض ایتکان شیکنلی، قایسی بر نرسه لردن صاقلانورغه قوشادر. الله تعالی ننگ صاقلانورغه قوشوب بزنی طیغان اشلرینه (حرام) اشلر دیلر. حرام اشلر بر نیچه تورلی اشلردر. مونه بو کتابده آلارنی آبروب، آبروب سویلیمز.

حرام بولغان اشلرنی قیلغان کشیلر اولوغ گناهلی بولوب قیامت کوننده اوط برله عذاب قیلوناچقلردر. باری دنیاده چاقده شول حرام اشنی قیلغانلغینه اوکونوب توبه قیلغان کشیلرگنه، اگر الله تعالی توبه لرن قبول ایتسه قیامت کوننده اوطدن فوتولاچقلردر. اما بولای توبه برله گناهدن فوتولا طورغان اشلر، الله تعالی برله شول گناهنی قیلغان کشی آراسنده غنه بولغان حرام اشلر ایچوندر. اگر باشقه بر کشیننی رنجیتوب، باشقه بر کشیننگ حقیقه کروپ حرام اشلرگان کشی، شول اوزی رنجتکان کشی آنی کیچمه سه هم بغیلاله سه اول کشی نی قدر توبه لر قیلسه ده آی الله تعالی یاریقامیدر. مونه شوننگ ایچون حرام بولغان اشلرنی ایکیگه بولب یورته لر. توبه برله عفو قیلونمی طورغانلرینه (حرام ظلمی) توبه برله عفو قیلونا طورغانلرینه (حرام غیر ظمی)

دېار. حراملارنىڭدە ايكى قورقنچلىسى مۇنە شول توبە قىلۇپتە عفو قىلۇنمى طورغان
(حرام ظلمى) لردر.

(حَرَامُ ظُلْمِي) بولغان اشلىر.

حرام ظلمى بولغان اشلىر بىرنى قىر باردر. منە حرام ظلمى بولغان اشلىردىن
بىرى قاراقلىق ايتودر. الله تعالى قاراقلىق ايتوب اوزىدىن باشقىلارنىڭ ماللىرىنى
اورلاغان كىشىلرنى ايكى ناچار كىشىلردىن ساناب، آلارنى توبە بىرلەدە عفو
قىلمايچاق ايكانن فرآندە بىك آچق ايتوب سويليدىر. شونىڭ اىچۇندە الله تعالى
فرآندە طور بىدىن طورى (وَلَا يَسْرِقَنَّ) دىوب اورلاودىن طىبادر. معناسى:
(اورلاماڭز) دىگان سوزدر هم رسول الله صلى الله عليه وسلم (لَعْنَةُ اللَّهِ
السَّارِقِ) دىوب اورلاونىڭ نى قىر قورقنچلى ايكانن بىلدەردر. معناسى:
(اورلاوچىغە الله تعالى لعنت قىلور) دىگان سوزدر.

كشىنىڭ كچكە گنە بىر نرسە سىن آلودە اورلاو بولادر، حتى بىرەونىڭ
بىر صابلام جىن آلسا كۇدە قاراقلىر حكمندە بولوب اولوغ گناھلى بولاسىڭ. بىرە
بىرگنە مرتبە قاراقلىق قىلۇپ تونۇلسە كىرەك كچكە نرسە، كىرەك اولوغ نرسە
اورلاغان بولسۇن شىرىعت قاشىندە اول كشىنىڭ قولى كىسولورگە تىوشىدۇر.
چونكى الله تعالى فرآندە (السَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوْا اَيْدِيَهُمَا) دىوب
قوشادر. معناسى: (اورلاوچى اىرلارنىڭدە هم خاتونلارنىڭدە قوللارنى كىسىڭز).
ئەلى اول اورلاغان كشى بوجزا بىرلەگنە قالمى، بىلكە قىيامت كۈنىدە تاغىن
ئەللە نىندى جزالار كۈرەچكىدۇر. اورلاغان كشى دىيادەدە ھىچ بىر راحت كۈرە
آلمىدۇر. اورلاوچىلارنىڭ نى قىر ناچار حالدە ايكانلىكلارى كوز آلدەمزدە اىندى.

كشىنىڭ حالى تىكشۈرۈپ، ئاندىن كۆرۈپ، ئۆزى بىرغەپ بولغان ھىرام اش
 ايكەن بىردە، ئون ئۆرگە پارامى. كىشى حالى تىكشۈرگەنچى ھەر ۋەقت ئۆز حالى كىشى گە
 تىكشۈرۈپ، ئۆزى ناچار اشاردىن ئۆزگەنچە پاكەلەرگە پارشورغە كىرەك. سىن
 بىر ۋەقت بىرەننىڭ عىبىن ازەسەك، ئانى غىبىت قىلۇپ سويلەسەك، ئول كىشى بىر
 ۋەقت ئۆزگەنچى غىبىت قىلۇر. سىنىڭ سۆزگەنچى تىكلاۋچىلار بولغان كىبەك ئاندى
 سۆزىدە تىكلاۋچىلار ئاۋرۇر. مەن شۇندىن دىشمانلىق كىتۇپ، ئۇلە نىندى
 حالار بولۇر. اللە صاقلاسون بىزنىڭ خەلق آراسىدە ئۆز حالى بىلمىچە، باشقەلەرنى
 غىبىت قىلۇ، بىردە عىب بولماغان بىراش بولۇپ كىتكەن. بىر بىرگە ايكى اۋچ
 كىشى كىلدى ايسە، ھەر ۋەقت كىشى تىكشۈرۈپ اولتۇرمىچە تارالمىلار، شۇندىن
 بىر آۋلە بىر بىرسىنە دىشمان بولماغان كىشىلەر بىك آز ئاۋرۇر، ھەر بىردە دىشمانلىق،
 ھەر بىردە بىر بىرسىنە زىيان ايتەرگە، بىرسىنىڭ اشىنە ايكىنچىسى آرقىلى ئۆشەرگە گە
 ئورالار. مەن ئاندى اشۇلارنىڭ كۆبىسى شۇل غىبىت آرقاسىدە ئورالار. شۇنىڭ
 اچۇندە قولىدىن كىلگەن قىدر ئاندى اشۇلارنىڭ صاقلانورغە كىرەك.

قىراندى، غىبىت سويلەۋچىلەر ناچارلارنى كۆرسەتكەن بىك كۆپ ايتىلار باردىر
 ھەم رسول اللە دە «بىر بىرگەننىڭ ايتىن آشاۋدىن قىدر تارطىنەنچى، غىبىت سويلەۋدىن
 شۇل قىدر قانچى. غىبىت سويلەۋ، مۇسلمان بولغان قىزداشنىڭ ايتىن آشاۋ بىرە
 بىر دەرەدە» دىۋەپ، ئاندى بىراق بولورغە قوشقان.

اِفْتِرَاءٌ وَبُهْتَانٌ

(اِفْتِرَاءٌ) بىر كىشىگە يالغان يالا ياپۇ، (بُهْتَانٌ) بىر كىشىنىڭ يوق عىبىن بار
 ايتۇپ سويلەۋدىر. كىشىنىڭ ئۆزى قىلغان عىبىن تىكشۈرۈپ ئانى سويلەۋ، مۇسلمان
 بولغان آدمنىڭ ايتىن آشاۋ كىبەك الوغ ھىرام بىراش بولغاچ ئاندى يوق عىبىن

تېكشۈرۈ، آڭكار يالغان بالا يابونى قىدر ناچار، قىياقت بىر اش ايكانن سويلەپ
 طوراسىدە يوق ايندى. الله تعالى نىڭ ايڭ آچۈرى كېلىگان كىشىلەر ھەم قىيامت
 كۈنىدە ايڭ قاطى عذاب بىرلە عذاب قىلناچق آدملىر شوشى بەتان سويلەگان
 ھەم كىشىگە افترا قىلغان آدملىر بولاچاندەر.

صافلانۇرى بېك آنصات بولغان موندى اشلىرىنى ھېچ كەم قىلماسقە تېيوش،
 ھەر كەم اوزن اوزى قىزغانورغە كىرەك. شولا يوق، مسلمان بولغان كىشىنى
 سوگۈدە ھرام بولادەر. كىرەك آنى آرتنە سوگ، كىرەك بىر عىبىنى يوزىنە بەرۈپ
 سوگ، بارى بىر مسلمان بولغان قىرداشكنىڭ يوز صوون توگو، آنى رىجتو بولادەر.
 اگەر بىرەونى يوق عىب بىرلە سوگسەك مونسى بېگىرەك يامان اشدر. مىلا پاك
 بولغان بىر خاتوننى «زنا قىلدى»، ياليسە «زنا قىلغان» دىۈپ سوگسەك، آڭكاردىن
 قوتولورغە بىردە يول يوقدەر. آنىڭ ايچۈن دىنيادەدە جزا قىلنورغە تېيوش بولاسك.
 درىستى شىرىعت ھكىمى بويىچە صوفىرلورغە تېيوش بولاسك ھەم قىيامت كۈنىدەدە
 كىرەگىكىنى آلورغە طوغرى كېلەر. مەنە شونىڭ ايچۈن آندى عفو قىلنەسلىق
 اشلىردىن بېك نىق قاچارغە تېيوش بولا.

سوز يورتو.

سوز يورتودە، ھرام ظلمى بولغان بىر اشدر. شونلىقدىن ايكى كىشى
 آراسىدە ياليسە تورلى شى آراسىدە سوز يورتورگە يارامىدەر. اگەر سېڭا
 بىرەو كىلۈپ بىر آدمنى يامانلى ايكان آنى تېگى يامانلانغان آدمگە بارۈپ
 «فلان كىشى سېنى شولاي سويلدى» دىۈپ ئلەكلەپ، سوز آلشدرۈپ يوروساك،
 سېن قايا فالاسك، سېنىڭ كىشى قارشىدە نېندى قىدرىك ھەم شىرىعت قارشىدە
 نېندى اشانچىلىڭ فالاقچى. بولاي سوز يورتو بىردە يارامىدەر. نېندىگىنە سوز

ایشتسه گده، اچکده صاقلارغه غنه کیرهک. آنی ئه لک، چه لک کیتوروب بورو حرام بولغان بر اشدر. شوشی سوز بورتو کبک، (منافقلق) فیلوب بوروده حرامدر. بر کشی بره و یاننده بر تورلی، ایکنچی کشی یاننده ایکنچی توسلی بولوب بورسه، اول (منافق) آطالادر. شونک ایچون کم آر باسینه اولطور ساکده، آنک جرن جراب بورو ایکی بوزلیک آطالادر. آندی ایکی یوزلی منافق بولغان کشیلر الله تعالی نك ایك سویمه گان بنده لریدر. الله تعالی قرآنده، ایکی یوزلی منافق بولوب یورگانلرنی بیک قاطی عذاب قیلاچاغن آکلانوب:

(انَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ تَجِدَهُمْ صٰمِرًا)

دیدر. معناسی: (درستلکده منافقلر تموغنک ایك توبهن قاطلانک عذاب قیلنورلر هم اوزلرینه هیچ بر یارده مچی طابماسلر).

یالغان سویلهو.

حرام ظلمی بولغان نرسه لرنک برسی یالغان سویلهو، چونکه یالغان بولغان سوز قایچان بولسه ده بر بلونه در. شونلقدن اوز یگه زیان کیتوره در. شولایوق یالغان سویلهب باشقه کشیگه زیان کیتوروده بیک تیزدر. پیغمبرمز محمد علیه السلام، یالغان سویلهوچینی (الْكَاذِبُ عَدُوُّ اللَّهِ) دیوب آطیدر. معناسی: (یالغانچی کشی الله تعالی نك دشمانیدر). الله تعالی گه دشمان بولغاچ نی قالدی ایندی. الله تعالی بروک مسلمان بولغان آدملرنی یالغان سویلهودن صاقلی کورسون.

حَسَدٌ = کونله شو.

کشیدن کونله شوب الله تعالی نك آکئا بیرگان بایلغن کوبسنو، باایسه برهونک درجه سن کوبسنو، باایسه برهونک اشی آله کیتودن نارلانوب آنک

بختن كۆبسۈ، باشقا قىياملار كىچىك قىيام بولغان اشلىرى. كىشىلرنىڭ ئاندى
 اوزۇكە بولماغان نىسەلىرى بولۇپ، كۆنلەشۈپ، آلاغە آياق چالورغە يول
 ازىلە، آلارنىڭ بختلىرىنى بىكلەرگە طرەشۈ بىگرەك يامان بىر اشلىرى. مىسلمان بولغان
 آدمنىڭ ئاندى اشلىرى كۆبسۈنگان كىشىنى (حاسد) دىلەر. پىغمبىر مۇھەممەد ئىپە
 السلام كىشىدىن كۆنلەشۈپ لىر مۇغرىسىندە (الْحَاسِدُ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ)
 دىگان. مەناسى: (كىشىدىن كۆنلەشۈپ اوجۇماقە كىرەمس). مەنە شۇندىن
 كۆنلەشۈننىڭ نى قىر ناچار اىكانن آڭلارغە مەكىن اىندى. اما كىشىدە اوزۇكە
 بولماغان بىر نىسەنى كۆرۈپ (آى يىغشى اىكان، شۇندى نىسە مەندەدە بولسە،
 نىچىك بولدىرورغە) دىيۈپ اوبلاو كۆنلەشۈ بولمى. اكر اول نىسەنى كىشىدىن
 كۆبسۈنمىچە كىنە بارى آنى اوزۇكەدە بولدىراسى كىلو (قزوغۇ) بولا. آنىسى دىرست،
 آنىسى قىيام اش توكل. شۇلا يوق بىر مىسلمان بولغان كىشىگە بلا مۇ قىيام كىلسە
 آڭلارغە قۇوانۇدە بارامىدىر. مىسلمان بولغان كىشىگە بلا كىلسە اوز باشىگە
 كىلىگان كىچىك قايغۇرۇشورغە مۇ آڭلار قايغىسىن اورتا قىياملارغە، قولىدىن كىلىگان
 قىر آڭلار باردەم ايتىشورگە تىوشىدىر. مەندە اوزۇكە بولغان بىر نىسەنىڭ باشقا
 كىشىدە بولماون تىلە، باشقا لىزدە بولۇون كۆبسۈنۈدە بارى بىر كۆنلەشۈ بولادىر.
 مىسلمان بولغان كىشىگە اوزۇكە بولغان بخت يالپىسە بايلىق، يالپىسە قىيامنىڭ قىيامى
 شۇندى اوزۇكە بولۇون بارانا قىياملارغە نىسەلرنىڭ باشقا لىزدەدە بولۇون قىيام
 كۆكۈندىن نىلەرگە كىرەك. قىيام قولىدىن كىلسە بولدىرورغە باردەم ايتەرگە كىرەك.
 پىغمبىر ئىپە السلام بۇ مۇغرىسە (لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ يَحِبَّ لِأَخِيهِ
 مَا تُحِبُّ لِنَفْسِهِ) دىگان. مەناسى: (اوزىنە سۈبىگان نىسەنىڭ مىسلمان بولغان
 كىشىدەدە بولۇون سۈبىگانگە قىر مۇچى بىر قىيام قىيام توكلسىز) مەنە مۇندى
 قىياملار بىر قىيام بولغان نىسەلەر قىيام باردىر. مەنە شۇنىڭ اىچۈن قىيام

مسلمان بولوب بتهرگه فرض بولغان عمللرنی قیلوغنه بینمی ایـکان، بلکه شوشندی یامان بولغان حرام اشلردن نیچککنه بولسه ده مسلمان قرداشلریگه زیان ایتودن، آلاغه ظلم قیلودنده صافلانورغه کیرهك ایکان. موندی قورقنچلی حرام ظلمی بولغان عمللر بولارغنه توگل، طاغن بر نی قدر بار ئهلی. منه شوشی سوپلنگان حرام اشلر برله بر درجه ده بولغان حراملر هم گناهلی بولا طورغان اشلردن صانالا طورغانلر طاغن شوشیلردر:

ماللرن صافلارغه قوللرندن کیلمی طورغان یتیملرنک ماللرن آشاو، آلارنک بر صولارندن اوزلرنگنه فائده لندرمیچه اوزک فائده له نو حرام ظلمیدر. الله تعالی فرآنده (ان الذین یا کلون اموال الیتیمی ظلماً یا کلون فی بطونهم ناراً ویصلون سعیراً) دیدر. معناسی: (یتیملرنک ماللرن کوچلب آشاوچیلر، اوزلرینک اچلرینه اوط آشیلر، آلا بیک نیز نموغفه کرورلر). یتیملر مالی آشاو طوغروسنده موندی قورقنچلی آیتلر بیک کوبدر. آندن صوگ کیرهك اوزیکنا زیان ایتسون، کیرهك زیان ایتمگان برکشی بولسون آنی فارغاو هم آکار باوز دعا قیلوده حرام ظلمیدر. کشیگه (خدای صوفسون، قهر نوشسون) دیگان کبی سوزلر برله فارغش اوسته و، برده یارامیدر. آندی فارغش اول کشیگه نوشمیچه، باریده اوزیکه گنه قاپتاچاقدر. مالی ایچون، یا ایسه ئوچ آلو ایچون بولسون کشی اولترو طاغن بیک یامان حرامدر. آندی اشلردن ممکن قدر صافلانورغه کیرهك. سینک بره وده ئوچک بار ایکان، اول کشی سینی رنجتکان ایکان آنی عفو قیلورغه، اونوتورغه کیرهك. آنک ایچون الله تعالی ئهاله نبقدر اجرلر بیرهچکدر. شولا یوق مسلمان بولغان قرداشکدن باشقه چه ده آچو آلورغه طروشوب بورورگه یارامیدر. اگر مسلمان بولغان برکشی برله دشمانلغک بولوب کینه ایکان، شولای بر بر نرسه

سببلى اوپكەلەشوب كېنەسك ابكان، آنى قووارغە ياراميدىر. كۆب بولسە بىر ايكى كوندن سوڭ اونوتورغە ھەدە آندى دشمانلقنى بترورگە كېرەك. منە مسلمانلىق شولاي بولادىر. آندىن سوڭ بىر آدمنىڭ عيبن اوزىنە ايشندروب سويلو ھەم بىرەونىڭ ناچارلىقىن قىلانووب كورسەتو ھەم آنى مسقل ايتوب كولو. شولايوق بىرەر بەمسز نرسەگە اوغشاتولردە بارسىدە حرام ظلمى بولغان اشلردىر. شولايوق قول آستىدە بولغان كىشىلرنى كچكەنگە عىبلرنى ايچون گور قوباروب تىرگاۋ، خاتونىڭمى، بالالارنىڭمى، خىدمەتچىمى، آزغىنە بىرەر عىب اشلەسە آلارنى قاطى سوزلر ايتوب رىنجىتو بارسىدە حرام ظلمى بولغان اشلردىر. ھەدە ايشىگىگە بومش بىرلە كىلگىگان كىشىگە قارشى قاطى سوز ايتو، سائلچىلرنى دە شولايوق قاطى سوزلر بىرلە بوروب بىرەر، آلازغە فارانغى چىراى كورسەتو بارسىدە يارى طورغان ھەم مسلمانلىققە صىيا طورغان اشلر توگلىدىر. بارسىدە حرام ظلمى بولغان اشلردىر.

حرام غير ظلمى بولغان اشلر.

(حرام غير ظلمى) بولغان اشلر، باشقە آدملىرگە يا كە حيوانلىرغە زىيان ايتىمىچە گنە بولا طورغان حراملىردىر. درستراگى الله تعالى بىرلە بندەنىڭ اوز آراسىدەغىنە بولا طورغان اشلردىر. آندى حراملىردە بىر نى قدر باردىر ئەلى. قايسىلرن سويلەپ كىتىك. منە آندى حراملىردىن بىرسى: الله تعالى گە چىنلاب ايمان كىتورە بلىمىچە، الله تعالى گە تىكداش طوتودىر. اوز بىزنى ياراتقان ھەم آشامىز اچارمىزگە بىرۈپ بىزنى ھەر وقت تىرىيەلەپ طورغان ھەدە بېغىمىلر بىرۈپ بىزگە طوغرى يوللرنى اوبىرەتدىرگان الله تبارك و تعالى حضرتلرنى تىكداش طوتو بىلىگولى ايندى بىك اولوغ ھەم قورقنچلى بولغان حراملىردىن سانالادىر. اول حققە قرآندەدە ھەم رسول اللهنىڭ خىدىلارنىدەدە كۆب سوزلر باردىر. منە

قرآنده الله تعالى ابته: (إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ
 ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ) دىوب. معناسى: (الله تعالى اوزينه تىكداش طوتقان
 كشىلرنى بارلىقاماس، آندن باشقه گناه قىلغان آدملىرىنىڭ الله تعالى اوزى
 تەلگەننن بارلىقار) چۈنكى الله تعالى گە تىكداش طوتقان كشى ايمانسىز كشى
 آتالار. ايمانسىز كشىلرنىڭ اورنلىرى بىلىگۈلى ايندى تەمۈغده بولاچقىر.
 مسلمان بولغان كشىلر الله تعالى نى بار ھم بر، ھر بر نرسەنى اولغنه بارانقان،
 آنىڭ بىزگە يەرىگان كىتابلىرى حق، اول كىتابلىرىغى ھىكملىر بارسىدە طوغرى
 ھم درست، دىوب ايمان كىلتۈرگەچ ھم اوزىن مۇھىمەلىكەت كىلتۈرگەن اسلام
 دىنئەدە مسلمان بولۇپ تورام دىگەچ بىلىگۈلى اول ايمانلى كشى بولا ھم الله
 تعالى گە تىكداش طوتۇ شىكىلى گناھلى اشلىردن قولدىن كىلگان قىر قاپارغە
 طرۇشە، شولاي بولسىدە اوزىگە اوزىڭ بوتۇنلاي اشانوب كىتەرگە يارامى.
 دىنيا بولغاچ تورلى حاللىر كىلۇپ چغا. تىلكى بىرە الله تعالى گە تىكداش طوتام
 دىوب آيتەسەنكى الله تعالى گە تىكداش بىلىگۈلى اشلىرى اشلىرى
 تاشلاغانلىقىنى سىزىمىدە فالاسىڭ. مەنە شونىڭ اىچۈن آندى شىكىلى اشلىردە بىك
 صافلانورغە كىرەك. بوغىسە يالغشوب طوغرى بولدىن طابوب كىرلىكىگە
 نوشوب كىتۈرۈك بىك تىز بولور، الله تعالى اوزى صافلاسۇن. شول كۈبىنچە
 تۈبە قىلمىچە ئولۇپ كىتسەڭ دىنئەدە قىلغان ھىلملىرىڭ، دىنئەدەغى ياخشىلىقلىرىڭ
 قىيامت كۈنىدە بىرسىدە اشكە ياراماسلىرى، آندىن سوڭ قايالورسىڭ؟ مەنە آندى
 كىرلىكىگە توشوب گناھلى بولورداي ھىرام بولغان اشلىردىن بىرسى اسلام دىنئە
 ھىرام بولغان ھم كىرلىكىگە ايلنە طورغان اعتقادلىرى. آندى يالغش اعتقادلىرى،
 بىزنىڭ نادان خلق آراسىدە بىك كۈب بولۇپ اوتكالىدىر. مىثلا بىر نرسەدىن
 شوملانوب بىر بىر اشنى يامانلىقىغە يورار، كىرلىكىگە توشۇرە طورغان ھم الله

تعالی گه اشانوب ایمان کبلتورونی جیمره طورغان بیک اولوغ یالغشودر. شونک
ایچون برات اولاسا قضا کیله دیوب شوملانو، بولغه چقغانده فوزغون اوچراسا،
یا بوش صوسز کویانته چیلک کوتارگان خانون قز اوچراسه یول اوکمی دیوب
شوملانو، یول آرقلی بره کشی اوتوب کیتسه، یولکده بره اوکفایسزاقغه
اوچراغانده فلانک آباغی آور بولدی دیوب شوملانو، بره ودن بره نرسه
آلوب اوکماساک قول آرطی آور دیوب اویلانو، آولغه کوکی کیلوب قچقرسه
ئولم بولا دیوب شوملانو، یاز کونی ایک ئلک کتو چقغانده باصو قاپقاسون
باشلاب قزل توسده گی مال قچسه بویل آولده اوتلر بولور دیوب شوملانو،
نیزدی بولسه ده بره آوروغه بولوقساک زحمت قاغلغاندر دیوب شوملانو
آوروغه هیچ بر فائده سی تیمیچه قایسی برسینک زیانیغنه تیه طورغان ئه له
نیندی ایم طم لر برله قایناشو. مثلا برگه سالو، ایملاب بولغه آقچه یایسه
کول یایسه، توپونچک برله واق توپاک نرسه لرتاشلاو، ایسکی نیگزگه ایملاب
بره نرسه ایلتوب قویو، کوره زه لرگه باروب آلارنک اوشکر لری، ایم طم لری
برله چوالوب یورو، یایسه آنا بابادن عادت بولوب کیلگان توب بورط
قربانی دیوب آورو ایچون (حوا آنا قربانی) اسمی برله قربان چالو، بر
اورونده مال طوارکته بر بر آرطلی قضا کیلوب یودانسه آبزار آناسی طوتا،
اورون کیلشمی دیوب شوملانو، یا کتا بر اورونغه کوچکانده ایو آناسی
قالماسون دیوب کیچ برله پومالا آطلانوب یا کتا یورطغه بارو، هم صو آناسی،
یورط آناسی، آبزار آناسی دیوب الله تعالی نك اوز قولنده غنه بولغان نرسه لرنک
ئله نیندی کوزگه کورونمی طورغان ایهلری آنالری بار دیوب اویلاو،
قوربلیق بولوب یا کفرلر یاومیچه ایگونلر قوری باشلاسا اچوب ئولگان
کشی باردرده شونک گناه شوملغی در دیوب یوراو، منه طاغن قارا خلق آراسنده
بولغان شوندی تورلی تورلی یالغش اعتقادلر، اسلام دینینه بوتونلای صیمی

طورغان موندی احمققلار بارسیده کفرلککگه نوشوروب آدملرنی بولدن یازدرا
 طورغان همدە ایمانلرندن آبرا طورغان حرام اشلردر. رسول الله صلی الله علیه
 وسلم (شوملانو الله تعالی گه تیگداش طوتو) دیوب اینکان. مسلمان بولغان
 کشیگه هر بر قضا الله تعالی دنگنه کیله، باشقه نرسه نك بر فاتشیده یوق
 دیوبکنه بلورگه نبوش (اگر سزگه بره قضا کیلمسه، یا بره اوگفایسزاقغه
 اوچراساگز، هیچ کمگه اوپکه له مه گز، هیچ نرسه دن کورمه گز. باری اوزگزنك
 گناهلی بولوگزدنغنه کورگز) دیگان معناده گی آیتلرده هم حدیثلرده کوبدر.
 شونك ایچون آندی اوگفایسز حالگه توشوده هیچ بر نرسه دن شوملانماسقه
 کیرهك. باری اوزگنی بر گناهلی کشی ایتوب الله تعالی گه توبه ایتهرگه هم
 الله تعالی دنگنه یاردهم صورارغه، الله تعالی گه گنه اشانوب آنی هر وقت اوزك
 برله برگه برده آیرلمی یوری طورغان کبک ایتوب ایسده طوتارغه کیرهك.
 آلاى بولماغانده الله تعالی اوزی صافلاسون ئەلە نیندی بتماس تسوکانماس
 قورقچلی گناهلرغه توشوب بته رسکده، بتونلای حور بولورسك. منه شونك
 ایچونده هر وقت یورا کلی بولورغه، هر وقت الله تعالی گه طایانورغه کیرهك.
 اما بر نرسه نی یاخشیلقغه یوراو درست بولغان خیرلی بر اشدر. آندن صوگ
 اسلام دیننده بولغان حکملرنی اعتبارغه آلمیچه آلارنی یکلگه صاناب یورده،
 الله تعالی نك بیورغانلرن صانغه صانمیچه یورو بولغانلقدن، اولده الله تعالی گه
 یاخشیلاب ایمان کیلتورماو بولادر. شونك ایچون اسلام دیننده فرض واجب
 بولغان عمللرنی تولدن کیلگان قدر قالدرمى اوتهرگه هم حرام بولغان نرسه لردن
 بار کبک قوونك برله صافلانورغه طرشرغه کیرهك. یوغیسه الله تعالی قارشنده
 ایك قدرلی بولغان مقدس اسلام دینینى آلاى صانسزلاب یورو بیک الوغ
 حرام بولغان بر اشکه نوشو بولغانلقدن، دنیا آخرت بختسز، خور بر کشی
 بولوب فالووگ کون کبک کورونوب طورادر.

حرام غیر ظلمی بولغان نرسه لردن برسی، ایسرتکچ اچودر. ایسرتنه
 طورغان اچملکلر نیندیگنه نرسه دن یا صالحه لرده هم نیندیگنه اسم برله آطالوب
 یورنواسه لرده، آلارنی اچو حرام در. کیرهك ایسرگانچی کوب اینوب اچ، کیرهك
 برگنه فاشق قدر آزغنه اچ، باری بردر. ایسرتکچ آنالغان نرسه لرنک طامچیلریته
 حرام در. ایسرتکچ اچوب دنیاده خور بولوب یورودن ناچار بر اشدی یوقدر.
 شونک ایچون الله تعالی نك کتابی بولغان قرآنده هم رسول الله نك حدیثلرنده
 ایسرتکچ اچودن یراق فاچارغه قوشقان، همدی ایسرتکچنک آدملرگه بولغان
 زیانلرن سویله گان سوزلر طولوب طورادر. رسول الله بر حدیثنده: (مَنْ
 شَرِبَ الْخَمْرَ خَرَجَ نُوْرَ الْإِيْمَانِ مِنْ جَوْفِهِ) دیدر. معناسی: (اگر بر کشی
 ایسرتکچ اچسه، آنک اچندن ایمان نوری چقار). اویلاب قارا ئه لی، نی قدر
 قورقنچلی سوز. موندی حدیثلر بر ایکی گنه توگل ئه له نی قدردر.

شوشی ایسرتکچ کبگوك نیندیگنه بولسه ده اوطوش اوینلری اویناوده
 حرامدر. نیندی نرسه برله اویناولسه ده، هم نیندی اسم برله آطالسه ده بر
 برکنی اوطوشوب اوینی طورغان اوین بولسه طوغری بدن طوغری حرامدر. برده
 آلائی بولای بورغالیبسی نیته سی بوق. کیرهك آچه برله کیرهك یومرفه، سویاک
 کبک بالالر اوینی طورغان نرسه لر برله بولسون، باری بردر. اوطوش
 اوینلرینک حرامغی حقنده ده قرآنده تورلی اورونده آیتلر باردر. اول
 آیتلردن برسی: (انما يريد الشيطان ان يوقع بينكم العداوة
 والبغضاء في الخمر والميسر ويصدكم عن ذكر الله وعن
 الصلوة فهل انتم منتهون) آیتلر. معناسی: (درستلکه شیطان سزنیك
 ایسرتکچ اچو وکز هم اوطوش اوینلری اویناوکز آرقاسنده سزنیك آرا کزده
 دشمانا قنی آرتدروب آچو کوبه بتورگه طروشدر هم الله تعالی نی ایسرتکچ

نوشورودن، نماز او قودن طبارغه تلى در. شولای بولا طور و بده ایسرنکچ اچو برله اوطوش اوینندن طیولمبسزمی؟) البته طیولمگز دیگان سوز بولادر. چنلابده بو ایکی حرام اش آرقاسنده ئه لله نیندی ناچار حاللرگه نوشوب، اوستینه کوز نوشورورگه جبرانورلك بولغان آدملر کوز آلد مزده طولوب طورادر. آندی حاللرگه نوشارلك قباحت اشلردن صافلانو، آندی اشلرنك یاقینینه ده بارماو مسلمان بولغان کشیگه برنچی اشدر.

باشقه توسلو حرام غیر ظلمی بولغان نرسه لردن طاغن منه شولار صانالار:
 دوگنز ایتی، اوله کسه ایتی، هم الله تعالی نك اسمی آیتلمیچه بوغازلانغان حیوانلرنك ایتی. بو نرسه لرنك حراملی حقیقه الله تعالی قرآنده منه شول آیتنی ذکر اینکان: (حَرِّمَتْ عَلَیْکُمُ الْمَیِّتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنزِیْرِ وَ مَا
 أَهْلَ لِغَیْرِ اللَّهِ بِهِ) معناسی: (حرام فیلوندى سزگه اوله کسه هم قان، همده دوگنز ایتی، همده الله تعالی نك اسمی برله بوغازلانماینچه باشقه بر نرسه نك اسمی برله بوغازلانغان حیوانلر).

حرام بولغان نرسه لرنك برسی زنادر. زنانك نیندی نرسه ایکانلیگی هر کمگه بیلگی بولغان بر نرسه ایندی. الله تعالی زنا فیلودن بیک فاتی طیفان هم زنا فیلوچیلر الله نك لعنتی آستنده بولور دیوب قور قوتقان در. زنا فیلونك بیک ناچار قباحت بر اش ایکانلیگی حقیقه هم زنا فیلوچیلرنك قیامتده نی ره وشل عذاب فیلناچقلى طوغر وسنده رسول الله نك حدیثلر یده بیک کوبدر.
 الله تعالی قرآنده: (وَلَا تَقْرَبُوا الزَّانَا إِنَّه كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا)
 دیوب آیتدر. معناسی: (زناغه یاقین بارماگز، آنك ایچون اول زنا فیلو بیک قباحت اشدر، هم ایك یاوز بولدر). منه شولای زنا قباحت اش بولغانلقدن رسول الله صلی الله علیه وسلم زناغه یاقینلاشدر وردای اشلردنده یراق بولورغه

قوشقان، شونڭ ايچوندە يات خاتونلارنىڭ يوزلار يېنە ھەم گاۋدەلر يېنە قزوغوب قاراو، يات خاتون بىرلە اولاق اورندە قالو، آنىڭ سوزلارنى طىڭلاۋنى ياراتوب سويلەندرو درست اشلار توڭلدر.

منە شوندى حرام بولغان نرسەلر طاغندە بىك كو بدر. مثلا: قولىڭدە بولغان مالىڭنى كىرە كەس يىرلرگە طوزدروب، شرىعت قوشماغان اورنلرغە بىروب آلاردن فائىدە ايتو، شولا يوق الله تعالى بىرگان مالنى تىوشلى اورنلر يېنە بىرىمىچە مات، دىن فائىدە سىنە بىرودن قزغانوب، جىوب آصراو، صارانلىق فىلوب مال جىو، تىوشىمىچە بالالركنى، فقيرلرنى تىرىيەلەمەو ھەدە كىشىگە بىرگان مالىڭنى صدقەلركنى ھەم آدملرگە باشقەچە ايتكان فائىدەلركنى مانت فىلو، يعنى (مىن سىڭا شولاي باخشىلىق ايتدم، منە آلارغە بولاي فائىدە ايتدم) دىوب كىشىلرنىڭ يوزلار يېنە بەروب ايتو، يابىسە كىشى آرقلى ايشندرو، كىشىلر يېنى ياوزلق فىلورغە قوطورتو، حرام بولغان اشلارنى اشلرگە قزقدرو رلىق سوزلر سويلەو، شولا يوق باشقەلرنى شرىعت قوشقان بول ايلەن يورودن طيارغە طروشو، باخشىلىق لردن طىبولوردى اشلرگە قزقدرو.

يالغان نرسە ايچون الله تعالى اسمى بىرلە آنط ايتو، يابىسە حرام بولغان بىراشنى فىلورمن، يا فىلدرورمن دىوب آنط ايتو، اگر بىر كىشى يالغانقە آنط ايتسە، يا بىراشنى اشلرگە آنط ايتكاندن صوك اشلەمەسە، يا بىراشنى اشلەمەسكە آنط ايتوبدە آنى اشلەسە، اول آنطنى بوزغان كىشى (حانت) آطالادر، آڭكار شرىعت فاشندە (كفارت) تىوشلى بولادر. آنطنىڭ كفارتى ايچون آلتەش كون روزه طوتارغە بولا، اول شونسز عفو فىلونمى.

شولا يوق وعدەگە قارشىلىق فىلودە حرامدر. بىرەوگە نرسە بولسەدە بىرەر نرسە طوغر وسندە، يا بىرەر اش طوغر وسندە وعدە فىلاسىڭ ايكان باشىڭە طاش يابىسەدە وعدەدن دونماسكە كىرەك. شونىڭ ايچون قولىڭدن كىلماسداى اشكە

وعدە قىلودىن ساقلا نورغە كىرەك. (وعدە ايماننڭ بىر كىسەگى بولغانلىقىدىن وعدەنى
 بوزۇ ايماننى ضعيفلەتەدر) دېگان معنادە رسول اللەنڭ حدىثلار پىدە باردىر. ھە
 ربا آشاۋ، ربا: ساتۇ آلۇدە بولا طورغان خىانتىدر. مىنلا: بىرەۋگە بىر نەرسە
 بىرۈبىدە، آلىغاندە شۇنى بىرگان اولچەۋىكىدىن آرتىق ايتۇب آلۇ، بىرۈچى رىضا
 بولۇب بىرسەدە ربا آتالادىر. ھەدە اوزىڭنىڭ كىم اېكانىڭنى طانۇمىچە زورايۇب
 تىكىرلەنۇب يورۇ، قىلغان عمللارنىڭ ھەم باشقە اشلىرىڭ بىرلە ماقتانۇ، آرتىق قاتى
 رىھەسىز، خەلقسىز، آچۇچان بولۇ، اورۇنسىزغە ادبسىز سوزلار سويلەۋ، مىسلمان
 بولغان آدملىرىڭ اشلىرىن يامانلىقىغە يوراۋ (اول شولا يىراق يورى طورغاندىر
 ئەلى، شۇنى اشلىمىچىدىر، شۇندى يىرگە كىتىكاندىر) دىۋوب پامان اشە يورۇون
 اويلاۋ (مىسلمان بولغان آدملىرىڭ اشلىرىن ھەرۋقت ياخشىلىقىغە يوراۋغە غنە تىۋوش)،
 ھەدە بىر بىر اشە صىبرسىزلىق قىلۇب چابالانۇ، اللە تەالى نىڭ بىرگان بلاۋ فىضالىرىنە
 صىبر ايتىمەۋ، ھەدە اشلىسى اشكىڭنىڭ آخىرن اويلا مىچە صىبرسىزلىق بىرلە نىزىگنە
 اشلىرگە كىرۈشۈ، كىشى بىرلە سوز كورەشدىرۇ. سوز سويلەگان آدمگە بول
 قويمىچە آنىڭ سوزىن بولۇب قىچقرو، اورۇنسىزغە كىشى بىرلە قىچقرو، اوزىڭنىڭ
 قىلغان ياخشىلىقلىرىڭ ھەدە عمللىرىڭگە طايانۇب (مىن بىك ئوابلى بولغاندىر
 اىندى) دىۋوب اويلاۋ، (ھىچ بىرگنە قىلغانم يوق) دىۋوب اللە تەالى نىڭ ايكى
 ياقىن قىللىرىدىن بولۇۋىكىنى ايسە بىلەب يورۇ، شولا يوق گناھ كۇب قىلۇۋىڭ بىرلە
 يالايسە ياخشىلىق قىلا آلماۋىڭ بىرلە، يالايسە بىخىڭنىڭ آلفە كىتىمەۋ بىرلە اوزىڭنى بىك
 كىم كورۇب اللە تەالى نىڭ رىھمتىدىن ھەم ياردەمىدىن امىد اوزۇ، اوتىنى، يىلىنى،
 بوراننى، ياكىغىرنى طاغىن شۇندى نەرسەلرنى سۇگو، طابقان مالنىڭ ايسەن
 بلە طورۇب بىرمى طورۇ، يالقانغە شىھادت بىرۇ، يالايسە خەلقنى بلە طورۇب
 ايتىمى قالدرو، كىشىنىڭ عورت بولغان اورۇنلارن قاراۋ، يالايسە اوزى باشقە لرغە
 كورساتۇ، فرض واجب بولغان عمللارنى قىلمىچە يورۇ، بلە طورۇب اورلانغان

مالنى ساتوب آلو، يايىسە آشار، اوز عقلاڭ بىرلە اويلايمىچە غنە دىن اشلىرىندە باشقەلرنىڭ سوزلىرىنە ايسەروب يورۇ، آورولرىنى ايم طم بىرلە دارولاب مانتاشو، باشقەلرنىڭ قىلغان ياخشىلىقلىرىنە قايسروھم باشقەلرنىڭ قىلغان ياوزلىقلىرىنە رضا بولوب طورۇ، قووانو، حرام بولغان نىسەلر بىرلە ساتو قىلو، حرام اشلىر اشلىنگان مجلسلىرىدە بولوب، وعظ مجلسلىرىدىن، فائىدەلى اورنلىرىدىن ناچو، ھىچ كىرەكەسكە آنط ايتو، يايىسە آنط ايتكاندە اللە تعالى اسمىدىن باشقە نىسەلر اسمى بىرلە آنط ايتو، دىن اشلىرىندە بىلگان نىسەلرگىنى صورايغان كىشىلەرگە اوبىرەتمەو، اسلام دىنىدە بولغان عبادىتلىرىنى ھم ھىكملىرىنى اوبىرەنمىچە نادان قالو، ھىض (كورم) نىفاسلى وقتلىرىدە خاتونلارگىزغە ياقىنلىق قىلو، جنب وقتلىرىدە تولدىن كىلە طورۇب غىسلەسز يورۇ.

منە موندە قدر سوبىلەنوب كىلگان نىسەلر بارسىدە حرام بولغان اشلىرىدە. اگىر بىر كىشى حرام بولغان اشنى بىر مرتبە گنە قىلسەدە، قىيامندە اوط بىرلە عذاب قىلونماقتۇر. ايندى حرامنىڭ حراملىغىنە اشانماسە، يايىسە حرام اشلىرىنى بىردە چىركانماينچە قات، قات قىلوب يورسە، اول كىشىنىڭ اشى بىگىرەك قورقۇنچىلىرى، دىنيادە چاقىدە حرام اشلىرىدىن صافلانورغە طروشماغان كىشى آخىرىدە اوط اچىندە يانغان كىك دىنيا يوزىدەدە ايكى بىخىسز ھم فقير كىشى بولوب يورىدىر. بايلىقى بولغانلىرىدە ھىچ بىر راحت يوزى كورمىچە گل محنت حسرت اچىندە باشاب، ماللىرىنىڭ اىگىلىكلەرن كورمەينچە گناھ اوستىنە گناھ ياصاب، ماللىرىنى اورنىز بىرلىرىگە ئۇرەم ايتوب آخىرىدە ئۇلە نىندى خورلىقلار اچىندە دىنيادىن اوتوب كىتەدە. اسلام دىنىدە گى آدملىرىنى حرام نىسەلردىن بىراق ناچارغە قوشوب اللە تعالىنىڭ طىبۇوبىدە منە شوندى خورلىقلارغە توشوب دىنيا آخىرتى عذاب اچىندە قالماومز اىچوندىر. بىرەونىڭ قىلغان گناھسى يوغارىدە ايتكانچە (حرام ظلمى) بولسە، آكارغە شول رىجىتكەن كىشىسىدىن بىخىللىك آلمايىنچە

طوروب گناھسندن فوتولورغە ھېچ بربول بوقدر. اگر رنجتكان كشيىسندن رضالق آلوب الله تعالى گە توبە قىلساغنە اول كشيىنك گناھدن فوتولوب قالووى اميدلىدر.

برهونك رنجتكان نرسەسى برەر حيوان بولسە، شولاي اورنسىز بر حيواننى رنجيتوب (حرام ظلمى) اش قىلغان بولسە، اول حيواندن نيچك اينوب رضالق آلورغە كبرەك، بىلگولى ايندى بوقولدىن كېلە طورغان اش توگلدەر. شونك ايچون حيوانلارنى اورونسز رنجيتودن بىگرەك صاقلانورغە تيوش. اما برهونك قىلغان گناھسى الله تعالى برلە اوزى آراسندەغنە بولسە آنسى توبە قىلو برلە بارلىقانووى اميدلىدر. نيچك بولسەدە حرام بولغان اشلارنى قىلماسقە طروشورغە، آلاردن يراق بولورغە تيوش. آنى بر قىلا باشلاسهك رەتى كىتە ايندى. يارىلا توفىقفە كىلوب توبە قىلا آلسەك، آندەدە الله تعالى توبەكنى قبول اينوب بربولغە بارلىقاب قالدرسە بىك خوش، ئۇ الله تعالى توبەكنى بارلىقاماسە نى اشلارسك؟ منە شولارنى اويلاسهك رسول الله نك (حرام اشلردن بروك صاقلانكز) دېگان سوزىنك معناسن آكلارسك.

حرام اشلار دنيادە چاقندە مسلمانلارنك طارالوشولرىنە، آرارلندە طانواقى بتوب دشمانلاشولرىنە، دنيا كوتودەگى راختلر بتوب توفىقسز ھم بختسىزلىكلرگە توشولرىنە، يرتقچلر شىكلى بربرسىنە گل زيان ايتو يولندەغنە يوروب ھلاك بولولرىنەغنە سەبب بولغان قباحت بر اش بولغانلقدن، اسلام دىنى مسلمانلارنى حرام بولغان اشلردن طىمەشدر. آنك زيانلارن اوزبىز بلوبكئە طوقنى آلماسلق بولغانقە كورە الله تعالى حرام اشلارنى نىلوچىلارنى قىامت كوندە اوطقە ياندر و برلە فورفوتەشدر.

شربعت فاشندە گناھلر ايكيگە بولنوب يورتلدر. برسى (گناھ كىبىرە)،

ايكنچىسى (گناھ صغىرە) آطالونوب يورتولەر. گناھ كىبىرلر منە شوشى حرام

بولغان اشلرنى اشلگان ايچون باشمزغە توشكان گناھلار بولاچاقدر. گناھ
 صغيره كچكنە واق گناھلردر. گناھ ككبیرهلر توبەسىز بارلىقانىمىلر. اما گناھ
 صغیرهلر اسلام دىنى قوشقان فرض، واجب بولغان عمللرنى برده ربا قاتوشدرمىچە
 چن اخلاصك برله قالدرمى قىلا كىلسەك شونك ایلده عفو قىلونا بارالر. اگر
 عمللرگنى ربا برله قىلسەك گناھ صغیرهلر بارلىقانو توگل طاغن بىك اولوغ
 حرام اش قىلغان بولاسك. چونكە: (قارا! فلان آبزى نىندى ياخشى كشى،
 مسجدكە يورى. يا ايسە قارا ئهلى فلان آغای نىندى جومارد كشى، مالنى
 قزغانى بیره) دىگان كبك سوزلر ابشتور ايچون ياخشىلىق قىلساك هم شولا يوق
 عبادت قىلساك آلارنك گناھسى قىلمى قالدراغاندندە قورقنچىلیدر. چونكە اسلام
 دىنندە بولغان عمللرنك نىندابىنگنە بولسون ربا برله قىلو، الله تعالى نى هم
 اسلام دىنن مسقل ايتو بولادر. منە شوندى ربا قاتوشدرمى قىلغان عبادتلر
 آرقاسندە گناھ صغیرهلر عفو قىلونادر. اگر بر گناھ صغیره بولغان اشنى قات
 قات قىلساك اول طاغن گناھ ككبیره بولوب كىنەدر. شونلقدن گناھ صغیرهلر
 تیرهسندە بىك صاقلانوبقنە اش قىلماساك، همان شول تەوغغە طابا يول
 حاضرلىسكگنە. شونك ايچون گناھ ككبیرهلر بولغان حرام اشلردن صاقلانورغە
 طرشقان كبك گناھ صغیره بولغان اشلردندە بىك طرشوب صاقلانورغە كپرەك.

گناھ صغیرهلر.

گناھ صغیره بولغان نرسەلر، اسلام شریعتندە مکروه بولغان نرسەلردر.
 بر كشى مکروه بولغان بر اشنى قىلسە، اول كشى گناھ صغیره قىلغان
 كشى بولادر. مکروه بولغان عمللر هر بر اشدە اوزبىنە آیروم، آیروم بولغانلقدن
 منە بو کتابدە آلارنك هر قايوسن آیروب، آیروب صاناب كورسە تولەدر.

عبادت قىلودە بولغان مکروهلر.

نماز اوقو مکروه بولغان وقتلردە نماز اوقو، بر طوناشدن آشامىچە، اوچ

کون روزه طوتو، نیتلېب اوقورغه کرشکان نفل نمازلرنی بوزو، جنب ه لده یا ایسه خاتونلر کورملی، نفاسلی حاللرنده قرآن اوقو، قرآندن کرکلیگه آلفان آیتلرنی اونوتو، جنب کشینک آذان هم قامت اوقووی، اوزک باراتماغان امامغه اویوب نماز اوقو، اوزیکه اویوغان کشیلر باراتماغاننی بله طوروب امام بولو، گلیگنه جمعه، یا ایسه باشقه بر کوننی بیلیگولېب نفل روزهنی شول بر کونده گنه طوتا کیلو، آذان اوقولوب طورغانده کشیگه سلام بیرو یا سلام آلو. بولاردن باشقه نماز اچنده بولغان مکر و ه لر، همده طهارتده، روزهده، حجه بولغان مکر و ه لر بارسیده شول عبادتلرنی سویله گانده سویله ندیلر ایندی.

مسجدده مکروه بولغان نرسه لر.

جنب کوینچه مسجدکه کرو، مسجدکه کرگانده صول آیاقنی آطلاب کرو، مسجدده تکبر له نوب، ادب سز ره وشده باصوب یورو. کشی لرنی بیروب آلفه اوتو، هم جیلکه لرندن آطلاب چغو. اوزگدن اولوغلرغه پول بیروب آلارنی آلفه اونکارو، یا ایسه اوزگدن کچیلرنی آلدغی صفدن آلوب اوزک کرو ب اولطورو.

مسجدده، بالغ بولغان کشیلر بارده بر درجه ده بولا، دنیادهغی اولوغلقلر کچیلکلر، آنده بر یافده راق طوراً رسول الله مسجدده صحابه لر آنی زورلاب طوراً باشلاغاچ (لا تعظمونی فی بیته ربی) دیگان. معناسی: (ربمنک یورطنده مینی اولوغلاماکن). شولابوق مسجدده عنرسز آیاقلرنی صوزوب اولطورو، بربر نرسه برله یاقوللارک برله اویناب اولطورو هم کوز، آغز، قولاق، بورنلرکنی بارماق برله چوقچوب اولطورو، کرگان چققان کشیلرگه بورولوب قارو، هیچ کیره کماسکه ایسنه ب، طاماق قروب، بوتله له ب، طاناو

سگگروب اولطورو، ايکي کشي آراسينه فسولوب کرو، کشيلرنڭ کيوم چابولرينه اولطوروب آلارني اوڭغاپسزلاو، دنيا سوزلري سويله شو، ذکر آيتکانده چاش چوش ايتوب کشيلرنڭ اچن پوشورورلق طاوشلانو، کشي کورسون ايچون اولوغلانو ب قورايوب اولطورو، عبادتدن باشقه اشلر ايچون مسجده کيکاش قورو بارده مکروه اشلردر.

صاتو اشلرنده مکروه بولغان نرسه لر.

صانوجي کشي مالين ماقطاب، ياغشيلغي طوغروسنده آنط ايتو، بر اورنده کيرهك بولغان مالني آرتغراق بهاگه صانار ايچون ايکنچي اورنغه کوچرو. بر اولدن بر اولغه مي، يا ايسه بر شهردن ايکنچي شهرگه مي کوچرو، بهاسي کوته روله نوشوني کوتوب، جيقان ايگونني صانمي طورو. بر کشي بر طاوارني صانولاشوب طورغانده اول قيمترهك آلسون ايچون بها آرتدروب کينو، بر صانوجي ماليني کورسه تکانده ايکنچي صانوجي اوز ماليني کيتوروب کورسه تو. آلفان کشي ماليني کيري قايتارمقچي بولسه آلمی طورو، يا ايسه اوزڭ صانقاندن اوچسزرافغه قايتاروب آلو. بولاردن باشقه طاغن باش بالالي حيوانني آناسندن آيروب بالاسن، يا ايسه بالاسندن آيروب آناسين صانو، صانو آلوده موگارييس ياصاب بر برڭني حلال بولغان نرسه لر برله صيلاشماقچي بولو مکروه بولغان اشلردر.

آشاو اچوده مکروه بولغان اشلر.

جنب کوينچه آشارغه اولطورو، بسم الله آيتمه ينچه آشي باشلاو، هيچ بر عدرسز صول قول برله آشاو. ياماو لي يارق صاونلردن آشاو هم اچو، آشاغانده آش اوستينه طابا قاراغان کوينچه بوتکرو، نجس نرسه لرنڭ اسملرن چقاروب سويله شو. بر نيچه کون قولده آصراميچه صويغانده ايتلري مکروه

بولا طورغان طاونلرنڭ نجس آشاب يورگان كوينچه صوبلغان ايتلرينى آشاو. ماچى طغلغان صاونلرنى طازارتمپچه آشاو، يا ايسه آلاز طغلغان نرسه لرنى آشاو، كوڭلك طارتونوب طورغان آشنى آشاو، آشى طورغان نعمتلرنى قدرسىز ايتو، مثلا: ايكمهك اوستينه نرسه قويو، ايكمه كنى بر فول برله صندرو، اوستينه باصوب پچاق برله كيسو، ايكمهك صنفينى طاباق، پاطنوس آستينه قسدرو، ايكمهك فاطيلرن هم والچققرن قدرسىز اورنغه طاشلاو، شولا يوق آشدن يوغارى اولطورو، قرن ياطوب آشاو. كشى برله برگه آشاغانده باشقهلرنڭ آلدندن آشاو. كشى لر آشى طورغان يردن آش آلوب كيتو. كوب ككشىلر بر يولى بر صاوندن آشاو، آياق اوستى آشاب يورو، حاضرله نگان آشنى آشامپچه كوتدروب طورو، يا ايسه آشاغان آش اورنلرن جيمپچه آصراو، آشنى بيك فاينار كوينچه آشاو، بيك آشفوب آشاو هر فايوسى سلامتلكگه زيانلى بولغان مكروه اشلردر.

كيوم سالومده هم زينتله نوده مكروه بولغان اشلر.

باى بولدم ديوب بيك آرتق قيمتلى كيوملر كيو، ايرلر صارى يا ايسه قزل نوسده بولغان كيوملر كيو، كيومنى بيك قصه يا كه بيك طار ايتدروب كيو، كيوملرنى صاقلامپچه بلچراتوب بترو هم آلارنى طازارتمپچه كيوپ يورو، بيك آرتق اوزون كيوملر، يا ايسه بيك طوپاس نكلگان كيك ايبسىز كيوملر كيو، كيومنى صالغاچ توروب قويومپچه قدرسىز ايتوب طاشلاو. چالمانى بيك اولوغ ايتوب كيو. چالبارنى بيك اوزون ايتوب كيو. عادتده ككشىلر مكروه كوره طورغان كيوملر كيو، شولا يوق، ميقولرنى آغزغه كرورلك ايتوب اوسدرو، يا ايسه برده فالدرمپچه قرقو، صافالنى گل قروب يورو، صاچ صاقالده بولغان آق بورتوكلرنى يولقو، يا ايسه بوياو، خاتونلرنڭ تىش لرن هم بيتلرن بوياب ماطورلانولرى، هم صاچلرينه صاتلق صاچلر آلوب يالغاولرى،

همده باشقه كيوملرڭ بولا طوروب بىك آلاما ناچار كيوملر كيوب يورو،
جنب كوينچه صاچ طرناق كيسو، صاچ طرناقنى وقتنده كيسميچه يورو، صاچ
طرناقلىرى كيسكاچ قايدە يتدى شونده طاشلاو، طرناقنى نش برله اوزب آلو،
كشى آلدنده يا ايسه آش ياننده طرناق كيسو، صاچ كيتيرو، بارسيده مكروه
بولغان اشلردر.

ياتو طوروده مكروه بولغان اشلر.

كيچ برله بىك اوزاق كيچگوب ياتو هم ايرته بىك صوڭ طورو، سهكى
كروات كىك اورنلرده ياتو ممكن بولغانده ايدنده ياتو، ير اوستينه نرسه
قويميچه فوري برگه ياتو، ياتقانده ايشك تهره زه لرنى بيكلميچه ياتو، بر بر
عنى سببلى بىك كيرهك بولماغانده اوتنى سوندرمى قالدروب ياتو، اوستكه
بر نرسده يابميچه ياتو، آياق فولنى، يا ايسه اوستكه كيگان كيوملرنى صالحميچه
ياتو، طازا بولماسداي كيوملر صالحوب ياتو، هيچ بر عىرسز خاتونگدن آيروم
ياتو، آورو كشى برله يهنه شه ياتو، يوقلاغان كشىنى قچقروب اوياتو،
يوقلاغان كشى يانينه كروب اولطورو، يا ايسه آنڭ ياننده اش اشلر
مكروه بولغان اشلردر.

حيوان چالوده مكروه بولغان اشلر.

بالارغه وقتى يتىكان حيواننى چالو، بىك كيرهك بولماغانده فويباش
بايوغاندن صوڭ بوغازلاو، اوتهمس پچاق برله چالو، يا ايسه پچاقدن باشقه
نرسه لر برله چالو، بوغازلىسى حيواننى قبله ياغندن باشقه ياقغه قاراتوب
بوغازلاو، حيواننى بىك رحيمسز رهوشده طوروب چالو، پچاقنى حيوانغه
كورسه نوب قايراو، حيواننى چالورغه ياتقورغاچ اوزاق كوتدروب طورو، جاني
چقماس بورون طونى باشلاو هم مويىلرن يووا باشلاو، چالغانده قات قات
اشقوب كيسو، يا ايسه باشن بتونلەي كيسوب اوزو بارسيده بىك اولوغ مكر وهلردر.

تورلی اشدە بولا طورغان مکر وه لر.

ماڭلاماسدای کشیگه، یا شونڭ ایچون دشمان بولوردای کشیگه (امر معروف) قیلو یعنی دین حکملرینی اویره تو هم اشلرگه قوشو، یا ایسه (نهی منکر) قیلو یعنی یاراماس اشلردن طیولورغه قوشو، بلچراق نرسه لرنی کشی کوز آلدینه هم یول بویلرینه طاشلاو، آغا طورغان صو بویلرینه هم صو بوللرینه کول، تیرس، چوب چار کبک نرسه لر توگو، آغا طورغان صو باشنه بلچراق کبوملر یوو، کشی یوری طورغان یوللرنی بوزو هم آنده طاش کیسه کلری کبک نرسه لر طاشلاو، ئولم صوراب دها قیلو، آلفان خاتون سکنی تریبه لریک مالک بولا طوروب وقتنده اویله نمی طورو، ماقتانوب سویلو، قانی طاوش برله قچقروب کولو، سوزک آسنده فالماسون ایچون طوغر یلقنی بل طوروب سوز بیرماو، کشیلر عیب ایته لریک عادت بولماغان اشلرنی اشلو، حلال لغنده شیک بولغان طعامنی آشاو، فوناقنی آرتق نستاو، فوناق کیلدی دیوب یورطیکده بولماغان نرسه لرنی ساتوب آلوب آرتق کوچانو، کشی کوکلی بولسون ایچون بره وگه کیلگان فوناقنی آشفه چاقورو، آورو کشینی ایرکسز لهب آشاتو، آورونی کوب سویله شدرو، آورونی رنجووی بیک کوچلی دیوب قورقوتو، قایغیلی آدمنی یواتمیچه آنک قایغیسن طاغن آرتدرا نوشو، اوزگنی باشقه لردن آرتق بولدم دیوب اویلاب یورو، سلامتلیکگه زیان اینه ردای نرسه لرنی آشاو، مسجد یا که قبرلیکلر تیره سینه طشفه چغو، بر کشینی آرتق ماقتاو، کشی اویالوردای ادب سز سوزلر سویلو. مونه شول بوغاریده سویله نوب اوتکان نرسه لر هر قایوسی مکر وه بولغان اشلردر. پیغمبرمز محمد علیه السلام آندی اشلرنی قیلودن صاقلانورغه قوشوب بیک کوب حدیثلر سویله ب فالدرغان. شونلقدن مسلمان بولغان کشیلرگه موندی مکر وه بولغان اشلرنی قیلوب، اوزلرینک عمل هم عبادت لرینه کیچیک کیلتورو

برده یاری طورغان اشلر توگلددر. اسلام دینینی چن کوکلی برله سویوب
 طورغان چن مسلمانلر بیلگولی موندی شریعت قاشنده یارامی طورغان دنیا
 آخرت بختسزلاگه سبب بولوب ایزگولکلرنی یوغالتا طورغان اشلرنی هیچ
 قیلماسلر. اگر بر کشی مکروه بولغان اشلرنی بله طوروب آلارنی ییگلاگه
 صاناب قیلسه اول کشینک ایمانی بتون بولمیدر. اگر حرام اشلرنی شولای
 یگاگه صاناب اشلهسه اول کشیدن هیچ بر نرسه امید اینه رگه یارامی. اول
 چن بختسز، چن قزغانچ بر کشی بولاچق.

الله تعالی گه قارشى اوتهرگه تیوشلی بولغان حقلر.

اوز بزنی بوقدن بار ایتکان الله تعالی نك حقی بزنگ اوستمزده بیک زوردر.
 شونلقدن آنی اوتهدده برده کیمچیلک قیلورغه یارامیدر. الله تعالی حقن اوتهو
 بزگه فرض بولغان بر اشدر. الله تعالی نك قوشقان هر بر اشلرن یرینه
 بتکروب اوتهو، الله تعالی نك طیغان نرسه لرندن طیولوب آلارنک برسند قیلماو
 الله تعالی نك حقن اوتهو بولادر. شولایوق الله تعالی نی بیرسده شوکار شکرانه
 قیلوب الله تعالی دن بختکنک مالکنک آرتوون صوراب هر وقتده امیدلی بولوب
 طرشو بقنه اشلو، الله نك بیرگان بلالرینه صبر ایتوب طوزان قدرده چیتونسنماو،
 الله تعالی بیرمی دیوب زارلانماو، الله تعالی هر وقت مینم یارده مهم دیوب
 اویلاب هیچ بر وقتدهده آنی اونونماو الله تعالی نك حقن اوتهو بولادر. الله
 تعالی نك حقن اوتهدده کیمچیلک قیلغان کشیلرنک، الله تعالی هیچ بر وقتدهده
 اشلرن اوکغایلی رهوشده قیلماس. هر وقت بلالر، جفالر، راحتسزلاکلر کوروب
 اونکارورلر. باری الله تعالی نك حقن تیوشنچه اوته گان کشیلرگنه دنیا آخرت
 راحتده بولورلر.

رسول الله حقی.

بزنک بارمزغه قاراغاندهده الله تعالی گه ابک یاقین بولغان هم هر بر اشی

بىزنىڭ ايچون كوچىرىچ بولغان، شولايوق ھەر بىر سوزىدە اللە تەئالى نىڭ قوشۇمى بىرلەگنە سويلەنگان ھەممە اللە تەئالى نىڭ رسولى بولغان پېغمبىر مۇھەممەد ئىبىنە اللە نىڭ ھىقلىرىدە اوتەو بىزگە بىك اولوغ بورچىدر. رسول اللە نىڭ ھىقن اوتەودە كېمچىلىك قىلو، اللە تەئالى نىڭ ھىقن اوتەودە كېمچىلىك قىلو بىرلە بىر درجەدە اولوغ گناھلى بولغان اشلىردىن سانالادىر. شونىقىدىن رسول اللە ھىقندە ھېچ بىر پامان اويدە بولماسقە، رسول اللە نىڭ بىزگە كىتورىگان اسلام دىنىنىڭ ھەر بىر ھىقلىرىن بىردە آورسەنمىچە شادلانوب اوتەرگە نىوشىدر. ھىقن رسول اللە نىڭ ھەر بىر قىلغان اشلىرىن اعتبارغە آلوب، اول يورىگان يول بىرلەگنە يوروب، ھەر بىر ھىقلىنى رسول اللە قىلغانچە قىلورغە طر شورغە نىوش. رسول اللە نىڭ اسمى ذكىر ايتىلگاندە (اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ) دىوب (صلوات) آيتورىگە، اگرممكىن بولسە، آنىڭ اسمىن زورلاب آباق اوستى طورورغە كېرەك. رسول اللە نىڭ بىزگە قالدىرغان سىنتلىرىن بىردە ايرىنمىچە قىلو، رسول اللە كىم بولغان، نىندى كىشى بولغان، نىچىك طورغان، نىچىك طورغان، نىچىك يورىگان، نىلر اشلىگان؟ منە شولارنى بلو ھەممە ھەر اشدە رسول اللە قىلانغانچە قىلانورغە طر وشو، رسول اللە نىڭ ھىقن اوتەو ھەممە آنىڭ سىنتلىرىن اوتەو بولادىر. منە بو كىتابنىڭ آخىرىدە رسول اللە نىڭ طورمىشلىرىن، يوروشلىرىن، ھىقتلىرىن، سىنتلىرىن بىر قىر يازارمىز ئىلى نىصىب بولسە. رسول اللە نىڭ آيتىكان سوزىدە كېمچىلىك طابو، آنىڭ سىنتلىرىن رىعايە قىلماو، آنىڭ طوتقان يولدىن بىراق بولو، آنىڭ اوبىرەتكىن اشلىرىن ھەممە آنىڭ باشىدىن اوتىكان حاللىرىن باھەو، بارسىدە رسول اللە نىڭ ھىقن اوتەودە كېمچىلىك قىلو بولادىر.

آتا و آنا ھىقى

آدملىرىنىڭ اوستىدە اوزلىرىن طوروب، باش چاغىدە مىڭ تورلى مىشقىنلار ھەممە جىفالار بىرلە تىرىپەلەب اوسدىرگان آنا آنانىڭ ھىقلىرى بىك اولوغدىر. آنا

آنانڭ حقن تېوشنچه اوتەمبچە آلارنڭ كوڭللىرن قالدرو بىك اولوغ قورقنچلى
بر اشدر.

الله تبارك و تعالى حضرتلىرى آنا آنانڭ حقن اوتەرگە قوشوب قرآندە آيتە:
(وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا أَمَا يَبْلُغْنَ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا
أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا آفٌ وَلَا تُنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا.
وَإِخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا
رَبَّيْتَنِي صَغِيرًا). معناسى: (آنا آنالركىزغە ايزگولك قىلىڭىز. اگر آلا

سىنڭ آلدكده قارتلقغە ايرشسەلر كىرەك بوسىڭنە ايرشسون كىرەك آنا آنانڭ
هر ابكىسى قارتلقغە ايرشسون سىن آلارغە «اف» دىوبدە آيتە، آلا سىن
يارانماغان بىر اشنى اشلىلر اىكان آلارغە قاطىلىق بىرلە بەرامە، بلىكە بىك
يوشاق سوز بىرلەگنە اول اشنڭ كىلوشمە گانلىگن آيت. ھەمدە آنا آنالڭغە
توبە نىچىلك قاناتكىنى آچوب آلارغە بوى صنوب طورغل، هر وقت آلارغە رحمت
قىلوبقنە طور. ھم الله تعالى گە منە شولاي دىوب دعا قىل: (اى الله! مېنىم آنا
آنامە رحمت قىلغل، نىچك آلا مېنى باش چاغەدە تىر بىە قىلد بىلر، مېنى قىزغاندىلر.
سىندە آلارنى شولاي قىزغانوب رحمت قىلا كورگل). منە بودعادن شول قدر
معنى لىر چغا، بودعانڭ معناسن شولاي دىوب توشونسەڭ آنا آنانڭ حقن نىچك
اوتەو فرض اىكانلىگن تىز آكلارسك. آنا آنانڭ حقن اوتەو، الله تعالى قوشقان
فرض عملنڭ بىرسن قىلو بولادر. منە آنا آنانڭ حقن اوتەو، شول توسلى بولا.
آلار طازا وقتلىرىدە، سىن باشرەك بولسەڭدە، اولوغ بولسەڭدە آلارنڭ هر بىر
اشلىرن اشلە، هر وقت آلارغە بولوشلىق ايت، آلا نىگنە قوشسەلردە ھىچ قارشى
اشلە. بارى الله تعالى گە گناھلى بولا طورغان بىر اشنى اشلەرگە قوشسەلرغە

طىكلاما، آندەدە يوشاق تىك بىرلە ايبىلا بىكنە اول اشنىك ياراماغانلىقن آبت.
 آنا آناك ياخشى كىشىلەر بولسەلدە يامان كىشىلەر بولسەلدە آلارنى چن
 كوكلەككەن سوي، آلاغە هېچ بىر وقتدە قارشى سوز آيتمە. اوروشسەلەر حتى
 قىناسەلدە آلارنىك كوكلە قالورلىق سوز بىرلە جوابلاشما. آلار سويىمى طورغان
 كىشىلەر بىرلە قاتوشمە. آلارنىك ياقن كورگان دوستلارنى ياراتماسەككە دشمان
 كورمە. آلارنىك كوزلارنىدىن يوغالوب اوزاق بىلەگوسز بىرلەدە يورمە. آلار
 رضا بولماسلىق بولغاندە مباح بولغان اشلىرىدە قىلما. آلار ياراتماسداى بىر اشنى
 قىلورغە كىرەك بولسە بىك توبە نىچىلك بىرلەگنە رضاقلارنى صورا. آلارنى نىچىك
 بولسەدە هر وقت اوزككەن رضا قىلورغە طرش. آلاردن آيروم بىر اورنىدە
 طورسەككە هر كوننى باروب آلارنىك حاللارنى صوراش. يوشىلرى يوقمى،
 كىرەك نرسەلرى بولوب آبتراب طورمىلرمى؟ هر قايسن صوراشوب قولككەن
 كىلگان ندر آلاغە ياردەمدە بول. بىش، بىش يورطىككە كىتوروب آلارنى
 فوناق ايت. حسرتلرى بولسە جومات، آلار چىرلەسەلەر يانلارنىدىن كىتمە، هر
 وقت خىدمتلارنىدە بول. آلار قارتايوب اش اشلى آلماس بولسەلەر، آلارنى
 تىرىبە قىلودن طارتىمە. آلارنى كىشى ايشىگىنە چىقارما. اوزككەن محتاج بولساككە
 آندىن صاقلان. اوست باشلارنى كىرلى بلچراق يوروتىمە. يورطىككە بار قدر بولغان
 رىزىك بىرلە آلارنى آشاتودە كىمچىلك قىلما. طىشقەدە چىقوب يورى آلماسلىق
 درجەگە كىلسەلدە هېچ بىر آورسنىما. آلاغە بالالارنىك قاتى سوز آيتولارنىدىن
 صاقلان، آلار يانندە هېچ بىر ادبىسزلك قىلما، تكىرلەنوب يورمە. آلار سىنى
 ياراتماسەلدە اوزلارنى هېچ بىر قاراشنى چىقارمە كورسەتوب بىلگىتمە. ئولسەلەر
 هر وقت دعاچىلرى بول. منە شول توسلى ايتوب آلارنى تىرىبە ايتسەككەن
 آلارنىك حقن بىرىنە بىتكوروب اوتەگان بولورسك. اگر شوندى اشلىرىك
 بىرسىندە كىمچىلك قىلساككە، يالپىسە آلارنى شولاي تىرىبەلدە، آورسنىغانلىقنى

باشقەارغە زارلانساڭ، سېن آلارنى الله تعالى قوشقانچە تەربىيەلى آلماغان بولساڭ.
 اگر سېن آلارنىڭ بەرەر نەرسە سەببىلى خاطرلارنى قالدەرسەڭ، آلار سېنىدىن راضى
 بولماسەلەر، بىك ظور ھلاكلەككەگە توشارساڭ، چۈنكە رسول الله نىڭ (آنا آناسىن
 راضى قىلماغان كىشىلەردىن الله تعالى رضا بولماس. آنا آنانىڭ حقن اوتەودە
 كىمچىلك قىلغان كىشى بەرلە بەر بولوب، الله تعالى گە خىيانت قىلغان كىشىلەردىن
 سانالور) دىگان مەنىدەگى حدىثلەرى باردىر. مەنە شولاي آنا آنانىڭ حقى
 بالالەرى اوستىدە بىك ظوردر. ھەم آلارنىڭ حقن اوتەودە كىمچىلك قىلو بىك
 قورقنچلى در. الله صافلاسۇن آلارنىڭ كوڭللىرىن رەنجتوب دىيادىن اوتكارسەڭ،
 ەمرىڭ بويىنە قىلغان ەبادەتلەرىڭ، ەمر بويىنە قىلغان ياخشىلىقلەرىڭ بارسىدە يىلگە
 اوچوب تەلەر.

اير بەرلە خاتوننىڭ بەر بەرسى اوستىدەگى حقلىرى:

ايرلى خاتونلى بولغان كىشىلەر، ھەر وقت بەر بەرسىن رەايە قىلوشوب،
 بەر بەرسىدىن راضى بولوشوب مەھت بىرلە ياشەرگە طرشورغە كىرەك. اير بەرلە
 خاتون ەمر بويىنچە بەر بەرىنە ايدەش بولوب، قاينىلارنى بەرگە اورتاقلاشو
 ايچون ەمدە دىيا تەركەگەندە بەر بەرسىنە باردەم اينوشو ايچون قوشولغانلاردىر. اير
 بولغان كىشى اوزىنىڭ خاتونىنە مەنە شول رەوشچە بولورغە تىوش: اوزىنىڭ
 قولىدە بولغان قدر مالى بەرلە تەربىيەلەسۇن. اوستون باشىن كىوندىرسۇن. ھەر
 وقت آڭكار ياقىنى چىرايى بەرلە ائندەشسۇن. تەركەك طوغروسىدە ھەر وقت
 كىكاشسۇن. آنىڭ بىلمەگان توشونمەگان اشلارنى آڭلاتسۇن. شىرىعت جەملىرىنى
 اوپرەتوب بىلدىرسۇن. عادەتدە ايرلەر اشللى طورغان اشلارنى كۈچلەمەسۇن.
 خاتونى كۈنلەشوردى اوزىلەردە يورمەسۇن. شولايوق خانونىدە تىوشسۇن اوزىلەردە
 يورتمەسۇن. بوزق خەلقسۇن خاتونلەر بەرلە قاتوشدىرماسۇن. آڭكارغە يورت اشنە
 بولغان آزمەز عىبلىرى ايچون قاطى سوز آيتەمەسۇن. آنىڭ كوڭلى قالورلىق

اش اشلەمەسون. شریعتکە خلافی اشی بولماغاندە آنی آیروب بېرمەسون.
 اول سینی هیچدە سویمی هم سینک برلە طورورغە رضا بولمی ایکن، اوزی
 کیتەرگە تلەسە آنی کوچلەب طوتماسون. دنیادە طورورغە طوغری بر ایبدەش
 بولوب طورغاندە آنک اوستندن ایکنچی خاتون آلماسون. هر وقت آنی
 اوزندن رضا ایترگە طرشسون. آنی اوبالتوردای سوزلر سویلمەسون. هیچ
 بر وقت آکار قولی برلە صوفماسون. ایر بولغان کشی اوزینک خاتونینە
 شوشی رهوشلی بولسە، اول آنک حقن اوتەگان بولور. اگر تپوشنچە حقن
 اوتەمەسە بیک اولوغ گناهای بولور.

خاتون بولغان کشیدە ایرینە منە شول رهوشلی بولسون: ایری آلدندە
 هر وقت آچق چرای برلە یورسون. آنک کوکلی قالورلق اش اشلەمەسون
 هم آندی سوزدە آیتەسون. هیچ بر وقتدە آکار قارشماسون. گناه قیاورغە
 قوشماغاندە آنک هر بر سوزن طیکلاسون. هر بر اشلی سی اشن ایرینە کیکاش
 برلە اشلەب، آندن یاشرن بر اشدە اشلەمەسون. چیت کشیلرگە ایرندن
 بر وقتدە زارلانماسون. ایرینک رختندن باشقە هیچ بر یرگە چقماسون،
 حتی آنک رختندن باشقە نفل روزغەدە کرەمەسون. ایرینک اوست باشن
 کرلی ایتوب یورنەسون. ایرینک یورطن تاراتماسون، اول ایودە یوقدە ئەلل
 کەلرنی جیوب آشانماسون. یورت یرگە یاغشی کوز برلە قاراب هر وقتدە
 آنی بارلاب طورسون. ایرینک فقیرلگی ایچون آنی رنجتەسون. اوزینک مالی
 کوب بولسە برگە ترکک ایته طورغان یورطدن قزغانوب آصراماسون. یورطنک
 هر وقت آلفە کیتووینە طرشوب، هر بر اشدە ایرینە بولوشلق ایتمسون. ایری
 سویمی طورغان کیوملر کیمەسون، فلان نرسە آلوب بېردیوب آنی یودەنەسون.
 یورت ایچینی قولندن کیلگان قدر چیستنا طوتوب آش صو تیرەسینی پاک هم
 پختە ایتوب طوتسون. اوز کبیرگی ایچون ایرندن یاشروب هیچ بر نرسە

صاتماسون. اپرى ياغندن يورطقه كېلىگان قوناق بولسه قارانغىلانماسون. اپرىنىڭ دوستلرنى دوست كورۇپ، آنڭ آغاي انىلرىنى باقن ايتسون. آنڭ آنا آناسىنە اوز آنا آناسىنە اينگان كېك حرمت ايتسون، هيچ بىر وقت آلارنى تىرىپەلەودن طارتىنماسون. آلارغە آور بولورلىق سوز ايتىمەسون. اپرى بولغان كىشىدە خاتونىنىڭ آغاي ايتسون سوپوب آلارنى يورطىنە كىلودن، خاتونىنى آلار بىرلە كورشورگە بارودن طىمەسون. مەنە اپرى بىرلە خاتون بىر بىرسىنە شول رەوشلى بولوب طورسەلر، آلار بىر بىرسىنىڭ حقلرن اوتەب، محبت بىرلە چىن راحتلىككە ەمر ايتەرلر. اللە تعالى قاشىندەدە قدرلى بندەلر بولورلر. اگر بىر بىرسىنىڭ حقن تىوشنچە اوتەشمەسەلر، تركلىكلار بىنىڭ يەمى، ەمر ايتولر بىنىڭ راحتى، بىر بىرسىندە محبتلىرى بولماس. آنڭ اوستىنە قىامت كونىندە اولوغ گناھلى بندەلردىن بولوب عذاب قىلونورلر. اپرى بىرلە خاتون بىر بىرسىنىڭ تىوشلى حقلرن اوتەو طوغروسىندە آبتلر ەمدە حدىثلر كوبدىر. دنبا آخرت بختلى بولو ايچون بارى اللە تعالى ەم رسول اللە فوشقان رەوشچە يورۇپ، طوغرى بولدىن آپرىلماسقە غنە كىرەك.

اللە تعالى فرآندە: (هَنْ لِبَاسٍ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٍ لِهِنَّ) دىمەشدر. معناسى: (سىز خاتونلر، اپىرلرگىز ايچون كىومسىز ەم سىز اپىرلر خاتونلرگىز ايچون كىومسىز) مەنە شولاي اپىرلر ەم خاتونلر بىر بىرسىنە كىيوم شىكىللى بولغاچ ەر وقت بىر بىرسىنە محتاجلردىر. هيچ بىر وقت بىر بىرسىندىن آپىرولوب بىر بىرسىنە محبتسىز بولوب ەمر ايتەرگە يارامى، بلىكە ەر وقت بىر بىرسىندىن، رضا بولوب، ەر وقت ەر بىر نرسەنى، ەر بىر اشنى بىرگە اورتاقلاشوب، بىر بىرسىندىن راضى بولوب، گورلاشوب تركلك ايتەرگە كىرەك.

حدیث:

(اَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خَلْقًا، وَخِيَارُكُمْ خِيَارُكُمْ

لِنِسَائِهِمْ). معناسی: مسلمان بولغان ایرلرنڭ ایمانلری ایڭ طازا بولغانی کورکام خلقیلیریدر. هم ایڭ ایزگو، خاتونلرینه ایزگوک قیلغانلریدر.

(الْمَرَاةُ إِذَا صَلَّتْ خَمْسَهَا وَصَامَتْ شَهْرَهَا وَاحْصَنَتْ

فَرْجَهَا وَأَطَاعَتْ بَعْلَهَا فَلْتَدْخُلَ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ شَاءَتْ)

معناسی: (اگر بر خاتون قالدرمیچه بیش وقت نمازنی اوقوسه هم رمضان آینده روزه طوتسه، اوزینڭ پاکلگن صاقلاب ایرینه خیانت قیلماسه هم ایرینه بوی صنسه، اول خاتون اوجهاڭڭ اوزی تلگان ایشگندن کرور. موندی حدیثلر بیك کوبدر. منه بو حدیثلرگه قاراغانده ایر برله خاتون بر برسن سویوب، بر برسندن رضا بولوب هم بر برسینڭ تیوشلی بولغان حقلرن اوتوب عمر ایتسه لر شریعت بولندن آیرلهمیچه هر وقت بر برینه طوغری اشانچلی ایدمش بولسه لر، دنیاده بختلی راحت عمر ایتولری اوستینه قیامتده الله تعالی نڭ نی قدر رحمتلرینه ایر وشه چکلردر.

بالالر حقی.

بالانڭ آنا آنانی قاراب آلارنڭ حقن اوتوی نی قدر زور هم نی قدر تیوش بولسه، بالانڭ آنا آنا اوستنده گی حقیده شول قدر زوردر هم آنا آنا بولغان کشیگه بالانڭ حقن تیوشنچه اوتهرگه تیوش.

آنا آنا بولغان کشیلر، بالانڭ حقن منه نیچک اوتهرگه تیوش: بالاغه ایڭ ئلك کورکام اسم قوبارغه تیوش. کوچهر بای، میکلوتیمر، سلطان قل، میکلو خواجه، اپل تیمر شیکلی معناسز اسملر هم ولی الدین، هم حبیب الدین، ظهر الدین،

محى الدين شيكللى آرتقى مافتاۋلى اسملىرى، (مىكلو الله، عين الله، نبى الله، احمد الله) كىبى معناسىز ھىچ كىشى اسمىدە بولورغە يارامى طورغان اسملىرى؛ خانون قىلاردا مىكلو النساء، گل ھەزە، مىكلو جھان كىبى معناسى ناچار اسملىرى قوشۇدىن صاقلانورغە كىرەك. احمدجان، نعمتجان كىبى جانلى اسملىرى قوشۇدە بىك مصلحت توغلىدىر. آندى معناسىز اسملىرى بىرەر ملا كىشى اسمى دىيۇب، يىسا بىرەر بىلى كىشى اسمى دىيۇب، يىا بىرەر اوزگىنىك يارانقان كىشى نىك اسمى دىيۇب بالام شول اسم بىرلە آناغاچ آلا تولى ياخشى بولور دىيۇب ئەللە كەلرگە اىرۇب، آلا رغا اوخشاتۇب قوشۇدە تىيوش توغلى بارى معناسى ماطور ھم كىلوشلى بولغان اسملىرىگە قوشارغە تىيوش. آندىن سوڭ بالانى ياش وقتىدە بىك نەكەلەب تىرىبە ايتەرگە كىرەك. ياش وقتىدە تىيوشنە تىرىبە ايتەرگەن بالا، زورايقاچ بىردە تۈزەلمىدىر. بابايلر ايتىكەنچە (آنا سوتى بىرلە كىرماسە طانا سوتى بىرلە كىرمىدىر). آندىن سوڭ (اوياسىندە نى كورسە اوچقاندا شونى قوادىر). بابايلرنىڭ بىو سوزلىرىدە بىك معنالى سوزلر؛ آلا ر آنى آچنەيچەغىنە ايتەرگەنلر، شونىڭ اىچون بالانى دنيا آخىرت بختلى ايتەر اىچون آنى بىگرەك ياش چاغىندە قارارغە كىرەك. اوستون باشن قولدىن كىلگەن قدر پاك طوتارغە، وقتىدە آشاتۇب طاماغىن طويدورورغە، تىيوشلى وقتىدە بوقلانورغە، تورلى مورلى نرسەلر آشاتماسقە، بىگرەك دە كانفىت، شىكر شىكللى يىاش بالارغە زىانلى نرسە آشاتۇدىن صاقلانورغە كىرەك. منە بىو نرسەلر بالالرنىڭ سلامت طازا بولۇب اوسوارى اىچون كىرەك نرسەلردىر. ممكن بولسە يارمى ياشىنە قدر سوتىدىن باشقە نرسە آشاتماسقە، آشاتقاندا سلامتىكىگە زىان كىتورماسداى نرسەگە آشاتورغە كىرەك. بلچراق ايسلى اورنلردە ياتقرو، يىش يىش بووندىرمىچە آصراو، ياش بالالر قولىنە بىرو، ئەللە نىندى ايم طملىر بىرلە مائاشدرو، ياش بالالرنىڭ چىرلى بولۇب اوسولرىنە سبب بولغان نرسەلردىر.

آندن صوڭ بالالارنى باش وقتىدە ايرشدر وب، فواندر وب، يغلانتوب اويناماسقه
 هم بوكه ي كيله، آم آم كيله، چو اش آلوب كينهر، پهرى آلوب كينهر، ملا
 فولاغىنى كيسهر ديوب هيچ بر وقتىدە قورقوتماسقه كيرهك هم هيچ بر وقتىدە
 اوروشماسقه، قول برله صوفماسقه كيرهك. قماوچاولانا باشلاسه تهملى تل برله
 جومالابقنه جواتورغه كيرهك. شولاي بولماغانده بالا اوپكه چهن، طكلاوسز،
 خلقسز، يوره كسز بولوب اوسهدر. آزران آڭلى هم سويله شه بله باشلاسه،
 آنڭ آلدنده ياراماس اشلر اشلاو، ادبىز سوزلر سويله و، آچولانشو كى
 نرسه ل بولماسقه كيرهك. آنى هيچ بر وقتىدە يالغز قالدرماسقه، قزو هم سالقن
 اورنلرده طوتودن صائلانورغه تىوش. اوسه باشلاغاچه ادبىز بالالر برله
 فاتوشدرماسقه، ناچار اوينلر اوينادن صاقلارغه، هر وقت هر بر قىلانوشينه
 كوز سالوب، ياراماغان اشلرن جومالابقنه آيتوب آلاردن بيزدره طورورغه
 كيرهك. شولايوق بالالارغه بر بر نرسه حقندە آلداب سويله ودن، قولندن كىلمه س
 اشنى قوشودن، صوبوي شىكالى خطرلى اورنلارغه يالغز يبه ودن، تر بيه ليم ديوب
 بيك آرتق ابركه له بخلقن بوزوب بترو دن صاقلارغه كيرهك. بالالر سيكز ياشلر ينه
 يتدىلرمى باش ياروب كوز چغاروب بولسده آلارنى اوقوتورغه بىرورگه
 كيرهك. كيرهك اير بالا، كيرهك قز بالا بولسون اوقوتميچه قالدورورغه هيچ
 بر يارامى. بالالرنڭ دنيا آخرت بختكه چوما طورغان بوللرنڭ برنچيسى باش
 چاقده سلامتلىگن، خلقن صاقلاب اوسدرو بولسه، ايكنچيسى علمدر. بالانى
 وقتىدە اوقوتى قالدردىڭمى آندن صوڭ آڭلاردن هيچ بر ايگنك كوتهرگه، آنى
 بختلى ايتهم ديوب طرشورغه ياراميدر. نادان قالغان بالانى قدر گناه قىلوب
 ياشه سه، آنا آنا اوستينه نوشه چكدر. بالالارنى اوقوتورغه بىرگانده بىلگولى
 ياخشى مکتبلرگه بىرورگه كيرهك، بر ملانڭ خاطر ن صاقلاب، يا بر قارچقنڭ
 جومالرينه آلدانوب، (نمازلىق نيازلىق بولسه يارار، بزنڭ بالابز ملا بولاسى

كشى نوگل) ديوب ايكمهك چرتوب، ادبسزلك اویره نوب، عمرلرن بوشقه اونكاروردهی اورنلرده طوتماسقه كیرهك، بلكه دنبا علملرنده آخرت علملرنده، دنباده راحتل نوب طور وراق، آخرتی ایچونده یاخشینه حاضرلك كور ورك، علم آلوردای یاخشی ترتیبلی مکتبلرگه بیروب اوقوتورغه كیرهك.

اوقوغان وقتنده واق توباك خدمتینه آلدانوب اوقودن بولمه سكه، كیرهك بولغان كتاب، قلم، كاغذ كبك نرسه لرن وقتنده يتشدروب طورورغه طرشورغه كیرهك. اوقوتقاندده، مکتبهك بیریگاچه طنچلاب یاتمیچه، اوقوغان اوقوماغان تیکشروب، اوقوب نی نرسه لر بلیگان نوپچوب طورورغه كیرهك. جای كونلری درس اوقوماغانده هر وقت یانگده یورتوب، قز بالا بولسه آناسی، ایر بالا بولسه آناسی دنبا اشلرن هر قایوسن بورتكله ب اویره تورگه، اش اشلهو یوللرن كورساتورگه كیرهك. ممکن بولسه بره هنرده اویره ندرورگه تیوش. ایر بالا بولسه ده، قز بالا بولسه ده اوسوب يتكانده هر قایوسی یورط اشلرن، دنبا کوتو یوللرن یاخشیلاب اویره نوب بتهرگه تیوش. اشكه اویره تكانده ده، باشقه وقتنده ده آلارنی اورشوب، صوغوب، آچولانوب، شلتله ب اوزگدن بیزدرمه سكه بلكه هر وقت (بالام، بهبكم) ديوب یومشاق نلك برله هر وقتده بورتوكله ب اویره تورگه، عیبلی اشلری چقسه آلاى یاراماغانلن، آندی اشنگ زبانلرن ماطور ایتوب سویلب، اوزگدن راضی قیلورغه، آنا آناسن یاقین كوروب آلاغه اطاعت قیلورغه كوندورورگه كیرهك. ایر بالانی وقتی يتكچ اویلندرو، قز آغانده آنك طوغان اوسكان یورطن تیکشروب، بالاك برله برگه دنبا كوتهرگه موافق بولغانن قاراب آلو كیرهك. بایلقغه یا ایسه اسمگه یا ایسه ماطورلقغه آلدانوب بالاك نيك بولماغان قزنی آلو تیوش توگلدر. یورطیکه توشكان کیلونگده ده اوز بالاك فاراغان كوز برله قاراغه كیرهك. اوزینك طوغان اوسكان یورطندن، سویوكلی آنا آنالرندن آبرولوب یورطیکه کیلگان

صنق كوڭللى بربالانى فيبرسيبتوب، آكار آزرروب، آچولانوب، آنك كوڭلن
بوزو، آنك (اى رېم) ديوب خدايغە زار يلق فيلوب باشن توگو شول قدر
قورقنچلى بىر اشدر. اگر آنك ايچون الله تعالى نك نى توسلى ايتوب عذاب
قبلاچق ايكانن آڭلاسه لر قاين آنا هم قاين آنا بولغان كشىلر كبلونلرن
طشقه ده كوتەروبكنە چغارورلر ايدى. مونه شونك ايچون كبلونلرنى هر وقت
(بالام) ديوب يوموشاقلق بىرلە گنە جومالاب يورتورگە كىرەك. بلمەگان اشى
بولسه، يورطقە ياراماغان يىرى بولسه، قاين آنا بولغان كشى بارسندە
بورتوكلەب ماطور ايتوب اوز بالاسينە اوبىرەنكان كىك اوبىرەنورگە، آنى هيچ
بىر وقت پىنەلە مەسكە تىوش. قز بالانيدە وقتى يتكچ اوزىنە موافق بولغان
بىر اورنغە طاپشوروغە كىرەك. باراسى كشىنك خلقن. فعلىن صئاب، دنيا كوتە
آلوردای توفىقلى اشلكلى بولوون تىكشروب بىرو، باروندندە بىگرەك
قزك نك چن رضالغى بىرلە بىرو تىوشدر. اوزك نك بىرەسى كىلگان بىر اورنى
قزغە آلدى، آلدى ماقتاب آنى رضالاندرو، يا ايسە بىك ياخشى اورن
بولوبدە قزك ياراتمىچە رضا بولماغان اورنغە آچولانوب، قورقتوب، كوچلەب
بىرو، قز بالانى اوزىنە تىك بولماغان قارت كشىگە بىرو، بالا ك نك بخت
راحت ايشكلرن قايسى حسرت يوزاقلرى بىرلە بىكلەو بولغانلقدن آندى
گناھلى اشلردن صاقلانورغە كىرەك. قز بىرگانندە مەكن قدر بورط اچك بىرلە
هم قزك بىرلە كىكاشوب، بىرگە مصلحت كورگان، ەمر ايتەر ايچون موافق
بولغان اورنى صايلا بىرورگە تىوش. مونه شول توسلى ايتوب بالالرنى
تربىيە فيلو واجبدر. هم شولاي تربىيە ايتوب آلارنك دنيا آخرت بختلى
بولولرىنە سبب بولسە كز آلارنك اوستكزده بولغان حقلرىنى اوتەگان بولورسز
هم فارنايغان كونكزده اول بالالرنك اىگلەگن كوروب اوزكزده دنيا آخرت
بختلى بولورسز.

قرده شلر حقی.

بر برسینڭ اوستنده بر برینه قردهش بولغان کیشیلرنڭ حقلری ده بیک زوردر. کیرهك آنا بابا یاغندن، کیرهك آنا یاغندن، کیرهك خاتون یاغندن، کیرهك ایر یاغندن بولسون نیچکده بولسه بره یاغندن نسلگه فاتشقان قردهش اروغنی بارسنده چن کوکلدن یاقین کورورگه، آلاز بر برسی فاشنده حرمتلی بولورغه، هر قاپوسی دوست بولوشورغه تیوشدر. ایرمی، خاتونمی؟ اولوغمی، کچیمی؟ هر قاپوسن بر تیگز کوروب هر برسن یاقین ایتهرگه، کوکللری قالوردای سوز آیتهیچه هر وقت اولوغلرینه حرمت ایتموب، یاشلرینه شفقت ایتموب، قولکدن کیلگان قدر فقیرلرینه یاردهم ایتموب طورورغه تیوش. قردهش اروغدن قردهشلکنی کبسو، آلازڭ یورطلرینه باروب حاللرن بلههه، قایغیلرن اورتا فلاشماو، کیگاشلرینه فاتشماولر، اچکدن آلازغه دشمانلق طوتوب یورو بولغانلقدن، مسلمانچیلغقه صیمی طورغان گناهللی اشلردر. قردهش اروغ اچنده خاتون قزلردن بولغانلرینه بیگره کده یوموشاق کوکللی بولورغه کیرهك. آلازنی هر وقت سو یوب، قزغانوب بختلی بولولرینه طرشو، یورطیکه کیلسه لر آچق چرای برله فارشی آلوب حرمت ایتمو بیک تیوشلی بر اشدر. فولدن کیلگان قدر قردهش اروغ برله طانوطورورغه، بر بریکه دشمان بولوردای اشلر قیلودن صافلانورغه تیوش.

باشقه آدملرنڭ حقلری.

اوز نسلکدن بولماغان آدملرده، مسلمان بولوچیلقلری برله، بارده بیک یاقین قردهشلردر. مسلمان بولغان آدمگه هر وقت قردهشلر طوغانلر کوزی برله قارارغه کیرهك. الله زبارك و تعالی حضرتلری قرآنده: (انما المؤمنون

اخوة فاصحوا بين اخويكم) ديدىر . معناسى: (مسلمان بولغان كشىلر
 ھر قايسى بر برسینه قردهشلىر، شولاي بولغاچ سز قردهشلىرگز برله طاتو
 بولوگن). مونه شولاي مسلمان بولغان آدملىرنىڭ بر برسى برله طاتو بولولرىن
 الله تعالى اوزى قوشوب طورغاچ، آلارنىڭ بر برسى برله دشمان بولشولرى،
 الله تعالى گه قارشىلىق بولادىر. شونىڭ ايچون مسلمان بولغان آدملىر آراسىندە
 بر برىنە دشمانلىق قىلغان آدملىر بولو، مسلمانلرنىڭ دىنيا آخىرت بختسىزلىكلرىنە
 سبب بولوچىلىرىغىنە بولادىر. آندى مسلمانلىققە زىيان كىتتورە طورغان اشلىردىن
 صاقلانو واجبىر. مونه شونىڭ ايچوندى مسلمانلر ھر وقت بر برسى برله دوست
 بولو، اوچراغاندى سلام بىرشوب بر برى برله ايسەنلەشو، بر برسنى يامان
 اشلىردىن طىبوشوب، ياخشىلىقلر قىلورغە دىيەلەشو، ھر وقت قوللىرىدىن كىيلىگان
 قىر بر برسینه ياردەم ايتىشو، بر برىنىڭ مالىنە زىيان كىتتورودىن صاقلانوب
 اوز ماللىرى كىچىك باشقەلرنىقىنى (صاقلارغە طرشو، فقيرلىرىنە ياردەم ايتىشو،
 مسلمانلر آراسىندە بولغان بوزووقلىق، دشمانلىق، كۈنلەشو، عىيبت سويلەشو
 شىكىللى دىنيا آخىرت خورلىققە توشورە طورغان حرام اشلىرنىڭ بولماوينە طرشو،
 بر برسىنىڭ بوزىن بىرئىماو، بساي بولغانلىرى ھر وقت مسلمانلرنىڭ بختلى
 بولولرىنە سبب بولوردى اشلىرگە ماللىرى برله ياردەم ايتىشو، مثلا مکتىبلر
 سالو، با ايسە سالغان مکتىبلرنى تىرىيە ايتوب مسلمان بالالىرىنىڭ اوقولرىنە
 طرشو، بىتون خلىققە فائىدەلى بولغان يوللر كوپلر توزاتىدرو كىي اشلىرگە
 ياردەم ايتو، اوزىنە دشمانلىق قىلغان آدملىرگە قارشى اچىندە آچو صاقلاب
 يورمەو، آكار زىيان ايتەلر ايكان آلارنى عفو قىلو، اولوغلىرىنى حرمتلەپ
 يورتو، آلارنىڭ سوزلىرىنى طىكلاو، كچىكلرگە شىققىلى بولو، فقيرلىرنىڭ يىتىملىرىنىڭ
 كوڭللىرىنى بوزمىچە آلارغە ھر وقت رحىملى كوز برلە قاراو، خلىقنىڭ ھر وقت
 طىغ، راحت، ابرىكن تركلىك ايتولرى ايچون طرشوب، آلارنىڭ ھر وقت بر

برسى بىرلە طائىفە بولۇپ گۈرلاشۇب طۇرۇلرىنە طرئو ھەر بىر مۇسۇلمانغە تىوش بولغان اشلردىر. ھم مۇسۇلمانلارنىڭ بىر بىرىنى اوستىندە بولغان حقلرى، بىر بىرىنىە اوتەرگە تىوشلى بولغان بۇرچلرىدىر. مۇنە شۇلاى بولغاندە شرىعت قوشقانچە طۇرۇ بولادىر. شۇنىڭ اىچۇن ھەر بىر مۇسۇلمان بولغان كىشى، شرىعت قوشقانچەغە يۇرۇرگە، رىسۇل اللە ھم آنىڭ صىعبەلرى بارغان بول بىرلەگنە بارۇرغە طرئو، مۇسۇلمانلارنىڭ دىنيا آخىرت بىخىتسىزلىكلرىنە سەبب بولۇرغان ھىرام اشلردىن صاقلانۇرغە تىوشىدۇر. شۇلاى بولغاندە آدملىر دىنيادە راحىت بىخىتلى بولۇپ طۇراچاقلىرىدۇر. شۇلاى بولغاندە آلار چىن مۇسۇلمان بولۇچاقلىرى. شۇلاى بولغاندەغە قىامت كۇنىدە بىتەس تۇكانمەس نەھىتلەرگە چۇماچاقلىرىدۇر. اگىر شرىعتدىن قىل قىلر آيۇرۇلار اىكان، آلار دىنيادە ھىچ بىر اىگىلك كۇرمىچە قايغى ھىسرت بىرلە بىخىتسىزلىك اچىندە باشاب، آخىرىدەدە اوت اچىندە قالاچاقلىرى.

اگىر سىن اوزنىڭ مۇسۇلمانلىق دىئوانىدە بولۇپدە اللە تىعالىنى آچىق طائۇماسەڭ، فىرئ و اجب بولغان عبادىتلىرىنى قىلماسەڭ، قىلغاندەدە يالقاۋلانۇب، رىبالانۇب قىلساڭ، شرىعتنىڭ باشقە كىبىرەكلى بولغان ھىكلرن اۇبىرەنۇب بىلماسەڭ، اوستۇڭا فىرئ بولغان باشقە اشلەرگە اىتبار اىتمەسەڭ، باشقە بىر نۇرلى گىناە قىلماساڭدە ھم ھىرام بولغان اشلردىن نى قىلر صاقلانساڭدە، اللە تىعالى گە يارى آلمازسىڭ. شۇلاىوقى ھىرام بولغان اشلردىن طارتىنەمىچەغە فىرئ و اجب بولغان عبادىتلىرىنى اوتى كىلسەڭ، طاغىن فائىدەسى قالماس. كىشى ھىقتىن صاقلانما بىلماسەڭ باشقەلرنىڭ بۇزۇقلىق قىلۇلرىنە (مىنىم نى اشم بار) دىيۇب رىضا بولۇپ يۇرسەڭ، غىبىت بىجىلسىلرندە اۇطۇرساڭ. كىشىلرنىڭ بايلىقلىرىنە كۇنلەشسەڭ، اوزنىڭ دىشمان بولغان آدمگە دىشمانلىق قۇوب يۇرسەڭ، قۇدەشلىرىڭنىڭ ھاللىرن بىلشەمىچە آلارغە اۇپكەلەب يا آچۇلانۇب يۇرسەڭ، فقىرلىرىنى كىم كۇرسەڭ، يىتىملىرىنى صاقلانماسەڭ، يۇرۇپكە بۇمۇش بىرلە كىلىگان آدملىرىنى بۇرۇب بىبارسەڭ،

آچى نىللى بولوب باشقەلرغە بەيلەنسەڭ، برەوگە فائىدە ايتەر ايچون ايكنچى
 كشىگە زىيان ايتسەڭ، اوز فائىدەڭ ايچون يالغان سويلودن طارتىماسەڭ.
 مال جيوبدە آنى شريعت قوشقان اورنلرغە بيرودن قىزغانسەڭ، مكنب مدرسەلرگە
 قرن كوز برلە فاراسەڭ، اوقوچى هم اوقونوچىلرغە نل تىدرسەڭ، يا آلارنى
 اچكەن دشمان كورسەڭ، اول خلقينىڭ بر صووينە خىانت ايتسەڭ، باشقەلرنىڭ
 قردەفى ايگنلر ينى طابىتاتوب يا آشاتوب آدملرگە ظلم ايتسەڭ، اول جيونلر ينى
 چفوبدە خلققە فائىدەلى اشلر ايچون طرشەبچە بر ايكى قوشتان سوز ينى
 ايروب فائىلى اشلرگە قارشى طورسەڭ، يورط اچىدە گى جەاعتلر كنى خد متچىلر كنى
 صانسز، قدرسز ايتسەڭ، ئەللە نى قدر نمازلر اوقوسا كىدە، مسجدلردە يورسە كىدە
 باشقە شوندى تورلى، تورلى ثوابلى اشلر اشلسە كىدە سىن همان گناھلى،
 همان آحمق، همان برتقچ، شريعت كىملرن آياق آستينە طابىتاوچى بر
 بدبخت نوموغلىق بولاساڭ. طشدىن نى قدر تقوى، صوفى، عدل، ياخشى مافتاولى
 كشى بولوب يورسە كىدە الله تعالى فاشندە ايڭ كىم، ايڭ ناچار بر گناھلى
 كشى بولاساڭ. چن مسلمان بولور ايچون، شريعتدىن قل قىردە آيرىلماسقە،
 باشقەلرنىڭ تورلى يالغانلر ينى آلدانوب بولدىن يازماسقە كىرەك. مونە
 شوندىغىنە سىن الله تعالى نىڭ ايڭ سويلوكلى بىندەسى بولورساڭ.

حيوانلر حقى.

حيوانلر بارسىدە الله تعالى نىڭ بىزنىڭ فائىدەمز ايچون بارانقان گناھسىز
 مخلوقلر يدر. آلارنىڭ حقلرن اوتەو، آلارغە هيچ بر وقتدە ظلم قىلماودر. جان
 ايسى بولغان حيوانغە ظلم ايتو، اوزىگە زىيانى تىمى طورغان حيوانلارنى
 اولترو، يا باشقەچە رنجتو حرام بولغان اشلردر. شونىڭ ايچون حيوانلرغە مونە
 شول رەوشلى بولورغە كىرەك.

اوزىڭنىڭ قول كىدە بولغان آط، صيبر، سارق، كەجە، قاز، اوردەك، كوركە،

طوق، ات، ماچی کبی حیوانلرنی هیچ بر وقتده آچ طوتما. آلارنی آصریسک ایکان آشاتوب اوستنکده گی فرضنی اوتنه. آلارغه قچقروب اوندشمه. آچولانوب هیچ بر وقتده صوقما. فش کونلرنده آچق بورانده طوتوب اوشوتمه. آبزارلارینی طازارتمیچه، آسنلرون فانی بلچراق اینتوب طوتما، آطنی آور یوکلر تارتدروب آرتق بورچیما. کوچی یتماسده ی اشنی اشله تور ایچون صوقما. طشا ولاغانده آیاقلرینی فانی قسوب آورتدروب بهیلمه. آلار آشارغه سوراغانده ئه لاله نیندی سوزلر ئه یتوب قولاما. آنالارینی بالالرندن، بالالرینی آنالرنندن آیروب ساتما، یایسه بوغازلاما آلارنی چغاروب یبهروب باشقه لرغه زیان ایندرمه. سوتلری کوب بولوغه قزوغوب بالالرون ایهمیچه آچ طوتما. هر وقت فارانغیده بیکلهب آصراما. یورطیکه باشقه لرنک مالی کروب زیان اینتسه اول مال لرغه هیچ بر وقت صوقما. آلارنی قورقوتوب قچقروما. قزو قزو قولاب، آنده مونده بهرلوب تنلری آورتوغه سبب بولما. ایکی اتنی یا باشقه حیوانلرنی طالاشدرما، آلارنی بر برسینه زیان ایندرمه. اوصال حیوانلرنک برله یواشلرن بر آبزارده طوتما. قر حیوانلرنینک زبانلری تیمی طورغانلرن هیچ بر وقتده رنجینه. فرمسقه کبک واق حیوانلرنک هم نوشلرنک اوبالرن بوزما، بالالرن یایسه یومرقالارن آلمما. آلارنی اندن قودروب اندن تشله توب عذابلاما. زیانی تبه طورغان بوری، چبن، یلان، طچقان کبک حیوانلرنی اولترگانده یوزلرینه صوقما هم آلارنی جفالاب اوترمه. هیچ بر وقتده هیچ بر حیواننی اوطده یاندرما. صونارچی بولغان وقتنکده ده حیوانلرنی عذابلاب اوترمه، یوزلرینه صوغوب یا طوتقاچ اولترمیچه قورقوتوب جفالاب آصراما. باشقه کسبک بولسه صونار کبی جان فییا طورغان چبرکانچ کسبکه کرشمه. مونه شول توسلی شریعتده حرام بولغان ره و شچه آلارغه ظلم اینتودن صافلانساک، باشقه چه آلار برله فائده له نو درستدر. آطلرنی جیگوب خدمت ایندرو، صییر، کچه لرنک سوتلرندن

فائىدەلەنو، سارقىلارنىڭ، طاوق قازلارنىڭ جۈنلەرنىڭ فائىدەلەنو، ھەر قايسىنىڭ سۈيۈپ
 ايتلىرىنى آشاو، كىرەك بولغاندە آلارنى ساتوب آفچەلىرى بىرلە فائىدەلەنو،
 سۈنارلىق كىسبى ايتوب قىر حيوانلارنى طوتو، آلارنىڭ ايت، تىرى، مايلرى
 بىرلە فائىدەلەنو، قۇيان، كۈرتلىك كىيلىرىنىڭ شىرىعتچە سۈيۈلغان ايتلارنى آشاو
 درست ھەم مباح بولغان ھەملىرى. قىر حيوانلارنى آولاغاندە، اتنىڭ اۈپرەنگانى
 بىرلە آولاو ھەم آنى آوغە يىبەرگاندە، ملىق قورغاندە ھەم آلقاندە، طوزاقلار
 سالغاندە، ھەر وقت بىسم اللە ايتوب اشلەو تىوشىدۇر. چۈنكە ايتلىرى آشارغە
 بارى طورغان حيوانلار سىن باروب سۈيارغە اولگۈرگانچى ات، ملىق، قاپقان
 كىك نەرسەلرنىڭ چىراغىلەندىن ئولوب كىتسەلر، سۈنار قورالى تىوب يا ايسە
 اۈپرەنگان ات بىرە اورنىدىن قان چىقاروب اۈترگان بولسەلر، بىسم اللە بىرلە
 يىبەرلگان نەرسەلر سىبىلى قان چىقارولوب اولگان حيوانلارنىڭ ايتلىرىنى كوڭلىك
 طارتسە آشاو درستىر.

معاملات.

شىرىعت ھەملىرى ايكىگە بولونوب يورتولەر. اسلام دىنىنىڭ نىگىزى
 بولغان بىش نەرسە (ايمان، نماز، روزە، زكات، حج) شىرىعت قاشىدە (عبادت)
 دىوب سانالار. شىرىعتنىڭ شوشى بىش نەرسەدىن باشقە ھەملىرى (معاملات)
 دىوب سانالار.

عبادتدە فرض، واجب، سنت، مستحب، مباح، مكروه، حرام اشلر بولغان
 كىك معاملاندە آندى اشلر باردۇر.

عبادتنىڭ فرض بولغانلىرى بىشكەنە بولسەدە، معاملاتنىڭ فرض بولغانلىرى
 بىك كۈبىدۇر. ھەم معاملاتنىڭ واجب سنت بولغانلىرىدە باردۇر. فرض بولغان
 بىش عباداتنىڭ ھەر بىرىنىڭ اچىدە نى قدر فرضلر ھەم نى قدر واجبلىر، سنتلر

هم باشقەلر بولغان شىكىللى، معاملانلرنىڭدە ھەر بىرسىدە شۇندى فرضلار، واجبلار، سنتلر ھەم باشقەلر كۆيدىر.

مۇنە آلارنىڭ بىك كىرەكلىلرىنى ھەر بىرەم آيروب بو كىتابدە بيان قىلۇنادر.

نِكَاحُ.

معاملاندىن بىرى نكاحدر. نكاحنىڭ شىرىعت قوشقانچە بولۇۋى واجب بولغان بىر اشدر. نكاح شىرىعت قاشىدە ماقىتاولى ھەم رسول اللەنىڭ سنتى بولغانلىقىدىن، دىئادە تىركىك ايتەر اىچۇندە تىوشلى بىر اش بولغانلىقىدىن ھەر كىمگە تىوش بولغان ھەم آنىڭ بتون ھىكمىلرىنىدە اوبىرەنوب بلورگە كىرەك بولغان بىر اشدر. شۇنىڭ اىچۇندە بىر كىشىنىڭ آلغان خاتۇنىنى آشاتورغە ھەم كىيۇندىرورگە قولدىن كىلورلك بولسە، وقت يىنكاچ اول كىشىگە اوبىلەنورگە تىوشدر، اوبىلەنەمىچە يورو مصلحت توگلىدر. اگر بىر كىشىنىڭ خاتۇنى يوقلىقىدىن قىزغوب حرامغە توشوب زىنا قىلو قورقۇچى بولسە، اوزىنىڭ شۇندى گىناھلى اشلىرگە توشوب كىيۇندىن قورقسە، اول كىشىگە اوبىلەنو واجبلر. اوبىلەنەمىچە يورسە، حرامغە توشمەسەدە وقتىدە اوبىلەنو تىوش بولغان واجب ھەلنى قويغانلىقى اىچۇن گىناھلى بولور. اگر اوزى بىك خلقىسز بولوب آچۇچانلىغىدىن خاتۇنىنە ظلم قىلورلىق ھەم آنىڭ تىوشلى حقن اوتى آلماسلىق بولسە اول كىشىگە اوبىلەنو مكر وھدر. اوبىلەنورگە وقتى يىنوبدە خاتۇنىنى آشاتورغە، كىيۇندىرورگە كوچى يىنەسە، بوروچقە باطوب بولسەدە اوبىلەنە اىكان اول درىستدر. درىستىگىنە ايتكاندە اوبىلەنورگە وقت يىنكاندىن صوك ھەر كىم اوزىنىڭ تىركىگىنە موافق بولغان بىر خاتۇنغە اوبىلەنو تىوشدر. چونكە اللە تعالى قرآندە آيتە: (فَانْكُحُوا مَا

طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَى وَثُلثَ وَرُبَاعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا

تَعَدِلُوا فَوَاحِدَةً) دېوب. معناسى: (سز كوڭلڭزگه خوش بولغان خاتونلردىن
ايكىنى، اوچنى، دورتنى نكاحلانگىز. اگر آلارنىڭ آرالارنى شريعت قوشقانچە
تىگىز لېب طونودن قورقساڭىز، اول وقتدە بىرىگنە آلكىز.

مونه بو آيتكە قاراغاندە هر كىمگە اوبلەنو نېوشلى در. حتى اوچ، دورنكە
قدر خاتون آلورغە الله تعالى رخصت ايتە در. آلايدە بر خاتونىڭ بر لە بر بىرگىدىن
راضى بولوب طنچقنە تركلك ايتكاندە بردن آرتق خاتون آلو ياراميدىر. چونكە
آلارنى شريعت قوشقانچە تىگىز لېب طوتو بىك آوردىر. اگر خاتونىڭ بردن
آرتق بولسە، آلارنىڭ هر قايسىنە آيروم ايوار كىبرەك ھم هر قايسون بىر تىگىز
كىوندىرورگە، بىر تىگىز آشاتورغە، بىر تىگىز اشلە تورگە، بىر تىگىز ياراطورغە،
سىنىڭ قاشكەدە هر قايسىدە بىر تىگىز بولورغە نېوشدىر. آنىڭ اوستىنە هر قايسى
بر لە چىرانلاب يوقلارغە، قوناقغە ھم باشقە بىرگە بارغاندە چىرانلاب آلوب
بارورغە ھم هر قايسون اوزىڭدىن راضى قىلورغە نېوشدىر. مونه شول رەوشلى
بولغاندەغىنە آلارنىڭ آرالارنى شريعت قوشقانچە تىگىز لېب بولادىر. اگر شوندىن
قل قدرگنە چىتكە طاپساڭىز بىلەسكىمى باشىڭىزنى قدر گناھلار، نى قدر لەنتلر
يوكلىسىڭىز، بىلگولى آلارنى بو چاقلى نىگىز اينوب آلوب باروب بولامى،
قاچاندە بولسە نىفسىگە اىرور بىر وقت آلارنىڭ حقىنە خىانت قىلونادىر. مونه
شونىڭ ايچون بردن آرتق خاتون آلوب طنچقنە بارغان يورطنىڭ يەمن راھتىن
بوزوب ئەللە نىندى گناھلارغە باطو ياراميدىر. ھم آلاردىن طوغان بالالارنى دە،
نى قدر تىگىز طوتسەڭىدە بىر بىرىنە دشمان بولوب اوسوب ئەللە نىندى شريعت
قاشندە حرام بولغان اشلرگە توشوب بىتولرى كون كىك كورنوب ھم كوز
آلدەمزدە شوندىن حاللر طولوب طورغانلىقدىن بردن آرتق خاتون آلو، باشىڭىز
دنيا آخرت بىنەس توگانمەس بىر بلا يوكلەوبولادىر. چونكە كوندەشلى خاتونلار،
نى قدر دوست كىك كورونسە لردە ھىچ بىر وقت كوڭللىرىدىن بىر بىرىنە بولغان

دشمانلىقلىرىنى كېمىمىلەر ھەم ھېچ بىر ۋاقىت ھەر قايسى سېندىن رازى بولمىلار.
 ھەر ۋاقىت آنالارى ياندىدە اوسە طورغان بالالار، اول دشمانلىقنى كوڭللىرىنىڭ
 ايڭ اورتاسىغا سالوب ساقلاپ اوسەلەر. شولاي توڭلىمى. بىلگولى شولاي
 ايندى. ۱۰ اول كوندەشلى خاتونلارنى بىر بىرىدىن رازى دېوب اويلاما. مۇنە
 سېن اوزىڭدىن عبرت آل، اگر سېنىڭ خاتونىڭنىڭ سېنىڭ كېك تاغىن بىر ايرى
 بولسە، سېن شول ايرى بىرلە دوست بولورسۇمى؟ ھېچ بوق بېت، آچوۋىڭدىن
 اوز اوزىڭنى اوزگەلەپ تاشلارسۇڭ. بىلگولى خاتونلاردا شولا بوق، بىلكە آرتىراقتە
 كۈنلەشەلەر. آلاردا آدم بالالارى، آلارنىڭ جانلىرى ھەم ايرىلار كېگۈك نىفسلىرى
 بار. بارى عادت بولغاچ « شىرىكتە قارشى كېلوب بولمى » دېوب اچلىرىدىن
 قان ياش توڭوبكىنە صبر ايتەلەر. مۇنە شونىڭ اىچۈندە اللە تەئالى: (اگر شىرىعت
 قوشقان رەۋشە تېڭىزەۋدىن قورقسەڭىز بىرىڭگە آلگىز) دېوب كېسۈب قويغان.
 اما بىرگە خاتون آلو بىلگولى بىك تېۋشلى اش ايندى. رسول اللە صلى اللە
 عليه وسلم دە: (تَنَاكُحُوا، تَوَالِدُوا تَكْثُرُوا فَإِنِّي أَبَاهِي بِكُمْ الْاَهَمَّ
 يَوْمَ الْقِيَامَةِ) دېگان. معناسى: (اويلەنگىز، بالالار طودرگىز، كۈبەيگىز،
 چۈنكى مېن قىامت كۈنىدە امتىڭنىڭ كۈبەيگى بىرلە ماقتانورمىن). ھەم رسول اللە
 اوزىڭنىڭ بىر حدىشىدە آيتە: (الْاِنِّكَاحُ سُنَّتِي فَمَنْ رَغِبَ عَنِ سُنَّتِي
 فَلَيْسَ مِنِّي) دېوب. معناسى: (اويلەنۈ مېنىم سىنىمدىن. اگر بىر كىشى مېنىم
 سىنىمدىن بوز دوندىرسە اول كىشى مېنىم امتىدىن توڭلىدىر). مۇنە بو حدىشلىرگە
 قاراغاندا دە اويلەنمە يىنچە خاتونسىز طورۇ بارى طورغان اش توڭلىدىر. شونىڭ
 اىچۈن ھەر كىمگە اوزىنە تېڭى بىرەۋ بىرلە اويلەنورگە كېرەك.

بولماغانلىغىنى آڭلاتماسە اول فز رضا بولغانغە حکم ايتولور. اگر آنا آناسندن
 باشقە برەر آغای انيسى صوراسە اول وقتدە تلى برلە رضا ديوب آيتمەسە،
 رضا بولماغانلىغى برلە حکم ايتولور. اگر فزنىڭ برنچى نكاحى بولمىچە، ايكنچى
 يا اوچنچى نكاحى بولسە اول وقتدە كىمگنە صوراسە دە تلى برلە رضا بولوب
 بولماغانلىغىن آبتووى شرطىر. اوزى (مىن رضا) ديوب آينماسە آنڭ رضا
 بولماغانلىغى برلە حکم ايتولور. فزىدىن رضالىق صوراعانده بوموشافلىق برلە، آچق
 بوز برلە گنە صورارغە كىرەك، آنى آلداب اشاندرىب صوراو، يا ايسە
 آچولانوب، فورقتوب، كوچلەب رضالاندرىو، بتونلەي شربعتكە صىمى طورغان
 اشلردىر. شونڭ اىچون فزنى بر يرگە بىرگانده آنڭ رضا بولماوچىلىغى سىزولە
 باشلاغاچدە (آنا آنادىن باش طارتو بولامى، اول نيك رضا بولماسون، آنا
 آناغە اطاعت قىلورغە كىرەك، اول يوق اشكنە، آنا آنا سوزىدىن چىقارغە
 بارى موصوك، كىنەوگە كىنو بر ياتاش كىك بولغانغە طارتونا طورغاندىر، مونە
 بنەر ئەلى، بر نرسە دە بولماس) دىگان كىبى سوزلر برلە فز تىرەسندە گور
 قوبوب، آنڭ رضا بولماغانلىغىن بر عىب اش ساناب، فزنى اوبالتوب
 طارتىندىروب رضالاندرىو، كوچلەب رضالاندرىو بولادىر. شونڭ اىچون فزنى
 آلاي فورقتوب رضالاندرىو، اوزىنىڭ كوڭلى طارتماغان بىكتكە، يا ايسە فارت
 كشىگە، يا ايسە ياش خاتونلۇغە بىرو، عقللى باشلى آنا آناغە، آنا آناسى
 بولماغاندە آنى تىرىبەلەوچى آغای انيسىنە بردە بارى طورغان اش توگلىر.
 اول شربعتكە خىانت قىلو هم بر فزغە ظلم ايتوب حرام ظلمى بولغان بر اش
 قىلو بولادىر. بارىلا اول سىن بىرەسڭ كىلگان يرگە رضا بولور بولماس
 كويگە كىنوب دە بىغلى بولوب قالسە، سوڭىدىن سىڭا رحمت اوقوسە. اگر
 اول كىنكان يرندە بىغىتسىز بولسە، نى اشلەرسڭ، آنڭ آچىنوب آچىنوب توككان
 باشلرىنىڭ، (اى الله بىغىتسىز بولدىم، نىقىدىرىڭدە يازغاچ نى اشلىم صوك) ديوب

آه اوروب جلاغانلر يىڭ هر بر طامچىسى سانچە اوستىڭە طار طار گناھلر
ايشولوب كىلسە، قىيامتدە كىم ايكانكىنى طانورسك. يكتنك رضالغىدە قىزنىڭ
رضالغى توسلوكدىر. اگر قىز برلە يكتنك برەرسى رضا بولماسە باشقە شرطلر
تابىلسەدە اول نكاح درست نكاح بولمىدىر.

ايكنچى شرط.

(عقد) يعنى آلدەم بىردەم ياصاودر.

آلدەم بىردەم ياصاو شول رەوشلى بولا: ايكى شاھد حضورندە كىبەو برلە
قىزنىڭ، يالپسە آنا آنالرىنىڭ برسىنىڭ رضا بولوب بىرگانلىگىنى ايكنچىسىنىڭ
رضا بولوب آلغانلىغىنى آبتودر. مثلا قىزنىڭ آناسى يكت آناسىنە (مىنەم قىز
فلانەنى اوغلىڭ فلانغە قبول ايتوب آلدەمى) دىوب صوراوپنە قارشى يكت
آناسى (آلدەم) دىوب جواب بىرسە، شول (عقد) بولادىر. لىكن بولارنىڭ (عقد)
قىلوشقان طاوشلرىنى اوزلرىدە بر برسى ايشنورگە كىرەك ھەم ايكى شاھدنىڭدە
ھەرايكىسى ايشتوب طورورغە كىرەك. بو عقد سوزلرى (آلدەم بىردەم) دىگان
كەك اونكاندە بولغان اشنى آڭلاتا طورغان سوز بولورغە كىرەك. اگر
(آلورمن، بىرورمن) كىبى كىلەچكەگى اشنى آڭلاتا طورغان سوز برلە
بولسە، اول عقد درست بولمىدىر.

بو عقددن باشقە بىش شرطىدە طا بلوب، شوشى رەوشچە عقد قىلونسە، شول
نكاح بولادىر. آندە ملالار چاقروب، كشىلر چىوب (نكاح) اوقوتام دىوب يورمەسە كدە
يارىدىر. شول رەوشلى عقد بولغاندە كىبەو برلە قىز بر برسىنە شرىھنچە قوشولغان
بولالار. اما بزدەگى ھادت بوينچە زور ايتوب طوى مجلسى ياصاب، نكاح اوقوتو،
آنپسى سنت بولغان عملدىر. بىزنىڭ ھادندە قىز برلە كىبەو اوزلرىگنە ايكى
شاھد آلدندە عقد قىلوشو عرفى بوقدىر. بلىكە يكتنكەدە، قىزنىڭدە آنالرى،

ياايىسە باشقە بىرەر ياقىنلىرى (ولى، وكىل) بولوب عقد قىلوشالار. (قىز بىرلە يىككىنى بىر بىرسىنە راضى بولوب بارغانلىقلارنى بىلوب، اوزلارندىن باشقە كىشىلەر عقد قىلسەلەر آلار (ولى وكىل) آنالار هم بىزدە گى عادت بويىنچە عقد مجلسىنە زور آش حاضرلەب قوناقلار، ملالارنى چاقىرالاردا شۇندە ملا بولغان كىشى ئىلگىرى (نكاح غىطبەسى) اوقى، آندىن سوڭ يىككىنى قىزنىڭ ولى وكىللىرىنى چاقىروب شول مجلسىدە گى ايكى كىشىنى شاھىد قىلوب عقد ياسى. ملا عقد ياساغاندە ئىلگىرى قىچقروب قىز آتاسىدىن سورى (سىن فلان، قىزنىڭ فلانىنى، فلانچە سوم مەر بىرلە فلان اوغلى فلان يىككىنىڭ حلال خاتۇنلىقىغا رضا بولوب بىردىگىمى) دىوب، ھەر قايسىنىڭ اسملىرى بىرلە سورى. شۇندە قىزنىڭ ولى وكىلى (بىردىم) دىوب جواب بىرە. مونە موڭار (ايچاب) دىلار. آندىن سوڭ ملا يىكت آتاسىدىن اسملىرى بىرلە آيتوب سورى (سىن فلان آغاي، اوغلىڭ فلانغە، فلانە فلان قىزىنى، فلان قىزى مەر بىرلە حلال خاتۇنلىقىغا قىبول ايتوب آلدىگىمى؟) يىكت آتاسى (آلدىم) دىوب جواب بىرە. بوسىنە (قىبول) دىلار. مونە شولاي (ايچاب، قىبول) بىرلە بەنى (آلدىم بىردىم) بىرلە عقد ياسالا. عقدنى بولاي خىطبەلەر اوقوب، خىطبە سوڭىدە ياساوا سنت بولادىر. بويىسە خىطبە اوقومىچە ايكى شاھىد آلدىدە غىنە (آلدىم بىردىم) ياسالا ايكان، شول نكاح يارى، درست بولا.

نكاح فضولى.

اوزلرىنە نكاح اوقولغانىنى هم نكاح بولا چاقىنىدە بىلەگان يىكت بىرلە قىزغە آنا آنالرى عقد ياساب نكاح قىلسەلەر شول نكاح (نكاح فضولى) آنالا. بولاي ايتوب نكاح قىلودە يارىدىر. لىكن موندى نكاحنىڭ درست بولووى يىكتدە، قىزدە اوزلرىنە نكاح اوقولغانىنى ايشىتكىچە نكاحلرىنە رضا بولسەلرغىنە، اما

نکاح اوقولغاننى ايشتو برله يا يكت، يا قز قايوسى بولسده بره رسي رضا بولماسه لر اول نکاح يوقغه چغادر. اگر اوزلرينه نکاح بولاچاقنى يكت برله قزنىق قايوسى بولسده برسي نکاح بولاسون بلوب رضا بولغاندن صوڭ ايکنچيسى بلمى قالسه، اولده باري بر نکاح فضوليدر. آندهده بلمى قالغانى اوزينه نکاح بولغانينى بلساچدن شول نکاحقه رضا بولسغنه نکاح درست بولور. اگر نکاح بولاچاغينى بلوبده اول نکاحقه رضا بولاچاغينى وقتنده آيتمپچه، نکاحدن صوڭغنه رضا ايکانلگن بلدرسه، اول نکاح نکاحدن سانالماز.

اوچنچى شرط.

عقد مجلسينڭ ايکى شاهد آلدنده بولوويدر. يكت برله قز بره برسينه قوشولورغه رضا بولوبده عقد ياصاسه لر عقدلارى ايکى شاهد آلدنده بولماسه، اول عقد درست بولميدر. هم اول ايکى شاهد آلارنىق عقدلاريني بر يولى ايشوتورگه تيوشدر. اگر شاهدلر بر يولى ايشتمه سه لر، بلسکه آبروم آبروم ايشتمه سه لر، مثلا قز برله يكت ئلگارى بر شاهد آلدنده عقد ياصاسه لر، آندن صوڭ ايکنچى شاهد آلدنده طاغن عقد ياصاسه لر، شاهدلر ايکيسى بر يولى ايشتمگانلگدن اول عقد شريعت قاشنده ياراميدر. شولا يوق شاهدلرنىق برسي صاڭغراو بولسده ياراميدر. يكت برله قز عقدده اوزلرى بولمپچه بلسکه (ولى، وکیللىرى) عقد قىلسه لرده باري بر ايکى شاهد آلدنده بولو شرطدر. شاهد بولور ايچون مسلمان بولغان كشى كم بولسده باري. حتى طول ابر برله طول خانونغه عقد ياصالا ايکان، آلارنىق عقدلرينه بالالارى شاهد بولورغهده باري، باري بالغ بولغان بولسونلر.

دورتنچى شرط.

دورتنچى شرط (مهر) در. يكت طرفندن قزغه بر قدر مهر بيرو

تېوشدر، حتى مەر بېرو واجب بولغان بىر اشدر. شرىعت قاشنده مەرنىڭ
 اېڭ آزى اېكى صوم قدردر. آرنى كۆبى بېرورگە سويلەشلسەدە يارىدر.
 اېكى صومدىن كېمىگنە يارامېدر. اگر اېكى صومدىن كېم مەرگە رضا بولوشوب
 نكاح باصېلر اېكان، سوڭندىن بارى بىر اېكى صومغە طوتوروب بېرورگە تېوش
 بولا. مەر كۆبى اطلالسدە، اطلالغان مەرنى نكاح وقتىدە بېرو تېوشدر. اگر
 اطلالغان مەرنىڭ بىر قدر يېقىنى نكاح وقتىدە بېرۇدە بىر قدر يېقىنى سوڭندىن
 بېرورگە كېاشسەلدە درست بولادر. اول وقتىدە مەرنىڭ نكاح وقتىدە بېرورگە
 تېوشلى بولغانى (مەر مەجلى)، سوڭندىن بېرورگە قالدىرغانى (مەر مۇجل) اطلالدر.
 اگر يېكت مەر مەجلى بېرمەسە، قىزنىڭ اختيارى اوز قولىدە بولادر، يەنى قىز
 اوزىنە تېوشلى مەر مەجلىنى آماس بورون اوزىنى اېرىنە تاپشرماسقە حقى
 بولادر. اما مەر مۇجل قاچقان بېرلسەدە يارىدر. حتى نكاحلىرى شول كۆبىنچە
 بوزلامېچە تركنىڭ ايتسەلر، اېر اول مەر مۇجلنى خاتونىنە بېرمى طورسەدە
 گناھلى بولمېدر. مەر مۇجل بارى آرالرنىدە نېندى بولسەدە بىر سبب بىر
 نكاح كېسىلگان وقتىدەغىنە بېرولورگەدە يارىدر. مثلا اېر خاتونىنى طلاق
 قىلسە، يىا اېر بىرلە خاتوننىڭ قاېوسى بولسەدە بىرەرسى اولسە شول وقتىدە
 بېرولورگە تېوشلى بولور. اگر اېر اولسە اېرنىڭ وارثلىرى خاتونغە قالغان مەرنى
 بېرورلر. اگر خاتون اولسە اېر خاتوننىڭ وارثلىرىنە قالغان مەرىنى تولر.
 خاتونغە تېوشلى بولغان مەر سوماسندىن طوى راصخوتلرن كوتەرتورگە
 يارامېدر. قىزنىڭ مەرى بىر تېىنى كېمتولمايىنچە آننىڭ اوز قولىنە بېرولورگە
 تېوش، اول آنى اوزى تەسە نېشلەتور، آننىڭ مەرىندە آتا آناسىنىڭدە، اېرىنىڭدە
 ھېچ بىر حقى يوقدر. شوننىڭ اېچون طوى كېرەكلرن مەردن قوشوب سويلەشورگە
 يارامېدر. مەر آيرم بولورغە تېوش.

مهر برده تىلگە آلتىمىچە نكاح ارقولسە، يا ايسە مەرسىز بولور دىيۈپ نكاح اوقولسە اول وقتىدە مەر بىرورگە تىيۈش بولور. لىكن اول چاقىدە (مەر مىثل) بىرولور. مەر مىثل دىيۈپ قىزنىڭ طوغانلىرىنىڭ ھىم آناسىنىڭ قىز طوغانلىرىنىڭ مەر يىنە آيتەلەر، يەنى قىزنىڭ طوطالارى كۈبە مەر بىر يىنە بىرولگان بولسە ار قىزغەدە شول قىر مەر بىرولور. مۈندى چاقىدە قىزنىڭ آناسىنىڭ ھىم آناسى قىزداشلىرىنىڭ مەر يىنە قاراب بورتولماس.

آندىن سوڭ آتالغان مەرنىڭ، بارسىدە خاتوننىقى بولادر، اگر اير بىرلە خاتون آراسىدە (خلوت صحىبە) بولغاندىن سوڭ اير خاتوننىنى طلاق قىلسە، يا ايسە بىرەرسى اولسە، اول مەر تمام خاتونغە بىرولور. اگر اير بىرلە قىز آراسىدە (خلوت صحىبە) بولماس بۇرون اير قىزى آيرسە اول وقتىدە مەرنىڭ بارطىسى بىرولور.

اگر برده مەر آتالمىچە نكاح ارقولوبىدە (خلوت صحىبە) دن ئىلك اير خاتوننى آيرسە، اول وقتىدە خاتونغە اير (مىنە) بىرور. مىنە دىيۈپ بىر قات كىيۈمگە آيتەلەر (كولمىك، يارلق، شال كىي نرسەلەر).

اگر مەر آتالمىچە آرارلىدە نكاح بولوب (خلوت صحىبە) دن سوڭ اير خاتوننى طلاق قىلسە يىسا بىرەرسى اولسەلر اول وقتىدە خاتونغە (مەر مىثل) بىرولور.

(خلوت صحىبە) دىيۈپ بىكت بىرلە قىزنىڭ نكاحدىن سوڭ بىر يىنە قاوشولرى يىنە آيتەلەر. قاوشقاندى مەضان روزەسى يا ايسە قىزنىڭ (كورم) وقتى شىكالى شىرىعت قاشىدە قاوشودىن طىبە طورغان نرسەلر بولمىچەغىنە قاوشسەلر (خلوت صحىبە) بولادر.

بىيشىنچى شرط كفايتىدەر.

(كفايت) آرارلىدە نكاح بولاچق بىكت بىرلە قىزنىڭ بىر بىرسىنە تىك

بولولر بىر . نېكەلە برەك آينكاندە يىكت بىرلە قز ، بىرسى قارت ايكنچىسى ياش بولماسقە تىوش ھم ھر ايكيىسى مسلمان بولورغە تىوش . فاسق بولغان بىر يىكت ايزگو بولغان قزغە تىك توگلدىر . يارلى بولغان يىكت باى قزغە تىك بولمىدىر . نادان اوقوماغان يىكت اوقوغان بىلكلى قزغە تىك بولمىدىر . قولندىن بىر اشدە كىلمى طورغان يىكت ھىرلى قزغە تىك توگلدىر . شولا يوقى كومرچى ، تىرى ايلوچى ، اينك باصوچى شىكالى بىلچراق اشلى ھىرلىر بل طورغان يىكت باشقە چىسقا ھىرلىر بلوچى قزغە تىك توگلدىر .

اگر بىر قز اوزندىن توبەن بولغان ، اوزىنە تىك بولماغان شوندى بىر يىكتكە اوزلگىندىگنە بارسە قزنىڭ آنالرى مى آغالرىمى كم بولسەدە (ولى وكىل) لىر بىك قزنى آىروب آلورغە حقلىرى باردىر . اما يىكت اوزندىن توبەن بىر قزنى آلسە يارىدىر ، آندە تىكلك تىكشورامى . مونە دىگان باى بىر يىكت خىرچى قز آلسەدە ، بىلكلى عالم يىكت نادان قز آلسەدە ، كونىنە اونار صوم كىنورە طورغان ھىرلى يىكت ، اوستىنە كىومدە نگوپ كىە بلەگان قز آلسەدە يارىدىر . بىر بىرەنە تىك بولودە نىسبلىرىدە ھم دىنلىرىدە اعتبار ايتولورگە تىوش . مىلا اوزىگنە مسلمان بولوبدە آنا آنالرى اسلام دىنندە بولماغان بىر يىكت ، آنا آناسىدە مسلمان بولغان بىر قزغە تىك توگلدىر . باپسە آتاسىغىنە مسلمان بولوبدە بابالرى اسلام دىنندە بولماغان بىر يىكت ، بابالرىدە مسلمان بولغان قزغە تىك بولمىدىر ، آندىن بوغارى كىتسە يارىدىر . شولا يوق شەرتلى نىسلىك قزى شەرتسىز نىسلىك يىكتى بىرلە تىك بولمىدىر .

شونىڭ اىچون خاتون آغاندە اوزىگە تىك بولغان ، خلقى طىبىعتىك بىر قدر اوخشاغان ھم شادلىقلىرىنى قاىغىلىرىنى اورتاقلاشورلىق ، اوزىڭ بساى بولسەڭ باى بولورلىق ، خىرچى بولسەڭ خىر صوراشورغە كونەرلىك قزنى صايلاپ آلورغە

تيوش، چونكه خاتونلر، اوينار ايچون يا ايسه ماطورايغى ايچون يا ايسه مالى
ايچون آلنبجه اوزگمك هر اشكده اوزيگه عمرلك ايدهش بولورايغى فاراب،
راحتلكده برگه ياشار ايچون آلونادر.

رسول الله صلى الله عليه وسلم آيتكان: (مَنْ نَكَحَ الْمَرَأَةَ لِمَالِهَا
وَجَمَالِهَا حُرِّمَ مَالُهَا وَجَمَالُهَا. وَمَنْ نَكَحَهَا لِدِينِهَا رَزَقَهُ اللَّهُ
تَعَالَى مَالَهَا وَجَمَالَهَا) ديوب. معناسى: (اگر بر كشى بر خاتوننك مالينه
هم ماطورايغينه غنه فزوغوب آنى نكاحلانسه اول خاتوننك مالينه ماطورايغیده حرام
بولور. اگر بره و بر خاتوننى دينلى بولغانلى ايچون نكاحلانسه الله تعالى
آذك مالينده ماطورايغينده اول ايرنى رزقلاندرور).

مونه بو حديثكه قاراغانده خاتوننى اوزيگه عمرلك يولداش ايچون
آلبجه آنك مالندن يا ايسه ماطورايغينده فائده لنو ايچون آلو حرام بولغان
بر اشدر.

مونه شونك ايچون آلاسى قزنك نيندى خلقده بولووينى. تيكشوروب
توسبنیده كوروب آلو، هم فزده باراسى يكتينك اوزى بوله برگه عمر ايتارداينى
صايلا ب تيكشوروب بارو تيوشدر. قزنى كوروب آلو بزده عادت بولماسده
شريعت فاشنده درستدر. چونكه رسول الله صلى الله عليه وسلم آيتكان:
(إِذَا خَطَبَ أَحَدُكُمْ الْمَرَأَةَ فَإِنْ اسْتَطَاعَ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى مَا
يَدْعُونَ إِلَيْهِ نِكَاحِهَا فَلْيَفْعَلْ). معناسى: (اگر سزنىك بره وگز بر خاتون
آلورغه بولسه، نكاحقه چاقرلغانغه ندر آنى كورورگه فولندن كبلسه كوزله سون).

آلطنچى شرط.

اير مسلمان بولوب، خاتون الله تعالىنى طانى طورغان دينلرنك قابوسنده

بولسەدە نىكاح درستدر. لىكن بىزدە مسلمان بولغان ايرىنك مسلمان بولماغان خاتوننى آلوى عادت بولماغانلىقتىن آنى اوز ايتوب سويلەنمەدى ايندى. بارى شريعت قاشىندە درسلىكى گنە بلدى. شريعت قاشىندە نىندى بولسەدە بىر پىغمبرگە ايماق كىلتوروب الله تعالىنى مانوب عمل قىلماغان دىندە گى قىلرنى نىكاحلانورغە بارامىدر.

مونه شول سويلەنگان رهوشچە نىكاح ايتولو شريعت قاشىندە غى اوتەرگە تىوشلى بولغان اشلىرنىك برسيدر. اكر شوشى شرطلر بىرىنە ينىكر ولوب نىكاح اينلمەسە، اول نىكاح درست نىكاح بولمىدر.

بىرنچى نىكاحلرى بولغاندە، بىكت بىرلە قىز بىر بىرىن كوروب نىكاحلانۇ، مەرنى بىك آرتق كوب ياصامو، طويىنى قوطلاب بولەكلر بىرو، باق ياقىن بىرىنە لىر بىر وشو، نىكاح بولاسىنى هر كىشىگە بىلگورتوب، كىرەك چاقىرلوب، كىرەك چاقىرمى كىلسون، هر كىمنى نىكاح مجلسىنە كىرورگە رخصت ايتو، نىكاح مجلسىنى جمعه كون ياصاو، طوى شادلىقى بىرلە اسرافلر، حرام نىسەلر قاتوشدىرمىچە غنە آش سو حاضر لىب قىردەش اروغى، باين، فقيرن آيرىمىچە صىلاو سنت بولغان اشلىردىر عمدە نىكاحنىك ادبلىرىدىن سانالا طورغان كوركام اشلىردىر. لىكن هىچ بىرسىنە ماقتانو اىچون رىبا قاتوشدىرورغە بارامىدر.

مَحْرَمَاتُ فِي النِّكَاحِ.

بىكت بىرلە قىزنىك بىر بىرسىنە نىكاحى حرام بولغان كىشىلردە خاطرگە آلنىسون. بىكتىكە نىكاحى حرام بولغان كىشىلر (محرّم) آتالار. نىكاحى حرام بولمىچە درست بولغان كىشىلر (نامحرّم) آتالار. الله تعالى قرآندە كىلرنىك نىكاحى حرام اىكانن بىك آچق سويلەب كورسەتكەن.

آيت: (حَرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتِكُمْ، وَبَنَاتِكُمْ، وَأَخَوَاتِكُمْ

وَعَمَاتِكُمْ، وَخَالَاتِكُمْ، وَبَنَاتُ الْأَخِ، وَبَنَاتُ الْأَخْتِ وَأُمَّهَاتِكُمْ
 اللَّاتِي أَرْضَعْنَكُمْ، وَأَخَوَاتِكُمْ مِنَ الرِّضَاعَةِ وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ،
 وَرَبَائِبِكُمُ اللَّاتِي فِي حُجُورِكُمْ مِنْ نِسَائِكُمُ اللَّاتِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ،
 فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ، وَحَلَائِلُ أَبْنَائِكُمُ
 الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ، وَإِنْ تَجَمَّعُوا بَيْنَ الْأَخْتَيْنِ (مَعْنَا سَى):

(حرمت عنیکم) حرام قیلندی سزیرگه یعنی نکاحلری حرام قیلندی (امهاتکم)
 آنالرکزنگ نکاحلری (کیرهک اوز آنانک بولسون، کیرهک اوگای آنانک بولسون،
 کییرهک ئه بیلرک بولسون بارده حرام بولالر). (وبنائکم) دخی سزنگ قزلارکز
 (اوز قزک هم بالالرکننگ قزلری هر قایوسی حرام بولالر). (واخوانکم) دخی
 قز طوغانلرکز (کیرهک آنا بر طوغان بولسون، کییرهک آناغنه بر طوغان،
 کییرهک آناغنه بر طوغان بولسون قز طوغانلر حرام بولا). (وعماتکم) دخی
 آنالرکز برله بر طوغان قز قزندانلرکز (کیرهک آلا آنانک برله بر آنا بر
 آنادن بولسونلر، کیرهک آنا بر آنا باشقه، کییرهک آنا بر آنا باشقه بولسونلر).
 (وخالاتکم) دخی آنالرکز برله بر طوغان قز قزندانلرکز (آلارده آنانک برله
 آنا بر طوغان بولسونلر. کییرهک آنا بر طوغانغنه یا آنا بر طوغانغنه
 بولسونلر). (وبنات الاخ) دخی ایر طوغانلرکزنگ قزلری (اولده
 بارى بر کییرهک آنا بر طوغان ایر طوغاننگ قزی بولسون، اوگای
 طوغانارکنیقی بولسون) (وبنات الاخ) دخی قز طوغانلرکزنگ قزلری، (بولارده
 ایر طوغانلر کبک کییرهک اوز طوغاننگ بولسون کییرهک اوگای بولسون بار یسیده
 حرام). (وامهاتکم اللاتی ارضعنکم) دخی سزی ایمز و سبیلی سزگه آنا بولغانلرنگ
 نکاحی حرام قیلندی.

اگر بر یات خاتوننڭ سوتن ایمسهڭ اول خاتون سیکما شریعت فاشنده
 اوز آناڭ کبک نکاحی حرام بولغان آنا بولادر آنی (أُمَّرَضَاعٍ) دیلر (سوت
 آناسی) دیگان سوزدر. باشقه خاتوننڭ سوتن ایمو شریعت فاشنده درستدر.
 لکن ایکی بیاش یارمندن کچکنه رهك بولغان بر بالا بر خاتوننڭ سوتن برگنه
 مرتبه صورسه ده، اول خاتون بالاغه سوت آناسی بولوب اوروله درده آننڭ
 نکاحی بالاغه حرام بولادر). (وَإِخْوَانُكُمْ مِنَ الرِّضَاعَةِ) دخی سوت ایمگاندن بولغان
 فرده شلرگزنڭ نکاحی حرام قیلندی (یعنی شول سوت ایمگان آناڭنڭ قزلاری
 حرام قیلندی. رسول اللهنڭ (يَحْرُمُ مِنَ الرِّضَاعِ مَا يَحْرُمُ مِنَ الْوَلَادَةِ) دیگان حدیثینه
 قاراغانده نسل یاغندن حرام بولغان کیشیلر کبک سوت ایمو یاغندن فرده ش
 بولغانلرنڭ بارسیده حرام بولادر. چونکه سوت آناسیده اوز آناڭ کبک
 بولغاچ، آنا یاغندن حرام بولغان قز طوغانلر، آناڭنڭ قز طوغانلری هم
 طوغانلرگنڭ قزلری بارسیده سوت آناسی یاغندن ده حرامدر. طوغرسی شریعت
 فاشنده طوغان آنانڭنی، سوت ایمگان آنانڭنی، بارده بر). (وَأُمَّهَاتِ نِسَائِكُمْ) دخی
 خاتونلرگزنڭ آنالری حرام قیلندی. (کیرهك اول خاتونغه یقینلق قیل، کییرهك
 یقینلق قیلماس بورون آنی آیرغان بول، باری بر آننڭ آناسی سیکما حرام
 بولادر. (وَرَبَائِبُكُمُ اللَّائِي فِي حُجُورِكُمْ مِّنْ نِّسَائِكُمُ اللَّائِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ) دخی
 خاتونلرگزنڭ ایهروب کیلوبده سزنڭ تربیه گزده بولغان قزلری حرام قیلندی.
 اگر بر خاتوننی نکاحلانبوب یقینلق قیلسهڭ اول خاتوننڭ ایکنچی ایردن
 بولغان قزینڭ نکاحی حرام بولا). (فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَیْكُمْ)
 (اگر بر خاتوننی آلوبده یقینلق قیلماس بورون ایرسهڭ اول خاتوننڭ
 ایکنچی ایردن بولغان قزی سیکما حرام بولمی آنی نکاحلنورغه باری. باری
 یقینلق قیلغاندن صوڭ آیرغان خاتوننڭ قزیغنه بارامی). (وَحَلَائِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ

مِنْ أَصْلَابِكُمْ) دى اوزگزدن طوغان اوغللارگىزنىڭ خاتونلرى حرام قىلىندى (اوغلىڭدىن آيرلغاندىن سوڭ كىلىنكىنى نكاحلانو حرام بولا اما آھراوغە آلغان اوغلىڭنىڭ خاتونىنى نكاحلاو بارى) (وان تجمهوا بين الاختين) دى ايكى بر طوغان قىزنى برگە جىبو حرام قىلىندى. (كىرەك بوتونلەى بر طوغان بولسونلر، كىرەك بر برسینە اوڭاى بولسونلر آلارنى ايكىسىندە بر يولى نكاحكە طوتو حرامدر. اما برسى اولگاچ، یا برسن آیرغاچ ايكىنچىسون آلو درستدر). مونه آيتنىڭ مەناسى شوندا تمام بولدى. آيتدە نكاحلرى حرام بولوب سانالغانلر بارىسى ۱۳ نورلى كشىدر.

بونلردن باشقە نكاحلرى حرام بولغان كشىلردە باردر. مثلا برەو بر خاتون برلە زنا قىلسە، اول خاتوننىڭ آناسىدە ھەم اول خاتوننىڭ قىزىدە نكاحلانورغە حرام بولا. شولا يوق بر قىز برلە قىزوغوب اويناسە اول قىزنىڭ آناسىدە ھەم اول قىزنىڭ قىزىدە حرام بولا، ھەدە بر خاتون قىزوغوب بر ايرنى طوتسە، اول خاتونغە طوتقان ايرىنىڭ اوغلى بەلدە ھەم شول ايرنىڭ آناسى برلدە نكاحلانو حرام بولا. شولا يوق برىات خاتوننىڭ عورتىنە قىزوغوب قاراغان كشىگە اول خاتوننىڭ آناسى ھەم قىزى برلدە نكاحلانو حرام بولا. اگر بر خاتوننىڭ آناسى حرام بولسە آننىڭ ئۇبىسىدە ھەم قىزى حرام بولسە بالالارىنىڭ قىزلىقە حرام بولا. قىزوغوب طوتو يوقى آراسىنكە بولسەدە بارى بر نكاحنى حراملى. شولا يوق بر كشى يوقىدە قىزوغوب يالغىش كىلەونىنى طوتسە، اول ايرىنە حرام بولا ھەم بر خاتون يوقىدە ايرى دىوب بولوب قىزوغوب اوزىنىڭ اوغلىنى طوتسە اول خاتون ايرىنە حرام بولا....

بولاردن باشقەلرنىڭ ھەم قرآندە ذكر قىلىنغانلردن باشقەلرنىڭ نكاحلرى حرام بولا. چونكە الله تعالى ايكىنچى بر آيتدە: (وَأَعْلَلَكُمْ مَأْوَاءَ ذَلِكُمْ) دىوب

باشقەلارنىڭ حلال بولغانلىرىنى بىلگۈرنە. آيتنىڭ معناسى: (بو ذكر قىلىنغانلارنىڭ آرتىدە بولغانلارنىڭ نكاحلىرى سزگە حلال قىلىندى). شولاي بولغاچ آتالارى بىر طوغان بولغان بىكت بىرلە قىزنىڭ نكاحلانولرى هم آتالارى بىر طوغان بولغان بىكت بىرلە قىزنىڭ نكاحلانولرى شىرىعت قاشىندە درىستدۇر. بولاردىن بىراق بولغان قىزدەشلرنىڭ بىر بىرىسىنە نكاحلانولرى كۆبدىن درىست، لىكىن عادىتدە آلاى ياقىن قىزدەشلرنى آلو عرف بولماسىدە خلىق آراسىندە (آتالارى بىر طوغان بولغان بىكت بىرلە قىزنىڭ نكاحى درىست، آتالارى بىر طوغان بولغان بىكت بىرلە قىزنىڭ نكاحى درىست توغل) دىگان معنادە يۈرتۈلە تورغان (جىڭگا قىزى يارى، طوطا قىزى يارامى) دىگان بىر يالغىش سوز بار.

شىرىعت قاشىندە جىڭگا قىزدە يارى، طوطا قىزىدە يارى، آنى يارامى دىبۇب يۈرتۈگىناھلى اشىدۇر.

اما ياراۋ بىرلەدە سىڭكا كۆچلەب طاقەيلەر، تەسەنىڭ آلاسىڭ، تەمەسەنىڭ يوق...

طَلَّاقُ.

معاملانلارنىڭ بىرى طلاقىدۇر. طلاق نكاحلاب آلمان خاتوننى آيروب بىرەرو دىگان سوزدۇر. نكاحدىن سوك اير بىرلە خاتون آراسىندە بىردە محبت بولمايىنچە، شىرىعت يولدىن چىقۇپ گىناھى باطو هم حرامغە توشۇ قورقۇنچىلىرى بولغاندە، يا ايسە آلمان خاتوننىڭ باشقەلرغە كوز سالۇب سىڭكا خىانت ايتىكەندە يا ايسە باشقە شىرىعت قوشقان اشلىرىنى آيتۇبدە اشلىمايىنچە سىڭكا بوى صنماغاندە، يا ايسە آنى طوبىدۇرۇرلىق كۆچك بولمايىنچە آنى آچ طونۇب اوزنىڭ گىناھى توشۇدىن قورقغاندە اول خاتوننى (طلاق قىلو) بىنى آيروب بىبارو مباح بولغان بىر اشىدۇر. لىكىن آندى سىبىلر بولماغاندە بىردە يوقغە فانىڭ قىزۇب آننىڭ كچىكەگىنە عىبى اىچۇن آچو ايتۇب، آنى آيروب بىرەرو، شىرىعتكە سىمىدۇر. رسول الله

صلى الله عليه وسلم (أَبْغَضَ الْحَلَالَ إِلَى اللَّهِ الطَّلَاقَ) دېگان. معناسى:
 (شريعت فاشنده مباح بولغان اشلرنىڭ الله تعالى گه حوش كورونما گه نره گى
 طلاقدر).

دخى بر حديثه: (تَزَوُّجًا وَلَا تَطْلُقُوا، فَإِنَّ الطَّلَاقَ يَهْتَزُ
 مِنْهُ الْعَرْشُ) دېگان. معناسى: (اويل نكز، لىكن طلاق فيلما كز، چونكه
 طلاقنى سويما گانلىككن عرش تتره). دخى بر حديثه: (أَيُّمَا امْرَأَةٍ سَأَلْتَ
 زَوْجَهَا طَلَاقًا مِنْ غَيْرِ بَأْسٍ فَحَرَامٌ عَلَيْهَا رَائِحَةُ الْجَنَّةِ) دېگان.
 معناسى: (آرالرنده شريعتكه خلاف اش بولماغانده ايرندن آبراورغه نلگان
 خاتونغه اوجماح ايسى حرامدر). مونه بو حديثدرن آكلاشلوغه فاراغانده خاتون
 آيرو مصالحت اش توگلدن هم كشى آراسنه اسميك ياخشى توگلدن. شونك ايچون
 واق توبهك نرسه گه آچو اينتوب خاتون آيرو گناھلى بىر اشدر. طنچقنه
 طورغانده طورمشنك بهمن بيهروب، بالالرك بولسه آلارنى يتيم قالدروب
 قزغانچ باشلرن توگوگه سبب بولوب خاتون آيرو بيك ناچار اشدر.
 بوغاريدى سويلگان سببلر بولسه غنه ئهله نيندى گناھلرغه باطو قورنچى
 بولغانده غنه شريعت بيك آورغنه رخصت بيرهدر. الله تعالى هر كمگه اوزينه
 موافق خاتون نصيب اينتوب خاتون آيرو شيكلى كيلوشمه گان اشلردن براق
 قىلسون ايدى.

طلاقك اھلى.

طلاق بيك نچكه نرسهدر. آنى اوينابقنه آيتسه كده شريعت فاشنده چن
 بولوب كېتهدر. هم ايسرك وقتده بره و خاتونينى طلاق قىلسه اولده چن طلاق
 بولور. دخى برهونى كوچلېب طلاق قىلدرسه لىر، اوزى رضا بولمېچە خاتونينى
 طلاق قىلسه ده طلاق بولور.

بارى يوفى بىرلە ساتاشوب طلاق قىلو ھەم سبى بالانك طلاق قىلووى،
ھەم دىوانە كىشىنك طلاق قىلووى بىرلە خاتون طلاق بولماس.
طلاقك روشى اوچ تورلیدر.

برىسى (طلاق احسن) خاتونىنى كورمىدىن پا كلانگاچ بىردە يقىنلىق
قىلماينچە غنە شول پاك وقتدە بىرگنە مرتبە بىر طلاق بىرلە طلاق قىلودر.

ايكنچىسى (طلاق حسن) خاتوننى اوچ پا كلكدە اوچ مرتبە طلاق قىلودر.
مثلا خاتونك (كورمىدىن) پا كلانگاچ بىر طلاق بىرلە طلاق قىلساك، آندىن
صوك طاقن بىر كورم اونوب پا كلانگاچ شول پا كلكدە طاقن بىر مرتبە طلاق
قىلساك، آندىن صوك طاقن بىر كورم اونكاروب خاتونك پا كلانگاچ اول
پا كلگىندە طاقن بىر مرتبە طلاق قىلوب خاتونكى اوزىكە حرام قىلسەك، طلاق
حسن بولادر.

شولايوق بىر بىكت نكاحدىن صوك قىزغە قاوشماس بورون شىرىعت قاشىندە
طلاق قىلورغە تىوشلى بولغان بىر اش چىلوب خاتونىنى طلاق قىلسە بۇدە (طلاق
حسن) بولادر. مونە شول ايكى روشدە گر طلاق سنت بولغان طلاقدر.
اگر برەو خاتونىنى آيرورغە تەسە شول ايكى روشنك برىسى بىرلە آيرورغە
تىوش، يوغىسە موندىن باشقە روشدە طلاق قىلسە طلاقنى سنتچە قىلماغانى
ايچون گناھلى بولور.

اوچنچىسى (طلاق بدعت) خاتوننى كورملى چاغىندە بىر طلاق قىلو ھەم
پاك چاغىندە بولسەدە بىر يولى اوچ طلاق قىلو، يا ايسە بىر پا كلكدە بولب،
بولب اوچ طلاق قىلو، بدعت بولغان طلاقدر. اگر برەو شىرىعت رخصت
ايتەرك اش چىلوب خاتونىنى شوشى بدعت بولغان روشدە طلاق قىلسە،
طلاقنى سنتچە قىلماغانلىق ايچون گناھلى بولور. بدعت بولغان روشچە
خاتونىنى بىرگنە طلاق بىرلە طلاق قىلسە، تىزوك اول طلاقنى قايتوب، خاتوننى

پا كل نىگىچ يا كادان طلاق قىلۇپ گىناھىدىن قونۇلۇرغە تېۋىش. اما بدعت بولغان رەۋشچە اوچ طلاق بىرلە طلاق قىلغان بولسا، اول كىشى طلاقنى قايتارۇپ آلا آلماس، خاتونى شول كۈيىنچە آيىرۇلۇپ طلاق بولۇپ كىتەر، اوزى طلاقنى بدعت بولغان رەۋشچە قىلغانلىقى اىچون گىناھلى بولۇپ قالور.

طلاقنىڭ نواعلىرى.

طلاق اوچ نواعى: بىرىنچى (طَلَّاقٌ رَجْعِيٌّ) اىككىنچى (طَلَّاقٌ بَايْنُ خَفِيْفٌ) اوچىنچى (طَلَّاقٌ بَايْنُ غَلْبٍ). بواوچ نواع طلاقنىڭ ھەر قايسىنىڭ ھىكمىلىرى بىر بىرىگە باسقۇچتۇر.

طَلَّاقٌ رَجْعِيٌّ.

طلاق رىجىي دىيۇپ شۇنداقىن طلاقغە آيتەلەر، اول طلاقدىن سوڭ ايرى طلاقنى قايتارۇپ آلورغە اختيارلى بولور ھم قايتارۇپ آلغاندىن خاتونى يا كادان نىكاحسىز نىسىز ايرىنە ھلال بولور.

طلاق رىجىي بىرلە طلاق قىلۇ شول رەۋشلى بولا:

مىثلا ايرى خاتونىنە (مىن سىنى طلاق قىلدىم) يا ايسە (مىن سىنى آيردىم) يا ايسە (سىن مىندىن طلاق) دىيۇپ آيتسە، (ايكى طلاق بىرلە طلاق) يا ايسە (اوچ طلاق) دىيۇپ ايكى اوچ سوزلىرىنى قوشۇپ آيتسە، آنىڭ خاتونى بىر طلاق بىرلە طلاق بولور. كىرەك كوڭلىدىن طلاق قىلۇنى نىتلەپ آيتسۇن، كىرەك نىتلەمىنچە آيتسۇن، كىرەك اوبىنا بىقنە آيتسۇن بارى بىر بولور. كىرەك شوشى رەۋشلى طلاق قىلغاندە خاتونىنى پاك وقتدە (طلاق احسن) رەۋشچە طلاق آيتسۇن، كىرەك كورملى چاغىندە (طلاق بدعت) بىرلە طلاق آيتسۇن شول طلاق (طلاق رىجىي) آطلادور.

طلاق رىجىينىڭ ھىكمى.

اگر بىرە خاتونىنى طلاق رىجىي بىرلە طلاق قىلسە، خاتون عدتى اوتتەيچە

شولای بره سوز آرتدروب آیتسه، آنک خاتونی بر (طلاق بائن) بر له طلاق بولور. شولایوق بر کشی خاتونینی بر (طلاق بائن) بر له طلاق فیلونی نیت اینوب خاتونینه (مین سیگا حرام)، یا ایسه (میندن کیت)، یا ایسه (آنک یورطینه قایت) دیوب، شوندی سوزلرنک بره سیننی آیتسه، آندهده خاتونی بر طلاق بائن بر له طلاق بولور.

اگر بر کشی خاتونینی بر طلاق بائن بر له طلاق فیلسه اول خاتون ایرینه حرام بولور هم عدنی اچندهده ایرینه کورونورگه یاراماس. شولایوق طلاق رجعی ده گی کبی بو طلاقدن فایتورغه ایرنک اختیاریده بولماس. آرالرنده نکاح بتهر. اگر ایر بر له خاتون یا کادان فوشولورغه تله سهر، اول وقتده ایکی شاهد آلدنده اور یا کادان عقد یاسارغه هم ایرنکده خاتوننکده اوز آغزلرندن رضالقرینی ایشتوب نکاح یا کاتورغه تیوش بولور، شونسز آلا بر برسینه حرام بولورار.

لکن بو طلاق بائن بر له ایرغان خاتونی شول ایرغان ایری یا کادان آلسه، عدت اچندهده نکاح یا کاتورغه یاری. اگر اول خاتون ایرلغان ایرندن باشقه بر ایرگه نکاحلنمانچی بولسه اول وقتده عدتی طولامیچه طوروب اول ایر بر له نکاح فیلوشا آلماس، بلکه عدتی طولغاننی کونهرگه تیوش بولور.

طلاق بائن غلیظ.

بو طلاقنی (طلاق مغلظه) دیوبده یورته لر. خلق آراسنده (حرام طلاق) دیوب یورته لر. حرام طلاق: خاتوننی اوچ طلاق بر له طلاق فیلو بولادر. کیرهک خاتونینی اوچ یا کلکگه بولب سنت بولغان رهوشچه طلاق فیلسون، کیرهک بر یولی اوچ طلاق بر له طلاق فیلسون، کیرهک بر پا کلکده اوچکه بولب بدعت بولغان رهوشچه طلاق فیلسون، کیرهک خاتونینی بر طلاق بر له طلاق فیلغاندن آنی یا کادان آلوب طاقن بر طلاق بر له طلاق فیلوب طاقن

آلوب طاقن طلاق قیلوب، اوچکه طولسون، نیندی رهوشچه بولسه ده اول خانون اوچ طلاق برله طلاق قیلونسه (حرام طلاق) برله طلاق قیلونغان بولور. اگر بر خانون حرام طلاق برله طلاق قیلونسه، اول خانون ایرینه نکاح برله ده قوشولا آلماس، آلارنک آرالرنده یا کادان نکاح یا کاتورغه اورن بتهر. باری خانون ایکنچی ایرکه باروب آندن آبرلسه غنه ئلگاریگی ایرینه بارا آلور. شونک ایچون بر کشی خانونینی حرام طلاق برله طلاق قیلانندن صوڭ آلا یا کادان نکاح یا کاتورمهچی بولسه لر، اول خانوننی ئلگاری (تعلیل) قیلدرالر.

تحلیل رهوشی.

اگر بر کشی خانونینی اوچ طلاق برله ن طلاق قیلانندن صوڭ آنی یا کادان آلماقچی بولسه، هم خانونیده رضا بولوب یا کادان کیلورگه بولسه، اول خانون عدتی طولغاچ ایکنچی بر ایرگه نکاحلانور. اول ایکنچی ایری برله (حلت صحیبه) قیلانندن صوڭ، آرالرنده محبت بولماغانلقدن اول ایری خانوننی آیرور. مونه شول ایرندن آیرولوبده یا کادان بر عدت اونکارگاچ اولگی ایرینه نکاحلانورغه درست بولور. اگر خانوننی ایکنچی ایری آیرماسه خانون آناردن کوچلاب آیرلا آلماس، لیکن عادتده بر خانوننی تعلیل قیلدر و ایچون ایکنچی ایرگه بیرگانه، (تعلیل قیلغاچ آیرورسک) دیوب شرط قیلوب بر قدر مال بیروب تحلیل قیلدرالر.

بر خانوننی تحلیل قیلو ایچون ایکنچی بر ایر نکاحلانغاچ اول خانونغه یقینلق قیلماسه، تحلیل قیلو بولماس. تحلیل قیلو ایچون تمام یقینلق قیلو تیوشدر. آلایده بولار برده کوکلی اشلر تول ایندی. ایر بولغان کشی ده خانونیده آرالرنده آندی آدم خوراقی بولاردای اشلردن ممکن قدر صافلانورغه تیرش. دنیا بولغاچ نورلی حاللر بولغالاب کینه شول. شونک ایچونده

آندى ھاللىر بولغاندە شرىعت مۇنە شول بۇغارىدە سۈيلىنگان رەوشچە قىلورغە قوشادر .

تعلیق طلاق.

(تعلیق طلاق) طلاقنى بىر نىرسەگە باغلاۋ بولادىر . مىللا بىر اير اوزىنىڭ خاتونىنە (اگر سىن فلان اشنى اشلەسەڭ مېنىدىن طلاق)، يايىسە (فلان بىرگە بارساڭ مېنىدىن طلاق)، يايىسە (فلان كىشى بىرلە اولطورساڭ مېنىدىن طلاق) دېگەن سوزلار شېكىللى خاتونىنىڭ طلاق قىلۋونۇن بىر نىرسەگە بېلىگۈلەپ قويسە، خاتونى شول اشنى اشلى ايكەن، شول وقتدە اول خاتون ايرىدىن طلاق قىلۋونغان بولور . اگر شول طلاقدىن سوڭ خاتونىنى ياكادىن آلسە، آندىن سوڭ خاتونى طاغىن شول اشلىنى قىلسە، ياكادىن طلاق قىلۋونماس . اول شول بىر طلاق بىرلە بىتەر . اگر بىر كىشى خاتونىنە (سىن فلان اشنى اشلەگان صابىن مېنىدىن طلاق)، يايىسە (فلان بىرگە بارغان صابىن مېنىدىن طلاق) دىيۈپ آيتسە، اول وقتدە خاتونى اوچكە قدر طلاق بولور . يعنى ايرى طلاقنى باغلاپ قويغان اشنى بىر مرتبە اشلەسە، بىر طلاق بولور . نكاح ياكارتىلغاچ طاغىن اشلەسە طاغىن طلاق بولور . شولاي اوچكە قدر طلاق بولور دە اوچىنچى مرتبەدە حرام طلاق بىرلە طلاق قىلۋونۇپ تەھلىلسز ايرىنە بارا آلماس . اگر شول رەوشچە تەھلىل قىلۋونۇپ ياكادىن ايرىنە بارسە، نكى طلاقنى بەيلىگان نىرسە بىتەر، خاتون اول اشنى اشلەسەدە طلاق بولماس . اگر ايرى طلاقنى بىر بېلىگىسىز رەك نىرسەگە باغلاسە، مىللا (باقچەگە كرسەڭ طلاق)، يايىسە (آر باغە اولطورسەڭ طلاق) دېگەن كېك سوزلار قوشۇپ آيتسە، خاتونى نىندىگە باقچەگە كرسەدە، يايىسە نىندىگە آر باغە اولطورسەدە ايرىدىن طلاق بولور . اگر بىر كىشى (فلان اشنى اشلەسەم خاتونم طلاق) دىيۈپ آنط ايتسە، ھەر بويىنچە اول اشنى اشلەمەسكە

تیوش بولور. اگر شول اشنی اشلهسه، قایچانغنه اشلهسه ده خاتونی طلاق بولور. کیرهك شولای دیوب آنط ایتکانده اویلهنگان بولسون، کیرهك اویلهنگان بولسون. قایچان اویلهنسه ده باری بر.

تفویض طلاق.

(تفویض طلاق) خاتوننك طلاق قیلنوون اوز اختیارینه طابشرودر. مثلا بر کشی خاتونینه (تلهسهك میندن آیرو لورسك)، یا ایسه (مینم برله طو-راسك کبلمهسه آناکا قایتورغه اختیارلی سك) دیگان کبک سوزلر برله خاتونینك آبرلوون اوزینه طابشرسه، شول سوزنی آیتکاچه خاتونینك آیرولوب کینه رگه اختیار باری باردر. اگر اول سوزنی ایشتکاچه خاتونی (مین آیرلدم) دیوب آیتماینچه اورنندن طوروب کینکچ کنه آیتسه یا بر آز بورگاچ آیتسه، اول چاقده آیرولا آلماس. باری ایشتنکان اورنندن فوزغالماس بورونغنه آیرو لورغه اختیار بولور.

اگر بر کشی خاتونینه (تلهسهك قایچان آیرو لورسك)، یا ایسه (تلهگان وفتکده طلاق بول) دیوب بوتونلهی خاتونینه اختیار بیوردای سوز آیتسه، اول چاقده خاتوننك تلهسه قایچان آیرو لورغه اختیار بولور. حتی بر نیچه یلرلر اوتکاچ بولسه ده طلاق بولا آلور. مونه شول رهوشچه طلاقنی خاتون اختیارینه طابشرودر (تفویض طلاق) آطلادر.

خلع.

(خلع) دیوب خاتوننك ایرندن مال بیروب آیرو لووینه آیتنلر. مثلا بر خاتون ایرینی برده سویمهسه، نی قدر طرشو بله ایرینه محبتی بولماسه، یا ایسه ایرندن تهلله نی قدر ظلم کوروب ایرندن بیزسه، ایری نی قدر اول خاتوننی

ياراتسه ده، خاتون آيرو لورغه تله سه، آنى كوچلېب طونو درست توگلدنر. بلكه شول خاتوننى بر قدر مال آلوب آيروب ببه رورگه نيوش بولور. اگر ايرى اوزيده خاتونينى ياراتماسه آنى مال آلوب آيرو حرامدر.

بزنك خلق آراسنده بر كشي خاتونينى ياراتماسه، خاتونى ايرينى سويسه ده اول خاتوننى قيناب جبرلېب مالينى طاشلاب كيتسون ايچون نه لال نى قدر ظلم قبالارده بيچاره خاتون آبتراغاج مالينى بيروب خلق قيلونوب بر قات كيومى برله جلى، جلى قايتوب كينه. موندى ره وشده خاتونلرنى خلق قيلو چب-چى حرام بولغان، هيچ بر يارليقانىمى طورغان بر گناهدنر. يول باصوب، كشي اونروب مال طالاودن برده آبرماسى يوقدر. بو خلق شريعت قوشقانچه بولماينچه شريعتكه بيك طور خيانت كنه بولادر. شريعت قوشقان ره وشچه خلق برله خاتون آيرو، يوغار يده آيتكانچه خاتون اوزى تلب آيرو ولاسى كېلسه گنه، ايرى آنى ياراتسه ده برده آچولانماينچه نيتميهچ، آنك كوكلن صندرميهچ غنه رضالق برله بر قدر مال آلوب آيرو بولادر. خلق ايچون خاتوندىن آلوب قالونغان مال شول خاتونغه بيرگان مهردن آرتق بولورغه ياراميدنر. بلكه ميرى قدرلى يا ايسه مهردن كيمرهك بر قدر مال آلوب قالورغه ياريدنر. مهردن آرتق مال آلوب خلق قيلوده درست بولسه ده، لکن اول وقتده آلفان مال مكره بولا. خلق بيك آز نرسه ايچون بولسه ده درستدر. آزغنه مال آلوب خلق قيلوده ياريدنر. اگر بر خاتون خلق قيلونورغه صوراغانده آنك باش بالاسى قالاچق بولسه، ايرى (شول بالانى بر ايكى يل ايمزوب نر بيه قيلورغه اوستگه آلسهك آيرام) ديسه، خاتون آنى اوستينه آلوب آيرو لورغه ده ياريدنر. اول وقتده شول اوزلرى وعده قيلغان قدر بالانى طويدروب نر بيه لهو خاتون اوستنده بولور. اگر وعده لرى طولغانچى خاتون اولب كينسه اول وقتده خاتوننك وارثلرى بالانك تربيهسى ايچون خاتوننك ايرينه مال بيرورلر.

عِدَّتْ

برخاتون ايرندن آير ولسه، يا ايسه ايرى اولسه، اول خاتونغه شربعت بيلگولهگان ره وشچه عدت صاقلارغه تيوشدر. عدتى طولماس بورون ايكنچى ايرگه بارورغه باراميدر. خاتونلرنك عدت صاقلالارى حاللرينه قاراب تورليچه بولادر. مثلا:

ايرندن آيرولغان خاتون (حيض) كورم كوره طورغان خاتون بولسه، آنك عدتى اوچ كورم كوروب اوتكارمكدر. كيرهك هر آيده بر مرتبه كورم كورسون، كيرهك ايكى آيده بر مرتبه كورم كورسون، آنك عدتى همان اوچ كورم اوتكارودر. چونكه الله تعالى فرآنده ايتكان: (وَالْمَطْلَقَاتُ يَتْرَبُصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ) ديبوب. معناسى: (طلاق فيلونغان خاتونلر اوچ كورم صاقلاب ايرگه بارمى طورورلر).

اگر بر خاتون كورملى چاغنده آيرولسه، آنك اول آيرولغاندهفى كورومى حسابه كرماس، بلكه آندن باشقه اوچ كورم اوتكارورگه تيوش بولور. اگر ايرندن آيرولغان خاتون كورم كورمى طورغان خاتون بولسه، كيرهك كورم كوره باشلاماغان بولسون، كيرهك كورمدين طوقتاغان قارچق بولسون، كيرهك بر بر نرسه سببلى برده كورم كورمى طورغان خاتون بولسون. آنك عدتى اوچ آيدر. آندى خاتونغه طوقسان كون عدت صاقلارغه تيوش بولور.

آيت (وَاللَّائِي يَعْسَنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِنْ نِسَائِكُمْ، إِنْ أَرْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةَ أَشْهُرٍ. وَاللَّائِي لَمْ يَحِضْنَ) معناسى: (خاتونلر كز

كورمىدىن اميد اوزگان فارچى بولسەلەر، اگر آلارنىڭ عدتلرنىدىن شىكەلەنسە كۆز
 آلارنىڭ عدتى اوچ آيدىر ھەم كورم كورمى طورغان خاتونلارنىڭ عدتى اوچ آيدىر.
 اگر بىر خاتون ايرىدىن آيرىلغاندە يوكلى بولسە، آنڭ عدتى بالاسون
 طودرغانچى در. قاچان بالاسى طوسە شول چاقىدە عدتى طولادر. بو حەققى آيت:
 (وَأُولَاتِ الْأَحْمَالِ أَجْلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ) معناسى: (يوكلى
 خاتونلارنىڭ عدتى بالالارى طوغانچىدر).

اگر بىر خاتوننىڭ ايرى اولب كېتسە آنڭ عدتى دورت آيدە اون
 كوندەر. شونلقدىن خاتونلار ايرلرى اولگاچ دورت آيدە اون كون اوتماينچە
 طوروب اېكنچى ايرگە نكاحلانورغە باراميدىر. اولم عدتىدە (كورم) بىرلە
 يورتولمى، كېرەك كورم كورە طۇرغان خاتون بولسون، كېرەك كورم كورمى
 طورغان خاتون بولسون، بارى بىر عدتى دورت آيدە اون كون بولادر. بو
 حەققى آيت: (وَالَّذِينَ يَتوفُونَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا
 يَتَرَبِّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا) معناسى: (شوندان ايرلر
 اوزلرى اولب خاتونلرىنى قالدرسەلەر، اول خاتونلار ايرگە بارمىچە دورت آيدە
 اون كون عدت صاقلارلار). اگر بىر خاتون ايرى اولگاندە يوكلى بولوب
 قالسە آنڭ عدتى بالاسى طوغانچىدر، كېرەك آنڭ بالاسى ايرى اولگاندىن
 صوك بېش آلطى آى اوتكاچ طوسون، كېرەك بىر اېكى كون اوتكاچدە
 طوسون، كېرەك بالاسى جىنلگوب طوسون، كېرەك بىر بىر آورو
 سېبلى جىنلگەمىچە طوسون، قاچانغىنە بالاسون طودرسەدە عدتى طولار.

عدت صاقلار رەوشى.

بىر خاتون ايرىدىن آيرىلوب آكار عدت صاقلارغە تېوش بولسە، آنى

شریعت فوشقان رهوشچه صافلاو واجبدر. شریعت فوشقان رهوشچه عدتنی صافلاماغان خانون حرام اش قیلغان بولوب بیک زور گناھلی بولور. شونک ایچون عدت صافلاوچی خانون عدتنی اوتماينچه ایکنچی ایرگه بارورغه یارامیدر هم عدتنی طولغانچی ایرینک یورطنده طورورغه تیوش، شول یورطدن هیچ بر ایرگه چغوب یورماس، یوموشی بولسده یورطده غنه طورور. باری ایری یاوز کشی بولوب آکار زیان ایتەرلک بولسه یا مالینه یا جانینه قول صوزودن فورسه، اول وقتده ایری یورطندن چغوب ایکنچی یورطده طورورغه تیوش. لکن اول ایکنچی یورطدهده اورامغه فلانغه چغوب یورماس، یانینه کشیلر جیماس، فوناقغه بوروشماس. آیرولقان خانونک عدتنی طولغانچی، آکارغه طورورغه ابو هم کیوم ههده آشارلق آزی (نققه) ایری اوستندن بولور. عدتنی طولغانچی ایری طویدروب آصرارغه تیوش. کیرهک اوز یورطنده طورسون، کیرهک باشقه یورطده طورسون همان آنی طویدرو ایرینه فرض بولا. عدتنی طولغانچی آییرغان خانونینی طویدرماغان هم قاراماغان ایر (حرام ظلمی) بولغان اش فیلوچی بولوب گناھلی بولور.

اگر بر خانونک ایری اولب عدت صافلارغه تیوش بولسه، آکار شول طورا طورغان یورطندن کیرهکلی کیرهکمهس اش ایچون چغوب یورورگه یارامیدر. لکن ایری اولب عدت صافلاوچی خانونلرک آشاو، اچو، کیوم سالوم کبک نرسه لری ایرلری مالندن بولمیچه اوز اوستلرندده بولادر. شونلقدن طاماق طویدرو ایچون، آزی حاضرلرگه یورطندن چغوب اشلوب یورو یاریدر.

طلاق رجعی برله طلاق فیلونماينچه آیرولقان خانونلر هم ایرلری اولگان خانونلر عدت صافلاغانده هیچ بر کیونورگه ماطورلانورغه یارامیدر. قایقیلی کشی کبک یورطنده باصلوب اوطورورغه غنه تیوش بولور.

حَمْلٌ مَدْتِي.

حمل دېوب خاتونلارنىڭ يوكلى بولولرىنىڭ آيتىدۇر. شريعت قاشىندە (يوكنىڭ) ايكى آزى آلطى آيدىر. شونلقدىن بىر قىز، يايىسە بىر خاتون كېمە وگە بارغاچ آلطى آيدىن صوڭ بالا طودرسە، شريعت قاشىندە آنىڭ بالاسى شوشى ايرىندىن بولغانغە حسابلا نور چونكى الله تعالى قرآنە: (وَحَمْلُهُ وَفِصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا) دېگان. معناسى: (بالانىڭ قورصاقىدە بولووى بىرلە ايمچە كىدىن آيرىلۇوونىڭ چىگى اوطوز آيدىر) دېگان سوز بولا. بو آيتىكە قاراغاندە بالانىڭ قورصاقىدە بولا باشلاوندىن آلوب ايمچە كىدىن آيرىلۇوونىڭ قىر شريعت قاشىندە ايكى يىلدە آلطى آى اوتەرگە تېوش ھم ايكىنچى آيتىدە الله تعالى (وَفِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ) دېوب بالانىڭ ايمووينى ايكى يىلغە بىياگولى. معناسى: (بالانىڭ ايمچە كىدىن آيرىلۇو چىگى ايكى يىلدىر). مونە بو آيتىكە ايمەروب بالانىڭ ايمو چىگىنى ايكى يىل يايىسەك، آلطى آى قورصاقىدە بولوغە قالادىر. شونلقدىن عالمر شوشى ايكى آيتىنى بىر بىرىنىڭ چاغشىدروب (يوكنىڭ) ايكى آزىنى آلطى آيغە بىياگولەگانلر. مونە شونىڭ ايمچون بىر خاتون ابرگە بارغاچ آلطى آيدىن صوڭ بالا طودرسە شريعت قاشىندە اول بالانىڭ آناسى شوشى ايرى بولادىر.

ھم يوكنىڭ ايكى كوپى ايكى يىلدىر يعنى بالا قورصاقىدە ايكى يىلغە قىردە طورادىر. شونلقدىن بىر خاتون ايرى اولىگاندىن صوڭ ايكى يىل اونكاچ بالا طودرسە شريعت قاشىندە آنىڭ بالاسى شول اولىگان ايرىندىن بولوغە حسابلانوب بالا آناسىنىڭ مالدىن مىراث آلورغە حقى بولادىر. بو حقدە رسول الله بىر حدىئە آيتە: (لَا يَبْقَى الْوَلَدُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ أَكْثَرَ مِنْ سِنْتَيْنِ) دېوب. معناسى: (بالا، آناسىنىڭ قورصاقىدە ايكى يىلدەن آرتق ياتماس). مونە بو حدىئە قاراغاندە ايكى يىلغە قىر بالانىڭ قورصاقىدە ياپا طورغان عادىتى بارلىقى آڭلانا، اما ايكى يىلدىن آرتق ياتمى.

بالانك آلطى آيدن اوق طووى، يايىسە ايكى بىلدىن صوڭك طووى قايسى چاقىدە بولا طوزغان حاللردىن بولسەدە آندى حاللر بىك سىرەك ھەم ئەلە نىگە بىرگنە بولادىر. عادىدە بالا طوزى آيدىن، يايىسە اون - اون بىر آيدىن طوادىر. آلايدە بىر خاتون آلطى آيدىن بالا طابىسە، يايىسە ايكى بىلدىن صوڭك بالا طابىسە آنى آشغوب عىب ايتەرگە يارامىدىر. اگرەدە آنك بالاسى شول نكاحلى ايرىدىن بولوب سىن آنى عىب ايتسەك، بىك زور حرام ظلمى بولغان بىر اش قىلوب اوستىكە طاو چاقلى گناھ آلاستىك. شوناقدىن كىشى حالىنى كوب نىكشرمىچە اوز حالىنى گنە بلورگە نىوش.

اگر بىر خاتون ايرى اولىگاندىن صوڭك ايكى بىل طولغاچ بالا طودىسە، خاتون بالاسى طوغانچى (عدتم طولدى) دىوب ايتىمگان بولسە، اول بالا شول اولىگان ايرىدىن بولوب حسابلانور.

اگر اول خاتون (عدتم طولدى) دىگاندىن صوڭك آلتى آى اونكاچ بالا طودىسە، بالاسى طوغانچى ايرى اولوگە ايكى بىل طولماغان بولسەدە، اول بالا اولىگان ايرىدىن بولوغە حسابلانماس.

اگر بىر خاتون ايرىدىن (طلاق بائن) بىرلە طلاق قىلونغاندىن صوڭك ايكى بىل طولار آلدىدىن بالا طودىسە، اول بالا شول اولىگى ايرىدىن بولوغە حسابلانور. ايرى (مىنىم بالام توگل) دىوب طانسىدە آنك سوزى سوز بولماس. اگر ايكى بىل طولغاچ بالا طودىسە اول ايرىدىن بولماس. بارى ايرى (اول مىنىم بالام) دىوب دعوا قىلسەغنى بولور. اگر بىر خاتون طلاق رجعى بىرلە طلاق قىلونغاندىن صوڭك عدتى طولغانلىغىنى ايتىمە گان بولسە، ايرىلويىنە ايكى بىل طولغاندىن صوڭك بالا طودىسەدە اول بالا شول ئىلگىرگى ايرى بالاسى بولور. بو وقتدە ايرىنىڭ، عدت اچىدە خاتونىنە ياقىنلىق قىلغان بولوى بىرلە حكىم ايتىلوب، اول ايرى طلاقىدىن قايتقانغە حسابلانوردە خاتونى اوزىنىكى بولور.

اير (مېنىم بالام توگل، مېن عدت اچىندە ياقىنلىق قىلمادىم، مېن طلاقنى قايتارمادىم) دىيۈپ دعوا قىلسەدە. آنڭ سوزىنە اشانلىماس. بو خاتون آنڭ خاتونى ھەم بو بالا آنڭ بالاسى بولور.

اگر ايكي يىل طولماس بوروب بالا طودرسە، بالاسى بارى بىر ئىلگارىكى ايرىنىكى بولور، لىكن بو وقتدە خاتون ايرىنىكى بولماس. بالاسىنى طودرو بىرلە عدتى طولغانغە حسابلانوب ايكىنچى ايرىگە بارا آلور...

اگر موندى وقتلردە بالا شولاي عادىتىن اوزاق طوروب طوغاچ، خاتون (بو بالا ئىلگارىكى ايرىدىن توگل) دىيۈپ چاتىناب طورسە، اول وقتدە خاتون سوزىنە اشانولورده اول خاتوننى زنا قىلو بىرلە ھىكم ايتولور.

ظہار

ظہار دىيۈپ خاتوننىڭنىڭ طلاق قىلونا طورغان بىر يىرىنى اوزىڭنىڭ محرم قىردە شىركىڭنىڭ بىر يىرىنە اوخشاتوغە ايتىلەر. (خاتوننىڭ طلاق قىلونا طورغان يىرلىرى، يەنى خاتوننىڭ (شول يىرىڭ طلاق) دىيۈپ ايتىكچ خاتوننىڭ طلاق بولا طورغان يىرلىرى. مىثلا خاتوننىڭ (مويىنىڭ)، يايىسە (باشىڭ)، يايىسە (جانىڭ)، يايىسە (تەنىڭ)، يايىسە (گاودەڭ مېنىدىن طلاق) دىيۈپ ايتىكەندە خاتوننىڭ طلاق بولور. اما قولنىڭ، اياغىڭ، قورصاغىڭ، آرقاڭ طلاق دىيۈپ ايتىو بىرلە طلاق بولماس. مۇنە شولاي ايتىكەندە خاتوننىڭ طلاق بولا طورغان يىرىنى محرم قىردە شىركىڭنىڭ يەنە اوخشاتىسەڭ مىثلا سىنىڭ مويىنىڭ انام مويىنى توسلى اوڭ)، يايىسە (سىنىڭ گاودەڭ گل سىڭلىم گاودەسى)، يايىسە (سىنىڭ باشىڭ بو چاقىلى طوطام باشى بولور ايكان) دىيگان كىبىك سوزلر بىرلە خاتوننىڭنىڭ اوخشاتىسەڭ، سېنى ظہار قىلغان بولاسىڭ. اگر بىر كىشى خاتوننىڭنىڭ محرم قىردە شىركىڭنىڭ يەنە اوخشاتوب ظہار قىلسە، اول كىشىگە (كفارت) تولو ئىبوشلى بولور ھەم كفارتىنى اوتەگىچى اول كىشىنىڭ خاتونىنە

يَقْبَلُ فَبَلَوِي، يَأْسَهُ أَوْ بَوِي، يَأْسَهُ فَوْجَوِي، طَوَوِي حَرَامٌ بُولُور،
 لَكِنِ آكَارِ فَارَابِ خَاتُونِي نَسْكَاعْنَدِنِ چَقْمَاس. ظَهَارِ كَفَّارْتِي اِيچُونِ رَمْضَانِ
 آيِي بُولْمَاغَانْدَه بَرِ طَوَطَاشْدِنِ آلتَمَشِ كُونِ رُوزَه طَوَتَارْغَه كَبِرَهَكِ بُولُور.
 اِگَرِ رُوزَه سِينِي طَوَطَاشِ آلُوبِ بَارْمِيچَه بَرِ كُونِ آچَسَه، يَأْسَهُ خَاتُونِينِي
 طَوَنَسَه، اَوَّلِ وَقْتِدَه يَاكْادِنِ بَاشْلَابِ آلتَمَشِ كُونِ رُوزَه طَوَتَارْغَه كَبِرَهَكِ.
 اَوَّلِگِيلِرِي حَسَابَقَه كَرْمَاس. اِگَرِ آلتَمَشِ كُونِ رُوزَه طَوَتَارْغَه فُولْنَدِنِ كَيْلْمَاسَه،
 اَوَّلِ وَقْتِدَه آلتَمَشِ مَيْسَكِينِي طَوِيدِرُورْغَه كَبِرَهَكِ بُولُور. قَايچَانِ شُولِ رَهْوشچَه
 تَبُوشْلِي بُولْغَانِ كَفَّارْتِي اوتَه سَه آندِنِ صَوكْ خَاتُونِي اوزِينَه حَلَالِ بُولُور.

لَعَانُ

(لَعَانُ) دِيُوبِ اِيْرِ بَرَلَه خَاتُونِنِگْ بَرِ بَرَسِينَه لَعْنَتِ قِيلُوشُولَرِيْنَه آيْتُولَه دَرِ.
 اَوَّلِ مَوْنَه شُولِ رَهْوشْلِي بُولَا: مَثَلَا بَرِ اِيْرِ اوزِينِگْ خَاتُونِينِي (زِنَا قِيلْغَانِ، زِنَاچِي)
 دِيُوبِ سَوَكْسَه، خَاتُونِي (مِيْنِ زِنَا قِيلْغَانِمِ يُوْقِ) دِيْسَه هَمِ خَاتُونِنِگْ زِنَا قِيلْغَانْلَقِينَه
 اِيْرِنِگْ شَاهِدِي بُولْمَاسَه، آلَارِ مِلا آلَدِينَه بَارُوبِ بَرِ بَرِينَه لَعْنَتِ آيْتُورْگَه
 تَبُوشْلِي. شُولِ رَهْوشچَه ئُلْگَارِي اِيْرِي دُورْتِ مَرْتَبَه (شَهَادَتِ بِيْرُوبِ آيْتَه مَنِ
 مِيْنِمِ خَاتُونِمِ زِنَا قِيلْدِي) دِيُوبِ آيْتُورْدَه بِيْشْنِچِي مَرْتَبَه سَنْدَه (اِگَرِ خَاتُونِمِنِي
 زِنَاچِي دِيُوبِ سَوْگُوومْدَه يَالْغَانچِي بُولْسَه مِيكَا اللّهِنِگْ لَعْنَتِي تُوْشْسُونِ) دِيُوبِ
 آيْتُورْ. آندِنِ صَوكْ خَاتُونِي دُورْتِ مَرْتَبَه. (شَهَادَتِ بِيْرُوبِ آيْتَه مَنِ اِيْرِمِ مِيْنِي
 زِنَا قِيلْدِي دِيُوبِ يَالْغَانْلِيْدِرِ) دِيُوبِ آيْتُورْ هَمِ بِيْشْنِچِي مَرْتَبَه سَنْدَه (اِگَرِ
 اِيْرِمِ مِيْنِي زِنَاچِي دِيُوبِ آيْتُورِنَه يَالْغَانِ سَوِيلَا مَاسَه مِيكَا اللّهِنِگْ لَعْنَتِي تُوْشْسُونِ)
 دِيُوبِ آيْتُورْ. شُونْدِنِ صَوكْ مِلا آلَارِنِي آيْرُوبِ يَبَه رُورْ هَمِ خَاتُونِي بَرِ طَلَاقِ
 بَايِنِ بَرَلَه طَلَاقِ بُولُور. لَكِنِ عَدْتِ طَوُلْغَانچِي نَفْقَه سِي كَبُومِي هَمَانِ اِيْرِ
 اُوسْتَنْدِنِ بُولُور.

كسب

دنياده تركلك اينكان آدملرنك هر قابوسى ايچون طورورغه يورطلر هم كيهرگه كيوملر، آشارغه رزقلىر كيره كدر. موني هر كم بله ايندى. آنسىز دنياده ياشارگه ممكن توگلدنر. چونكه الله تعالى دنيادهغى هر بر نرسهنى بر سببكه باغلاب باراتقان. شونلقدن بزنىك دنياده ياشاومزده شول يورط، كيوم، آزق كىي سببلرگه بديلهنگان هم شولاردن باشقه ياشى آلميمز.

شول نرسهلرنى ازلهب طابار ايچون هم اوزمىنى اولمدن صافلاب دنياده ياشاومز ايچون الله تعالى بزگه جان بيرگان هم كورورگه كوزلر، طوتارغه قوللر، يورورگه آياقلر، آشاب طاماغمىنى طويدرورغه آغز هم تىشلىر، سويله ب كيره گمىنى آكلاتورغه نل بيرگان، درىتى دنياده ياشاومز ايچون نى نرسه كيرهك بولسه آلارنىك بارىسنده الله تعالى بزگه بيرگانده، شول نرسهلىر آرقاسنده اوزمىزگه كيرهك بولغان نرسهلىرنى حاضرلهرگه قوشقان.

شونك ايچون هر كمگه اوزىنى هم خاتونىنى، بالالرىنى، قارتايغان آتا آنالرىنى طويدرو ايچون هر كمگه حلال مال طابارغه طروشوب كسب اينو فرضدر. فولكندن اش كيلورلك بولغانده كسب ايتمىچه ياطوب آچ فالو، جماعتلرگنى فقيرلكده تيلمىرتو حرامدر. شونك ايچون الله تعالى كسب قىلورغه قوشوب بيك كوب آيتلر ايندرگان هم كسب ايتمىگان كىشيلرنى بختىسىز بولورلر ديگان. رسول الله صلى الله عليه وسلم اوزىنىك حدىثلرنده مسلمانلرنى كسبكه قزوقدروب هم كسب قىلورغه قوشوب همده كسب قىلماغانلرنى خورلاب، يامانلاب، قزغانوب، بيك كوب سوزلر سويلب قالدرفان. كسب حقندهغى قابوسى بر آيتلر: (فَابْتَغُوا عِنْدَ اللَّهِ الرِّزْقَ وَاعْبُدُوهُ وَاشْكُرُوا لَهُ). معناسى: (الله تعالى طرفندن رزقىنى استه كز هم آكارغه عبادت

فیلکیز. ایکنچی آیت: (وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا) معناسی:

(دنیادن نصیبکیزی اونوتماکیز) کسب حقندهغی حدیثلردن برسی: (أَفْضَلُ

الْأَعْمَالِ الْكَسْبُ مِنَ الْحَلَالِ) معناسی: (عمللرنک آرتغراغی حلال

مالدن کسب اینودر). (طَلَبُ الْحَلَالِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ) معناسی:

(حلال بولغان مالنی استه و هر بر مسلمانغه فرضدر).

مونه بو حدیثلردن کسب قیلرنک نمازلر، روزهلر توسلی اوك فرض بولغان

براش ایکیلگی آکلانوب طورادر. رسول اللهنک کسب طوغر وسنده سویلگان

حدیثلری کسب ایتوب دنیاده ماللی بولورغه قزقدرغان سوزلری بیک کوبدر.

شریعت قاشنده کسبلر.

کسبلر شریعت قاشنده دورت تورلیدر: (۱) فرض بولغان کسب، (۲) مستحب

بولغان کسب، (۳) مباح بولغان کسب، (۴) حرام بولغان کسب.

فرض بولغان کسب.

اوزینه هم باشقهلردن آلارنی طویدرو، موینینه واجب بولغان کسبلرگه

رزقلانوب طورورلق قدر هم بورچلاری بولسه آلارنی تولرلک قدر کسب

ایتو فرضدر. اگر برکشی شول اشلرنی قابلارلق قدرده کسب ایتمهسه

فرض بولغان براشنی قالدیرغان ایچون گناهلی بولور.

مستحب بولغان کسب.

اوزینه کیره کدن آرتق بولغان مالنی کسب ایتوب طابو مستحبدر،

اگرده یاخشى نیت برله بولسه، مثلا: (اوز کیره گهدن آرتقان مالم برله

فقیرلرگه یاردهم ایتهر ایدم، مسلمانلر فائدهلر نه طورغان مسجد، مکتب کبی

ایزگی یوللرغه صدقه فیلور ایدم، مالمنی دین هم ملت فائده سینه طوتار ایدم) دیوب یاخشی نیت برله طروشوب طرماشوب کسب ایتوب مال طابارغه طروشو مستعجب بولغان ثوابلی اشلردندر.

مباح بولغان کسب.

کسب ایتوب طابقان مالک برله حلال بولغان نعمتلر حاضرلهب، اوزک هم جماعتلرک ایچون یاخشی کیوملر حاضرلهب، یورط یرکنی، کیرهک بولغان نورالمرکنی هر اشکه یتوشوراک حاضرلهب قویو ایچون طروشوب کسب ایتو مباح بولغان اشد.

حرام بولغان کسب.

طابقان مالکنی یاخشی یوللرغه طوتونی نیت اینماینچه باری مال کوبایتوب ماقطانو ایچون، بای دیوب آیتسونلر ایچون، فقیرلرنی اوزیکه بالندروب، کشی آراسنده زور بولوب قبارونوب یورو ایچون کسب ایتو هم طابقان مالکنی مسلمانلر ضررینه طوتوب، حرام بولغان باشقه اورونلرغه طوتوروب بئرو ایچون بولغان کسب حرام کسبدر. مونه شوندی یامان بوزوق نیت برله بولماغانده هم طابقان مالکنی تیوشلی اورونلرغه طوتوب یورطکنده بیکلهب آصراو ایچون بولماغانده، کسب ایتو بیک تیوشلی اشد. لیکن کسب ایتکانده مالیکه حرام بولغان نرسه لرنی قاتوشدرو و حرام یوللر برله مال طابو حرام بولادر. نی قدر یاخشی نیت برله کسب ایتسه کنده هم مالکنی ئه له نیندی یاخشی یوللرغه طوتسه کنده، حرام یوللر برله طابقان مال بولسه ثواب اورنینه اوستیکه گناهلرغنه اویولدر. شونک ایچون کسب ایتکانده حرام قاتناشوردای اشلردن بیک صاقلانورغه کیرهک. مثلا: تیوشلی مالکدن زکات بیرمهو، ایگنلرکدن عشر بیرمهو، اوزیکه اشلرگان کشینک خدمت حقن یاخشیلاب بیرمهو، مالک

بولوبدە وقتىندە بوروچلارنى تولەمەو، ساتو ساتقاندا نەرسەنى يالغانلاب ماقطاو، اولچەونى تىگىز قىلماو، اورلانغان نەرسە بولودن شىكلەنگان مالنى آلو، مالىگە باشقە برەر يول برلە كشى حقى كرو، دعوالى يرلرگە ايگن چاچو، مير يرلرينە ايگن چەچو، سورگان وقتىدە كورشكنك ازانن واطوب سوروب چەچو، اش آطلرينە باشقەلرنك ايگنلرينى پچانلرينى اورلاب آشاتو، (ايل بهاسى فلان قدر) ديوب آلداب يرلرنى اوچسوز ساتوب آلو، هنرچى بولسەك كشىنك كيتورگان نەرسەسن آلوب قالو، طاغن شوندى باشقەلرنك بورچاق قدر بولسەدە حقى كرورك اشلر اشلەو بارسيدە كسب ايتوب طابقان مالنى حرامغە بوياب، دنيا و آخرت بختسز بولوغە سبب بولغان نەرسەلردر.

رسول الله نك حدىثلرينە قاراغاندا كسبلرنك ايك گوزەلى ايگن ايگودر. ايگنچى بولورغە طوغرى كىلمەسە ساتو ايتودر. ساتو ايتەرگەدە قولندن كىلمەگان كشىگە، حلال بولغان رەوشچە نىندى بولسەدە برەر هنر برلە كسب ايتودر. بو زماندا بىگرە كدە كسبسز كشىلرنك حاللرى آغر هم اوزلرى فقير بولوب قايغى حسرت اچىندە باشيلر، كوب كشىلرنك ايگن ايگرەگە يرلرى يوق، ساتو ايتەرگە سومالرى يوق، شولاي بولا طوروبدە اوزلرينك طاماكلرينى طويدرو ايچون برەر هنردە اويرەنمەگان بولالر. عمر بويلرينە فقيرلىكدە آچلىقدە اوتكارلر. كسبسز طورودن هر وقت زيانغە كىلوب طورغانلىق بىلگولى بر اش ايندى. شونلقدن نىندى بولسەدە بر كسبگە يابشورغە هم تشك طرناغك برلە حلال مال طابارغە كىرەك. هر زمانك اوزينە كورە فائىدەلى كسبلرى بولا. نىندى كسبىدن فائىدە كوب كىلورك بولسە هم نىندى يول برلە كوبرەك مال طابارغە مەكن بولسە شوكار يابشورغە كىرەك. بر اشنى اشلەدە مال طابووى آور بولسە (بختم يوق، الله تعالى ميكا پيرمى) ديوب اميد اوزو حرامدر. بر اشدىن فائىدە كىلمەسە باشقەسینە يابشورغە

تیوش. اشلر اشلهده فقیر بولو، مال طابا آلماو ایچون بز اوزمز عیبلیمز.
 کسبنک تیوشلی بولندن یوری بلماسهك بیلگولی مال طابا آلمیچه بختسز
 بولورسك. نیندی اشدن نیندی رهوشچه اشلر گانده مال جیكلرهك طابولا ایکانن
 اویلاب اشلر ایچون الله تعالی بزگه عقل بیرگان ایندی. بزنگ تیوشلی بوللردن
 یوری بلمیچه فقیر بولوومز ایچون الله تعالی هیچ بر عیبلی توگلدنر. شونك
 ایچون اوزگده هم بالالرکده نیندی بولسهده بر هنر اویرهنوب، اول هنردن
 فائده کوبرهك بولوردای اورنلرده مال طابو بولنده بولورغه بتون کوچومز برله
 طرشورغه کیرهك. آتای بابایدن قالغان بر ایکی دیسه تینه برگه آندن موندن
 جرتقالاب، ایگن چاپکاندای ایتوب، باشقه فائدهلی بر هنرگده کوشمیچه
 طورساق، بیلگولی عمرمزگه فقیر بولور بز. دنیاده هر بر هنر ایچون صوما
 کیرهك توگل، هنرنك صوماسز مال کیتوره طورغانلریده بیک کوپ. باری
 آرتندن یورورگه گنه کیرهك. الله تعالی قرآنده (لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى
 وَأَنْ سَعَيْهِ سَوْفَ يُرَى) دیگان. معناسی: (کشی اوزی آرتندن یورماسه
 آنگار هیچ نرسه بولماس. اگر آرتندن طروشوب یورسه ازله گانی بیک تیز
 کورونور). الله تبارک و تعالی حضرتلری بزگه کسب ایتهر ایچون هر بر نرسهنی
 یاراتوب آلمزغه قویغان. مال طاباردای نرسه لر برله بتون بر یوزن
 طوتورغان. کسب ایتهرگه قوشوب هر قایوسینه بوللر آچوب کورسه تکان،
 شریعتمزده هر بر کسبنی ایتهرگه رخصت ایتوب، هر برسندده حلال بولغان
 رهوشلرینی هم حرام بولغان رهوشلرینی اویرهنوب حراملردن صاقلانو بوللرینی
 کورسه تکان.

بر یوزندهگی طرش آدملر هر بر کسب ایچون کیرهکلی بولغان
 نوراللرنك هر بر نورلیسنی اویلاب چغاروب یاصاغانلر. بزگه فیملدارغه
 ایرنمه ینچه شولار برله اشلرگه گنه قالغان.

صاتو كسبى.

حاضرگى زمانده فائدهلى كسبلرنىڭ ايك برنچىسى صاتو كسبىدر. صاتونىڭ درست بولووى هم تېوشلى بولووى حقنדה حدىتلرده بىك كوبدر. صاتو ايتوب حلال بولغان رهوشچه مال طابو ايچون شريعت قاشنده صاتونىڭ نى رهوشلى بولغانىن بلورگه تېوشلىدر. مونه بو كتابده صاتوغه قاتناشا طورغان حكملرنى قسقه چاغنه بلوب كىتىك ئهلى. صاتو ايتو نىندى نرسه برله گنه بولسده تورلى تورلى بولورغه مەككندر. مثلا: ۱) حاضر آقچەغە صاتو (نقد)، ۲) كوتەرگە صاتو، (نسيئە)، ۳) مالنى آلفان بھاغە صاتو (توليه)، ۴) مالنى فائده آلوب صاتو (مرابعه)، ۵) مالنى مالغە آالشدر و (مبادله)، ۶) آقچەنى ئلك آلوب مالنى سوگندىن بيورورگه بولو (سلم)، ۷) كم بها آرتدرسه شوگار صاتام ديوب تورگ برله صاتو (بيع من يزيد)، ۸) بر كشى برله قوشولوب صاتو ايتو (شركت)، ۹) بر نرسەنى بوتونلەي ساتماينچە آندىن بر قدر وقت فائدهلە نور ايچون صاتو (اجاره).

مونه شونلرنىڭ هر قايسىنىڭ آيرم حكملرى باردىر. لىكن نىندى رهوشچه صاتو ايتسە كده، اشكه ياراقلى، پاك، حلال نرسەلر برله صاتو ايتەرگە كىرەك. چرگان، بوزولغان مال برله، اولە كسە برله، ايسرتكچ، دونغز ايتى كىك حرام نرسەلر برله صاتو ايتو يارامىدر. شولا يوق صاتو ايتكانده اوزنىڭ تمام خواجە بولغان نرسە برله گنه صاتو ايتەرگە كىرەك. هوادەغى قوشنى صاتو، صودەغى بالقنى، صارق اوستنده گى جوننى، صغرنىڭ جىلننده گى سوتىنى، طاغن شوندى اوز قولىگە تمام كروب يتمەگان نرسەلرنى صاتو درست توگلىدر. ھەدە نىندىگنە رهوشده صاتو ايتسەلرده مالنى صاتوچى فائده سىنە، يا ايسە مالنى آلوچى فائده سىنە ساتودن طش بولغان بر نرسە شرط ايتوشو درست توگلىدر.

مثلا بر كشي آط صانقانده (آطمینی، فلان اشمینی اشلرگه بیروب طورورسك) دیوب شرط قیلو، آلوچی شوگار رضا بولسهده یارامیدر، یا ایسه بر كشي کیوملك آلفانده (بو کیوملكنی اوزك کیسدروب بیورورسك) دیوب شرط قیلو، صاتوچی رضا بولسهده یارامیدر.

آندی اشلر صاتوغه فاتناشی بولماغان نرسه لر بولدیفندن صاتونی بوزا طورغان نرسه لردن صانالار.

دخی صانوده، نکاحدهغی عقد شبکلی عقد قیلوشو تیوشدر. عقد قیلوشو نل برله (آدم بیردم) یا صاو بولادر، یا ایسه مالنی آلورغه کیلوشکاچه شول اورنده آلوچی آفچه بیرو، صاتوچی آكار مالنی بیرو برله بولادر. صاتوچی مالنی هم آلوچی آفچهنی بیرشماسه لرده، آدم بیردم یا صاب کیلوشسه لر اولده عقد بولادر. اما بومالنی (بارار آلورمن)، (بارار صاتارمن) دیوب وعده له شو عقد بولوب یتمیدر. بره و مال برله آلورغه، یا ایسه مالنی آكار صاتارغه بولوب عقد یا صاغاندن صوك، آلوچی بولسا كده، صاتوچی بولسا كده اول عقدن بوزارغه یارامیدر. شونك ایچون مالنی بره وگه کیلوشكاچ آرتق بها بیره دیوب ایکنچی كشیگه صاتو، یا ایسه مونده اوچسوز ایکان دیوب ایکنچی بردن آلوده کیلوشكان مالكنی آلمی فالدر و حرامدر. باری آلوچی برله صاتوچی هر ایکیسی عقدلرینی بوزارغه رضا بولوشسه لرغنه بوزوشورغه یاریدر. اما برسینك رضالفندن باشقه ایکنچیسى بوزو یارامیدر.

كوتهرگه صاتو.

مالنی حاضر بیرو بده آفچهنی هر قدر وقتدن صوك آلورغه یا صاب، كوتهرگه صانقانده آفچه بیرونی بر بیلگولی وقت برله بیلگوله رگه كبرهك. مثلا: (اون كوندن صوك)، یا ایسه (فلان آی باشنده)، یا ایسه (فلان یارمینكه وقتنده)، یا ایسه (فلان بهیره مده) دیوب بیک بیلگولی وقتقه بیلگوله رگه تبوش.

اما (فار یا وفاق)، یا ایسه (بچه اولگورگاچ)، یا ایسه (آشلق بیتشکاچ) دیوب بیک بیلگولی بولماغان وقتنی وعده له شوب ساتو یارامیدر. اگر شولای اینوب ساتو اینوشسه لر اول ساتو بوزوق بولادر.

فائده آلوب ساتو.

مالنی اوزیکه توشکان بهاغه ساتوده هم بر قدر فائده آلوب ساتوده درستدر. لکن اول وقتده اوزیکه نی قدرگه توشکانن آیتوب ساتارغه کیرهک. اگر بر مالدن ۲۰ نین فائده آلوب ساتقاندن (اوزیمه فلان بهاغه توشدی، سیندن اون نین گنه فائده آلوب بیرهم) دیوب درستینی آیتما اینچه آلداب ساتو، یا ایسه بر مالنی فائده آلوب ساتقاندن (بر تینده فائده آلیم، سینک حقه اوزیمه توشکان بهاغه غنه بیرهم) دیوب آلداب ساتو درست توگلدن، اول ساتو بوزوق بولور.

مالنی مالغه آلوشدرو.

مالنی مال برله آلوشدروده درستدر، لکن مالنی مال برله آلوشدروب ساتقاندن (ربا) فانوشودن بیک صافلانورغه تیوش. (ربا) ساتو اشلرنده بیک نیز بولوب کینه طورغان حرام بر اشدن. الله تعالی قرآنده: (وَاحِلَ اللّٰهِ الْبَيْعِ وَحَرَمَ الرِّبَا) دیگان. معناسی: (الله تعالی ساتونی حلال قیلدی. ربانی حرام قیلدی) دیگان سوزدر. دخی رسول الله: (درهم ربا یا کله الرجل وهو يعلم اشد من ستة وثلاثين زنية) دیمشدر، معناسی: (بر کشی اوزی بله طوروب (ربا) بولغان مالدن کموش تنکه (۱۵ نین) قدر طورورلق نرسه گنه آشاسده اولوز آلطی مرتبه زنا قیلغانندنه گناهی قاتیراقدن). مونه شول حدیثدن (ربا) نك نی قدر حرام بر نرسه ایکانن بلورگه ممکن ایندی.

(ر با) بر نرسه نی اوزی شبکلی نرسه گه آلوشقانه آرتق آلوب ساتو بولادر.
 مثلا اون پوط بغدادی بیروب اون بر پوط بغدادی آلو ر با بولادر. باری
 بر اون پوط یاغشی بغدادی نی اون بر پوط ناچار بغدادی برله آلوشد روده ر با
 بولادر. ر باده یاغشیلق ناچارلق پورتولمیدر. نرسه نی کوتهر گه ساتقانه ر بادن
 بیگرهك صافلانورغه کیرهك. بزنگ خلق آراسنده یاز کونی اون پوط آرش
 بیروب کوز کونی آنی اون بر، یا ایسه آرتقراق ایتوب آلو عادت بولوب
 کیتهمشدر. مونه بو ر با بولادر. شولایوق (فلان وقتده مینکا آلطی پوط آرش
 بیوررسك) دیوب حاضر بیش کنه پوط بغدادی بیرسه، اولده ر با بولادر. اما
 کوز آلدنده بولغانده ایکیسی بر توری نرسه بولماسه آرتق آلوده درستدر.
 مثلا آلطی پوط آرش برله بیش پوط بغدادی نی فولدن فولغه آلوشورغه یاریدر.
 اما آلطی پوط آرشنی بیش پوط آرش برله آلوشورغه یارامیدر. شولایوق
 بر پوط آرش اونینی، پوطدن آرتق آرش برله نده آلوشورغه یارامیدر.
 طاغن شوندی ایگندن باشقه نرسه لرده ر با بولادر. ساتو اشنده آنگاردن
 ممکن قدر صافلانورغه تیوش.

آقچه نی حاضر آلوب مالنی صوگندن بیرو.

شریعت فاشنده بو ساتوده درستدر، لکن بیرهچک مالنک نیندی
 رهوشده، نیندی اولچه وده ایکانن اوزوب سویله شور گه کیرهك هم قایچان
 بیره سنده اوزوب، وقتینی بیک بیلگولوب قویارغه تیوش. بیره سی مال آغر
 نرسه بولسه کیلوب آلورغه می، ایلتوب بیورور گه می ایکاننده اوزهر گه کیرهك
 هم آقچه نی شول کیلوشکان اورنده آلورغه تیوش، مونه شول شرطلرنک برسیگنه
 بولماسه ده ساتو بوزق بولادر.

ساتو اشنده اختیاری بولو.

ساتو آلوده یا ساتو چیغه یا آلو چیغه یا هر ایکسینه اوچ کونگه قدر

صانونی بوزارغه اختیار بیر وشوب عقد قیلوشوده درستدر . اول وقتده شول اوچ کون اچنده اختیار بیر ولگان کشی صانونی بوزسه، ایکنچیسینه بوزغانن بلدرورگه تیوش بولور . اگر اوچ کوندن صوڭ بلدرسه آنڭ اختیاری بنکان بولور . صانو بوزلماس . موندی اختیار بیر وشوب صانو آلو ایتکانده، (صانولغان مالنی اوخشاتماسهڭ اوچ کونگه قدر کیری فایتارورغه اختیاری بولورسڭ) دیوب اختیار مال آلوچیغه بیرلسه، مال صاتوچی فولندن چغار . اما آلوچینڭ اوزنده بولسه ده آنڭ ملکیینه کرمان حکمنده بولور : آلایده اول مالغه بربر زبان کیلسه، آلوچی تیوشلی آفچه سیننی فایتاروب آلا آلماس . اگر (مالنی صاتارغه اوخشاتماسه م اوچ کونگه قدر فایتاروب آلورغه اختیارم بولور) دیوب اختیارنی صاتوچیغه بیروب کیلوشسه لر ، اول وقتده مال صاتوچی ملکنده بولور . مالنی آلوچی اوز فولینه آلسه ده همان صاتوچینقی بولور . اگر مالغه بربر زبان کیلسه، صاتوچی آفچه نولهته آلماس . بوتوسلی اختیار بیر وشوب کیلوشوگه (خیار شرط) دیوب یورته لر .

بر کشی بر مالنی کورماینچه کیلوشسه، مالنڭ نی توسلی ایکانن، نیندی رهوشده بولغانلغن درست آیتوب بیک آچق سویلب کیلوشورگه کیرهک . شولای کیلوشوب عقد یاصاغاندن صوڭ آلوچی مالنی کورو برله آنی فایتارورغه اختیار لیدر . گر چه مال شولای سویلاشکانچه درست بولسه ده، حتی سویلگاندن آرتق بولوب چقسه ده فایتارا آلور . بوتوسلی اختیارغه (خیار رؤبه) دیوب یورته لر . اما صاتوچی اوز مالینی کورماس بورون صاتسه، اول باری بر کوروب صانتقان حکمنده در . آنی کورگاچ بوزارغه اختیاری بولماس . اگر بر کشی بر مالنی کورمیچه آلسه، شونی کورماس بورون ایکنچی کشیگه صاتارغه ده یاریدر . خیار رؤبه ده مالنڭ فائده لهنه طورغان یرینی کورو ینه در . مثلا بر کشی صغر آلفانده آنڭ جیلینینی کورمگان

بولسه، باشقه برلرینی کوروب آلسه ده ساتونی بوزارغه اختیاری بولور.
اگر جیلینینی کوروب آلسه، باشقه برلرینی کورماسه ده ساتونی بوزارغه
اختیاری بولماس.

اگر بر کشی بر مالنی کوروبی، کورمیچه می اوز قولینه آغاندن
صوڭ، اول مالدہ ساتوچیده چاقده اوق بولغان برہر عیبینی کورسه، اول
مالنی قایتارورغه اختیاری بولور. موڭارغه (خیار عیب) دیوب یورتہار. لیکن
عیبی بلنگاچده قایتارماینچه بر قدر اوز قولنده طوتسه آنڭ اختیاری بتہر.
اگر بر مالنی آلاچ اوز قولنده اول مالنی عیبلسه، اوزی عیبلگاندن صوڭ
ساتوچیده چاقده ده بر عیبی بولغانلغی بلنسه، اول وقتده مالنی کیری قایتارا
آلماس، آلابدہ ساتوچیده غی عیبی ایچون بر قدر بهاسینی کیموتورگہ، یا ایسه
ساتوچیدن آقچہ تولہ تورگہ حق بولور.

حدیث: (مَنْ أَقَالَ مُسْلِمًا بِيَعْتَهُ أَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى عَشْرَةَ

يَوْمَ الْقِيَامَةِ). معناسی: (بر کشی مسلمان بولغان آدمڭ ساتووینی
قایتارسه، الله تعالی قیامت کوننده آنڭ گناہلرینی یارایقار). مونه بو حدیثکە
فاراغانده بسر مسلمان کشی آغان مالینی یاراتماپنچه صوڭندن قایتارمقچی
بولسه، قایتارورغه اختیاری بولماسه ده، بیرگان آقچہ سیننی کیری بیروب مالنی
قایتاروب آلویبک ثوابلی اشدر. موڭارغه (اقالہ) دیلر. بو وقتده آچولانشمیچه غنه
هر ایکسیده رضالق برلہ قایتاروشورغه تیوش. اگر مال کیموگان بولسه، فالغان
قدر سینہ آقچہ بیروب قایتاروده درست، اگر ساتوچی مالنی قایتارورغه کونمی
ایکان آلوی کویب قایتارا آلماس.

اچارہ

بر نرسہنی بتونلہی ساتمیچه آندن بر قدر فائدهلہنو ایچونگنہ ساتوده

درستدر. موکارغه (اجاره) دیوب پورته لر. مثلا بریل، یا ایسه بر نیچه بل
 چاچه رگه بر صاتو، بر نی قدر وقت طور ورغه دیوب یورط صاتو (فاتیر بیرو)،
 بر آطنی بر نیچه آی جیگارگه صاتو، باشقه هر نورلی نرسه نی شولای بر قدر
 وقت فائده له نورگه صاتو درستدر. لکن موندی صاتوده اجاره گه بیرگان
 نرسه دن نیندی فائده ایتو هم کوبهی فائده ایتو، کوبهی وقتقه قدر فائده له نو
 شیکالی شرطلری اوزوب سویله شورگه تیوش.

بوزوق صاتونک حکمی.

نیندی نرسه برله بولسه ده هم نیندی ره وشچه بولسه ده، صاتو آلو ایتکاج
 اول صاتوده شریعتکه صیهاغان بر اش بولسه، اول صاتو بوزوق بولدر،
 آکارغه (بیع فاسد) دیلر. اگر صاتونک بوزوق ایکانلیگی بلنسه اول صاتونی
 حاضر بوزارغه تیوشدر. آنی بوزو واجب بولور. اگر صاتونک بوزوق
 ایکانن صاتوچیده آوچیده هر ایکیسی بل طوروب، شول کوینچه رضا بولوشوب
 بوزمی فالدرسه لر، هر ایکیسی گناهللی بولورلر هم ماللری درست بولماس،
 اول مال برله فائده له نوده یاراماس. اگر فائده له نه لر ایکان، فائده سیننی صدقه
 ایتوب بیرورگه تیوش بولور. اوزلری آشارغه یارامیدر.

بورچ

بر نرسه نی براوگه بیرووب ایکنچی وقتده بیرگانی قدرگنه توله تورگه
 بولوب، وقتینی بیلگوله شماسه لر، شول بورچ بولدر. آچه بیرهمی، باشقه
 نرسه می باری بردر. بورچ بیرو بر مسلمان قرداشینه یاردهم ایتو نیتی برله
 بولسه بیک زور ثوابلی اشدر، لکن بر کشیگه بورچه بر نرسه بیرگانلیگک ایچون
 اول کشیدن فائده له نو یارامیدر. مثلا: (فلان پرگه باروب کیلساک بیرو رمن)،
 یا ایسه (بیروون بیرهمنده فلان وقتده میکا فلان اشد فائده ایتهرسک)
 دیوب بیرو ربا بولدر. اول برده یارامی.

اگر بره و گه بورچقه بر نرسه بېرگاچ، بورچلى ككشك سېكا باشقه وقتده ايتى طورغان فائده لرن ايتسه، اول فائده بورچ ايچون سانالادر. آنك اول فائده سندن فائده له نوده مكر وهدر. بورچنك وقتى بيلگولى بولسه اول بورچ بولماينچه كوتهرگه ساتو بولادر. آلارنك شريعت فاشنده حكملرى بر برسینه باشقه بولا. بره و دن بورچ آلسهك، اول بورچنى صورغان وقتده تولو نيوشليدر.

اما بر نرسهنى بورچقه آلوبده آنى توله مى قالو حرامدر. آندى كشى عمرينه فقير بولوب يورورده گناهللى بولوب اولر.

وَصِيَّةٌ

بر ككى اوزى اولگاندىن صوك مالينى نيندى يولغه طوتارغه نيوشايلىگىنى آيتوب فالدر و (وصيت) آطالادر. رسول الله صلى الله عليه وسلم وصيت حقنده: (مَنْ مَاتَ عَلَى وَصِيَّةٍ مَاتَ عَلَى تَعَى وَ شَهَادَةٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ) ديگان. معناسى: (بر كشى وصيت آيتوب اولسه، اول كشى تقوى بولوب هم الله تعالى يولنده شهيد بولوب اولر). مونه بو حديثةكه قاراغانده قالاچق مالكدن وصيت آيتوب اوو بيك زور ثوابلى هم نيوشاشدر. فائدهلى اورنارغه آيتوب فالدرغان وصيت، قيامتكه قدر بتماس توكانماس بر ايزگو عملدر. شونلقدن هر كمگه اوزينك مالينه قاراب وصيت آيتو نيوشدر. وصيتنى ايسهن وقتكده آيتوب، اشانچلى ككشيلر قولينه يازدروب بيروده باريدر هم آورو وقتكده آيتوده باريدر. اما مالك بولا طوروب وصيت آيتماينچه اولب كيتسهك، بيك زور گناهللى بولوب اولرسك. وصيت تورليچه بولورغه ممكندر. مالغه هم اورنينه قاراب، تورلى،

تورلى بولمگە بولونەدر. وصيتنىڭ واجب بولغانى ھم مستعجب بولغانى، مباح بولغانى، مكر وہ بولغانى، حرام بولغانى باردىر.

واجب بولغان وصيت

بىر كىشىنىڭ اوستىدە كىشى حقلرى بولسە، ھم كىشىلەرگە بېرەسى بورچلىرى بولسە، اوزى اولگاندىن صوڭ قالغان مالى بىرلە شول بورچلىرىنى تولەرگە قوشوب وصيت آيتو واجبدر. اول وقتدە كىشىلەرگە نى قدر بېرەسى بارلىغىنى آيتورگە تېوش. اوزى اولگاندىن صوڭ، آنى كومو راصخوتىدىن قالغان مالى بىرلە وارثلىرى شول بورچلىرىنى تولەپ بىرورگە تېوش بولور. بورچىنە مالى يىتماسە يىتىكىن قدر بېسىنى ھەر كىمنىڭ بورچىنە كورە بولاب بېرورگە تېوش ھم بورچا يەلرېنە اولگان كىشىنىڭ مالى يىتمىگانلىغىنى آيتوب قالغان بورچلىرىنى بېخىلەرگە اوتنورگە كېرەك. چونكى اولگان كىشىنى دىنامالى ايچون الله تعالى قارشىنە بورچلىرىنى آيتوب بېرور ئوابلى اش توگلىدر. اگىر بورچلىرىنى تولەرگە وصيت قىلوب اولسە، صوڭىدىن وارثلىرى آنىڭ وصيتىنى طوتەينچە بورچلىرىنى تولەمەسەلەر، اول وقتدە اولگان كىشى گناھلى بولماس، بلىكە وارثلار اوزلىرى گناھلى بولورلار. اگىر اول كىشى وصيت آيتمەينچە اولب كېتسە، اول وقتدە وارثلىرى قالغان مالى بىرلە بورچلىرىنى تولەسەلەر شول كويىنچە بىتەر، اگىر تولەمەسەلەر اوزىدە وارثلىرىدە گناھلى بولورلار.

آندىن صوڭ مالى آرتورلق بولسە، الله تعالى گە قارشى اوتەرگە تېوشلى بولغان بورچلىرىنى اوتەرگە قوشوب وصيت آيتور. مثلا قالغان نمازلىرى ھم روزەلىرى ايچون مالدىن صدقە بېرورگە قوشوب وصيت آيتور. بولار الله تعالى حقى بولالار.

بولاي الله تعالى حقن اوتەو ايچون مالىنىڭ اوچدىن بىرسى بىرلە گنە وصيت آيتور. اوچدىن بىرىدىن آرتقى بىرلە وصيت آيتە آلماس. چونكى كىشىلەرگە تولىسى

بورچى بولماغاندە اول كشى اولگاندىن صوڭ قالاسى مالينىڭ اوچدىن بىرىنە گنە
خواجه بولا آلادر. اوچدىن بىرىدىن باشقىسى وارثار حقى بولادر. بولاي الله
تعالى حقن اونەر ايچون آيتولگان وصيتكە (فديە) ديلر. اوزى اولگاندىن
صوڭ وارثارى، وصيتى بويىنچە فديە بىرورلر.

فديە بىرو شول رهوشلى بولا: اولگان كشىنىڭ بالغ بولغان وقتىدىن
باشلاپ اولگانگە قدر كوبى ياشاگانىنى بىلگوليلر، آندىن صوڭ اول تقوى
كشى بولسە شول بىلگوله گاننىڭ يارطيسون چىگرەلر. اگر تقوى كشى
بولماسە بتونلايدە بىلگوليلر. شوندىن صوڭ بىر كون روزه ايچون ھم بىر
وقت نماز ايچون بىر فطرە صدقىسى قدر مال قويالر. مثلا بىر كشى بالغ
بولغاندىن صوڭ فرق يىل ھەر ايتكان بولسە، شول فرق بىلنىڭ يىكرمى يلى
ايچون فديە بىرورگە تىوش بولا. آنىڭ يىكرمى يىلدەغى روزه ھم نمازلرى باردە
ھسابلانسە ھەر روزه ايچون اون تىن ھم ھەر بىر نماز ايچون اون تىن
بىلگولەنسە، يىكرمى يىلنىڭ فديەسى ايچون بىر مڭ بىش يوز سىكسان صوم
فديە بىرورگە تىوش بولا. اگر اولگان كشىنىڭ مالى آڭا يتماسلىك
بولسە، آنى مالينىڭ اوچدىن بىرى برلە (دور) قىلالر. شول رهوشچە آنىڭ
مالينىڭ اوچدىن بىرى يوز صوم طوراً ايكان، يوز صوم آقچەنى برەو آلادە
ايكنچى كشىگە مېتىنىڭ فديەسى ايچون دىوب بىرە، آندىن صوڭ آلفان كشى
آنى باڭدان بولەك ايتوب قايتاروب بىرە، آنى طاغىن فديەسى ايچون دىوب
كىرى بىرەلر، اول طاغىن بولەك ايتوب قايتارا. شولاي يورنە، يورنە اون
آلطي مرتبە آيلەندەرلەردە يىكرمى يىلنىڭ فديەسىنى طوطورالر. موندى وقتدە اولگان
كشىنىڭ (دور) قىلاسى مالى قولدە يورتوراك مال بولماسە، آڭار برەودىن
آقچە آلوب طورالر. دورنى اولكنىڭ اوزى ياندىدە ياصىلر.

لكن بو توسلى دور ايتونى شريعت ياراتوب بىرەسەدە بىزدە عادت
بولوب كىتكان ايندى.

اولگان آدمنڭ مالينڭ اوچدن برى وصيتنى طوطور ورغه بتماسه، وارثلىرى
 اوزلر ينه تيوشلى مالدىن تله سه لر طوطور وب بير ورلر، بيرمه سه لر گناھلى بولماسار،
 بارى اولگان كشى وصيت آيتوب قالدروبده برده بيرماسه لر گنه گناھلى
 بولورلر. اما وصيت آيتوب اولگان كشى گناھلى بولماس.
 مونه شول ره وشچه واجب بولغان وصيتلر اونالور.

مستحب بولغان وصيت.

بر كشينڭ اوزندن صوڭ قالغان مالينى آلاچق وارثلىرى باي بولسه لر
 هم اوزينڭده مالينڭ اوچدن برى واجب بولغان وصيتلردن آرتورلق بولسه،
 شول وقتده، يا ايسه آنڭ اوستنده بنده لر حقى هم الله تعالى حقى بولماينچه
 مالى قالورلق بولسه، اول كشى مسلمانلر فائده له نوردای اشرگه وصيت آيتوب
 قالدروبوشدر. مثلا مسجد صالحورغه، مڪتب صالحدورغه شوندى اشرگه
 ياردهم ايتنه طورغان (جمعيت خيريه) لرگه فقير بالالرنى اوقوتورغه، محتاج
 آدملىرى طويدرور ايچون (يتيم خانه) لر (فقير خانه) لر آچارغه، دين بولند هم علم
 يولنده خدمت ايتنه طورغان آدملىرگه خدمت حقلرى بيره طورورغه، طافن
 شوندى فائدهلى اورنلرغه وصيت آيتوب قالدرو هم شوندى اشرگه آچه
 قالدرو، بيك زور ثوابلى اشردن بولوب قيامت كوندنه گناھلرنڭ يارليقانويينه
 هم يوز آفاغينه سبب بولا طورغان صدقه لردر. بر كشى مالى قالا طوروبده
 شوندى اورنلرغه مال قالدروماينچه اولسه، اول كشى قيامت كوندنه بختسز بولور.

مباح بولغان وصيت.

مباح بولغان وصيتده بارى بر مستحب بولغان وصيت كېكدر. بارى
 وارثلىرى فقير بولسه لرغنه مباح بولا، اگر وارثلىرى باي بولسه لر مستحب
 بولا، آيرماسى شولغنه.

مکروه بولغان وصیت.

قلاچق مالنی آدمیر فائدهله نماسدای اورنلرغه وصیت قیلوب قالدرودر.
مثلا: مالینی بوزق اورنلرغه اسراف ایتهدای کشیلر قولینه وصیت آیتوب
قالدرو هم فاسق بولغان کشیلرگه صدقه بیرورگه قوشوب قالدرو کبی.

حرام بولغان وصیت.

وارثلردن قایسیلرینی محروم قالدرو ایچون بتون مالکنی برسینه گنه
قالدرو، یا ایسه مالکنک اوچدن برسی برله فلان بالامه فلان قدر، فلانغه
فلان قدر، فلانغه بونرسه منی، خاتونیمه شول نرسه نی بیرورسز دیوب وارثلرگه
وصیت آیتوب قالدرو، بر یاراتقان کشیکه مال بیروسلر ایچون آگار فلان
قدر بورچم بار دیوب وصیت آیتولر حرامدر.

اگر بر کسی اولگان وقتده آنک بالالری باش بولوب اولارن
اولاری قارارلق بولماسلر، اول کسی اولگان وقتده بالالرینی قالغان مالی
برله تربیه قیلو ایچون بر عدل کشینی قوشوب قالدرورغه کیرهک بولور.
اگر آنک قویغان کشیسی عدل بولمیچه صبی لرنک مالینی طوزدرورلق آدم
بولسه آنی سوکنندن قاضی آلوشدروب قویبار. آندی کشینی (وصی) دیلر.
بزده (آپیکون) دیوب بورتلر. آپیکون بولغان کسی اول صبی لرنی قارارغه
اوستینه آلسه، صبی لرنک حقیقه کرماس، آلارنک مالینی طوزدرماس، کسبلرینی
طوقنانوب مالنی بیکلپ، کیله طورغان فائده لرنی طوقناتماس، آرتق ماللری بولسه
صاتوب آفچهغه آیلندرور. کیرهک نرسه لری بولسه آلوب بیرور. اما آلا
مالی برله کسب ایتوب اوزی فائدهله نماس. آلارنک اینه سینده خیانت قیلماس،
باری صیلر ایچون اوز مالندن کیوم سالوم هم رزق آلوب بیره ایکان اول وقتده
شولارغه بیرگان قدر آلا مالندن اوزینه آلور. ماللرینی یاخشی صافلارغه طروشور

هم آلا ر بالغ بولغاچ حسابلا ب فاضيلر آلدنده ماللرينى اوزلرينه بيرو ر .

۵۳
میت .

اولگان کشینی میت دیلر .

اگر بر کشی آوروب جان بیوررگه حاضرلنه باشلاسه، آنی آیاقلرینی قبلهغه طابا صوزوب باتقور ولور هم آغزینه فالاق برله آز آغزغه صوصالنور، ایرنلرینی صو تیبروب چلانیلور . اولگان وقتده ایسینه توشسون ایچون قولاغی باننده (کلمه شهادت) آیتولوب طور ولور، آنی (تلقین) دیلر . اما شولای آیت دیوب کوچلرگه یاراماس . آرتنده فالقان کشیلر هر قایوسی آتکاردن ظلم کورسه لرده بخیلک بیوررگه تیوش، اوزی آتکلارلق چاغنده بخیل بولغانلغکنی آتکلانوب قالو بیگرهک یاخشی، چونکه دنیا ده بولغان واق تویهک ظلملر ایچون، بور چار مازارلر ایچون بر مسلمان بولغان فرداشکنی الله تعالی حضورنده فی فورقنچلی کونگه بارا طورغان هم دنیا دن آیرلوب فارانفی فبرگه کره طورغان فرداشکنی بخیلل می اوزاتو، بیک ناچار بر اشدر، بیک یه مسز بولغان برتققلقدر . همه جانی چققانچی باننده قرآن اوقولور .

بزه فرآندن (یاسین) سوره سینی اوقو عادت بولغان . جانی چققانندن صو ک،
(اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رٰجِعُوْنَ) دیگان آیتنی اوقولور . معناسی : (بز
بارمزه الله تعالی نکیمز هم بارمزه الله تعالی حضورینه فایتنا چاقمز) . (بو آیتنی
فایچان بولسه ده بره ونک اولگان خبرینی ایشتن کازده اوقورغه تیوشدر) .

آندن صو ک اولگان کشینک بوونلری فانماس بورون آیاقلرینی تیگزلب، صوزوب چالقان باتقور ولور . قوللرینی کوکراگی اوستینه رهک آلوب فویلور . کوزلرینی هم آغزینی بومدرلور . آندن صو ک اوستینه یوزینی قابلاب بر پرده یابلور هم تیره سیننه خوش ایسلی مایلر سورتولور . اویده خوش ایسلی اولن باندروده یاریدر .

میتنى يوق.

اندىن سوڭ مېتنى چېشىندروب يوقلور. اولنگان كىشى اير بولسه ايرلر، خاتون كىشى بولسه خاتونلر يوقار. يوغانده بر كىشى يوقار، برسى سو سالوب طورور. يوقى قولبىنه آق بوزدن نىگلىگان بر بېلەى كىوب نىگلىگارى استىجا قىلدورور. اندىن سوڭ ايكىنچى بېلەى كىوب آوز، بورونىنى چايقانمىچە غنە طهارت آلدورور. اندىن سوڭ بتون گاوده سېنى يوقار. يوغان چاقده يوقى كىشى مېتنىڭ عورتلرىنه فاراماس. يوغاندىن سوڭ مېتنى چېسپاغانه اورونغە قوبولور. طرفلار يىنى، ساچلار يىنى كېسىلماس. مېيىقلرىنە، صافالېنە، ساچىنە خوش ايسلى ماى سورتىلور.

مېتلرنى كىنلەو.

اندىن سوڭ مېتنى آق بوزدن نىگلىگان كىن برلە كىنلە نور. مېت اير بولسه آڭار اوچ قات كىن كىدر اورور. خاتون بولسه بېش تورلى كىن برلە اورتولور. كىن آلورغە حاللرى بولماغان فقير آدملىر، ايرلرگە ايكى قات، خاتونلرغە اوچ قاتقنە كىن كىدر سە لردە بارى. كىنلىك اىچون نىچە آرشن نرسە كىرەكلىگى مېتنىڭ گاوده سېنىه قاراب آلونور. ھەم كىننى نى رەوشلى نىگارگە ھەم نى رەوشلى كىدرورگە ايكان مېتنى يوقىلر اوزلرى بىك ياخشى بلار ھەم كوبى كىرەكندە اويرتەلر. كىننى ھەم اوز يورۇندە ھى مېت اىچون اوزى نىكەمىچە بلىكە آنى مېت يوقى مؤذنىلر ھەم آبزتايلر نىگوب ياردەم ايتو بزدە عادت بولغانلىقدىن، كىن رەوشلرىنى بو كىتابدە يازلامادى اىندى.

كىنلەگاندىن سوڭ قىدىسى بولسه اوستىندە دەور ايتولور. اندىن سوڭ مېتنى كوتەروب قىرگە آلوب بارور اىچون حاضرلىگان نرسەگە چىغاروب سالنور. اندىن سوڭ حاضر بولغان كىشىلر ئوابنى مېتنىڭ روجىنە باغشلاب

(تَهْلِيلُ) آيتورلار. تهليل آيتو طوقسان طوقز مرتبه (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) ديوب هم
 يوزنچى مرتبه سنده (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ) ديوب آيتو بولادر. آندن
 صوڭ شول آيتكان تهليلنڭ ثوابينى مېنكه باغشلاب شول ره وشچه دعا قيلونور:
 (اللَّهُمَّ بَلِّغْ ثَوَابَ تَهْلِيلِنَا إِلَى رُوحِ هَذِهِ الْمَيِّتِ وَاعْفِرْهُ وَبَلِّغْهُ
 إِلَى رَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ) معناسى: (ای الله! بزنڭ
 تهليلمزنڭ ثوابينى اوشبو مېتنڭ روچينه ابرشدر هم آنى بارليقاغل همده آنى
 اوزنڭنڭ رحمتنڭه ابرشدر گل. ای رحمت قيلوچيلرنڭده رحمت قيلوچيراغى). تهليلنى،
 مېتنى آلوب چقماس بورون آيتوده بارى بردر. خلق كووب بولوب ابوگه
 صيماسلق بولغانده طشقه آلو چغو مصلحتدر همده تهليلنى مېتنڭ اوزى بولماغان
 اورنده مسجدده آيتورگه بار بدر.

ايشتكان كشيلىر جنازهغه كيلسونلر ايچون يورطده ميت بارن خلقغه
 بلگورتورگه تېوش. شول ره وشچه اش تمام بولغاچ مېتنى كوتهروب بر ايركن
 اورنغه قويوب جنازه نمازى اوقولور. (جنازه نمازى اوقو رهوشى يوغاريدە
 اوندى). مېتنى كوتهروب قبرگه ايلتكانده آشفوب بارولور، اگر ميت خاتون
 بولسه آنڭ اوستينى، كوتهروب ايلتكانده بر نرسه برله بوركالور هم قبرگه
 قويغانده لحدى كوملگانچى قبر اوستنده بر نرسه قابلاب طورولور. جنازه
 اونكانه اوچراغان كشيلىر آياق اوستى باصوب قايغولى يوز برله اوندە شهيجه گنه
 آنى اوزاتوب فالورلر هم شول دعانى اوقولور: (اللَّهُ أَكْبَرُ. اللَّهُ أَكْبَرُ.
 أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُوْلُهُ وَآلِهِ وَسَلَّمَ. اللَّهُ أَكْبَرُ. اللَّهُ أَكْبَرُ.
 اللَّهُ أَكْبَرُ. اللَّهُ أَكْبَرُ. اللَّهُ أَكْبَرُ. اللَّهُ أَكْبَرُ. اللَّهُ أَكْبَرُ. اللَّهُ أَكْبَرُ. اللَّهُ أَكْبَرُ. اللَّهُ أَكْبَرُ.
 اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ. اللَّهُمَّ زِدْنَا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا)

معناسی: (الله تعالی هر نرسه دن اولوغراقدر. الله تعالی هر نرسه دن اولوغراقدر. كوكلمدن گواھلق بیروب آیتھمن الله تعالی ترگزه هم اولترودر. اول اوزی ترکدر هم اولهچك توگلددر. بو اولم الله تعالی هم آنك پیغمبری وعده قیلغان نرسه در. الله تعالی ده، پیغمبریده درست آیتدیله. ای الله! بزنگ ایمانمنیده، سلامتگمزنیده آرتدرغل). جنازه نی قبرگه ایلتکننده قبر فازیلوب اولگورگان بولورغه تیوش. قبر یاننده میتنی کوتدرو یاخشی توگلددر. قبرنی کشی بیوکلیگی ایتوب بر اوگغاین اوزونراق، بر اوگغاین فسقراق ایتوب فازلور. بویینی قویاش چغشندن قویاش بابوشینه طابا صوزوب، قبلهغه آرقلی ایتوب فازلور. آندن صوگ توبندن قبله یاقلاب میت صیارلق ایتوب حد اوپولور. بالچقنی تون یاغینه اوپیلور.

میتنی قبر یانینه کیلتورگاچ، باشینی قویاش بابوشی یاغنده فالدرلوب قبرنگ قبله یاغینه قویلور. هم حدکه قویغاندهده باشینی قویاش بابوشینه، آیاغینی قویاش چغوشینه طابا قویوب، یوزن قبلهغه قاراتوب قرن یاتقرلور. آندن صوگ حدنی قابق، یا ایسه یانماغان کبرپچ برله قابلاب قبرنی کومولور. طوفراق آرتوب فالسه قبری اوستینه اوپیلور. آندن صوگ قبر یاننده قرآن اوقولوب میت روحی ایچون صدقه اولشنور. آندن صوگ خلق طارالور. قبر یاننده فالوب میتکه ایمان نلقین قیلوب، جوابلر آیتوب اوطورو یارامیدر. قایسی بر یرلرده شوندی عادتله بولسهده اول درست توگلددر. چونکه الله تعالی قرآنده: (وَمَا أَنْتَ بِمَسْمُوعٍ مِنْ فِي الْقُبُورِ) دبوب اولاشدن طیار. معناسی: (سین فبرده بولغان کشیلرگه ایشتنروچی توگلسك). شولای بولغاچ قبر یاننده نی قتر قچقروب اوطورسه گده میت آنی ایشتهیدر.

مال طابناماسون ایچون قبرنی احاطه لهب قویوب هم قبری بوغالماسون ایچون کم قبری ایکنن یازغان طاش اوطورتو، آغاچ اوطورتوب اوسدرو یاخشی اشددر.

میت چققان یورطنی بتولهی یوو هم آنڭ هر بر کیوملرینی یووب ،
 بای کشیلر بولسه کیوملرینی فقیرلرگه صدقه قیلوب بیرورگه تیوشدر . ممکن
 بولسه میت چققان یورطده اول کوننی آش سو طوماسقه تیوش .
 میتنڭ آرتندن آرتق قایغوروب بور چولماسقه کیرهك . باشقه کشیلرده ، یورطنده
 میت بولغان کشینی جوانورغه کیرهك هم آنی بور چلرینی صوراب ، آزران
 حال آغانچی بور چولماسقه کیرهك . اولگان کشینی آرتندن هیچ بر یامانلاماسقه ،
 نیندی کشی بولسه ده آنڭ اولووبنه شادلانماسقه کیرهك ، بلکه هر وقت
 یاخشیلقلرینیغنه سویلرگه ، هم هر وقت آڭار دعا قیلوبقنه طورورغه کیرهك .
 رسول الله: (اذکرُوا أَمْوَاتِكُمْ بِالْخَيْرِ) دیوب قوشادر . معناسی:
 (اولکلرگزنی ایزگو سوزلر برله ایسگزگه توشورگن) . شولایوق باشقه
 وقتلردهده میتلر ایچون صدقه بیرورگه ، مبارک کونلرده قرآن اوقوب ثوابینی
 شول میتکه باغشلاب دعا قیلو یاغشی اشلردر . میتلرگه قرآن اوقو ایچون
 ایوده هم مسجدهده اوقوتیوشلیدر ، زیارتکه باروب قبری اوستنده اوقورغهده
 یاریدر . اگر میتکه قرآن اوقور ایچون زیارتقه بارساڭ آنده ککرگانه
 (السَّلَامُ عَلَیْکُمْ يَا أَرْوَاحَ الْمُؤْمِنِیْنَ) دیوب کرورگه تیوش هم ادب
 برله ، توبه نچیلک برله گنه باروب قبرنڭ قبله یاغنده (سوره فاتحه) اوقوب ،
 ثوابینی میتکه باغشلاب هم آنڭ گناهلرینی همده بارچه قبر اهللرینڭ
 گناهلرینی الله تعالی نڭ بارلیقاون تلهب دعا قیلورغه تیوشلیدر .

میتنڭ مالینی بولو .

میتنڭ اوزندن فالغان مالی برله ئلگاری کفلهب کومه لر هم اوزینی
 کومو ایچون بولغان چیغشلرینی شول مالندن طوتارلر . آندن صوڭ مالینڭ
 اوچدن بری برله بور چلرینی تولرلر . مالینڭ اوچدن بری بور چلرینه

یتەسەسە بتون مالىدىن بورچلارى تولەنور. مالىنىڭ اوچدىن برسى بورچلاردىن آرتسە، قالغانى بىرلە آنڭ وصىتىلرىنى اوتەرلر. فدىەسىنى بىرورلر. آندىن سوڭدە مالى قالسە باشقە وصىتىلرىنى اوتەرلر. اگر مېت مالىنىڭ اوچدىن برسىنى بتولەي وصىت قىلسە، اول وقتدە مالىنىڭ اوچدىن برسى بىتكانچى تىوشلى اورنلرغە طارانورلر. اگر آيتكان وصىتىلرى نوگالەنگاچ مالىنىڭ اوچدىن برسى آرتوب قالسە، آرتقان مالىنى وارثلر فقېر بولسەلر اوزلرىنە آلورلر، باي بولسەلر اوچدىن برسى بىتكانچى اوزلرى بىر فائىدەلى اورونغە بىر و تىوشدر. آندىن سوڭ مېتنڭ قالغان مالىنى وارثلرى شىرىعت فوشقان رەوشچە عدلىك بىرلە اوز آرالرىدە بولەرلر. (وارث) دىوب مېتنڭ اوزى اولگاندىن سوڭ مالىنى خواجە بولوب آلوچىلرغە آيتەلر.

الله تعالى نڭ قرآندە ذكرد ايتووېنە قاراغاندە مېتنڭ مالىنە اون اېكى تورلى كشى وارث بولادر. بىلگولى ايندى اول اون اېكى تورلى وارث هر قايسىدە بىر يولى وارث بولا آلەپلر. اوزلرىنڭ اولگان كشىگە بولغان ياقىنلىقلرىنە قاراب قاي وقتدە برسېگنە، قاي وقتدە اېكىسى، قاي وقتدە آندىن كوبرەگى آلالر. وارث بولوب اولگان كشىنڭ مالىنى آلطورغان اون اېكى كشى مونە شونلردر:

(۱) آناسى، (۲) آنانڭ آناسى، (۳) آنا بىر طوغان اير قارنداش (طوغاننڭ)، (۴) اير، (۵) خاتون، (۶) مېتنڭ قزى، (۷) مېتنڭ اوغلنڭ قزى، (۸) بىر آنا هم بىر آنادىن بولغان قز طوغانى، (۹) آنا بىر آنا باشقە بولغان قز طوغانى، (۱۰) آنا بىر آنا باشقە بولغان قز (طوغانى)، (۱۱) آناسى، (۱۲) آناسىنڭ آناسى.

مونە شول اون اېكى كشى اولگان كشىنڭ وارثلىرى بولالر. وارثلر، اوزلرىنڭ اولگان كشىگە بولغان ياقىنلىقلرىنە قاراب هم باشقە وارثلرنڭ كوبلېگىنە، آزىغىنە قاراب مال آلورلر. وارث بولغان كشىلر مېتنڭ بتون

مالینی بولە آلماسلر، بلكە قرآن بويىچە اوزلر يىنە بىلگولەنگان اولوشلر يىنگنە
 آلورلر. آلارنىڭ اولوشلرندىن قالغان مالنى (عصبه) لر آلور. (عصبه) دىوب
 اولگان كىشىنىڭ قالغان مالىنە اولوشسىز نىسىز بتونلر خواجه بولا طورغان
 كىشىلرگە آيتەلر. عصبه بولوب مېتىڭ مالىنى بتونلر خواجه بولوب آلوچىلر
 سىكز نورلى كىشىلردر.

عصبه لرنىڭ سىكز يىدە مالغە خواجه بولوب فاللا آلماس، بلكە آرادن برسېگنە،
 يا بر ايكسىگنە، مېتىكە قرداشلىكلرى ايك ياقىن بولغانلر يىغنە آلورلر. شولا يوق
 عصبه بولغان كىشىلرنىڭ قاي چاقىدە وارثلرگە تىگان اولوشدىن آرتقىنى آلوچىلرى
 بولور. قاي چاقىدە اوزلر يىدە وارث بولوب اولوش آلغاج، قالغان مالنى يىغنە آلورلر،
 قاي وقتىدە آلمىدە فالورلر. آلارنىڭ مالغە نىچك خواجه بولولرى هم وارثلرنىڭ
 كوبى مال آلغانلقلرى آلدە سويلە نور.

عصبه بولوب مېتىڭ بتون مالىنى آلوچى سىكز كىشىلر شونلردر:

(۱) مېتىڭ اوغلى ھىدە اوغلىنىڭ اوغلىرى. (۲) مېتىڭ آتاسى ھىم آتاسىنىڭ
 آتالارى. (۳) مېتىڭ آتا آنا بر طوغان قرداشى ھىم آتاغىنە بر بولوب آنا
 باشقە بولغان طوغان قرداشى ھىم آلارنىڭ اوغلىرى. (۴) مېتىڭ آتاسى برلە بر
 طوغانلرى، اير بولسەلر ھىم آلارنىڭ اوغلىرى. (۵) مېتىڭ قزلرى. (۶) مېتىڭ
 قزىنىڭ اوغلىرى. (۷) آتا آنا بر طوغان قز قرداشى. (۸) آتاغىنە بر طوغان
 قز طوغانى.

عصبەلر مالغە خواجه بولوب بتونلر آلغاندە ايك ئلك مېتىكە ايك ياقىن
 بولغانى آلور. اول بولماغاندە آندىن قالغان ياقىنى، اولدە بولماغاندە آندىن
 قالغان ياقىنى آلور. اگر عصبەلر قايوسى اير، قايوسى قز بولسەلر، اول
 وقتىدە ايرلرگە ايكى اولوش، قزلرغە بر اولوش ايتوب بولرلر.

میتنگ بالالری.

بر كشی اولوب آنك بالالری قالسه، آنا آناسی بولماسه، قالغان بالالر ایبر بولسه، کیرهك برگنه بولسون، کیرهك كوب بولسون میتنگ بتون مالینی عصبه بولوب آلورلر. آراده قزلری ده بولسه آلارده ایبرلرگه تیگان اولوشنگ یارطیسی قدر اولوش آلورلر.

میتنگ آتاسی.

میتنگ آتاسی اوچ وقتده مال آلور.

(۱) اگر میتنگ اوغلی قالسه، یا ایسه اوغلینگ اوغلی قالسه، میتنگ آتاسی مالنگ آلطیدن برسینی آلور، قالغان مالغه اوغلی خواجه بولور.

(۲) اگر میتنگ اوغلی هم اوغلینگ اوغلی بولماسه بلسکه بر قزی، یا ایسه بر ایکی قزی بولسه، یا ایسه اوز قزی بولمیچه اوغلینگ قزی بولسه اول وقتده آتاسی مالنگ آلطیدن برسینی آلور، قزی بتون مالنگ یارطیسینی آلور. قالغان مالغه آتاسی خواجه بولور.

(۳) اگر میتنگ بالالری، یا ایسه اوغلینگ بالالری بولماسه، اول وقتده آتاسی بتون مالینی آلور. باشقه فرداشلری حسابقه کرتلماس.

میتنگ آتاسینگ آتاسی.

اگر میتنگ آتاسی ایسهن بولسه، باباسی برده مال آلا آلماس. اگر آتاسی بولماسه، باباسی آنا اورنینه قالوب، آنا کبی اوچ وقتده اوچ نورلی ایتوب مال آلور.

میتنگ بر آنادن بولغان طوغانلری.

بولارده اوچ وقتده مال آلا آلورلر.

(۱) میتنگ آتاسی باباسی، یا ایسه اوغللری قزلری، یا ایسه بالاسینگ

بالالارى بولغاندە طوغانلرى بىر نەرسەدە آلا آلماسلار. (۲) اگەر آلار بىرسىدە بولمىچە مېتنىڭ طوغانى بىرگە بولسە، اول وقتدە مالنىڭ آلپىدىن بىرسىن آلوردە قالغانى عىبەلەرگە بولور. (۳) اگەر مېتنىڭ طوغانلرى بىرگە بولماسە، بار مالنىڭ اوچىدىن بىرسىنى آلورلردە اوز آرالرنىڭ اىرلارنى بىر اولوش، قىزىغە يارمى اولوش اىنوب بولوشورلار. قالغان مالنى عىبەلەر آلور.

مېتنىڭ ايرى.

اولىگان كىشى خاتون بولوب آنىڭ ايرى قالسە، ايرى ايكى وقتدە مال آلا آلور.

(۱) مېتنىڭ بالاسى، يا ايسە بالالارنىڭ بالاسى بولمىغاندە ايرى مالنىڭ يارمىسىنى آلور. (۲) اگەر مېتنىڭ بالاسى، يا ايسە بالالارنىڭ بالاسى بولسە اول وقتدە ايرى مالنىڭ دورىدىن بىرىنى آلور. آنا آنا بولوغە قارالماس.

مېتنىڭ خاتونى.

اگەر بىر كىشى اولب آنىڭ خاتونى قالسە، اول طاغىن ايكى وقتدە مال آلور. (۱) اگەر مېتنىڭ بالالارى بولماسە مالنىڭ دورىدىن بىرىنى آلور. ايكى خاتون بولسەلر شونى طاغىن اورنالاي بولەرلر. (۲) اگەر مېتنىڭ بالالارى بولسە مالنىڭ سېكىزدىن بىرىنى آلور.

مېتنىڭ قىزلىرى.

بىر كىشى اولب آنىڭ قىزلىرى قالسە، آلار اوچ وقتدە مال آلورلر. (۱) اگەر مېتنىڭ قىزى بىرگە بولوب باشقە بالاسى بولماسە مالنىڭ يارمىسىن آلور. (۲) اگەر مېتنىڭ قىزلىرى بىردىن آرتىق بولسەلر، اول وقتدە مالنىڭ اوچىدىن ايكى اولوشىنى آلوب آرالرنىڭ تىگىزەل بولەرلر. قالغانى عىبەلەرگە بولور.

(۳) اگر مېتنىڭ قىزلىرى آراسىنىڭدا اوغلىلىرى بولسىە بتون مالغە خواجه بولورلردە،
 ابرلرگە بو اولوش، قىزلىغە يارطى اولوش ايتوب بولرلر.

مېتنىڭ اوغلىنىڭ قىزلىرى.

اگر بر كشى اولب آنىڭ اوغلىنىڭ قىزلىرى قالسىە، آلا ر آلتى وقتدە
 مال آلا آلورلر.

(۱) مېتنىڭ اوغلىنىڭ قىزى برگنە بولسىە مالنىڭ يارطىسىنى آلور. (۲) برگنە
 بولماسلر، مالنىڭ اوچىن ايكى اولوشىنى آلوب اوز آرا تيگىزلەب بولرلر.
 (۳) مېتنىڭ اوزىنىڭ برگنە قىزى بولسىە، اوغلىنىڭ قىزلىرى نېچەو بولسىە لردە مالنىڭ
 آلطىدىن برسېنى آلورلر. (۴) مېتنىڭ قىزى بىر دىن آرتق بولسىە، اوغلىنىڭ قىزلىرى
 مال تېمەس. (۵) اگر اوغلىنىڭ قىزلىرى برلە اوغلىنىڭ اوغلىدە بولسىە، اول وقتدە
 بتون مالغە خواجه بولورلر. (۶) مېتنىڭ اوز اوغلى بولسىە، مال آلا آلماسلر.

مېتنىڭ آتا آنا بر طوغان قىز قورداشلىرى.

اگر بر كشى اولب آنىڭ بر طوغان قىز قورداشلىرى قالسىەلر، آلا ر بېش
 وقتدە مال آلا آلورلر.

(۱) اگر قىز طوغانى برگنە بولسىە اول مالنىڭ يارطىسىنى آلور. (۲)
 بىر دىن آرتق بولسىە لر مالنىڭ اوچىن ايكى اووشىنى آلورلردە اوز آرا تيگىزلەب
 بولرلر. (۳) آرالرىندە برگنە بولسىەدە، اوزلىرىنىڭ اير طوغانلىرى بولسىە آنىڭ
 برلە برگە بتون مالغە خواجه بولورلر. (۴) مېتنىڭ اوزىنىڭ برگنە قىزى بولسىە،
 يايىسە مېتنىڭ اوغلىنىڭ قىزلىرى بولسىە طاغىن آلا ر برلە بتون مالغە خواجه بولورلر.
 (۵) مېتنىڭ اوغلى بولسىە، يايىسە بالاسىنىڭ اوغلىلىرى بولسىە، يايىسە آناسى بولسىە
 طوغانلىرى بىر دە مال آلا آلماسلر.

میتنڭ آتا بر آنا باشقه قز طوغانلری.

اگر میتنڭ آتا بر طوغان قز قرداشلری قالسهلر، آلا ریدی وقتده مال آلا آلورلر.

- (۱) میتنڭ موندی قز طوغانی برگنه بولسه، مالنڭ یارطیسن آلور. (۲)
- بردن آرتق بولسهلر مالنڭ اوچدن ایکیسینی آلورلر. (۳) میتنڭ برگنه آتا آنا بر طوغان قز قرداشیده بولسه، آتا بر طوغانلری مالنڭ آلطیدن برسینی آلورلر. (۴) میتنڭ آتا آنا بر طوغانی قز قرداشلری بردن آرتق بولسهلر تیگیلری مال آلا آلماسلر. (۵) میتنڭ آتا بر قز طوغانلری برله آتا بر ایر طوغانیده بولسه، برگلهب بتون مالغه خواجه بولورلر، (۶) میتنڭ برگنه قزی برله بولسهلر، یا ایسه میتنڭ اوغلینڭ قزلی برله بولسهلر، بتون مالغه خواجه بولورلر. (۷) میتنڭ اوغلی، یا ایسه بالاسینڭ اوغلی ایسه بولسه، بولار برده مال آلا آلماسلر.

میتنڭ آناسی.

- اگر بر کشی اولب آنڭ آناسی قالسه، اول اوچ وقتده مال آلا آلور.
- (۱) میتنڭ بالاسی، یا ایسه بالاسینڭ بالاسی، یا ایسه طوغانلری بولسه، آناسی مالنڭ آلطیدن برسینی آلور. (۲) اگر بولار برسیده بولمسه آناسی مالنڭ اوچدن برینی آلور. (۳) اگر میتنڭ ایری، یا ایسه خاتونی قالسه، ایر برله خاتون اوز اولوشلرینی آلفانندن سوڭ قالغان مالنڭ اوچدن برسینی آلور.

میتنڭ آتاسینڭ آناسی.

- اگر بر کشی اولب آنڭ باباسی قالسه، اول ایکی وقتده مال آلا آلور.
- (۱) میتنڭ آتا آناسی بولماغانده، مالنڭ آلطیدن برسینی آلور. (۲) میتنڭ آناسی، یا ایسه آناسی ایسه بولسه مال آلا آلماسلر.

میتنگ مالینی بواو بیک چترقلی بولدغندن آنی هر کمگه آچق ایتوب
 آکلانو چیتوندر. شونگ ایچون هر کم مال بولرلک ایتوب آنی یاخشی بله
 آلیدر. اگر بر میتنگ مالینی بولرگه کیرهک بولسه، شریعت حکملرینی
 یاخشی بلیگان بر کشینی چاقروب، یا ایسه بر نیچه کشیلرینی چاقروب شونلر
 برله بتون حالنی سویلهشوب بولرگه تیوش. لکن مال بولگانده وارثلرینگ
 حقلرینی شریعتجه تیگزلهب، برده خیانت قاتشدرمیچه، نفسکه بولوشمیچه غنه
 بولرگه تیوش. (آنی مین تر بییه قیلدم، مین فارادم) دیگان کبک سوزلر برله
 اولوشکن آرتق مال آلو حرامدر، باری بر کشی حقی بولادر. آنک بر
 صالامن آرتق آلودنده صافلانورغه کیرهک. بولوچی کشینگده طوغری هم
 خیانتسز بولغان کیتوروب بولرگه کیرهک. قایسی بر وارثلردن قورقوب، یا ایسه
 آچهغه آلدانوب (شریعت شولای فوشا) دیوب یاغانلاب خیانت برله بولردای
 کشیلردن بولدرمک حرامدر.

اگر آرادن بر وارث باشقلرینی قزغانوب (مین برده مال آلیم) دیسه،
 بیک یاخشی اشدر. هم بر قدر مال برله، یا ایسه بره خدمت برله رضا
 بولوب، آرادن قایسی بر وارثلر اولوش آلیمچه چقسه لرده یاریدر. باری
 آلداشو، خیانت کرماسون.

معاملات مسئلرینی شوشی اورنده طوقتاماقچی بولدیق ایندی. شریعت
 قاشنده اشلرگه تیوش بولغان هم قایسیلرندن طبولورغه تیوش بولغان نرسه لرنک
 بو کتابقه گرمی فالغانلریده کوبدر. آلا رینی کیرهک کشی تیوشلی کتابلردن
 ازلهب اویره نور. بو کتابده عمللرنکده بیک کیرهک بولغانلری، گناهلرنکده
 بیک تیز بولا طورغانلری بر قدر سویلهندی ایندی. فولدن کیلیگان قدر
 قرآندن، حدیثدن هم باشقه زور عالملرنک کتابلردن قاراب، حال قدری

درست هم طوغرى ايتوب، هر كم آڭلارلق آچق ايتوب بازارغه طرشلدى.
 بئندە هر وقت طوغرى يوروب بئە آلەى، بلكە بو كئابدەدە يالغشلىر باردر.
 آنڭ شىكالى برارى چقسە شرىعت حكملر بىنى بىك ياخشى بله طورغان آدملىردن
 صوراب شىكركزنى توزه تورسز هم يالغش بازغانلغىم ايچون مېنى عفو ايتەرسز.
 ومن الله التوفيق.

پېغىمبەرمۇز محمد عليه السلام.

محمد عليه السلام عربلر اچئدە ايڭ قدرلى بولغان (قرىش) نسلئندن
 بولوب، عبدالله اسملى ككشىنڭ بالاسيدر. عبدالله، عبدالمطلب^{۷۰} اوغلى،
 عبدالمطلب^{۷۰} هاشم اوغلى، هاشم عبدمناف اوغئيدر.

محمد عليه السلامك آناسىدە قرىش نسلئندن بولوب، وهب اسملى ككشىنڭ
 قزى (آمىنە) اسملى خاتوندر. محمد عليه السلام ۵۷۱ نچى يىلدە، ۲۰ نچى
 آپرىلدە، ربيع الاول آيىنڭ ۱۲ نچى كونئدە، دوشنبە ككونگە قارشى طاكك
 آلئبئندن دنىاغە كېلمشدر. اول دنىانڭ ايڭ مبارك شەرى بولغان هم بو
 كونئدەدە حاجىلر شونئدە باروب حج قىلا طورغان (مكئە مكرمە) شەرىندە طوغان
 هم شول شەردە ارسلان.

اول طوواسى كوننى ير يوزئدە عجب، عجب نرسەلر بولغان. رسول الله
 طوواسى نوننى بىك كوب ككشىلر آخر زمان پېغىمبەرى طوواچقىنى توشلرئدە
 كورگانلر. شول نوننى كافرلرنڭ كعبە الله اچئدەگى بوطلرى باردە آووب
 بئكانلر. اوتقە عبادت قىلوچىلرنڭ بردە سونمى طورغان ايتوب اشلەگان هم نېچە
 بللردن بېرلى سونمىچە پانوب كېلسگان اوطلرى بردن برگە سونوب كېئكان.
 قايسى بردەگى صولار بوغالوب، ئلگارى صوسز بولغان بىرلردە صولار بولغان
 هم بايتاق كشى كوكدن مكەگە طابا بر ياقئىلق كېلسگاننى كورگانلر. محمد
 عليه السلامك باباسى عبدالمطلب^{۷۰} كعبە الله يانئدە (دنىاغە رحمت ايچون

بولغان بالا طوغدی) دیگان بر طاوش ایشتکان. طوغان وقتندە رسول الله نڭ
 آناسی برده بالا مشقتی کورمیچه، برده آورمیچه غنه طودرفان. رسول الله سننلی
 بولوب، کندگیده کیسلگان بولوب طوغان. طوغان چاقده آرقاسنده بارماق
 باشی قدر بر علامت بولغان. آنی (پیغمبرک علامتی) هم (پیغمبرک مهری)
 دیوب آطیلر. رسول الله طوغاچه آنڭ بتون نسلی شادلانغان. فی ایچون
 شادلانغانلر بنی اوزلریده بلمیچه زور بهیرهم باصاغانلر. رسول الله بارسینهده
 بیک سویکملی، بیک ماطور کورنگان، آنی هر قایوسی یاراتوب مبارکلب
 قارشى آغانلر. پیغمبر بولغاچ اوزینه اپڭ یاوز دشمانلق قیلغان (ابو اهب)،
 (ابو جهل) لرده بیک شادلانغانلر. آنڭ طوغان شادلفندن بهیرهم ایتکانلر.

رسول الله نڭ آناسی (عبدالله)، رسول الله طوماسدن بر قدر نڭ ساتو
 برله شامغه بارغاند، مدینه شهرنده اولب قالغانلقدن رسول الله بتیم بولوب
 دنیاغه کیلگان. اول وقتندە یاش بالالرنی شهرده آصراماینچه، آچق ایرکن
 قزلرده طورا طورغان عربلر آراسنده آصراو عادت بولغان. رسول الله نیده
 شوندى خوش برده تربیهلهو ایچون قردهغی عربلردن (حلیمه) اسملی بر
 خاتونغه بیروب تربیه قیلدرغانلر. حلیمه رسول الله فی سوت ایمزوب اوسدرگانلکدن
 اول رسول الله نڭ سوت آناسیدر.

حلیمه رسول الله فی تربیهلهر ایچون اوز یورطینه آلوب فاینقاچ، آلارنڭ
 یورطلرنده بایقلری آرتقان، ماللری کوبایوب ترکملکری بیک آلفه کیتکان،
 شونلقدن اول رسول الله فی بیک یاراتوب، اوز بالالرنندنه آرتق کوروب
 بیش یاشینه چققانچی تربیهلهب اوسدرگانده آندن صوڭ اوز آناسی آمینه گه
 کیتوروب طابشرغان. حلیمه یورطنده رسول الله بیک تیز اوسوب آلتنچی آیده
 یوری باشلاغان هم طوقز آیلق بولغانده بیک آچق سویلشه باشلاغان. رسول الله
 آلطی یاشیپته یتکانده آنڭ آناسی آمینهده وفات بولغانلقدن اول آلطی یاشنده

آنادنده آنادنده بتونلهی یتیم قالغان. آندن صوڭ رسول اللهی اول وقتده
مکه شهرینڭ هم بتون قریش نسلینڭ باشلیقی بواغان باباسی عبدالمطلب
اوز قولینه آلوب تربیه ایته باشلاغان. باباسی آنی بیک پاراتوب قدرلهب
اوسدرگان چاقدهغنه اولده اولب کینکان. رسول الله سیکز یاشنده باباسندنده
یتیم قالغان. آندن صوڭ رسول اللهنی اوزینڭ آناسی عبدالله برله بر طوغان
آبزبسی (ابوطالب) اوز قولینه آلوب اوسدرگان.

رسول الله بالا چاغندن اوق، بیک ادبلی بولوب اوسکان. هیچ بر وقت
بالغان سوبلهمه گان، وعدهلی هم بیک طوغزی بولغان. اوزندن اولوغلرغه حرمت
ایتوب، کچکنه لرگه محتاجلرغه قولندن کیلگان قدر یاردهم ایتوشوب اوسکان.
آنی بتون قریش نسلی پاراتقانلر، آرالرنده قدرلهب یورتکانلر. (بالاڭ بولسه
شوندی بولسون ایدی) دیوب هر کم بالاسینی آنڭ کبک یاغشی ایتهرگه طرشقانلر،
هر بر اشلرنده آنی کوچرگچ ایتوب طوتقانلر.

رسول الله، ابوطالب یورطنده شول رهوشچه اوسوب یکریمی بیش یاشینه
بتکچ، قریشلر اچنده ابڭ بای بولغان (خدبچه) اسملی بر طول خاتونغه
اویله نگان. اول وقتده حضرت خدیجه فرق یاشنده گی بیک عقللی بر خاتون
بولغان. رسول الله حضرت خدیجه برله طنچقنه راحتلنوب ترکک ایتکانلر. هر
قایوسی بر برسندن راضی بولوب عمر ایتکانلر.

رسول الله سوزنی اوبلابقنه هم آزغنه سویلهب، سویله گاننده آندی
موندی یوق بار سوزلر برله وقت اوتکارمه گانگه کوره انی هر کم اولوغلاب،
هر بر اشد آڭار کیلوب کیکاش ایته طورغان بولغانلر.

رسول الله خلق قاشنده اشانچلی هم قدرلی بولوب، فرق یاشینه قدر
شول رهوشچه عمر ایتکان. رسول الله فرق یاشینه بتکچ آڭار الله تعالی طرفندن
پیغمبرک کیلگان. رسول اللهغه ایڭ ئلك پیغمبرک کیلگانده، اول بالفزی

قرده يورگان چانده يانينه جبرائيل فرشته كيلوب آنك پيغمبر بولغانلغيني هم الله تعالى بندهلرني اسلام دينينه اوندهرگه قوشقانلغيني سويلهپ، برنجي مرتبه قرآندين (أقرأ) سورهسيني رسول اللهغه اوقوب كينكان. شوندين صوڭ رسول الله اوزينه پيغمبرلك كيليگانيني حضرت خديجه گه قايتوب سويلگان. حضرت خديجه عقللي خاتون بولدغندن (سينك كيك طوهرى هم ياخشى خلقلى بر كشينك پيغمبر بولووى عجب نوگل) ديوب ايمان كيتورگان هم رسول اللهغه الله تعالى طرفندن بيك اولوغ خدمت قوشاغانغه قايفورماسقه، هيچ كمدن قورقماسقه قوشوب جواتقان. شوندين صوڭ رسول الله اوزينك پيغمبر بولغانلغيني بيك ياقين دوست كشيلىرىنه گنه سويلي باشلاغان، آلارنى ايمان كيلتورورگه اوندهگان. رسول اللهنك پيغمبر ايكانن بلگاچده حضرت ابو بكر برله، رسول اللهنى تربيه لهب اوسدرگان ابو طالبنك اوغلى حضرت على هم طاغن بر نيچه كشيلىر ايمان كيلتوروب رسول اللهغه باردهم ايتيه باشلاغانلر. آلارده اوزلرينك سوزلرى اوتارداي كشيلىرىنى ايمانغه اوندى باشلاغانلر. شولاي ايتيه طورغاچ اونلاب كشى ايهان كيلتورگان.

رسول الله اوزينك پيغمبر ايكانيني باشقارهق ياشرنگنه طوتوب دوست ايشلرى آراسنده غنه ايمانغه اوندهپ يورسه ده، اول خبر خلق آراسينه بيك تيز طارالوب كينكان. (محمد ياكما دين چغارغان ايكان، بزنيك آنا بابادن قالغان دينهنى درست نوگل ديوب ايتيه ايكان. «آندى نرسه لرگه عبادت قيلمائز» ديوب بزنى پئلمزغه عبادت قيلودن طيارغه تلى ايكان) ديوب گور قوبقانلر. اول خبر طارالغاندن صوڭ آڭلىراق كشيلىر (محمد بيك ياخشى كشى ايدى، اول آندى يوق بار نرسه لر چغارماس. آنك پيغمبر بولووى درستدر) ديوب ايمان كيتوره باشلاسه لرده خلقنك كوبسى برده اشانماغانلر. (اول محمد صاناشقاندر، صاناشماسه آندى طوزغه يازماغان نرسه لر چغارماس ايدى) ديوب رسول الله دن كولاگانلر. رسول الله همان

آقرونغنه اوزىڭك اشئده بولغان. جبرائيل عليه السلامده وقت وقت كىلوب، رسول اللهغه قرآننى بر نيچه آيت اوقونوب، الله تعالى نك فوشقانلرن سويلب (وحى) كىلتوره طورغان.

شول رهوشچه رسول الله ياشرنكنه اوچ يلغه قدر دوست ايشلر ينى ايمانغه اوندهگان. اوچ يلدن صوڭك الله تعالى پيغمبرلگىنى بتون خلقغه بلگورتوب، نقلاب اشكه كرشورگه فوشقان. آندن صوڭك رسول الله خلقنك چيولغان يرلرينه باروب، بازارغه چغوب ايمانغه اوندى باشلاغان. خلقغه قرآن اوقوب آلارنى طوغرى بولغه كرورگه، ايسكى ناچار دينلر ينى طاشلارغه فوشا باشلاغان. بتون نرسهنى ياراتقان برگنه الله تعالى كه عبادت قىلورغه اوندى باشلاغان. موني ايشتوب قايسى ارى (محمد يالغان سويلمهس) ديوب ايمانغه كىلسه لرده، خلقنك كوبسى گور قوبقان. (نيك اول بزنك دينمىنى مسقل ايتنه، اول كم بولغان) ديوب آچولانا باشلاغانلر. مسلمانلرنى، ساتاشقان كشىلر ديوب تورليچه مسقل ايتنه باشلاغانلر، آلارنى تيرگاگانلر، قايسى برسپنى قىناغانلر. رسول اللهنى بيك **كوب** مسقل ايتنه باشلاغانلر. آرالارندن (أبو جهل) برله (ابولهب) بيگرهك دشمان بولوب رسول اللهغه آيتمهگان سوز قالدرماغانلر. رسول اللهنى اوگوتلبده قاراغانلر، بيك كوب ماللر بىرمكچيده بولغانلر، قورقتوبه قاراغانلر، جنلهنگان ديوبده بورگانلر. آنى هيچ ايمانغه اونداودن طوقناتا آلماعانلر. رسول الله، نى قدر جفالر كورسده، نى قدر سوزلر ايشتسده برده آچولانمىچغنه همان اوز اشئده بولغان. همان آقرون، آقرونغنه خلقنى ايمانغه اوندهگان. مسلمانلرده آقرون، آقرونغنه كوبيه بارغانلر.

ابوطالب اوزى ايمان كىتورمهسده رسول اللهنى بيك ياراتقانلقدن آنى هر وقت صافلاغان، كافرلردن زبان ايتدرماسكه طرشقان. هيچ بر وقت (محمد) بوقاش برله بوريسك ديمهگان، بارى (محمد مین سينك پيغمبرلكيگه اشانام،

سېن يالغان سويلى طورغان كىشى توگىل؛ قىرىشلىرى مېنىدىن كۆلمەسەلەر مېن سېنكا ايمان كېتورور ايدىم، آلاىر كۆلۈدىگىنە غارلەنەم) دېيۈپ آيتور بولغان. رسول اللە شولاي اوزاشنىدە بېك طر وشوب خلقنى ايمانغە اوندەگان. مسلمانلردە كۆندىن كۆن آرتا بارغان. كافرلر بو اشكە بىردە چىداماغانلر. كۆندىن كۆن رسول اللەغە دشمانلىقلىرىنى آرتىدروب، قوللىرىدىن كېلىگان قدر مسلمانلرغە ظلم ايتكانلر، آلارنى مسقل ايتكانلر، (محمد دىنىدىن قايت) دېيۈپ قىناغانلر، جفالغانلر، مسلمانلرنىڭ بىر آزى نوزە آلاماينچە قاچوب چىنكە كىنكانلر.

ابوطالب مەكەنىڭ باشلىغى بولوب بېك اولوغ ھىم باي كىشىلردىن بولغانغە كۆرە آڭاردىن قورقوب رسول اللەغە قول سوزا آلماسەلردە، اوچراغاندە آيتىمگان سوز قالدىرماغانلر. ابو طالبكە كىلۈپ (ئەمدىنى صافلاما، يورطىڭدىن آنى قوروب چىقار، يا ايسە اولاشنىدىن طوقنات، خلقنى آزدروب، دىنمىزنى مسقل ايتوب يورماسون) دىگانلر. ابو طالب آلارنىڭ سوزىنى طىڭلاماغاچ، كافرلرنىڭ آچووى طاغىندە آرتقان. مسلمانلرنى نى قدر جفالاسەلردە، رسول اللەنى نى چاقلى مسقل ايتسەلردە، رسول اللە ھىمان اسلام دىنىنە خلقنى اوند اودىن طوقناتماغان. مسلمانلردە كۆندىن كۆن آرتا بارغان. شوندىن سوڭ كافرلر نى اشلىرگەدە آبتراغانلر، (بولاتى بولسە محمد بارمىزىدە آزدروب بىرور، اول سىجر چىدىر. اېندى آنى اولترمىچە بو بلادىن قوتولا آلامىز) دېيۈپ رسول اللەنى اولترمىچە بولغانلر. كانرلر آراسىدە اېك آطاقلى بولغان ھىم بېك يورەكلى بولوب بىتون خلقنىڭ قوطن آلوب طورا طورغان حضرت عمر، رسول اللەنى اولترمىچە بولوب آنىڭ يانىنە بارغاندە قرآن طاوشى ايشتوب آنىڭ مەناسىنە كوڭلى يوموشاروب ايمان كىلتورگان. شول كۆنلردە گنە، كافرلر آراسىدە آطاقلى بولغان، رسول اللەنىڭ آناسى بىرلە بىر طوغان حضرت حمزەدە ايمان كىلتورگان. آلار ايمان كىلتورگانچە مسلمانلر بېك شادلانغانلر، قووانغانلر، آزرانى صولو آغانلر.

كافرلرنىڭ آچووى طاغندە آرتقان. آلا رطاغن نغراق مسلمانلارنى جفالى باشلاغانلار. طاغندە نغراق رسول اللهى رنجتورگە كرشكانلار. آلا رنى چاقلى دشمانلانسه لردە، نى چاقلى ظالملىر اينسه لردە رسول الله همان خلقنى ايمانغه اونده گان. مسلمانلردە همان آرتاغنه بارغان. رسول الله دە هم مسلمانلردە تورلى، تورلى جفالر اچندە شول ره وشچە اسلام دينىنى طارانورغە طرشقانلار. رسول الله نىڭ پيغمبر بولووينە اون يل دېگانده رسول اللهنى صاقلاوچى ابو طالب دە هم رسول الله نىڭ بېك كوب اشلرنده بار دە مچېسى بولغان عقللى خاتونى حضرت خديجە دە ايكېسى دە بر بر آرطلبغنه وفات بولغانلار. بولارنىڭ وفات بولولرى ايچون رسول الله بېك فايغورغان. كافرلر ايسە (محمد يار دە مچېسىز قالدى) دېوب طاغن نغراق جفالر قېلورغە كرشكانلار. مسلمانلرغە مکه شھرنده بر دە كون فالماغان، آلا ر اورامغە دە چغوب يورى آلاماغانلار. رسول الله دە مکه خلقىنىڭ ايمانغه كېلوندن اميد اوزوب، آلا رنى ايمانغه اونديسى اورنده مکه نىڭ طشىنە چغوب خلقنى دېنگە اوندى باشلاغان. مکه نىڭ هر يلنى بولا طورغان زور يارمېنكە سېنە تېرە ياقدن كېل، طورغان خلقلرغە قارشى چغوب آلا رنى دېنگە اونده گان. شول چاق دە رسول الله غە مدينە شھرندن كېلوجېلر اوچراب، آلا ر ايمان كېتوروب كېتكانلردە مدينە گە قايتوب خلقنى ايمان كېتورورگە دېمەل گانلار. شوندىن سوڭ مدينە خلقى بار دە دېورلك ايمان كېلوروب اسلام دينىنە كوررگە كوڭل قوبغانلار. ايكنچى يلنى مکه يارمېنكە سېنە مدينە دن بېك كوب خلق كېلروب رسول اللهنى اوچرانوب ايمان كېلنورگانلار هم رسول اللهنى مدينە گە كوجوب بارورغە چافرغانلار. رسول الله نىدە، باشقە كوچكان مسلمانلرنىدە صاقلارغە وعدە قېلغانلار. رسول الله، نى قدر معجزه لار كېلنوروب دە آنىڭ پيغمبرلىگىنە اشانمېچە كوندن كون دشمانلقلر بېنغنه آرتدروب، مسلمانلرغە ئه ل نېندى ايشتورگە قورقچلى بولغان جفالر كورسە تە طورغان كافرلر، همان رسول اللهنى اولتروب

ایرکنلاب قالورغه یولغنه ازلهب یورگانده، رسول الله مسلمانلرغه مدینه گه کوچهرگه قوشقان. کافرلر جفا سندن قوتولورغه یول طابا آلمی طورغان مسلمانلر شادلانا، شادلانا مدینه گه کوچه باشلاغانلر. رسول الله اوزی الله تعالی دن رخصت کوتوب مدینه گه کینمی طورغان. کافرلر مسلمانلرنک مدینه گه کوچکانلرینی کورگاچ، آلارنک آنده جبولوب کوچه یوب اوزلرندن آچو آلورلرندن فورقوب کیگاشکه جبولغانلر. شونده (محمدنی دنیادن یوغالنه بیچه، بز دنیا ده ایگلك کوره آلمابز، آنی اولنرورگه کیرهک) دیوب کیگاشکانلرده کیچ برله جبولوب، باروب رسول الله نك ابوینی چولغاب آلمانلر. شول چافده حضرت جبرائیل کیلوب رسول الله غه مدینه گه کینرگه قوشقان. شوندىن صوڭ رسول الله ابووندن چغوب حضرت ابوبکر یانینه بارغان. آنک ابودن چققانن کافرلر بورطنی اوراب طورسه ارده کوهمی قالغانلر.

رسول الله شول توننی پیغمبرلرکنک اون اوچنچی یلنده حضرت ابوبکر برله مدینه گه کینکانلر. یولده کافرلر کیلوب طوتماسون ایچون بر طاونیشیگینه کروب بر نیچه کون قاچوب طورغانلر. کافرلر رسول الله نك ابووندن چغوب کینکانینی بلیگاچ، گور قوبوب بتون مکهنی آقتارغانلر. اط منوب تیره یافرغه چابوب بر نیچه کون ازلهسه لرده طابا آلماغاج آبتراب طوقتاغانلر. رسول الله کافرلرنک ازلهودن طوقتاغانلرینی بلیگاچ طاونیشیگندن چغوب حضرت ابوبکر برله مدینه گه کینکانلر. مدینه خلقی قارشى چغوب رسول الله نی بیک زورلاب قارشى آلمانلر. بالا چاغا، خاتون قز بارسى شادلقرلرندن نیشلرگه بلمیچه (رسول الله کیلدى) دیوب گور قوبقانلر.

رسول الله مدینه شهرینه کوچکچ مسلمانلر ایرکنلاب صولو آلمانلر. آنده تیره یاقدن بیک کوب کشیلر کیلوب ایمان کیلتوره طورغانغه، مدینه تیره سنده مسلمانلر. کوندىن کون کوبه یگانلر.

رسول الله آرمى طالامى همان خلقنى دىنگە اونفدەگان، آلاىغە شرىعت
 حكملرىنى اوبىرەتكەن، قرآننىڭ ھەر بىر ايتىنى آلاىغە اوقى بارغان.
 رسول اللهنى ھەم اسلام دىنىنى جانلىرىدىن آرتقى كورگان مسلمانلار، ھىچ بىر
 نىسەلرىنى قىزغانمىچە اسلام دىنى اىچون طرۇشوب، تىرە ياققە مسلمانلىقنى
 طارانتورغە طوتونغانلار. شولاي ايتوب مسلمانلار ياخشوق كوچەيگانلار. بىرگە
 اوقماشبقنە، رسول اللهنى قوشسە جانلىرى تەنلىرى بىرلە رضا بولوب، اشلب
 بىر سوزدە، بىر آوزدە بولوب نىركەك ايتە باشلاغانلار. كافرلىقنى ھەر كۈنى قىلا
 طورغان ئەللە نىندى جفاىرىدىن قوتولغانلار بىنە شادلانوب، الله تعالى گە شكرانەلر
 قىلوب طورا باشلاغانلار.

الله تعالى حضرت جبرائيل آرقلى مسلمانلارغە كىرەك بولغان صابىن قرآننى
 رسول اللهغە ايندەرە طورغان. رسول الله كىلگانن بىر خلققە اوبىرەتە بارغان.
 رسول الله ھەم باشقە مسلمانلار دە مەدینە گە كوچوب بىنكاچ آندە اسلام دىنىنى
 اىرىكتەب طاراننا باشلاغاچ، مەكە كافرلىرىنى اشلىرگە بىلمىچە، نى قىلانورغە بىلمىچە
 آبتىراب ھەم مسلمانلارنىڭ كوچەبوب كىتولرىدىن قورقوب نىچكە بولسە آلارنى
 بىرورگە يول ازلەگانلار. تىرە ياققە چغوب بىك كوچىنى اسلام دىنىنە كىرۈپ
 آزماقۇز دىوب اوگۈتەب، آلاىغە ماللر طارانوب بىرگانلار. آلای ايتوبدە خلقنى
 طىبا آلمىغاچ، آبتىراب بىك نىق قوراللانوب مسلمانلار بىرلە صوغشورغە كىرىشكانلار.
 ھەم ئەللە نىچە مەرتبە عىسكەر كىك جىولوب، مەدینە شەرىننىڭ كولىنى كوككە
 اوچراپ دىوب باروب مسلمانلار بىرلە صوغشقانلار. لىكن ھەر قاىو صوغشلىرىدە
 اسلام دىنى اىچون جانلىرىنى ماللىرىنى قىزغانمى طورغان مسلمانلار اللهنىڭ
 ياردەمى بىرلە كافرلىرىنى جىكە بارغانلار. كافرلار جىكلوگە قارامىچە ھەم جىولوب
 جىولوب صوغشكانلار. مسلمانلارنى بىرچى طورغانلار. صوغشلىرىدە كافرلار جىكلىسە لىدە
 مسلمانلارغە بايتاق زىيان ايتكەلەگانلار. اولوغ ھەم آطاقلى بايتاق مسلمانلارنى

اولترگانلر. حنی بر صوغشده رسول الله نك طاش برله صوغوب يا كافر ينى،
تشلار ينى صندرخانلر.

رسول الله بيك طروشوب هيچ بر نرسه قاراماينچه مسلمانلرنى چوب
كافرلرگه فارشى طورغان. شولاي ايتنه طورغاچ كافرلر بايتاق ضعيفلنگانلر.
مسلمانلرده كوندن كون آرتوب بتون دنياغه اسملرى طارالا باشلاغان. رسول
الله دینه گه كوچوو ينه سيكرنچى يل بولغانده اون مكله ب مسلمانلرنى قورالاندروب
الله تعالى نك فوشووى برله مکه شهر ينى كافرلردن صوغشوب آلورغه كينكان.
مکه كافرلرى مسلمان عسكر ينيك كيله سيني بلميده قالغانلر. مسلمان عسكرى
مکه يانينه كيلگاچ، اوستلرينه اويولوب كيلگان عسكرنى كوروب آبتراشقه
قالغانلر. رسول الله عسكرى برله مکه ياننده قونوب ايرته گيسون عسكر ينى
صف صف تزوب، تورلى ياقدن مکه شهر ينه كرتكان. كافرلر جيگه آلماسلقلر ينى
بيك ياخشى بلسگانگه كوره، برده فارشى طورماغانلر. بارى برگنه برده يوز لهب
كافر چيولوب صوغشوب قاراسه لرده، بيك تيز اولب بتكانلر. رسول الله: كافرلر
اوزلرى قورال كونتوروب صوغشماشلر، آلارغه تيمه گز ديوب مسلمانلرنى
اوگونلر كركانلكدن، مکه گه كرگاچ مسلمانلر بر كشيگه ده تيمه گانلر.
رسول الله مکه گه كرگاچده كهبه اللهنى طواف فيلقان هم آنك اچنده گى پوطلرنى
تازارتدرغان. ناچار نرسه لردن پا كلاگان. كافرلر، محمد بارمزينده اولترتوب
بترورايندى، بزنك ئلگه ريگى فيلقان ظلملرمزنك اوچينى آلور ديوب بيك
قورنوب طورغانلر ايكان. رسول الله آلارنك برسينه ده تيمه به چگينى سويله گاچ،
شادلقلرندن نيشلرگه بلمه گانلر. هم رسول اللهغه ئلگه رى شول قدر ظلملر
فيلوبده آنك اوزلرينه تيمه گانلگنندن كوكللرى يوموشاب بارسيده ديورلك
مسلمان بولغانلر. رسول الله مکه ده بر نيچه كون طورغاچ، آنده غى مسلمانلرغه
دين اوپره تورگه بر آز كشيملر فالديروب، يا گادن مدينه گه فاينوب كينكان.

رسول الله، مکه شەرىنى آغاندىن سوڭ قالدىق پوصطق كافىرلار بىر بىردە
 جىلۇب تاغنى صوغشورغە حاضرلەنسەلدە، مسلمانلار باروب آلا رىئەتتە طوزدرغانلار.
 شوندىن سوڭ رسول الله وفات بولغانچى تىلگە آلورلىق زور صوغشۇلار بولماغان.
 مکه آلونقاچ قىرىشلارنىڭدە مسلمان بولماغانلارنى قالماغان. آرا لىندە
 ايك قىدرلى سانالا طورغان قىرىش نىسلى مسلمان بولغاچ « محمد پالغانچى
 بولسە، قىرىشىلار آنىڭ دىنىنە كىرمەسلەر ايدى » دىوب مکه مەدىنە تىرەسندە
 بولغان بتون عربلار توركوم، توركوم مەدىنە شەرىنە كىلۇب رسول اللهغە ايمان
 كىلتتورە باشلاغانلار. شولاي ايتوب مسلمانلار بىر بوزىندە كۈبە يىگاندىن كۈبايە گنە
 بارغانلار. مکهنى آلورغە بارور آلدندىن رسول الله تىرە ياقىدەغى زور پادشاھلارغە
 خطلار يازوب آلارنى ايمانغە اوندەب ايلچىلار يىبەرگان ايكان. آلارنىڭدە قايسىلارنى
 مسلمان بولوب رسول اللهغە بولەكلەر يىبەرگانلار. اول زماندەغى « مصر »
 پادشاھسى رسول اللهغە بولەك ايتوب « دُلْدُل » اسملى بىر آتدە يىبەرگان.
 شوندىن سوڭ رسول اللهغە تىرە ياقىدەغى پادشاھلاردىن، تورلى بىرلەردەگى تورلى
 تورلى خەلقلەردىن ايلچىلار كىلۇب، مسلمان بولا باشلاغانلار. ھەم بىك تىز آرادە
 مسلمانلارنىڭ اسملىرى بتون دىنياغە دىورلك طارالغان. شولاي ايتوب طنچىقنە
 شادلىق بىرلە رسول الله مسلمانلارغە آفرون، آفرون دىن ھىكمەلرىنى اوبىرەتكەن.
 مسلمانلار دە تىلگەرى كورگان جفالرىنى اونوتوب، راحتل نوب تركاك ايتە باشلاغانلار.
 رسول الله مەدىنەگە كوچوب مکه شەرىنى آغاندىن سوڭ ھەر يىلنى ئەل
 نى قىدر مسلمانلار بىرلە مکهگە باروب، حج قىلا طورغان بولغان. مەدىنەگە
 كوچوبىنە اون يىل بولغاندە رسول الله طوقسان مەك قىدر مسلمانلار بىرلە
 مکهگە حج قىلور اىچون كىتكەن. رسول اللهنىڭ حجغە كىلۇوبىنى ايشنوب تىرە
 باقدىن ئەل نى قىدر مسلمانلار مکهگە جىلۇغانلار. شول وقتدە قرآننىڭ ايك سوڭقى

آینی بولغان: (الْيَوْمَ اكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَاتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي
 وَرَضِيْتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا) آینی اینگان. معناسی: (حاضرندە سزنىڭ
 دىنىڭنى توڭەلەم ھەدە سزگە بولغان نەمەتنى تەماملادىم ھەم سزنىڭ ايچون شوشى
 اسلام دىنىنىڭ دىن بولۇپىنە رضا بولدىم). بو آيت، قرآننىڭ ايك صوڭفى اينگان
 آینی بولوب، موندن صوڭ رسول اللهغە وحى كىلمەگان. رسول الله بو آيت
 اينگاچ اوزىنىڭ ھەرى توڭەلەنگاننى بلوب ھېچقە چىبولغان مسلمانلرغە بىك
 كوب وعظلم سويلەگان. اسلام دىنىنىڭ ھەملىرىنى اويرەنگان. اوزندىن صوڭ
 طانبولوب اسلام دىنىنى صاقلاب آندىن قل قىردە آيرلاماسقە قوشوب مسلمانلرنى
 اوڭوتلەگان. مسلمانلر، رسول اللهنىڭ آقتق سوزلرى ايكانن اوبلاب يغلاشقانلر،
 قايفرغانلر. رسول الله ھىج ھەملىرىنى تەماملانماقچى اون كون قىر مەكەدە طورغاندە
 آندىن صوڭ مەدینەگە قايتوب كىتكان. رسول اللهنىڭ مەدینە شەرىنە كوچۇپىنە
 اون بىرنەچى يىل باشلانماقچى رسول الله آورى باشلاب مسلمانلرغە بىك كوب
 وعظلم سويلەب اسلام دىنىدىن آيرلاماسقە قوشوب وصىت ايتوب آلتەمش اوچ باشندە
 پىغمبەرلىكىنىڭ ۲۳ نەچى يىلدە ربيع الاول آيندە دىئادىن آبرواوب كىتكان. مسلمانلر
 قايفىلى ھاللىرىدە رسول اللهنى بىك زورلاب مەدینە مسجدى اچىنە كومگانلر.

پىغمبەرمۇ محمد عليه الصلوة والسلام.

رسول الله بىك مەمۇر نورلى يوزلى، طولى گاودەلى، طازاتە نلى، اوزونچەرق
 بويلى، كوچلىگنە كشى بولغان. آچق چرايلى، بوموشاق كوڭلى بولوب، كورگان
 بىر كىشىگە بىك سويكەملى كورنگان. رسول الله بىرلە سويلەشكان كشى
 بتونلەى اروب كىتوب، آندىن آيرىلاسى كىلمەگان. كوزلرىدە بىك اونكىن
 بواوب، قاراشى تونلردەدە نەزك نەچكە نرسەلرنىدە كورگان. يورگان چاقىدە